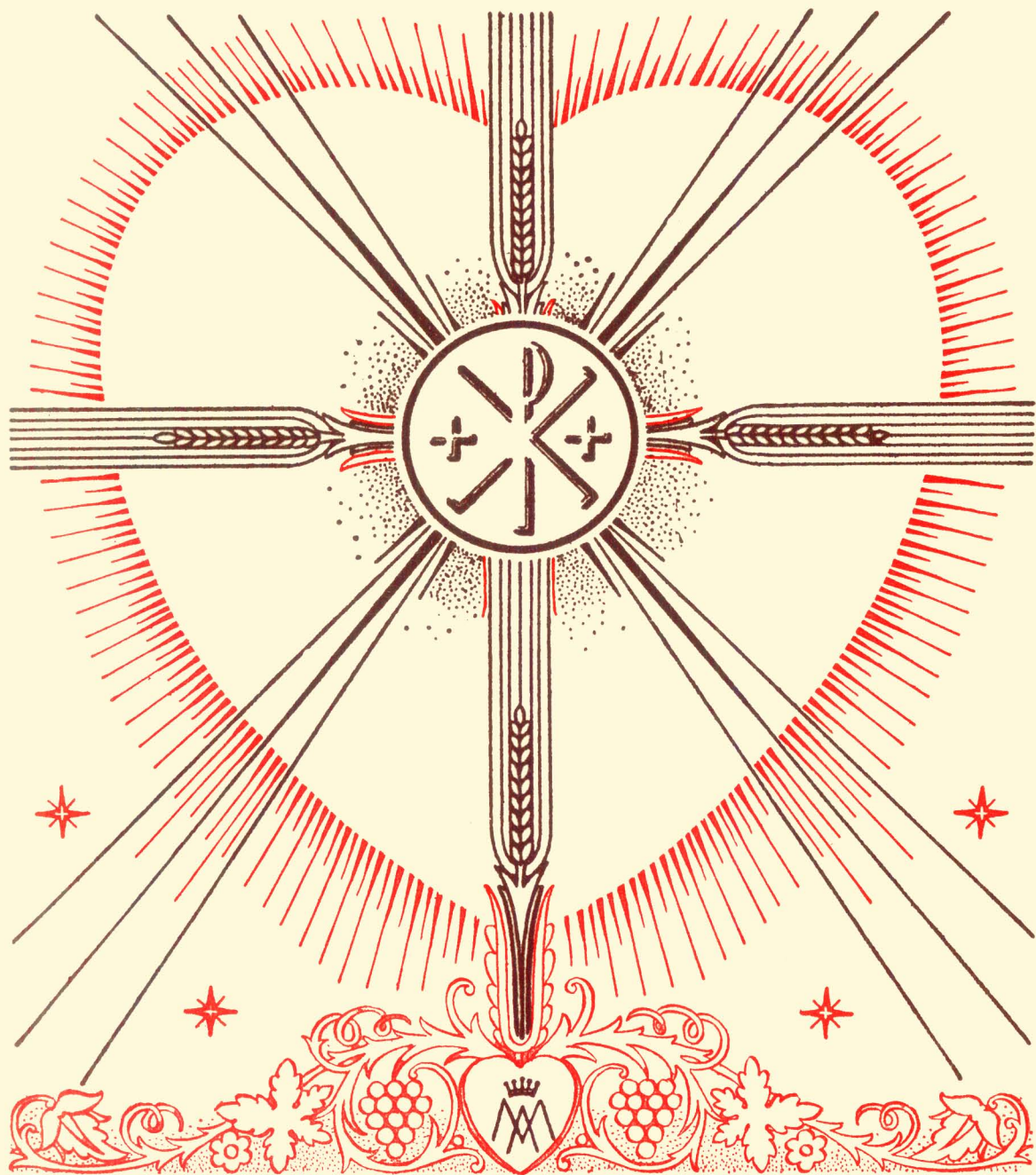

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

3. szám.

második év

1942/43.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámla száma: 51,576.

A kiadvány egyes számainak ára 3.— P. Fizetéseket kérjük csekken eszközölni.

•

Jelen szám főtárgya: *A papi fejlődés küzdelmei.*

A következő szám főtárgya lesz: *Erős papság.*

•

Jelen szám a nyomda háborús nehézségei miatt két hetet késett.

•

Egyházi jóváhagyással.

A papi fejlődés küzdelmei.

Hivatásunk mélysége.

Ványadt nyafogásnak tűnhetik föl a papi „küzdelmekről” való beszéd. Hát ilyenek is vannak? — kérdezik sokan, akik csak azt látják, hogy a katolikus papok családot nem alapítanak, anyagilag kellően megalapozott életük van s a legdolgosabbak között is szép számmal akad testileg erősen meggyarapodott egyéniség. De ez csak a testi oldal — folytatják szemlélőink. Lelkileg kinek lehet jobb dolga, mint a papnak?! Legtöbb gond és fájdalom mégiscsak a családban van. Ezekről azonban mentes a katolikus pap. Aztán az ő élete jobban, mint bárkié a hitre és kegyelemre van építve. Csupa Isten-szolgálat a munkája. Márpedig servire Deo regnare est, Isten szolgálata a legvalódibb uralkodás. És mégha volnának is bánatai, szenvedései, keresztjei a papnak, hát nem a Megváltó kebelbarátja ő, nem oltáránál él-e, nincsenek talán tárva számára a kegyelmek kincstárai, Isten vigaszai?

Igaz beszéd ez, de van benne egy súlyos tévedés. Aki így beszél, az nem tudja, ki és mi a pap legbelső valóságában. A pap legbelső valósága egészen más. A pap legmélyebb mivoltában az áldozat édes-testvére, az áldozat eljegyzettje, az áldozattal egybekelt, összeforrott ember. Nemcsak azért, mert a Főpap, akiből való papi mivolta, „a fájdalmak embere”, „keresztrefeszített”, hanem főleg azért, mert a papi mivolt legbelsőbben az áldozattal függ össze, az áldozatért van; Krisztus áldozatáért, hogy azt naponként bemutathassa; de azért is, hogy Krisztus áldozatával a magáét egyesítse, Krisztus áldozatát a magáéban tegye hatékonyá, hétköznapi megváltó valósággá, kegyelemközlő léletté.

A pap nemcsak hogy nem létezhetik küzdelmek, keresztetek nélkül, hanem szinte el sem gondolható ezek nélkül. Istennek külön gonddal kell arról gondoskodnia, hogy a pap számára egyszerű dolgok is keresztté alakuljanak, hogy ne élhessen keresztetek nélkül.

Ez annyira igaz, hogy még azok a papok is, akik életük útját úgy kanyargatják, hogy mindenképen sikerüljön megkerülni a kereszteteket és küzdelmeket, azok is, ha nem is küzdenek sokat, keresztjeiktől bőségesen vergődnek.

A házasság fölbonthatatlan szilárdsága nagy dolog, de ennél még nagyobb dolog a pap fölbonthatatlan viszonya a kereszttel. Ez a pap házassága. — Hideg, dermedtő valóság ez, tragikus nász — ha nincs mögötte tüzes szeretet és a legnagyobbra is szívesen vállalkozó lélek. De még ennek is lesz mit hordania s mitől meggörnyednie.

Ezért nagy dolog igazán lélek szerint papnak lenni.

A küzdelmek forrásai.

Vannak küzdelmek, amelyek kijárnak a papnak *emberi* mivolta miatt.

Mint a pogánynak is, aki emberiesen ember, művelten ember akar lenni. Nagy dolog ez is. Az igazságos, tisztességes, becsületes, kötelességteljesítő, családba, társadalomba, államba helyesen, szabályosan beilleszkedő, az élet kavarodásaiban férfiasan helytálló, a szükséges áldozatokat fogcsikorgatás nélkül meghozó s ha úgy kívánja a sors, családért, nemzetért önmagát is föláldozó egyéniség.

Ez a küzdelem nem gyerekjáték. Erős pogány egyéniségek bizonyítják. Csak kérdezzünk meg néhány pogány japán vezérembert, miként tett szert olyan emberi kultúrára, hogy az önmagát népéért föláldozó hősiesség nem probléma számára? Miképen tanult meg nem reszketni a hősi haláltól és a néha talán még hősibb életszolgálatától?! Vajjon küzdelmek nélkül?

Bajvívás az ember élete a földön. Ezt a küzdelmet az emberies emberért, a művelt emberért, a nemzetének értékes emberért: a papnak is maradéktalanul el kell végeznie. Ime a küzdelmek első bőséges forrása.

Vannak aztán küzdelmek, amelyek kijárnak a papnak azért, mert *keresztény*.

Kereszténynek lenni: az előbbi emberies emberség fölött magasabb elkötelezettséget jelent. Több értéket, több nemességet, isteni irányt és arányokat. Ezért is lesz a keresztény roppant értékű egyéniségnek: az emberi nem fejének, Jézus Krisztusnak részévé, tagjává a keresztiségben — valami csodálatos kegyelmi összefüggés folytán. Ezért lesz új erők birtokosa, új nagy célok versenyzője, küzdő bajnoka.

Vezére, eszménye maga Krisztus. Nevét is tőle vette: christianus, keresztény.

Küzdelme arra a területre tartozik, ahová a pogány műveltségi küzdelem alig-alig hatolt be. Arra vonatkozik, amiről a pogányok is elismerték, hogy a legnehezebb küzdelem: *difficillimum*. Mi ez? *Seipsum vincere!* Önmagát legyőzni. Önmagát ott, ahol az ember nem szokta legyőzni, a legkényesebb, legföltettebb önzési pontokon. Mélypontokon. Az önzés legbelső titkos hadállásában. Majdnem bevehetetlen erődítmény ez a bukott emberi természetben. Ez ellen gyűrőzik a keresztény. Ez a kereszténység küzdemi iránya. Mire való? A kereszténység egész nemességet akar, egész emberi fejlettséget akar. Nem lehet tehát ennek a nemességnek és fejlettségnek legerősebb ellenségét fellegrárában meghagyni.

Ez a küzdelem már csak az isteni szövetségesek (Krisztus, Szűzanya, angyalok, Egyház, szentségek, kegyelem, ima, papi példa, lelki irányítás stb.) segítségének szorgalmas igénybevételével lehetséges — de ugyanakkor természetesen az emberi erők legkomolyabb küzdő megfeszülésével. Hatalmas forrása ez a küzdelmeknek.

Ez a küzdelem a papnak mint kereszténynek kötelessége.

A sajátosan papi küzdelem ezek fölött van.

A papnak Krisztussá kell lennie. Pappá és megváltóvá. Aki többé nem a maga embere, hanem a közösségé. Nem magának él, hanem

a közösségnek. Egészértékű föláldozottságban a közösség javára. Krisztus módján.

A papi hivatás a *legobjektívebb hivatás*: önmagából ki — mások javára föläjánlott totális élettevékenység. A *legaltruistább hivatás*: a vezető szempont mindig mások előnye, java, boldogsága, valódi és örök boldogsága. A *leghűsőbb hivatás*: mert teljes kidolgozottságot kíván emberi és keresztényi vonatkozásban és e két műveltségnek szinte folytonos erőpróbáját jelenti.

A sajátosan papi küzdelem tehát a legnagyobb küzdelem s ugyanakkor a legsürgősebb küzdelem és teljes döntést követelő küzdelem. Nincs a világtörténelemnek küzdelme, amely hozzá fogható volna, hozzá: az egészértékű papi élet totális küzdelméhez. A pap ugyanis az elbukott Ádám természetét örökli ugyanúgy, mint bárki más és mégis olyan életre vállalkozik, amely teljes nemességet kíván és azt mindenestül önzetlen áldozattá kell tennie hivatása szerint.

Ez a teljesítmény olyan nagy követelmény az embertermészettől, hogy csak a legerősebb egyéniségek vállalhatják, s azok is csak akkor, ha kicsi koruktól fogva hűséges küzdelemben nevelték önmagukat. Gyöngébb egyéniségek, vagy ha erősebbek is, de kicsi koruktól nem hűségesek, a papi életet vállalva sajátosan *vergődő küzdelemnek* lesznek alanyai. S vergődésük annál mélyebb, minél inkább áll küzdő erejük fordított arányban a papi hivatás által követelt teljesítménnyel. Minél inkább áll pedig egyenes arányban ezzel a teljesítménnyel a küzdő egyéniség ereje, annál inkább győzelmi jellegű a küzdelem, még ha testileg fölemésződik is a küzdő, mint Krisztus és a vértanúk.

A küzdelmek minősége.

Vannak *megfutamodó papok*.

Nem kell azt gondolnunk, hogy ezek a megfutamodók alapján gyáva egyéniségek. Volt bennük is bátorság, legalább kezdetben. A kispap és ifjúpap még élénk, vállalkozó, egészséges kedvű — és még nemigen van mitől megfutnia. Mikor aztán félelmesebb teendők vagy áldozatok nyitnak rájuk, a bátrabbak is könnyen megrezzennek. Ott van Jónás próféta esete. Ő nem volt akárki Isten előtt sem. Azért küldte őt az istentelen Ninive megtérítésére. S íme Jónás megijedt és megfutott. Vesztere természetesen, mert hajóra szállva, vészes viharban remegve, tengerbe dobva s cethal gyomrába jutva, onnan végre szárazföldre kidobva, — bizony elég kacskaringós úton mégis el kellett jutnia oda, ahová sokkal egyszerűbben is eljuthatott volna — bátorsággal. De ennek a megfutásnak is megvolt legalább az az előnye, hogy Jónás ninivei nagy sikere után nem lett rátarti, hanem bizonyára szerényen vélekedett Ninive megtéréséről. A megfutásnak is vannak értékes gyümölcsei Isten jóságos tervében. „Minden javukra szolgál azoknak, akik szeretik Istent.”

Papi megfutamodás is — bár szégyenletes — javára válhatik a papi léleknek, ha alázatos, szerény öntudatot, több hűséget ébreszt a lélekben. Veszte és átka akkor lesz a megfutamodás a papi léleknek, ha nem hirtelen ijedség szüli, hanem huzamosabb gyávaság és Istennel szembehelyezkedő akarati magatartás. Ez a *küzdelem lényege*.

ges föladata. Ennek csak tragédia lehet a vége, ha valami rendkívüli segítség közbe nem lép. Belső, lelki aposztázia, esetleg külső is.

Hány pap ajkáról rebben el: ha tudtam volna, hogy ilyen lesz sorsom, nem lettem volna pap. E szavak mögött ilyen megfutamodás van kezdő vagy előrehaladott állapotban.

Vannak *vergődve küzdő papok.*

Ilyen a becsületes papok nagy többsége. Becsületes papokat említek, vagyis olyanokat, akik nem adták meg magukat a bűnnek, akik nem fogadták el az ösztönök lázongását és a papi öntudat lerombolását, akik állni akarják, amit vállaltak a papszentelésben. De vergődnek küzdelmeikben. Ha elesnek, fölkelnek. Ha lábuk törik, mankóval igyekeznek.

Miért vergődnek ezek, ha ilyen jószándékúak? Azért, mert *egész* küzdelmet nem folytattak vagy soha vagy bizonyos idő óta. Egész küzdelmet, vagyis annyit, amennyit kellett volna Isten kegyelmei és saját lelkiismeretük szerint. Az emberi test is addig egészséges, ameddig *egész* küzdelmet tud folytatni a kórokozók ellen. Amikor küzdelme fogyatékos lett, föllép a betegség, amelyben a test vergődik, mert hiszen megadni nem akarja magát a bajnak.

A papi vergődés megrendítő képet ad. Színe előtt térdreborul az ember, hogy Istenhez könyörögjön a küzdőkért. Ha pontosan ismernek e vergődést szentéletű hívek és szerzetesek, gondolom, minden erejüket ráadnák imára és vezeklésre, hogy segítsék a papokat. — Ez a küzdő világ azonban meglehetősen elzárt terület még papok kölcsönös szemlélete előtt is. Lehet, hogy jobb így, lehet, hogy nem. Az kétségtelen, hogy a hívek ma még aránylag keveset segítenek bennünket ebben a küzdelemben. Pedig ha van teendő, ami katolikus szempontból fontos, hát ez az, hogy erős legyen a papság: törzsében, lelki gerincében, jellemtartásában, katolikus egészségében és papi mivoltában.

Ne mondd vergődő Testvér, hogy talán az Isten is lemarad, amikor nem segít jobban. „Et vos sine intellectu estis?” (Mt. 15, 16.) Mondhatná Isten nekünk is. Mert van-e egyszerűbb dolog, mint annak belátása, hogy Isten csak igen komoly imaszellemre építi rá egészértékű kereszténységünket, papiságunkat. (Lásd Jézus és Szent Pál szavait az imáról.) S ha ehhez nekünk papoknak — nemcsak nekem vagy neked, hanem egyetemlegesen *a papoknak* — nem futja erőből, hát ott vannak a hívek! Mibe kerül ezeket ránevelni nagyon komoly buzgó imára a papokért?! Elvégeztük ezt a ránevelést? Ne toljuk hát Istenre mulasztásunkat! *Erős papság csak hívek erős imahátvédjével lehetséges!* Tegyük róla, hogy ez az imahátvéd létezzék!

Ennek segítségével leszünk aztán mi, a vergődő papság: *spectaculum mundo, angelis et hominibus.* Vergődésünk ugyanis így majd erőbe és győzelembe torkollik. S így leszünk legsajátosabb képviselői Isten színe előtt és Jézus nyomában a bűnében vergődő s bűn terhe alatt kínlódó emberiségnek.

Az így erőssé lett papról aztán igazán elmondhatja a nép, hogy nem olyan papunk van, aki ne tudna együttérezni nyomorúságunkkal! Vannak végül *győzelmes papok.*

A vergődők soraiból emelkednek majd ki a győzelmes papok.

szép számmal is, ha népünk imahátvédjét jól kiépítjük. Ezek a papok lesznek a keresztény élet legreálisabb munkásai és egyben vezérei.

Voltak és lesznek azonban mindig olyan típusai is a győzelmes papoknak, akikben otthonos a *hősiesség lelke*. Akikkel valahogyan velük született a nagylelkűség, a fogyhatatlan lendület, életerő, önzetlenség, önfeláldozás. Ezek sugározzák a lelket, a hangulatot, a küzdés szellemét és kedvét a vergődő papságba. Ezeken nem fog az ellenség fegyvere, ezek hordják a győzelem ígérését. Bennük lesz piros-pozsgás életté a krisztusi erő. *Ők a katolikus vezérlés lelkei!*

Ha jól kiépítjük a hívek imádkozó csapatait, akkor majd lesznek bővebben ilyen hőseink. Lesznek, mert ők csakis imádságos fészekből és szent édesanyáktól születhetnek. S kell is hogy bővebben legyenek, mert nagyon sürgeti őket a mai élet is, de méginkább a világtörténelem lassan kibontakozó küzdelme, amelyben az istenhit és istentagadás végső párviadalra kel. Ez a világtörténelmi küzdelem ezek felé a hősök felé néz, mint akikben Isten ügye dönthetetlen oszlopokon fog állni.

A papi küzdelmek minőségi váltópontja.

Ezen múlik, pap vagyok-e lelkem és életem szerint vagy nem vagyok.

Ezen múlik, keresztmem áldás-e rajtam vagy átok.

Ezen múlik, küzdelmeimből élet sarjad-e vagy halál, elsősorban bennem, aztán másokban, ezekben.

Ezen múlik, hogy küzdelmem fölemel-e és megdicsőít vagy pedig letör és eltorzít.

Mi ez a váltópont?

A hitnek és elhatározásnak kettős nagy ténye.

Az első: *Hiszem-e*, hogy keresztmem Krisztus keresztjének valóságos részecskéje, amelyet, mint Krisztus vállára, úgy rám is, Krisztus paputódjára, végtelen szeretettel tesz a mennyei Atya?

A másik: *Elfogadom-e* ezt az én keresztmemet a mennyei Atyától? Megadom-e magam ennek az isteni akaratnak? És Krisztussal együtt elviszem-e a keresztúton végig?

Ez a váltópont. A szerint, hogy miképpen teszem e kettőt, érvényesül vagy nem érvényesül bennem Krisztus papi ereje.

Rettentő dolog ez, ha félénk lelkünk van és sokat okoskodunk, képzelődünk. Akkor ugyanis ránk zúdul a kétségek, Istennel szemben való gyanakvások, aztán a szenvedéstől való remegések lavínája — s játszva göngyölít föl bennünket. Ha azonban okoskodás és képzelődés nélkül, szinte behúnyt szemmel, Isten jóságába és hatalmába vetett vakbizalommal vágunk neki e két ténynek: az erős hitnek és a nagylelkű elfogadásnak, akkor nem is túl nagy dolog alanyi megélés szerint sem. Tárgyilag véve pedig természetesen a legembernekvalóbb valami ez.

Napi imáink élén kellene állnia ennek az erős hitnek és ennek a nagylelkű elfogadásnak. Papi mivoltunk gerincét kellene alkotniok!

Ezekkel egyszerre rendbejön papi küzdelmünk. Nem úgy, hogy megszűnt létezni a küzdelem, hanem úgy, hogy az valóban papi küzdelem lesz, s ha kitartottunk, igazi papi győzelem is lesz.

A küzdelmek mélyebb részletei.

Sajátosan papi küzdelmekről teszünk említést.

Természetesen nem lehet szó egyéni részletek megvilágításáról. Lehet azonban és célszerű is bizonyos küzdelmi részletekre vagy részletcsoportokra rámutatni, hogy tisztábban lássunk és könnyebben vállaljuk a küzdelmeket.

Nem sajátosan papi küzdelmek azok, amelyeket, mint fentebb említettük, emberi műveltségünk és keresztény mivoltunk kíván meg. Így pl. a szenvedélyek ellen való harc, az élet fáradságos munkáiban való helytállás, gyöngeségek, betegségek türelmes viselése, a Krisztus-követés erénygyakorlatai stb. E küzdelmek általános emberi és keresztény küzdelmek.

Sajátos papi küzdelmeink mélyebb részletei kb. ezek:

a) Szegénység.

Minden vita fölött van, hogy Krisztus azoktól, akiket szoros követésére meghívott vagy elfogadott s akik közül papjait és apostolait választotta, *aktuális szegénységet* követelt. Ez annyira biztos és kivételt nem tűrő elve volt Krisztusnak, hogy a gazdag ifjú papi és apostoli hivatása ezen szenvedett hajótörést. Pedig írva van, hogy Jézus ez ifjút lelki értékei miatt megszerette. Röviden megmondta neki, mi az első lépés az ő követéséhez: „Menj, add el, amid vagyon és oszd el a szegényeknek” (Mt. 19, 21.), s amikor az ifjú (vagyonja miatt) megszorodva távozott, Jézus egy szóval sem enyhítette előbbi elvét azért, hogy a megszeretett ifjút valahogyan visszatartsa és majd lassan, okos neveléssel követésére édesgesse. Ellenkezőleg, tanítványaihoz fordult és azt mondta nekik: „Bizony mondom nektek, hogy nehéz a gazdagnak bejutni a mennyek országába.” (Mt. 19, 23.) „Fiacskáim! vajmi nehéz a vagyonban bízóknak Isten országába jutni!” (Mk. 10, 24.)

Krisztus apostolainál ez az elv magától értendő és érthető volt: „Azok pedig rögtön elhagyván hálaikat követék őt.” (Mt. 4, 20. 22.)

Ilyen előzmények után kérdezhetette Péter olyan bátorságosan Jézust: „Ime mi elhagytunk mindent és követtünk téged; mit fogunk tehát kapni?” (Mt. 19, 27.)

Ez a papi és apostoli élet *alaptörvénye*. Ezen buzdultak a hívek is az apostolok idejében vagyonaik kiosztására és a szegények megbecsülésére és teljes, cselekvő testvériségre.

Hogy itt valóságos szegénységről volt szó, mint a megváltó Krisztus mellett való elindulás legelső és legfontosabb követelményéről, *conditio sine qua non*-ról, és pedig mindenekelőtt és főképen Krisztus legszorosabb követői, a papok számára (a szerzetességnek mai alakjában akkor még eszméjét sem ismerték), s ezt maguk az akkori papok napnál világosabb elvként így értették és gyakorolták: ehhez kétség nem férhet.

Nem arról van itt szó, hogy Isten ügyére, Krisztus ügyére, a vallás ügyére nem lehet akár vagyonokat, milliárdokat is áldozni, Isten házáat akár színaranyból is fölépíteni, hanem arról, hogy Krisztus utódjainak, a kereszténység kimagasló hordozóinak: a papoknak, apostoloknak *személyileg, szabad elszánással szegényeknek kell*

lenniök, bármilyen módjuk lett legyen is valaha, állandó szegénységet kell gyakorolniok, nem keserves kénytelenségből, hanem önként, szabadon.

(Nagyon kérem a Főtisztelendő Oltártestvéreket, még véletlenül se értsék félre a mondottakat, mintha azokban akárcsak burkoltan is szó lenne az *Egyház* vagyona, egyházi intézmények vagyoni meg-alapozottsága ellen. Nincs egy szó sem. A mondottak kizárólag a *papok személyi szegénységére* vonatkoznak, mint lényeges krisztusi elvre. S ebben is az *aktuális*, vagyis a *pap életében, életmódjában* megvalósított szegénységre. — Arról sincs szó, milyen fokú ez a szegénység. Krisztus nem beszél erről. Ez a szegénység bizonyára nem koplalás, nem rongyos ruha, téli didergés stb. Csak éppen valóságos szegénység. Fokozata a kegyelem segítő ereje szerint emelkedhetik. Egy Vianney szinte megdöbbenő szegénységre volt képes — szent-sége erejében.)

Ez a papi küldetés legnehezebb pontja. S már itt eldől a világra gyakorolt hatékonyságunk ereje és értéke. Nem csoda, hogy Krisztus a megszeretett ifjú esetében egy jottányi engedményt sem tett.

Ez a roppant elv és követelmény teljesen világos volt az egyháztörténelem folyamán minden pap előtt, akinek világos volt az, mit jelent papnak lenni, a megváltás munkájában Krisztushoz szegődni, vele társulni.

Az embertermészet kemény tiltakozást jelent be ezzel a lépéssel szemben. S ha az elhívott ember nem „rögtön” (Mt. 4, 22.) cselekszik, nem huszárvágásszerűen végzi ki ezt a problémát, valószínű, hogy sohasem végzi ki. Nem tudunk pl. semmit arról, hogy a gazdag ifjúnak később mégis sikerült volna pappá, apostollá lennie.

Az embertermészetnek ez az ellenkezése kétszeresen erős, ha olyan általános papi közszellem hat rá, amelyben ez a lényeges krisztusi elv elhalványult, hatástalanná vált.

Itt csak rendkívüli kegyelmek segítenek, amelyeket rendkívüli imákkal lehet kieszközölni.

A papság átütő evangéliumi erejének ez volt mindig *conditio sine qua non*-ja. Ma is az.

Természetesen a „rögtön” módszerével nem lesz egyszerre ki-küszöbölve a szegénységgel kapcsolatos küzdelem. Embertermészetünk gyakran felüti majd nyugtalan fejét, ismétli igényeit, követeléseit a szegénységgel ellentétben. Még akkor is, ha fogadalommal vállalja valaki a szegénységet. Ez a küzdelem tehát életünk végéig tart. Ez lesz a mi alapvető papi küzdelmünk mindig.

Annál komolyabban kell vennünk, minél megtevesztőbbek az anyagi javak után kapaszkodó vágyaink alattomos és csalafinta érvelései. Pl. azzal, hogy itt nincs szó bűnről; vagy hogy a lelkipásztornak nagy szüksége van jó egészségre, a jó egészségnek pedig anyagi alapokra. — Ezek igazságok, de ugyanakkor semmit nem gyöngítenek *tárgyilag* a papi és apostoli szegénység alapelvén. Gyöngítenek *alanyilag*, ha mi az ösztönös vágyak hamis logikáját hiszékeny fülekkel hallgatjuk.

Erős, kemény, fejlett *lelkiség* kell ehhez a szegénységhez. És erős *összetartás* papi testvériségben. Ennek az összetartó testvériség-

nek nagy szerepe van a szegénységi készség, jókedv alátámasztásában. Főleg a jópélda által.

A szegénység egész kérdésében a lényeg természetesen mindig a szegénység lelke, szelleme lesz: a függetlenség az anyaghoz való tapadástól. E nélkül az aktuális szegénység csak torzkép volna.

Isten rengeteg kegyelme kíséri a krisztusi szegénységet. Vigaszos kegyelme is. Nem véletlen, hogy a szegénység legrajongóbb szerelmese, Assisi Szent Ferenc olyan elbájolóan derűs, kedves, gyermekded, örvendő lény volt.

b) *Coelibatus.*

Ha a krisztusi szellemű szegénység a pap lelkében valóság, akkor a coelibatusból fakadó papi küzdelmek legalább felére csökkennek. Sokféle oka van az összefüggésnek. Legmélyebb ok az anyagi és érzéki javak kettős concupiscentia-jának szoros kapcsolata. Ha az egyik le van győzve, a másik meggyöngült.

Fordítva tehát: krisztusi szellemű szegénység nélkül a coelibatus roppant teher, a küzdelmek rettenetes porondja. Többnyire a nemi energiák miatt is, melyek a becsületes papnak súlyos órákat, napokat szerezhetnek. Ilyenkor valóságos hősi erőfeszítésre van szükség. Minden lelki erőt igénybe vevő szabadságharcra. Egyben Isten minden kegyelmének fölhasználására is. Mert sok kegyelem nélkül ez a harc nem sikerül.

De nem kisebb tétel a coelibatusban a *szeretet problémája*.

Szeretetet adni és kapni. Személyi szeretetet férfi és nő viszonyában. Az emberi szív, az emberi lélek szeretetre van teremtve. Ilyen szeretetre is. Sőt erre a szeretetre egészen elemi erővel. Személyes szeretet nélkül nem is igen bírja csak kábítószerekkel: a szenedvények kábítószereivel, amilyenek pl. a vagyongyűjtésnek, evésnek-ivásnak, mulatozásnak, érvényesülési hajszának élvezete. Vagy pedig Isten nevelő módszerében: az érzelmi vigaszokkal. Ez utóbbit látjuk papnövendékek, papok, szerzetesek életében gyakran mint életük és működésük egyensúlyozóját. Főleg amikor Isten útján megindulnak. Ezek nélkül — de olykor még ezek mellett is — keservesen döbben rá a lélek a szeretet hiányára. A papi lélek is. Szenedvények idején pedig csak fokozódik az igény. Hideg papi környezetben vagy mindenkitől elhagyatva már szinte elviselhetetlenné is fokozódhatik a hiányzó szeretet igénye.

Egészen sajátos papi küzdelem területe ez. A papszentelés ugyanis önmagában még nem rendezte a pap szeretetigényeit, nőkhöz való viszonyát, csak a megvalósítandó elveket és kötelezettségeket adta. Ezek szerint a katolikus papnak nemcsak házaselete nem lehet, de szerelmi viszonya sem. Az ő szeretetélete csak egy irányban teljesezhet ki: az amor sanctus, a természetfölötti szent szeretet irányában, amellyel Istent, Krisztust és a lelkek százait, ezreit vallja magáénak.

Az amor sanctus azonban nagy küzdelmek gyümölcse. A papban csak a legyőzött amor carnalis fölött tud nőni, kifejlődni. (Házasemberben a házasság szentsége szenteli meg a testies szeretetet s teszi lehetővé, hogy mellette az amor sanctus kifejlődhessék.) Az

amor carnalis azonban edzett küzdő, nem egykönnyen adja meg magát, főleg olyan személyben, akiben egyszer már erőre kapott.

Roppant küzdelmek területe ez.

Sajátos veszélye a szeretet-problémának még a becsületes pap számára is, hogy nehéz megítélni, hol kezdődik, mert hiszen általános lélekszeretetre köteles a pap mindenki iránt, főleg pedig a rábízott lelkek iránt; aztán ha elkezdődött ártatlan formában, nem lehet bűnnek minősíteni. „Nem bűn ez”, nyugtatja lelkiismeretét s e megnyugtatóssal belevez a legkomolyabb papi problémába. S minél jobban belejutott, annál erőtlenebb lett arra a küzdelemre, amellyel rendezhetné ezt a szeretetet.

A problémát csak fokozza az, hogy a mai erkölcsi közszellemben a nők nagyrésze nem tartja tisztességtelen dolognak pályázni a pap szerelmére.

Nem segít itt semmi más, csak erős papi lelkeség, tudatos napi-rendi kegyelmi élet. Amilyen fokon ez áll, olyan fokban lesz mentes a pap szerelmi viszonyoktól. A küzdelemtől azonban a legtöbb nem menekül meg. Ez már természet dolga. Érzékenyebb természetek hősies küzdelemre is rászorúlnak.

A jó harcot azonban csak annak sikerül megharcolnia, aki a részleteket is komolyan veszi, amelyek ehhez a problémához hozzátartoznak. Például alig lehet az amor carnalisból az amor sanctusra jelentősen átlendülni, ha az érzékiség *alapvető* tényein nem lesz úrrá az ember. Ezek az alapvető tények: érzelmi, hangulati uralom értelem és akarat fölött; emberek osztályozása arc szerint s kezelése rokonszenv és ellenszenv alapján; személyi vonatkozásból fakadó kezdetleges érzelmi élvezetek tudatos megengedése a lélekben; ételben, italban, szórakozásban és átlag az érzékek használatában a kemény fegyelmezettség hiánya. Ezekre épül mint szilárd alapra az érzéki szeretet. Ha ezek megvannak s talán erősek, az érzékiségből való egész fölszabadulást nem lehet megteremteni s az amor sanctus nem fejlődhetik ki.

Katarzisz, alapvető tisztítás és tisztulás kell ahhoz, hogy valaki fölszabadult egyéniség lehessen. Természetesen ezt a komoly munkát sokan nem végzik el. Amiért is a magasabbrendű tisztaság, a fölszabadult, független, csak Istennek élő érzelmi élet ritka.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy aki a fölszabadulási küzdelmet nem végezte el, annak kevesebb küzdelemben van része. Nem. Nyugodtan lehet mondani, hogy sokkal többet küzd, mint aki vállalta a teljes küzdelmet. Sőt vergődve küzd az ilyen és abban a veszélyben forog, hogy föladja a küzdelmet s átadja magát az erkölcsi összeomlásnak. Így hozza ezt magával ennek a problémának a természete.

Pap számára itt csak egy bölcsesség van: papnövendéki élete kezdetétől fogva el kell végeznie ezt a lényeges aszkézist! Mindjárt kezdetben világossá kell tenni, mi tartozik a teljes papi tisztasághoz. S eldönteni, vállalja-e egész szívvel, egész akarattal. A tisztasági alapokon dolgozni bőséges alkalom van a szemináriumban is.

Meg kell még említeni a coelibatus egy nehéz tételét: a *papi magánosságot, egyedülvalóságot*.

Akármilyen elfoglalt és zajos is a pap élete, marad ő mégis a coelibatus folytán magános ember. A házassági viszonyban előálló kölcsönösség, lélektani kicserélődés, a terhek megosztása: a pap számára nem lehetőség. Kísérletezni lehet akár egy életen át a magánosság átváltásával valami megfelelő kölcsönösségre, de ez sohasem lesz rendezett és lelket kitöltő megváltása a magánosságnak. A pap lényegesen egyedülvaló ember. Jó lelkek segíthetnek neki a Krisztusban való egység erejében akár keresztszejnek teljes átvállalásával is, azért a pap marad egyedülvaló ember. Meglevő keresztszei, gondjai, magánosságának olykor fojtogató nyomása: egyedül az övé marad.

Olyan teher ez a papnak, amely az évekkel folyton nő, tehát nem egyenes függvénye az érzékiségnek, amely a késői évekkel fogy. Vannak ugyan remetehajlamú papok is, akiknek sohasem hiányzott senki, a legtöbb pap azonban, főleg világi pap, nem ilyen természetű. Nekik kereszt az egyedülvalóság. Éspedig olyan kereszt, amelyet nem szüntet meg teljesen semmiféle személyi kapcsolat és együttélés.

Legtöbbet szenved, sőt kínlódik ettől a kereszttől is az a pap, aki nem fogadja el kész szívvel. Aki szívére ölelte a magánosság keresztségét, annak az megváltó keresztsze lesz, tisztító, átnemesítő kereszt, kegyelmek bő forrása. Hangtalan szobája meghitt kegyelmies fészek lesz. Gyakori elhagyatottsága Isten szerető látogatásának ideje.

Igy lesz a pap egészen és kizárólag Isten embere. S mikor az lett, akkor egyben *mindenkié* lett. Az amor carnalis által senkihez le nem kötött pap csodálatosan tud bárkit segítő valaki lenni.

c) Lélekszolgálat.

Minél teljesebben papi lélek valaki, annál világosabb előtte, hogy sorsa a Krisztus Főpap áldozatában való részesedés.

Amikor függetlenné lett az anyagi és érzéki javaktól a szegénység és szent szeretet által: akkor vált lehetővé számára a tökéletes offertorium, consecratio és communio. Offertorium, vagyis önmagának tökéletes felajánlása, odaadása Istennek és Isten ügyének Krisztus példája szerint. Consecratio, vagyis olyan átváltozás Krisztusba, hogy lassan egészen Ő él és dolgozik és szenved papjában. Végül pedig communio, vagyis a Krisztussá vált papi személy kiosztása a lelkek táplálására.

A papot valóban fogyasztják, eszik, emésztik. Jók is, rosszak is. Akik legjobban szeretik, azok is éppúgy, mint mások, vagy olykor méginkább veszik igénybe a pap szolgálatát.

A lélekszolgálat bizony nagyon kiszolgáltatja a papot, főleg a világi papot a hívek kénye-kedvének, rendezetlen igényeinek. De bármilyen rendezett lenne is igényviláguk, a jól végzett lelkipásztorkodás által nagyon felgyülemlik a pap munkája. És hát elvárja mindenki, hogy a pap türelmes, nyugodt, barátságos, mosolygós legyen — és mindenkit kielégítsen igényei szerint.

Bizony a papot cibálják, tördelik, mint a gyümölcsös fát, részben gyümölcseiért, részben mert mindenki jogot formál arra, hogy törhessen egy gallyat róla, még ha nem is kell neki.

Nagy papi küzdelem színtere a lélekszolgálat. Már az is, hogy

ki tudja egészen szolgálni a híveket. Hát még ha hozzá vesszük az elveszett bárányok visszaszerzési gondját! Aztán a gáncsokat, gyanúsításokat, rágalmakat, melyeket olykor a jobbak is meghallgatnak és nem utasítanak vissza. Mekkora küzdelem kell csak ahhoz is, hogy a pap egyensúlyt tudjon tartani lelkében s másnap újból tudja kezdeni a szent szolgálatot, mintha senki sem bántotta volna előző nap.

Mekkora küzdelem, hősiesség, áldozat, jellemerő húzódik meg a folyton készséges, buzgó, mindenkivel jóttevő pap magatartása mögött! Csodálatos világ ez! Igaz, Isten kegyelmei nagyon segítik az erőlködő papot, de azért a lélekszolgálat folytonos készsége rengeteg önelgyöző, áldozatos erőfeszítésbe kerül. Nem is megy ez másként, mint egy különös alaperővel, amelyet *alázatnak* neveznek.

Az alázatról sokféle nézet járja. Talán leginkább megközelítjük a valóságot, ha úgy tekintjük az alázatot, mint *helyes* gondolkodást értékeinkről s ehhez szabott helyes magatartást. A „helyes” itt annyit jelent, mint áthatóan mélyrelátó igaz gondolkodás. Mert csak akkor lesz belőle alázat. Vagyis amikor az ember fölszínes gondolkodása jelentősen elmélyül és látja saját lényének kicsiségét a lét rendjében és érdemtelenységét az erkölcs és kegyelem világában. Ehhez a mély szemlélethez nem elég az emberi értelem természetes ereje; kegyelem, és pedig nagy kegyelem kell hozzá, mélységeket átvilágító isteni fény. Ennek hatása alatt igen világos lesz, mennyire megdöbbentően kicsi és érdemtelen lény vagyok. Az „én”-tudat átalakul „semmisségem” öntudatává.

Ezzel aztán már nem nehéz porszemként viselkedni Isten színe előtt, nem nehéz a papi körülményekben Isten akarátát észrevenni s annak megadni magát. S amikor valaki ezzel az öntudattal végzi lélekszolgálatát, nem lesz különös tehertétel a készséges szolgálat még olyankor sem, amikor az kimeríti az erőket és a türelmet nagyon próbára teszi vagy esetleg az egész élet áldozatát kívánja. „A jó pásztor életét adja juhaiért.”

Az alázatban ugyanis csodálatos erő van: lélektanilag is, mert a legmélyebb ponton való realizálódást jelenti, a legvalódibb egyensúlyalapot adja; kegyelmileg is, mert ő az „igaz” ember, akiben nincs álnokság, ő az a megbízható ember, aki Isten kegyelmeivel nem él vissza. Ezért aztán a bőkezű Isten bármennyit is bízhat rá. Érthető tehát a Szentírás, mikor azt mondja: Isten az alázatosaknak adja kegyelmét. (Jak. 4, 6; I Pét. 5, 5.)

Az alázat tehát az a mélypont, ahonnan új rugalmasságot vesz a lélekszolgálatban megannyira megtört pap is. Itt van az a titkos erőforrás, amelyből szinte érthetetlenül győzi a pap a munkát és áldozatos szolgálatot.

E nélkül a nagy tőke nélkül a lélekszolgálat kimerítő terhei, túlkövetelései és sértő élei elviselhetetlenekké válnak.

De az alázat maga is nagy küzdelmek gyümölcse. Igaz, Isten különös kegyelme is, de rendszeren csak nagyobb megaláztatások erőselkü viselése és mindenestre sok ima után árad e kegyelem a lélekbe.

d) *Olajfákhegyi órák.*

Jézus életének legfőbb küzdelme az Olajfák hegyén történt, ami-

kor hosszan agonizált, haláltusát vívott akaratában önmagával. Ilyen küzdelme nem volt nagypénteken sem, a kereszten sem.

Ime Krisztus küzdelmének tengermélye. Pedig akkor még senki sem nyúlt hozzá, hogy neki szenvedést okozzon. Lelkében zajlott le. Saját lelkének erői keltek föl a megváltás főpapi szenvedései és halála ellen. A legrettenetesebb ellentmondás, tiltakozás, félelem, remegés szállta meg lelkét. A bűnök magarávallásának undora gyötörte Őt, a végtelenül tisztát. A megváltás világtörténelmi eredménytelensége (ma is mennyi még a pogány! és hányan vannak, akik egészen élnek a kereszténységet?) elfacsarta szívét. Magárahagyott és elernyedt szabadakarata a legvégsőkig tusakodott. Ettől a tusától verejtékezett vért.

A teremtéstörténetnek nem volt ennél nagyobb küzdelme. Hozzá hasonló sem. A teremtés főhőse, főpapja vívta élethalálharcát önmagával, Istenért és a lelkekért.

Hányszor lepi meg a papot a szegénység, a coelibatus és a lélekszolgálat küzdelmi terein valami hasonló lelki állapot! Olyan olajfákhegyi óra kicsiben, vagyis nem a Mester mértéke szerint. Mikor a pap fiatalos tüze kihűl, kedve lelohad, érzésvilága elborul, idegen lett a hivatásnak és talán önmagának is; amikor lelke egyensúlyát veszti, erői elhagyják, körülveszi őt a potestas tenebrarum s ijeszti képeivel; amikor megindul benne a tiltakozás lavínája minden ellen, ami szent, ami krisztusi, ami papi, ami szolgálat, ami lélek-megváltás; amikor fénye, eszménycsillaga, talán eleven hite is kialudt s ő teljesen magára maradt, lelke éjszakája pedig tele van súlyos viharfellegekkel.

Itt van a papi küzdelmek csúcspontja. Bevezetheti ezt a munkában való felőrlődés, az erkölcsi süllyedés, életproblémák ütközése. De nem szükségképpen kellene kiváltásához ilyen okok. Hiszen itt lélektani állapotról van szó, amelyet alkalmas alanyban kiválthat egy-egy váratlan megpróbáltatás, nagyobb kereszt, de akár csekélység is, ha valaki fáradt, kimerült, nyugtalan, ingerült. Aki pedig ideggyöngye vagy idegbeteg, abban huzamosan is lehet tengermély hullámlás, olajfákhegyi óra és nap, kisebbfajta pokol — külső kiváltó ok nélkül is.

Ez utóbbi lélektani világ annyira nem embernek való, hogy állandóan nyitva áll belőle az öngyilkosság kapuja, hacsak rendkívüli jellemerő vagy mondjuk inkább, kegyelem (mert jellemerő magában itt már alig érvényesülhet) nem tartja. S nem fogható ehhez semmi másfajta kereszt, munka, fáradozás vagy szenvedés.

Sajnos, ebből az idegéleti agóniából ma már gyakrabban akad szerzetben is, világi papságban is. Kívánhatjuk ilyenektől a véres-verejtékes küzdelmet is. De rendszeren nincs igazunk, ha megkívánjuk, mert ezeknél hiányzik hozzá az akaraterő. Az ilyen állapot ugyanis szinte elsősorban azt bontja szét.

Ma sok papi fegyelmezetlenségnek, sok magabazuhant, sötét életnek és aposztáziának ez a magyarázata. Természetesen nem mindnek.

Modern életünk rohanása, sok élvezete, izgulása, fegyelmezetlen ösztönélete a családokat is ilyen embertípusok fészkévé teszi. Tehát

a jövőben ez a papi típus még több lesz. Kihálnak az egészségesebb idegzetű öregek és marad a mai fiatalság. Jövőnk papságának leg-sötétebb vonása talán épp ez. Erős kiválasztás és igen egészséges nevelés segíthetne ezen.

De visszatérve a küzdelemre, bátran állíthatjuk, hogy aki papi agóniákban helytáll, talán hibátlan hűséggel Isten iránt, az a papi küzdelmek csúcspontján tűzte ki a győzelmi zászlót. Ilyen győzelmek fölérnek évtizedes munkákkal és erénygyakorlatokkal. Ezeknek döntő szerepük van Krisztus országának kiépítésében.

Ezekből a győzelmekből kellene minél több szerzetesek részéről — a papság hatékony segítésére.

Fölvértezés.

Az olajfákhegyi órákkal, de egyéb küzdelmeinkkel kapcsolatban is talán jót tesz a gyakorlat számára egy megjegyzés. Mi emberek, keresztények és papok is túlságosan a napidíjasok, sőt óradíjasok lelkiületével kezeljük a vallásosságot, Isten és a lelkek szolgálatát. Minden apró jótettünkért tartjuk a tenyerünket, hogy fölvegyük érte a díjat — amelyet többnyire egyfajta valutában óhajtunk: *vigaszos érzelmekben*, vagyis egy kis boldogságféltében. Ha ez elmarad, föllép a nyugtalanság, elégedetlenség s ettől lelohad munkakedvünk. Ezt bizony még igen jámbor embereken is meg lehet figyelni. Hiába, mi el is vagyunk kissé kaptatva, mert lelki életünk valóban így kezdődött, sőt minden kis jótettünk után bőséges jóérzésekben volt részünk. Ez kellett is, hogy rákapjunk a jótettekre. A hiba csak abban volt, hogy sem magunk nem jöttünk rá, sem mások nem neveltek rá világosan, hogy ebből a kezdetleges lelkiállapotból elvileg, gyakorlatilag is ki kell emelkednünk. Ez a dolgok rendje.

Bizony nemigen nevelődünk rá a lelki életnek erre a nagyon fontos elvére, hogy nem illik egyes tetteink után tenyerünket tartanunk Isten felé a vigaszért. A legelemibb megajánlások közé tartozik, hogy nem foglalkozunk tetteink ilyen zsoldjával. Mi nem ezért élünk, nem ezért vagyunk keresztények, nem ezért lettünk papok. A föld különben is a küzdelmek színtere. *Militia est vita hominis super terram.*

Lelki életünkben arra is rá kell jönnünk hamarosan, hogy lélektanilag ez lesz legfontosabb nevelődési szempontunk: vállaljuk-e egészen a zsoldok nélkülözését? Isten nevelési iránya is pontosan ez. Elvonja az érzelmi vigaszokat s látszólag magunkra hagy küzdelmeinkben. De csak látszólag, mert titokban méginkább segít, főleg ha férfiasan helyt akarunk állni. Hiszen Ő ugyanaz a jó Isten, aki előbb vigaszokkal édesgetett szolgálatára.

A lelkiségnek férfikorára megérett keresztény és pap legfontosabb hősi tényle a teljes lemondás a vigaszocskák, a lelki kielégülések apró támasztékairól s az ellentétes érzelmi, lelki hullámzások vállalása. Itt nyílik a lelki élet legfőbb próbája, tűzpróbája is.

Kevés keresztény és kevés pap érti ezt meg és még kevesebb állja. Ezért oly kevés a lelki beérés. Pedig nincs itt valami rettenetes igényről szó, hogy tagadjuk meg magunkat. Csak ott hibázunk, hogy tervszerűen nem iskolázzuk ebben magunkat. Bárcsak fel tudnánk

lendülni arra a magaslatra, ahol küzdelmeinkért nem kívánunk egyebet, mint Szent Ignác: „Semmi más jutalmat nem várok, csak azt a tudatot, hogy legszentebb akaratodat teljesítettem.” (Szent Ignác nagy-lelkűségi imájából, amely egészében így szól: „Örök Ige, Isten egyszülött Fia! Taníts meg engem igazi nagylelkűségre! Taníts meg engem úgy szolgálni Neked, amint megérdemled, adni számlálás nélkül, harcolni sebesülésekkel nem törődve, dolgozni pihenést nem keresve, magamat fölládozni semmi más jutalmat nem várva, csak azt a tudatot, hogy legszentebb akaratodat teljesítettem!”)

Hogy a papi küzdelmek sikerüljenek, nemcsak az egyszerűbbek, hanem a súlyosabbak is, erőkre van szükség. Ezeket az erőket kellene biztosítania alapvetően a keresztény családnak, fejlődésében pedig a helyes papi nevelésnek és önnevelésnek.

Hogy papságunk erőkkal jól fölvértezett legyen, ahhoz legfőképpen szükségese:

*edzett test,
egészséges idegrendszer,
kemény önfegyelmzés,
mély lelkiesség.*

Ezekben elég sok a hiány.

Lehet, hogy a mai kultúrával összefüggő ernyedtség kikényszerít majd a mainál jóval keményebb és tervszerűbb népnevelést. Ebből aztán egy emberöltő után kikerülhetnek papi életre is alkalmasabb egyedek.

A papság természetesen nem engedheti meg magának azt a kényelmet, hogy csak várja az állami nevelés hatását. Sürgős teendői vannak az utánpótlás dolgában. Erős, fegyelmzett, vértanúi jellem-tartású és lelkiességű papság ma sürgetőbb feladat, mint volt valaha az Egyházban.

Bárcsak a hivatások feltűnő megfogyatkozása döntő lökést adna a papi utánpótlás és nevelés kérdéseinek alapos átvizsgálására.

Krisztusban.

Láttuk, hogy a papi küzdelmek mélységei szédítőek. Megszédül annak még gondolatától is a legtöbb ember. Nem is valók ezek akárkinek. Még az erősebb egyéniségeknek is igazi paedagogia energetikára van szükségük, vagyis az erőket jól kibontó helyes nevelésre, főleg pedig önnevelésre, hogy papilag kiteljesedjenek.

Ebben a nevelődésben mindig legfontosabb lesz a kegyelem. És pedig a jól fölhasznált kegyelem. A kegyelemmel való gazdálkodás egyik leglényegesebb tétele a papnevelés tudományának. Ha nem használjuk föl helyesen a kegyelmet, eltékozoljuk; tékozlónak pedig mindig kevesebbet ad az okos adakozó, ha egyáltalán ad. Ennek az okosságnak is Isten a forrása, tehát az Ő tetteiben is érvényesül ez a szabály.

A kegyelem azonban nemcsak átmeneti támogatást jelent és jó fölhasználás esetén nemcsak állandó nagy megsegítést, hanem mindenekelőtt és mindenekfölött jelenti a Krisztusban való egységet. Csodálatos, titokzatos dolog ez. *De valóság!*

Papi küzdelmeinkben ez a nagy valóság fokozott jelentőséget

nyer. Krisztus megváltási munkája, küzdelme, verejtékes haláltusája és keresztáldozata: mind szorosan és sajátosan a Főpap munkája, küzdelme, tusája és áldozata volt.

Mi papok folytatjuk a Főpap szerepét. Övele, Öbenne!

Minden papi küzdelmünk, keresztünk, szenvedésünk tehát a Főpap küzdelme, szenvedése. Ő küzd és szenved bennünk.

Micsoda tudatot ad ez papi küzdelmeinkhez!

Nagy mondanivalója és nagy igénye Krisztusnak velünk papjaink szemben, hogy *hagyjuk Őt küzdeni bennünk!* Ő küzdeni akar bennünk, mert engesztelni és vezekelni akar bennünk. Nagycsütörtök éjjel és nagypénteken csak a Fej szenvedett. Az *egész* Krisztus *egész* szenvedése, *egész* megváltó műve sokkal több ennél. A világ végéig folytatódik.

Értsük meg Krisztust. Megváltó főpapi Szívének egész hűséges szeretetével akar tovább küzdeni bennünk s a lelkek megváltását, megszentelését így akarja végrehajtani velünk, általunk, bennünk. Adjuk oda Neki magunkat egészen! Ő lesz az, aki cselekszik, dolgozik, tűr, elvisel mibennünk. Csak ne ellenkezzünk Vele! Ne legyünk két szív, két akarat: Ő és én! Hanem egy szív, egy akarat: *Ő bennem!*

Ne okoskodjunk sokat e mélységes igazság fölött, hanem cselekedjünk! Minden aggodalomtól és bizalmatlanságtól mentesen teljes hittel ajánljuk föl magunkat Krisztusnak, hogy Ő kiteljesedjék és szándéka szerint érvényesüljön bennünk papokban. Őszinte, egyenes, becsületes szívvel végezzük el ezt a följajánlást minden nap s legyünk meggyőződve, hogy fölér ez a följajánlás a szent keresztség tisztító és nemesítő erejével! Sőt épp ez a följajánlás, amely a lélek mélyéből öntudatosan és szabadon tör fel Hozzá: ez teszi hatékonyá bennünk a keresztségi és bérmálási, de főleg a papszentelési kegyelmi tökéket.

Ha e tökéek erejük teljességével lettek hatékonyak bennünk, rajtunk, életünkön, akkor majd leegyszerűsödnek és elmúlnak félelmeink, aggodalmaink a papi szegénység, tisztaság, lélekszolgálat teljesítményeivel szemben, sőt az agóniás vezekléssel és engeszteléssel szemben is. Mert tekintetünk a győzelmes Főpapra lesz szegezve, akié vagyunk egészen, aki él és cselekszik bennünk, akivel még halni is élet, elveszni örök győzelem!

Hagyjuk Krisztust küzdeni bennünk!

Hunya Dániel S. J.

Az aposztázia felé.

Az aposztázián, amelynek útjára szeretnék valamelyes fényt vetni ezekben a sorokban, nem a tágterületű hithagyást, hanem a szűkebb értelemben való *oltárhagyást* értem. Ezen az úton csak a nagyobb rendek papjai járnak s távolodnak el előbb lélekben, aztán külsőleg is az áldozatot bemutató Főpaptól, Krisztustól.

Aposztata papokat idézek magam elé s kérem őket: nyissák meg multjukat; engedjenek betekintést abba az örvénybe, amelybe

zuhantak azért, mert könnyelműek vagy vigyázatlanok voltak; a hivatás kegyelme nélkül rontottak be a szentélybe vagy eljátszották a megváltói hivatás kegyelmét.

I.

Honnét indul el a papi aposztázia?

a) Azt mondják: *a tudatlanságból.*

Az aposztáták szomorú sorában, melyet sikerül lelkem elé idéz nem a multból, valóban vannak a hittudományi tudatlanságnak áldozatai is.

Talán tizenöt éve kerültem össze valakivel, aki egyik tanító-rendünkől fordított hátat az oltárnak. Akkor már ősz volt és keserű lelkű. Önmarcangolásában megvádolta rendjét, mely a világi szaktárgyakkal párhuzamosan végeztette vele a hittudományt. A nap legértékesebb részét, a délelőtti lefoglalta a szaktárgy. A hittudomány estére maradt, amikor lelkük elfáradt a naptól és unottan ült a legszentebb tudomány forrásai előtt. Nem csoda, hogy ez a háttérbe szorított hittudomány nem bírta lélekmélyítő és fegyverző hatását kifejteni benne.

Igen erős léleknek kellett lennie annak, aki később újra elővette a hittudományt és pótolni igyekezett az életbe kivitt hiányait.

A hit dolgaiban tudatlan pap külön gyönyörűsége a világnak és az Isten-árusítás szellemének.

Ezért sürgeti egyházjogunk a hittudományi ismétlő-vizsgálatokat (130. k.) és a korszerű kérdések tanulmányozását, megvitatását papi összejöveteleken (131. k.).

A tudatlanság vagy kisebb képzettség elősegítheti ugyan az aposztáziát, de igazi forrása mégsem itt van. Meglehetősen szerény képzettségű papok sokszor messze felülmúlnak nagy, külső képzettségű paptársakat az örökkévalóság felé való vezetés művészetében.

b) Azt mondják: *a nagy tudomány is forrása az aposztáziának.*

Az aposztáták sorában valóban vannak gazdag tudású, többszörösen doktor paptársak is. Csak a legközelebbi ismerőseim között vannak budapesti, innsbrucki, római doktorok, bécsi egyetemet végzetek: hittudományi főiskolai tanárok, lelki igazgatók, papi férfiak, akiknek fáklyák gyanánt kellene világítaniok.

Egyikük lélekben ma is velem szemben ül. Innsbruckban kezdte, Rómában végezte. Néhány héttel ezelőtt állított be hozzám megvénült arccal, lyukas cipővel, lerongyolódott polgári ruhában, kiéhezetten. Soha még oly elevenen nem éreztem meg az evangéliumi tékozló fiú lehelletét, mint azon a napon.

— Hogy jutott idáig, boldogtalan ember? — kérdeztem.

Szégyenében a szemembe nem mert nézni. Csak lesütött szemmel mondta vontatottan végzetes útját:

... Elöljáróim szemefénye voltam. Innsbruckban végeztem. Habzoltam a tudományt. Aztán Rómába küldtek, hogy tovább képezem magam. Két doktorátussal tértem vissza ujoncmesternek és főiskolai tanárnak. A tudomány, amely annyi embert emel fel, elvette az eszemet. Minden hittétel bizonytalanná vált előttem. Megundorodtam a tudománytól és minden érvelést álokoskodásnak éreztem.

Elvesztettem a hitemet is a sok vitás kérdéstől, amellyel tele van a teológia . . . Én nem házasodtam meg. Nem is akarok. Csak torkig vagyok a tudománnyal . . .

Ezt a lelkiállapotot, mely a legveszedelmesebbek egyike, *teológiai csömörnek* nevezném, amelyen bizony sokan átmegyünk.

Ifjúkorunkban mohón esünk neki a tudományoknak. Az anyag beláthatatlan, a tanmenet gyorsütemű. Az elsajátítás készsége vég-sőkig feszül. Eszményünk a tudós-állapot. És minél tovább haladunk befelé a hittudományokban, annál több a vitás kérdés, a megoldatlanság. Ennek következménye a lelki gyötrelenség, mely minden nehezen megoldható vagy megoldhatatlan kérdéssel együttjár. — Ezt a kínlódást fokozza az idegzet megviseltsége is, amely az egyetemi tanulmányokat komolyan végző papi ifjúság nehéz hozománya. Ebből állhat elő a sötétség, amelyben minden, ami világos volt előttünk, köddé, bizonytalansággá válik. A lélek kiszárad. Ize sem a hitnek, sem a tudásnak nincs. Ez a *scientia siccans*, a meg nem emésztett, a hittel meg nem erősített hittudomány szomorú gyümölcse.

A látszólag aposztázia felé vezető tudomány két kiemelkedő újkori áldozata: *Döllinger* és *Loisy* abbé.

Döllinger az eretnokségek nagy tudású történelmi kutatója, a müncheni egyetem európai hírű tanára. Abban a lelki őserdőben, amely az eretnokségekből nőtt ki, maga is megtántorodik. Már tíz évvel a vatikáni zsinat előtt kiütköznek tanításain az eretnokségekkel való állandó foglalkozás káros hatásai. Roppant tárgyi tudásával fogy a tudóshoz méltó alázatosság. A gőg csak alkalmat vár, hogy előtörjön és megejtse ezt a jobb sorsra érdemes papot. A vatikáni zsinat hittudósai közé nem hívják meg. Ez a vélt mellőzés, amely pedig a Szentszék mély bölcseségének és óvatosságának bámulatos jele, aposztáziába sodorja őt. Kigúnyolja a vatikáni zsinat tengelytételét, a pápai csalatkozhatatlanságot és elindítja az úgynevezett ókatolikus mozgalmat. Az önállósodott és elmélyült német katolicizmus szilárdságának köszönhető, hogy ennek a tudományában elbizakodott aposztátának nem sikerült újabb hitforradalommal megremegetni Európa kereszténységét.

Ugyanez a sorsa a francia Loisy abbénak is. Nem bír a tanultságával. Az Egyház tanítói tekintélye nem elég nagy neki ahhoz, hogy az evangéliumi és a történelmi Krisztus között általa „felfedezett” ellentétet megnyugtatóan megmagyarázza és a valóságnak megfelelően eltüntesse. Nem használ neki az indexre-tétel sem. A kiközösítés töréséig viszi ügyét, s hogy az általa nagy lendületet nyert modernizmus tömeg-hithagyásokat nem termelt, az Egyház páratlan éberségének köszönhetjük.

A *scientia inflans* kimagasló aposztátái ők.

És mégsem ebben van a papi aposztázia igazi forrása.

Mert túlnyomóan több azoknak a mély és nagytanultságú papoknak a száma, akiket a hittudomány a katolikus hit legnagyobb mozgalmainak vezéreivé, a fölbujánzó téves eszmeáramlatok között az emberiség eligazítóivá tett.

c) Azt mondják: a papi aposztázia forrása az érzékiség.

Kétségtelen, hogy a papi hivatás kegyelme Szent Pál apostol-

ban sem oltotta ki a továbbfolytatódni kívánó ember hatalmas ösztönét. A természetbe oltott ez az isteni teremtető-erő érvényesülni óhajt a papban is.

A hívó Isten többnyire úgy vezérli a választott ifjút, hogy érintetlenül lépi át a papnevelő küszöbét. A papnevelés intézménye pedig a hittudományi nagy szellemi munkával karöltve fehér ruhában viszi el — a Titkos Jelenések könyvének választott énekével az ajkán — az ifjút az oltárig, a kápláni szoba küszöbéig. Megfelelő viszonyok között tovább ápolódik a nagy kiváltság.

Ezek a tisztaság mézes évei. Gyermekévek, jegyesévek. — De a természet, mely a világban látottaktól és a lelkipásztorkodás súlyos tényei között tapasztaltakból erősíti hangját, föllép a választott istenszolgában és ostromolni kezdi. Szövetségei gyanánt önként adódik a világ és a démon, a magány és a társaság.

Csöndesen, szinte észrevétlenül induló küzdelem ez, de szívós és életre-halálra menő.

A szerzetespap hasonlíthatatlan előnyben van ebben a küzdelemben a világi pap fölött. A szerzeti szabályoktól és a közösségi életalaktól meghatározott lelki rend szinte biztos fegyver az érzékiség elhatalmasodása ellen.

A világi pap a közösségi élet hiányában nagy védelemtől esik el. Ezt érezte meg *Holzhauser Bertalan*, az *Unio cleri apostolica* megalapítója, mikor legalább a lelki együttélés intézményét szerette volna a világi papságban meggyökereztetni.

Az egyedül való harcolás, a magámaradottság érzése az érzékiségnek állandó tápot adó emberi közelséggel, a kísértés állandó alkalmával együtt: sok pap aposztáziájának elindítója vagy siettetője.

És igazában mégsem az érzékiség, az életteremtő erő követelő hangja az aposztáziák forrása.

A lelki élet legnagyobbjainak vallomásai meggyőznek minket arról, hogy nincs a vérnek az a hangos hangja, amelyet a kegyelem elnémítani vagy túlkiáltani nem tudna.

Erről az Úr biztosítja Szent Pál apostolt és minket: „Elég neked az én kegyelemem.” (2 Kor. 12, 9.)

II.

A papi aposztázia a sötétség szülöttje: lelkiéleti téboly.

Valahány aposztatával beszéltem eddig, mind ezzel a keserű kifakadással indokolta végzetes tettét:

— *Elvesztettem az eszemet. Elborult az elmém. Vak voltam.*

A lelki sötétség szavai mind.

Ezért int állandó éberségre Krisztus: *Virraszatok és imádkozzatok!* (Mt. 26, 41.)

Ezért időszerű állandóan Szent Péter apostol intelme a napot befejező zsoltosma (Completorium) elején, mellyel belevilágít a papot fenyegető éjtszaka veszedelmébe; rávilágít örök ellenfelünkre, aki ordító oroszlán módjára éhez és keres minket.

Lángoló hitünkön áll vagy hitünk gyengülésével húny ki papi életünk.

Ezért intézi a lázadás szelleme s a vele együtt harcoló világ legelszántabb ostromait a papi hit ellen.

Belénk veti a kétely szellemét. Az amúgyis titokzatos örök igazságok elé a bizonytalanság ködét teríti. A hit érveit elszínteleníti és fölvonultatja belső fényünk ellen a sötétség minden hatalmát.

Fölvonulnak ellenünk saját híveink, akik kételyeikkel könnyen megingatják az ingadozó papi lélek hitét is.

Fölvonulnak ellenünk a hitben közömbösek, akikre nem hat semmi érv; akikkel szemben minden fölvilágosító törekvésünk csődöt mond; akik minden lelkiséget könnyedén nélkülöző és gyakran látszólag szerencsés életükkel bizonytalanságot támasztanak a gyengébb hitű hívekben is, de a megkísértett papokban is.

Fölvonulnak ellenünk a katolikus hit gúnyolódó és gyűlölködő, rágalmazó és álokoskodásokkal dolgozó ellenségei is. Léghőrt teremtenek, amelyben — mint a mustgázban a gyertya — kialszik a hitfény.

Fölvonulnak ellenünk saját eredménytelenségeink. Az emberek nem térnek meg. Minden — még a legképtelenebb — pogány elvet is, hihetetlen könnyűséggel tesznek magukévá. Megfertőződnek hit dolgaiban.

Ez a légkör a gyengébb hitű papot is megmérgezi. Beáll benne a lélek értelmi és hitbéli éjtszakája. Érvei, amelyekkel mások előtt lelkesen védte igazát azelőtt, elvesztik erejüket saját lelke előtt is. Lelkigyakorlatai, amelyekkel papi lelkét fenntartani és gazdagítani szokta, ízetlenekké válnak. Hite megfogy és ezzel együtt az oltárhoz való ragaszkodása is.

A titkok, melyek a szentségekben és az oltáron naponta néztek vele szembe, terhesekké válnak lelkének; kínzó sötétséggé válnak. *Lumen, quod in te est, tenebrae sunt.* (Mt. 6, 23.)

Súlyos lelkiállapot, melytől az Úr így óvja követőjét: *Vigyázz, hogy a fény, mely benned van, sötétség ne legyen!* (Lk. 11, 35.)

Ebbe a lelkiállapotba belenyugodni annyi, mint rálépni az oltárhagyás lejtőjére.

Innét indul el igazában minden aposztázia.

A tudatlanság vagy túlhajtott tudományhajhászás, a kísértések vagy az érzékiség bennünk levő ereje elősegítheti az aposztáziát: de az oltárhagyás szülője a sötétség, mellyel nem vettük fel vagy nem folytattuk végig a harcot.

Valamelyik paptársam, kiről a *Júdás-misztérium* című könyvben megemlékeztem, a tábori lelkészi működése alatt látottaktól megzavartan, a világégés felhőitől elsötétült lélekkel Marx kiáltványához menekült. A kiáltvány nem adta meg neki a fényt, hanem még mélyebb éjtszakát terített lelkére. Megtébolyította és a Dunába kergette.

Dehát lehet-e harcolni a vak sötétségben?

Különös esetnek voltam tanúja egyszer. Tanyára mentem látogatóba. Szép tiszta nyári délutánon kint ültünk a családdal a kert egyik árnyékos zugában. A tanya csendjét egyszerre éktelen kutyaugatás verte fel. Egy vak koldus tért be a tanyára és a komondorok neki rontottak. A vak ember azonban nem hagyta magát. Nem látta ugyan, csak érezte a veszélyt: de életöszönével fölvette a

harcot a komondorok ellen. Kétségbeesetten hadonászott a botjával maga körül és amikor érezte, hogy ereje fogytán van, oly nagyot kiáltott, hogy remegett bele a levegő. Odafutottunk és elkergettük a szegény vak ember mellől a komondorokat.

Ilyenféleképen kell harcolnia a papnak is a lelkéért, ha ráborul a sötétség. Harcolnia kell vakon is. El nem szabad hagynia az elmélkedést akkor sem, ha nem izlik. Nem szabad elhagynia, sőt meg kell kettőznie szentgyónásait akkor is, ha érezhető vigasztalást vagy erőt nem nyer benne. Éjtszakás lelkét többször kell az örökmécs fénye elé vonszolnia akkor is, ha több ilyen szentséglátogatása látszólag nem hozott megkönnyebbülést. Hadonásznia kell a megmaradt fegyverrel, bármilyen erőtlennek látszik is e fegyver. És ha egyéb már nem segít, akkor olyat kell lelkileg kiáltanunk a sötétségben, hogy remegjen bele az ég és megkönnyörüljön koldusvultunkon az örök szállások Istene.

III.

Minden léleknek van válsága, ítéletideje, amelyben jobbra vagy balra dől el a jövője.

Ezt a válságot a papi élet sem kerüli el. A legszentebb papoknak is küzdeniök kellett a nagy méltóságért és kegyelemért, amit az újszövetségi katolikus papság jelent.

A hitveseknek sem rózsacsokorral átnyújtott nászajándékuk a hitvesi hűség. — Nekik is meg kell harcolniok egymásért, a tűzhelyhez való állandó ragaszkodás nagy kegyelméért. — Itt is vannak aposztáziák, tűzhely-elhagyások.

A honvéd sem kapja kardja botjával a zászlóhoz való hűséget. — Hogy vérbeli katona legyen, kemény harcokat kell vívnia önmagával, az ösztönös félelemmel és az áldozattól visszahúzódni szerető önzéssel. — Itt is vannak kísértések és harcok és aposztáziák. A harctérről megszökött vagy ellenséges államok javára kémkedő katonák, a pénz és az életösztön megejtettjeinek sorsa igazolja ezt.

A papi életnek is megvannak a maga hűséggarcai és kísértései.

Megrendül a pap, aki Vianney Szent János életének utolsó szakaszát olvassa. Ezen a szent emberen, aki a forradalmi Franciaország Keresztelő Szent Jánosa gyanánt hajtotta a francia népet bűnbánatra, hihetetlen mértékben vesz erőt a szökés kényszere. Lelkipásztori életének értelme sötétbe burkolózik előtte. Nem látja tevékenységének további célját és megmagyarázhatatlan idegenséget kezd érezni saját híveivel szemben. Lelkében százszor elhagyja híveit és kész a teljes bizonytalanságba rohanni. A hívek elhagyásának, a hívektől való „aposztáziá”-nak kísértése ez, mellyel a papi életben gyakran találkozunk.

Az élet sodrába, a világ örökös ellenkezésébe belekerült pap a szüntelen harc hevében, az ostromok tombolásában elveszíti ifjúbi biztonságát. — Eleinte szinte érezte, hogy kézenfogva vezeti valaki és biztonságosan járhatja a tengeren, mint az Udvözítő tette Szent Péterrel. — De a papi nagykorúsodás ideje is elérkezik. A papnak, aki ezer és ezer veszélyeztetett lélek hivatott vezére és mentője lesz, meg kell edződnie. — Ezért a szinte állandóan érzett belső

támogatás látszólag elmúlik és a papi lélek belevetődik a tengerbe: hadd viaskodjék a hullámokkal egyedül. Amíg a veszélyt a nappal világosságában látja, addig nincs nagy baj. Látja a veszélyt, tudja fegyverét és bízik a győzelemben.

De elkövetkezik a lélek éjtszakája: az óra, amelyben az Emberfia is megrendítő erővel kiáltott az Atya jelenléte után. És ebben a sötétségben lesz legidősebb és sürgetőbb a harc. Küzdenünk kell a kétségek ellen, amelyeket a lázadás szelleme a felszabadult értelem igazságainak tüntet fel előttünk. Küzdenünk kell érzéseink ellen, amelyeket boldogságunk eszközei és forrásai gyanánt mutogat a világ. Küzdenünk a lelki halál ellen, amelyet megcsalt érzéseink az élet bőségének bizonyítanak. Küzdenünk kell a kárhozat ellen, melyet szívünk hajlandó mennyországnak érezni.

Ebben a küzdelemben következik el a válság, amelyben Júdás elbukott; melyből a többi apostol többé-kevésbé győztesen került ki.

Ebben a válságban legnagyobb veszedelmünk és bukásunk biztos záloga

a) a *kishitűség*. — Nem győzhetek;

b) a *lelki leszerelés*. — Tehát nem imádkozom, nem böjtölök, nem gyónok, nem elmélkedem, Szentséget nem látogatok: nem harcolok tovább.

Sok papi lélek, aki később a tékozló fiú igaz bánatával vándorogott vissza az oltárhoz, bevallja, hogy „néhány lépéssel a győzelem előtt” tette le a fegyvert; ezért aposztatált.

Nem regényekhez, színházhoz, mozihoz, italhoz, kártyához, társasági élethez kell menekülnie annak, aki a küzdelem hevébe került. Ezek mind „opera tenebrarum”, amelyeket Szent Pál apostol elvetendőknak ítél. (Róm. 13, 12.)

Az imádság, a böjt, a vezeklés szelleme (a Szent Pál apostol által „világosság fegyvereinek” jelzett erőforrás) hozza meg nekünk a győzelmet, az oltárhoz való hűség boldogító kegyelmét.

A sötétségbe került papi lélek elfelejtheti a Szentírás minden biztatását, csak egyet őrizzen meg féltékenyen a nagy harc idejére:

Én meggyőztem a világot! (Ján. 16, 33.)

Bízzatok!

És a sötétségben elmosódhatik Szent Pál apostol egész gyönyörű tanrendszere, csak egy égjen és világítson a megkísértett papi lélek előtt:

Nem fogja engedni (az Úr), hogy erőtkön felül kísértessetek. (1 Kor. 10, 13.)

Isten mindent megad a győzelemhez. Tőlünk függ: győzünk-e valóban.

Dr. Pakocs Károly.

A papság engesztelése.

Megnehezedett az idők járása felettünk! Sötét, fekete felhők gyűlnek az égen! A nép mindenfelé kéztördelve siránkozik és felénk néz, Testvérem! Mit tegyünk, hogy Istent, a haragvó és igazságosan büntető Istent megengeszteljük? Minden lélekben az engesztelés vágya ébred! Mindenki érzi, hogy engesztelni kell!

És te magad is most szerető bizalommal fordulsz hozzám, hogy egymás között, négy szem között megbeszéljük kissé az engesztelés kérdését! De ugye, természetesnek tartod, drága Testvérem, hogy ha a papi szív melegével most nem arról beszélünk, hogy a reánk bízottak, a hívek hogyan engeszteljenek, hanem arról, mennyiben érint az engesztelés minket, akiket az Úr a nyáj pásztorává rendelt. Őszinte és közvetlen megbeszélést tartsunk, melyben sem a fölényes szemrehányás, sem az érzékenység, hanem szent hivatásunk szelleme vezessen!

Nekem mindig az zsong a lelkemben, mikor az engesztelésről kell szólnom a lelkekhez, amit Joel próféta könyvéből merít a liturgia: „Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes, ministri Domini et dicent: Parce Domine, parce populo tuo, et ne des hereditatem tuam in opprobrium ut dominantur ei nationes!” (Joel 2, 17.)

A próféta nagy elemi csapásról beszél. Sászkajárás, pusztító élősdiek letarolták egészen a vetést, nem maradt termés még annyi sem, hogy az áldozatokhoz elegendő legyen! Éhínség és nyomor ijesztő réme mered kétségbeejtő arcával a népre és papságra. „Odalétt az öröm az emberek fiai között!” S a próféta ekkor felszólítja elsősorban a papságot, hogy öltsenek gyászt, sirjanak és könyörögjenek Istenhez. Virrasszanak és vezekeljenek, majd hívják egybe a nép fiait is és tartsanak közös engesztelést, mert „Közel van az Úr napja és mint pusztulás jő a Hatalmastól.”

A papság engesztelésére az Úr is megszólal: „Térjetelek hozzám teljes szívetekből, bójjtél, sirással és jajgatással. Szaggassátok meg szíveteket, nem pedig ruhátokat, és térjetelek meg az Úrhoz, a ti Istenetekhez, mert jóságos ő és irgalmas!” De hogy megkegyelmezzem, nagy engesztelést kíván az Úr! Elsősorban a papságtól! „Sirjanak az előcsarnok és az oltár között a papok, az Úr szolgálai és mondják: Könyörülj, Uram, könyörülj népeden és ne engedd, hogy gyalázzák örökrészedet és uralkodjanak rajta a nemzetek!”

A papság megértette Isten parancsát. Engesztelt és vezekelt a néppel együtt és az Úr valóban megkegyelmezett, kegyesen tekintett le papságának engesztelésére: „Féltő szeretetre gerjedt országa iránt, és megkegyelmezett népének.” Az engesztelés kedves előtte és irgalmát esdi le: „Ne félj, ország! Ujjongj és örvendj, mert nagy dolgo-

kat cselekszik az Úr" . . . „Akkor majd megtudjátok, hogy én Izraelnek közepette vagyok, és én az Úr, vagyok a ti Istenetek és nem más, és soha többé népem meg nem szégyenül!”

Valóban Testvérem, minden nagy csapásban, minden bajban a prófétának szavaira emlékezzünk! Ne feledjük, hogy a csapások, a szenvedések, a háború és pusztulás, az öldöklés és üldöztetések mindig büntetés, ostor Isten kezében! Ha a nép, s főleg ha a papság hűtlenné válik Istenéhez, Isten büntetését kapja. Minden bűn hűtlenség, elszakadás Istentől, aki pedig magának teremtett minket! A megváltás előtt, mikor még a pusztá igazságosság törvénye alatt állott az ember, Isten büntetése nyomon követte a bűnt. De az isteni Irgalom most, a megváltás után hosszantűrő. A szeretet törvénye alatt isteni Szívének jóságával és szeretetével akarja magához visszahívni a bűnöst. Ha azonban nem hallgatnak rá, akkor súlyos és kemény büntetések következnek.

Ilyen nehéz és súlyos büntetések idejét éljük! A legnagyobb szenvedések és megpróbáltatások napjai szakadtak reánk! A nép is, Isten is elsősorban a papságra tekint! Elsősorban nekünk kell, Testvérem, gyászt ölteni, sírni és könyörögni, engesztelni!

Minden vétek és gonoszság Isten igazságosságának súlyos büntetését vonja magára. A bűn Isten büntető ostorát hozza a bűnös fejére. Mikor a nép Isten büntetésének kemény csapásai alatt szenved, akkor kell az újszövetség papjainak is „inter vestibulum et altare”, az Úr szentélyében siratni a nép bűnét és engesztelni, irgalomért könyörögni!

Ez a mi szent hivatásunk!

Igen, Testvérem, az újszövetség papsága még jobban van kötelezve az engesztelésre, mint az ószövetségé! Hiszen a mi papságunk tulajdonképpen a Krisztus papságában való részesedés! Krisztus Urunk megváltói működése azonban elsősorban az engesztelés nagy művében teljesedett és domborodott ki a legtökéletesebben! Rajta szó szerint valósult meg: „Jobb egy embernek meghalni a népért!” (Jn. 18, 14.) Igen, ő, az „egy ember” magára vállalta sokak, az egész nép, minden ember bűnét, hogy megengesztelje a mennyei Atyát és elégtételt nyújtson a megbántásért. Az Úr kereszthalála a legtökéletesebb engesztelő áldozat a bűnért. A szentmisében is ez az engesztelő áldozat újul meg naponta. A „*victima peccatorum*” kereszthaladozata az újszövetség papságának kezei között mint igazi és élő „*Hostia*” él tovább a világ végéig.

Ennek az engesztelő Főpapnak vagyunk mi az ő papsága, részei és képviselői. Egész papi hivatásunk tehát éppen az engesztelő áldozatban domborodik ki legszebben. Minden szentmisében eszközei leszünk az egyetlen, örök engesztelő áldozatnak, s nagyon jól tudjuk, hogy mikor a legszentebb szavakat egyesszámban mondjuk az Úr nevében és helyett, akkor magunkat újjálag és újjálag fel kell áldoznunk Krisztussal együtt engesztelő áldozatul!

A krisztusi papság hivatásának lényege tehát az engesztelés! Krisztus Urunk papságát közbenjárónak, közvetítőnek állította

oda a nép és Isten közé. Krisztus misztikus testének életet közvetítő szervei vagyunk, és éppen ez a közvetítő szerep kötelez arra, hogy nagy bajok és nagy csapások idején, mikor Isten büntető ostora suhint a népre, akkor mi álljunk oda Krisztussal egyesülve a mennyei Atya elé, „*egy ember a népért*”, hogy irgalmat esedezzünk le rájuk és bocsánatot kérjünk bűneikért!

De nemcsak a nép vétkeit kell siratnunk, nemcsak a reánk bízottak bűneiért kell engesztelnünk, hanem a saját és a papság vétkeiért is. A szentmise felajánlásában a liturgia erre kifejezetten is figyelmeztet: „*Suscipe sancte Pater . . . pro peccatis et offensionibus et negligentis meis!*” A magunk és az egész papság vétkeiért, hűtlenségeiért, titkos vagy nyilvános botrányaiért elsősorban nekünk kell engesztelnünk és vezekelnünk!

Nem gondolod, Testvérem, hogy a napjainkban oly gyakori hűtlenségek, aposztáziák — melyek szinte már epidémia jelleggel bírnak — fájnak, végtelenül fájnak a Mester Szívének?! . . . Ne mondd álszenteskedő okoskodással, hogy a megdicsőült Krisztus nem érezhet fájdalmat, mert az megzavarná mennyei boldogságát! Soha ennél vér-lázítóbb mentegetőzést nem hallottam! Mikor mindenkinek közülünk szó szerint szörzsákokba kellene öltöznünk és nyilvánosan vezekelnünk és engesztelnünk úgy, ahogy a próféta mondja, mert ezek a botrányok sokkal súlyosabb büntetést vonnak ma fejünkre, mint a népnek bűnei, akkor ilyen alaptalan és ostoba kifogásokkal nem lehet kibújni az engesztelés és vezeklés felelőssége alól! Mintha Krisztus nem szenvedne misztikus testében, mikor egy tag szenved!? . . . Mintha nem fájna Szívének, mikor a Júdások száma és szerepe oly hihetetlenül megszaporodik napjainkban!? . . .

Ha minden bűn és gonoszság engesztelésre serkent, akkor mit mondjunk ezeknek az aposztáziáknak és botrányoknak hallatára! Minden Krisztussal együttérző szív sajog és vérzik! Valóban: Túlontúl bántják meg az Urat, mint ahogyan a Szűzanya Fatimában panaszkolta!

De ha túlontúl bántják meg, éspedig oly sokan a választottai közül, akkor nekünk, kik szentséges Szívéhez legközelebb állunk, akik örök papi méltóságának részesei vagyunk, nekünk kell elsősorban engesztelnünk! Engeszteljük őt szentségben, tisztaságban, szeretetben!

Az engesztelés éppen ebben álljon, hogy 1. Szentségben engeszteljünk, vagyis minél jobban eltávolodnak a bűnösök az Úrtól, annál bensőségesebben, annál nagyobb szeretettel húzódjunk mi szentséges Szívéhez! 2. Tisztaságban. Minél többet vétkeznek egyesek az érzékenység és a földiekhez való ragaszkodással, annál tisztább lélekkel adjuk mi magunkat élő áldozatul! 3. Szeretetben. Minél többen és minél jobban gyűlölik Krisztust ellenségei, annál jobban szeretjük mi az Urat! E három szó foglalja össze a papság vezeklését: szentség, tisztaság, szeretet!

A papság engesztelése szentségben, azaz Istennel való legbensőségesebb egyesülésben tökéletesedik ki! Tisztaságban, azaz a teljes, osztatlan szív odaadásában él és fejlődik. S végül a szeretetben, a mindent feláldozó tökéletes szeretetben nyeri el koronáját!

Ez az engesztelő életáldozat azonban minél jobban átérzi, hogy az Úr Szívének mennyire fáj minden bűn és a hálátlanság, annál jobban indíttatva érzi magát elégtételre és engesztelésre. Annál többet akar engesztelő áldozatul a paténára tenni, hogy Krisztus áldozatával, a Hostiával egyesítse! Így jutunk el az engesztelő szeretet kapcsán a vezeklés pszichológiájához! A vezeklés az engesztelés lélektanához tartozik és attól el nem választható! A papság engesztelése is a vezeklésben, az áldozatok és lemondások, az önmegtagadások gyakorlatában él és bontakozik ki legtökéletesebben!

Nem elég tehát siratni a nép és a hűtlen papság vétkeit, nem elég bűnbánatot tartani és szomorkodni, hanem elégtételt is kell nyújtani és vezekléni! A vezeklés önkéntes elégtétel, szenvedés és áldozat önkéntes vállalása.

Miben álljon a papság önkéntes vezeklése?

Elsősorban a papi életszentséggel szorosan összefüggő önfegyelmében és önmegtagadásban. Az eredeti bűn fullánkja mindig a rosszra hajlítja emberi természetünket. Ezt a rosszra hajló gyengeséget nem veszi el teljesen sem a keresztség, sem a papi rend kegyelme. Gyógyítja és gyengíti ugyan, de szükséges hozzá az állandó és mindhalálíg tartó szigorú önfegyelmzés, következetes aszkézis! A tökéletesség magasabb foka, előrehajlott életkor sem ment fel ettől az önfegyelmzéstől, önmegtagadástól. Itt keressük tehát elsősorban a vezeklésnek módzatait is! Mikor észrevesszük, hogy rosszra hajló természetünk itt is, ott is előbukkan, a megfelelő külső és belső önmegtagadás eszközeit vegyük elő, hogy visszahajlítsuk ezt a bűnös hajlandóságot magunkban, s a mellett e folytonos harcot, állandó önelgyőzést mint áldozatot is odategyük a paténára engesztelésül!

De az élet sok szenvedést, megaláztatást, fájdalmat és kínokat is rejteget az ember számára. A papi lélek nem kivétel e téren sem! Legyen mindez alkalom arra, hogy szomjas lélekkel fogadjunk minden szenvedést Isten kezéből és készségesen áldozzuk azt fel engesztelésül! Milyen nehéz sokszor akár az engedelmisség, mikor főpásztorunk nehéz áldozatot kíván, akár a gyűlölet és megvetés, melyben a világ részesít! De e nehéz idők talán ennél még sokkal súlyosabb üldözéseket is rejtegetnek a krisztusi papság részére. Mindezeket a kereszteket, a papi élet minden keresztjét fogadjuk és vegyük szívesen és örömmel az Úr kezéből és mint engesztelő áldozatot ajánljuk fel vezeklésből, engesztelésből!

Ha azonban még többet akarnánk vezeklésből az engesztelés oltárára helyezni, akkor ajánljuk fel egész papi életünket, minden munkánkat és kötelességteljesítésünket vezeklésül az Úrnak! Legyen minden tettünk, főleg apostoli buzgóságunk a lelkekért, papi vezeklésünk tárgya. Ez a vezeklési szellem nagyobb buzgóságot fog hozni papi életünkbe!

A legnagyobb vezeklés papi lélek számára a teljes lemondás önmagáról! Mikor szósz szerint mindenkinek mindene lettünk, akkor tökéletessé válik vezeklő életünk! Ha mindenki, ifjú és öreg, szegény és gazdag, munkás és tudós egyaránt igénybe veheti időnket, tudá-

sunkat, segítségünket és papi hatalmunkat, akkor valóban nagy vezeklő gyakorlatot végzünk. Mindig minden duzzogás és ellenvetés nélkül menni és teljesíteni, amit kívánnak tőlünk, nemcsak kötelességteljesítés címén, hanem a szeretet jegyében, ez a legnagyobb papi vezeklés. A magáról teljesen megfélelmező és önmagát egészen és mindig a lelkeknek szentelő papi élet állandó vezeklési alkalom, sőt igen gyakran a legnagyobb belső lemondást és önlegyőzést követelő önmegtagadás! Ebből igen sokat tehetünk az engesztelés oltárára.

De van a krisztusi papság vezeklésének még nagyobb, még hősiesebb lehetősége is! Krisztus sorsának vállalása! A régi boldog békeidőben alig tartottuk lehetőnek, hogy a véresen üldözött Krisztus sorsát is megoszthassuk! Most nemcsak a lehetőség, hanem a valószínűség is közeledik és fenyeget nap-nap után. Minél nagyobb és mélyebb a Krisztussal, az Úr Szívével való együttérzésünk, annál nagyobb örömmel kell vállalni vezeklésből bármilyen üldözést, megvettést és szenvedést is Krisztusért és a lelkekért, az Egyházért! Ez a kálváriajárás könnyen végződhet ott a Golgota csúcsán, s az engesztelés szelleme előkészít és megerősít arra az áldozatra is, melyről az isteni Mester azt tanította, hogy senkinek sincs nagyobb szeretete, mintha ezt az engesztelő áldozatot vállalja. Ez a papi engesztelésnek a leghősiesebb, legszebb áldozata!

Túlön-túl megbántják az Urat, panaszkolta a fatimai Madonna! Engeszteljünk mi is, Krisztus papsága sokat és hősiesen, engeszteljünk mi is túlön-túl! Egyesítsük engesztelő áldozatunkat és vezeklésünket az örök Főpap engesztelő áldozatával, akkor biztosan kedves lesz a mennyei Atya színe előtt! Akkor remélhetjük, hogy a megengesztelt égi Atya megbocsát a vétkes kornak és reánk virasztja a béke boldogító napját! Akkor majd megtudjuk mi is, hogy választottainak, szeretteinek közepette van az Úr, aki nagy dolgokat cselekszik és irgalmának napját, szeretetének sugarait bocsátja újra e bűnös földre!

Dr. Erdey Ferenc.

Jézus az engesztelő áldozat papjaiban.

Ma, midőn Isten kegyelméből az engesztelés gondolata az egész Világegyházban mind nagyobb tért hódít és hazánkban is sokan csatlakoztak az engesztelők nagy táborához, gondolom, hogy önkénytelenül is felvetődő kérdés a papi lélekben: vajjon mi az ő szerepe az engesztelés nagy művében? Erről szeretnék keveset írni.

Mindannyian jól tudjuk, hogy legnagyobb kiengesztelő ereje a szentmiseáldozatnak van, mikor a konszekráció roppant jelentőségű pillanataiban a mennyei Atya mitsem tagadhat meg szent Fiától, aki magát újból és újból fölládozza.

Továbbá ismerjük azoknak az óráknak vagy akár csak perceknek igen nagy értékét, melyeket a tabernákulum előtt töltünk. Mit tagadna meg az ilyen magános beszélgetések közben az eucharisztikus Jézus az Őt szeretőktől?

Végül a reális élet — minden örömeivel, bánatával, nehézségével, önmegtagadásával, lemondásával, munkás robotjával, alkalmazkodásával vagy csak alázatos elviselésével is. Mind-mind csupa engesztelés.

Aztán a papi, lekipásztori életforma sajátos nehézségei: a breviárium, a magános, de nem magának való élet; az emberek kritikája, melynek szüntelen szenvedő alanyai vagyunk; a rút hálátlanság és megszólás, melyben annyi részünk van és amely mégis mindig oly váratlanul és fájdalmasan érint az ú. n. igazán buzgók részéről is. A sok-sok gyóntatás, oktatás, tanítás, prédikálás és a viszonylagos, sajnos, sokszor oly csekély látható eredmény. Mennyi alkalom az engesztelésre!

Bizonyára lesznek olyanok, sőt ez talán papjaink nagyobb része, akiknek ez az engesztelés is nagyon elég, gyakran még túlont-túl sok is. Elismerjük, hogy eszményük emberileg magas, sőt sokak szerint a legmagasabb cél: a teljes ráhagyatkozás az Isten gondviselésére; egyesülés Isten legszentebb akarásával.

De hiszem, hogy lesz sorainkban legalább csekély százalék, kiket a föntiek nem, vagy jobban mondva nem egészen elégitenek ki. Akik belátják, hogy mivel a Végtelent érte és éri szakadatlan a megbántás és a sérelem, őt ezek a kis, véges eszközök és megajánlások nem képesek megengesztelni. Ezt átgondolva, riadtan kérdezzük magunkat: ezek szerint az egyedüli engesztelő áldozat mégis csak a szentmise lenne? Lévé az egyedül Jézus szüntelen megújuló áldozata. Szomorú csüggedés száll meg a gondolatra, hogy az élet sok nehézsége, a sok-sok szenvedés mind csaknem értéktelen lenne a teljes engesztelés szempontjából? De ez lehetetlen, ez nem lehet a jó Isten elgondolása. Csak a módját kell megtalálnunk, hogy ezek a véges apróságok az engesztelés végtelen értékű láncszemeivé váljanak. De ebben be kell látnunk teljes tehetetlenségünket s azt egészen a megsemmisülésig át kell élnünk, akkor a Lélek indítására mintegy önkénytelenül is fölfohászkodunk: Jézusom, Te magad légy az engesztelő áldozat bennem!

Az első kitérés után kis néma döbbenettel szemléljük a szavakat; oly újak, oly idegenszerűek! Aztán mindinkább megszokjuk azokat. Mind gyakrabban vannak ajkunkon, mindjobban belefészkelődnek agyunkba és szívünkbe. De azt még korántsem sejtjük, hogy ezzel az egyszerű fohással megkezdődött bennünk a legtermékenyebb, a legnagyobb engesztelő erővel bíró élet. Nem tudjuk, hogy a Lélek arra az útra vezérelt, mely nagyon röviden és egyenesen, igaz, kissé meredeken visz el a célhoz: Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.

Ezt az engesztelő életet, melyben mi már csak a külső színek vagyunk és maga Krisztus él és lesz áldozat bennünk, ezt szeretném nagyon közel hozni, szinte kézzelfoghatóvá tenni és megkedveltetni elsősorban a főtisztelendő papsággal, rajtuk keresztül pedig az engesztelőkkel, sőt a lanyhább hívekkel is.

Tudjuk, hogy a szentmisében följajánlaskor a paténán fekvő ostya nemcsak Jézust, hanem az egész Krisztust, az egész misztikus testet, a fejet és a tagokat egyaránt jelképezi. Viszont a konszekrálás által az ostya külső színei mögött Jézus, a lényeg rejtőzik,

jobban mondva az ostya átlényegült Jézussá és a tagok belesemmisültek a lényegbe. Ugyanez ismétlődik szüntelen minden lélekben, aki hagyja, hogy Jézus ne csak legyen benne, hanem éljen is benne. Élje az ő egyéni, reális, áldozati, engesztelő életét. — Természetszerűleg fokozottan vonatkozik ez a papságra.

Lelkemben a papnak, az Úr fölkentjének, Jézus áldozata folytatójának a képe így él: Minden papi lélek egy-egy konszekrált ostya, melynek színei mögött a megfeszített, szüntelen agonizáló Jézus él. — Az Úrral való egyesülésük a legszorosabb, mert a pap éppen csak külső szín, mely mögé rejtve az isteni Udvözítő működik.

Elsősorban szeret! Ez a mozgató erő. Ezért rejtőzött a „papi színek” mögé. És végtelen szeretete kiárad, áttör az Őt takaró, esetleg mégoly sűrűre papi ostyán, melegítő, aranyos sugaraival, fénycsóvaival és magnetikus vonzásával borítva el az egész emberiséget. Egy igazi papnál a „színek” valóban nagyon áttetszőek és mögöttük a Megfeszítettnek nemcsak szeretet-özone, de mindenegyes vonása is világosan kivehető. És ez nagyon is érthető, hisz nem két egyénről van szó, hanem csak egyről: a Lényegről és az Őt takaró „színekről”. Márpedig a lélek minden vonását is híven tükrözik az arc és a szemek.

De vegyük tovább: Jézus szenved benne. Mindaz, ami látszólag a papot éri, valóban Jézust éri, a pap csak mint külszín természet-szerűleg szintén kiveszi a maga csekély részecskéjét a szenvedésből, de jól tudja, hogy ez még viszonylagosan is nagyon elenyésző Jézus része mellett. Hiszi, tudja, hogy a fásultság, az elhagyatottság is Jézusé, ki sokszor így kiált föl a papi lélek mélyén: Istenem, Istenem, miért hagytál el engem? — Az egyedüllét, a magánosság is Jézusé, ki mint a „Nagy Magános” benne folytatja életét. A sok megnevezés, félreértés Jézust illeti! Az arculütéseket, ostorcsapásokat, a köpéseket mind Ő szenved, bár látszólag a mi számlánkra.

De minek részleteznünk. Mindenegyes tulajdonságunk olyan, mint az ostya egy-egy partikulája, melyben, sőt melynek legcsekélyebb atomjában is az egész, a teljes Jézus él. Mily mondhatatlan távlat! — Nem mi vagyunk jók, szelídek, irgalmasok, alázatosak, engedelmesek, tiszták, szentek stb., hanem Jézus, a Jóság, a Szelídség, az Irgalom, az Alázat, az Engedelmesség, a Tisztaság, a Szentség stb. bennünk; és mindenegyes tulajdonsága lényegileg egészen jelen van és ki akarja élni magát.

Tőlünk csupán azt kéri, várja — hogy hagyjuk! Hogy ne akadályozzuk, ne kössük meg, ne verjük bilincsekbe! — Oly mondhatatlanul fájdalmas sokszor a megszentelő kegyelemtől elborított papi lelkekben a rabságban sýnylő Udvözítőt látni. A kötelek mélyen, véreken belevágódnak kezeibe és lábaiba és sokszor még az sem elég. Önszeretetünk fél a következményektől, hát inkább bekötjük Jézus szemét és száját is. — Mily döbbenetes kép! Mennyivel kevésbbé volt fájdalmas és megalázó Jézus rabsága az ellenséges főpap tömlöcében, mint jelen raboskodása oly sok általa meghívott és fölkent papja lelkében! — És ha legalább ez csak az illetők lelkében menne végbe, mintegy oda lokalizálnának! De csak egy Krisztus van, ki mindenütt él, mindent betölt és a mi hűtlenségeink folytán Ő most rabságban senyvedő, bilincsekbe vert Krisztus! — Vi-

szont természetszerűleg ugyanaz áll az ellenkezőjéről is, ha bennem fölszabadul Jézus és lehullanak bilincsei, akkor bizonyos fokig fölszabadul az egész testben! Legalább is lényegesen meglazulnak kötelékei!

De még az is csak látszólagos, hogy nekünk kell őt hagynunk, valójában Jézus mondja ki bennünk a mi ajkunkat használva a legnagyobb Suscipét, mely egyúttal a legforróbb fohász is; tán az utolsó, melyet az ilyen beállítottságú lélek kimond: Uram segíts, hogy soha többé semmiben se akadályozzalak! Kész vagyok minden szenvedésre, még a halálra is, de Téged a Te segítségével semmiben sem akarlak akadályozni!

Ezután Jézus egészen átveszi az uralmat. Most már Ő él a lélekben, a lélek összes funkcióit Ő végzi! Tehát Ő az, aki a lélekben imádkozik! Mily mások azok az imák, mint a mieink voltak! — Sokszor csak rövid fohások, Szentírás vagy zsoltárrészletek, más-kor kissé hosszabb mondatok vagy csak néma odaborulás, odasimulás az Atya keblére. A forma itt mellékes, a lényeg bennük maga Jézus egész szeretetében, alázatos meghódolásában, engesztelő megsemmisülésében! Emberi eszünkkel csaknem fölfoghatatlan értékű imát jelent Jézus egy-egy keresztvetése, térdhajtása, egy-egy mosolya szépséges szűz Anyja felé!

Ez az Atyához tapadó símulás jellemzi a bennünk élő Jézus minden életnyilvánulását! Az imától a munkáig, az örömtől a fájdalomig, a legszentebb megajánlásoktól az élet legszürkébb és legprimitívebb megnyilvánulásáig, mind-mind arra szolgálnak, hogy meghatott, ujjongó örömben egyesítsék az Atyát a Fiúval a Szeretetben!

Igy mintegy percről-percre újra és újra végbemennek bennünk hitünk legfönségesebb titkai: a boldog Szentháromság eredete; az Ige megtestesülése; Jézus názáreti rejtett, kézműves élete; Jézus apostoli élete; Jézus áldozati élete — reális, történelmi kinszenvedése és keresztáldozata éppúgy, mint misztikus szenvedése és áldozata a szentmisében és az Oltárszentségben.

Jézus engesztelő élete azonban még így sem teljes. Ő, a Lényeg szeretni, imádni, engesztelni akarja Atyját Testének minden legapróbb részecskéjében, tagjában, minden egyes ember lelkében! — És itt különösen sokat akadályozzák! Emberileg az valahogy érthető is. Azt még csak elhisszük, sőt kicsit még hízeleg is nekünk, hogy Jézus épp minket választott ki Őt takaró külső színeinek, de ahhoz, hogy felebarátunkban is szüntelenül higgyük, imádjuk Jézust és hagyjuk, hogy ez a bennünk élő Jézus szakadatlan szeresse, imádjá, engesztelje Atyját a másik külszínében — ez kissé merész követelmény a mi 2000 év után is oly pogány értelmünktől. Pedig bizonyos fokig ez az engesztelés kiteljesedése Jézus részéről is, mikor a végletekig megalázott, kétfelől is akadályozott, bilincsekbe vert Jézus mindezek ellenére is türelmesen vár, hogy mikor juthat konszekrációs állapotba a lélekben. Jól értették ezt mindazok, kikben gátlások és akadályok nélkül élhetett Jézus.

És amily nehéz először, oly boldogság lesz azután. Minden találkozás, beszélgetés felebarátunkkal, függetlenül attól, hogy az milyen természetű, ily lelkület mellett a boldog Szentháromságnak,

talán szabad így mondani, egy-egy összeborulását hozza létre Jézus adoráló szeretete által. Kell-e ennél méltóbb engesztelés? Ez már nem emberi mű, itt a végtelen fölségű teljes Szentháromság önmaga nyújt elégtételt és engesztelést az Őt ért megbántásokért!

Nem lenne teljes a lelkiület szemléltetése, ha nem mondunk pár szót a drága Szent Szűzről! — Az ő életében nagyon világosan látható az engesztelés ezen módja. Benne, szívében, lelkében, nem volt semmi merevség, keménység, ott minden porhanyós televény talaj volt, hol akadálytalanul élhetett Jézus. És ma?! Meggyőződés, hogy minden lelket, aki ily módon egészen átadja magát és beéri azzal, hogy a lényeket takaró ostya legyen, különösen pártfogásába veszi: szüntelen ott adorál ő maga is abban a kis ostyában a Minden előtt. Ő is ott engesztel, mint az engesztelők Királynéja. Félő gonddal óvja, mindig kész segítségére sietni. Mert ebben a lélekben nem szeretett fogadott gyermekét, hanem szerelmes Egyszülöttjét látja, szereti és szolgálja imádó hódolattal.

Az ily engesztelő konszekrációs állapotban levő lélek már itt a földön élvezi a mennyország lényegét: a legszorosabb, valósággal beleolvadásszerű egyesülést Jézussal és Benne, Vele és Átala a boldog Szentháromsággal. — Igaz, hogy több a keresztje, látszólag sok baj és szenvedés éri, de ő csak külszín, kiben a Megfeszített él. A keresztfeszített Jézus, Ki benne akarja megengesztelni az Atyát és beteljesíteni a megváltás művét, megnyerve az összes lelkeket, egyesíteni azokat az Atyával a Szentlélekben. Itt már kis egyéni, emberi, gyarló érdekek, rettegések nem számíthatnak; Jézus vágyai, szenvedése, gyötrő szomjúsága annyira lekötik a lélek figyelmét, hogy önmagát ezer bajával, nyomorúságával egészen feledi. Ezáltal Jézus teljesen fölszabadul a lélekben! Ó, ha sejtenők, hogy egy-egy ilyen lélek mily nagy lépéssel viszi előre az örök Szeretet és Béke uralmát, mennyivel közelebb hozza Jézus Szíve országát!

Jézus kiáltása és panaszos nyöge: „Vágó áldozatot, ételáldozatot nem kívánsz, hanem készségessé tetted fülemet; égő s bűnért való áldozatot nem követelsz. Ezért mondom: Ime eljövök! A könyv élén az van írva felőlem, hogy akaratodat teljesítem. Ezt akarom, én Istenem, törvényed itt van szívemben“ (Zsolt. 39, 7—9.) nekünk szól elsősorban! Ne kössük meg, ne verjük bilincsekbe, ne akadályozzuk! Hogy Jézus folytathassa és teljessé tehesse engesztelő áldozatát lelkünkben.

G. T.

A Bárány, kit a szűzek követnek.

(Bibliai elmélkedés a tisztaságról.)

Az Úr Jézus mondotta ki először a boldogító programmot: „Boldogok a tisztaszívűek!“ Ő adta először az „angyali erény“ elnevezésnek metaforás alapját, mikor a hétizben férjhezment nő esetével akarták a szadduceusok megfogni, és ezt mondotta: „a föltámadtak nem házasodnak, mert hasonlóak az angyalokhoz“. (Lk. 20,

36.) Ő mondta ki először, hogy lehet valaki eunuch átvitt értelemben: az, aki nem él a családalapítás és fajfönntartás jogával: „qui seipsos castraverunt propter regnum caelorum” és hozzáfűzte: „qui potest capere, capiat”. (Mt. 19, 12.) Ő volt az első, aki világosan elítélte a gondolati bűnt is: „Bárki rátekint egy nőre és megkívánja őt, már szívében paráználkodott.” (Mt. 5, 28.) Ő volt az első, aki félreérthetetlenül követelte a legális, külső szentség helyett a belső, lelki tisztaságot. A farizeusoknál megvolt a külső szentség: még tálakat és kelyheket is (levitikus értelemben) tisztán tartottak, belül ellenben telve vannak minden tisztátalansággal (Mt. 23, 25.) és fehéritett sírhoz hasonlók, telve minden ocsmánysággal.

Az Úr Jézust mint a tiszták példaképét, vezérét és jutalmazóját látta a szeretett tanítvány egyik grandiózus látomásában, Patmos szigetén. (Apok. 14, 1—5.) Látó szeme előtt kibontakozott a Sion hegye, az új Jeruzsálem templomhegye. Egy Bárányt látott ottan állani, utolérhetetlen ragyogásban és körülötte végelethetetlen tömegben száznegyvennégyezer választottat. Ez a *tiszták serege*. Látomásában sorra veszi az ismertető jegyeket, melyek ezt a sereget az emberség többi részétől megkülönböztetik.

1. Mindjárt a legelső, ami szemünkbe ötlük, a *tisztáknak nagy száma*. Nagy tömeg ez mindenképen: a 12 törzsből törzsenként 12 ezer választott. Izrael 12 törzse az egész Egyházat jelképezi. Félre tehát a pesszimizmussal és a jelszavakkal: a kinyilatkoztatás világosan mutatja, hogy sokan lesznek, akik teljes tisztaságukat megőrizték. Szent Ágostonra a végén is legjobban az hatott, hogy látta, mekkora megszámlálhatatlan tömeg fiú és lány („innumerabilis multitudo iuvenum et puellarum”) maradt meg szűznek. Hiába mondják tehát, és talán még a papi lélek is hajlandó ezt hinni: „A világi ember nem él tiszta életet”; a történelem és az élet egyaránt cáfolja ezt. Mint ahogyan már az egyházatyák korában győzelmesen cáfolták a ma divatos szofizmat: „Nem lehet a test ösztöneit visszafojtani!” Egy V—VI. századi ismeretlen *egyházi szónok* a következőképpen felel erre: „Senki ne állítsa, hogy nem bír őrizkedni a paráznaságtól. Hűséges ugyanis az Isten — mint az apostol mondta — és teherbírásonkron fölül nem enged bennünket megkísérteni, hanem a kísértést hasznunkra fordítja. Bármilyen súlyos legyen is a kísértés, mégis csak éppen akkora, hogy vagy dicséretreméltóan legyőzhetjük vagy szégyenünkre elbukhatunk benne.”¹ Ez nemcsak az ókeresztény szónokoknak, hanem a *tömegnek* is meggyőződése volt, amint a III. századi Montanus és Lucius vértanúk aktáiban olvashatjuk: „Minél nagyobb a kísértés, annál nagyobb az, aki azt legyőzi mibennünk”.² Ez áll az ifjúkorra is, melyet Szent Ágoston szava szerint „a kísértések nagyobb viharai és a világ özönvizének sűrű hullámcsapásai támadnak”.³ Szent Eusebios személyesen látta 305-ben egy lykiai fiúnak hősi halálát a hitért. Berytosban járta a még nem húszéves fiú felsőbb iskoláit: előkelő családból származott, gazdag szülők gyer-

¹ Ps. Augustinus Sermo 291; P. L. 39, 2297.

² Passio SS. Montani et Lucii, O. Gebhardt Ausgewählte Märtyrerakten. Berlin, 1902, 147.

³ Sermo 391. 3. P. L. 39, 1707.

meke volt, Apphianos volt a neve. Életéről ezt írja Eusebios: „Az ifjúság vágyainak fölébe kerekedett és sem testének érett volta, sem a fiúk baráti körei nem tudták jellemét megrontani. Az önmegtartóztatást választotta; szépen, tisztán és istenfélően élte életét, nevelte önmagát, ahogyan a kereszténység tanítása szól . . . A test édes élvezeteit megvetette.”⁴

Pedig ismerték a mai szofizmát és úgylátszik, itt-ott hangoztaták is a férfiakról, hogy azok nem kötelesek tisztán élni („kettős morál”) s a katonák sem. Mindkettőre kitér az említett V—VI. századi szónok. A *férfiakról* ezeket mondja: „Esetleg néhányan azt hiszik, hogy a nők nem lehetnek tisztátalanok a házasság előtt, a férfiak ellenben igen. A katolikus vallásban, ami a nőknek tilos, mindenképen az a férfiaknak is. Asszonyokat és férfiakat egyazon áron: Krisztus drága vérével váltották meg; az Egyház egyazon testében találtnak; együtt lépnek az oltárhoz Krisztus testének és vérének vételéhez: a parancsok tehát mindkét nemnek egyformán szólnak . . . Nagyon fájdalmas és szomorú dolog az, hogy aki tíz ellenfelét legyőzte, egy nő zsákmánya lesz s aki annyi ellenség testét megölte, annak lelkét egy leány fojtja meg. Nagyon súlyos rossz, hogy a fegyverrel legyőzhetetlen férfit a kék legyőzi, s aki méltatlannak találja, hogy hadifogoly vagy szolga legyen, mégis a bűnnek rabszolgája lesz.”⁵

2. A tiszták serege *homlokán viseli* Szent János látomásában a *Báránynak és az Atyának nevét*: „habentes nomen eius et nomen Patris eius scriptum in frontibus suis”. (v. 1.) A *Bárány az áldozatot jelenti*, aki a világ váltsága lett. A *Bárány* nevet Keresztelő Szent János adta először Krisztusnak, mert az ószövetség prófétája megmondotta, hogy a Messiást a mi bűneinkért mint a bárányt viszik a leölésre. (Iz. 53, 7.) A „Bárány” névvel tehát a *véres önfeláldozás* fogalma fűződik össze elválaszthatatlanul. Ezért éneklük a VII. századtól kezdve a szentmisében a „confractorium” éneke gyanánt az Agnus Deit, mialatt az áldozók részére a szent Kenyeret szétdarabolják. A tiszták serege a „Bárány nevét” viselik homlokukon, tehát a véres áldozatét: azaz a *tiszta élet önfeláldozást jelenti*. Hiszen a szüzesség, a tiszta élet azt jelenti, hogy legtermészetesebb emberi jogáról mond le: fájának, családjának fönntartásáról; megtagadja magától az atyaság, anyaság legszebb földi érzelmeit és élményeit. Igaz, hogy néhány test szerint való ivadék helyett sokkal számosabb ivadéka lesz lélekben, amint már 180-ban Krisztus után Karpos felelt a bíró kérdésére, van-e gyermeke: „Sok gyermekem van nekem az Űrban!” Mire a pogány tömegből valaki odakiáltotta: „Ezt keresztény hite szerint mondotta ám!”⁶

A tiszta élet áldozatos szellemben lehetséges csak. A tisztaság véres küzdelemnek édes gyümölcse. Föl kell használni e nagy kincs megőrzésére az *askézisnek egész fegyvertárát*, amint a lelki élet nagy mesterei ezt nem győzik sürgetni: Isten szolgájának szünet nélkül olvasni, imádkozni és dolgozni kell, mert a henyélésnek élő em-

⁴ Egyháztörténet, 4, 3. 6. E. Schwartz². Leipzig, 1914.

⁵ Sermo 290. (P. L. 39, 2292, 2294.)

⁶ Passio SS. Carpi, Papyli et Agathonices.

bert a tisztátalanság szelleme támadja meg és bűnre ingerli", mondja *Martinus Legionensis*.⁷ B. Rabanus Maurus kijelenti, hogy a tisztaság megőrzésére nem elegendő a böjt, „ha nem előzi meg a töredelmes lélek, az imádság, a Szentírás folytonos elmélkedő olvasása . . . kitűnően segít a testi munka is e vétek megbabolázásánál, mindenekelőtt pedig az igazi alázatosság, mert e nélkül semilyen hiba fölött nem lehet diadalmaskodni . . . Ez a betegség a test sanyargatása és a szív bánata mellett a magányra és elvonulásra is szorul . . . A tisztátalanság tüzeinek kioltására nagyon hasznos, ha eltávolodunk azoktól, kiknek látása bűnre ingerelhet . . . Nagyon jó a paráznaság lángjának eloltására az örök kárhozat gondolata, a halálról való elmélkedés”.⁸ Aelredus Rhievallensis nagyon hangsúlyozza a lelkiismeretvizsgálat fontosságát: „Midőn lefekszel ágyadba, mindenekelőtt ajánld Istennek tisztaságodat; azután fegyverkezzél föl a kereszt jelével, majd forgasd lelkedben, azon a napon hogyan éltél, vajjon szóval, cselekedettel, gondolattal megbántottad-e a te Uradnak szemét. Vajjon kelleténél könnyelműbb, lustább, hanyagabb voltál-e? Ha valamit ezek közül elkövettél, sóhajts föl, verd melledet; és ezzel az estéli áldozattal kiengeszteled (mennyei) jegyesedet s az befogad téged.”⁹

3. A tiszták serege ne bizakodjék saját erőiben: lényeges vonásuk ugyanis, hogy „a földről vásárolták őket” és „az emberek közül vásárolták őket”: „qui empti sunt de terra . . . empti sunt ex hominibus”. (v. 3. 4.) Vásárolták, vagyis megváltották őket, mint az ókorban a rabszolgákat pénzzel vásárolták, váltották meg. A „megváltás” szónak (*ἀντιλύτρον*) ez az eredeti jelentése. „Nemo gloriatur ergo in fortitudine sua!” A tisztaság *alázatossággal együtt* szép csak; különben olyan lesz, mint a Port Royal janzenista apácái: „elles sont pures comme les anges et superbes, comme le Satan.” Sohasem szabad elfeledni, hogy a földről, „a sár s pizsok földjéről” váltotta a Bárány kíséretül magának a tiszták seregét, „az emberek közül”, az esendő, szépségükkel, egyéniségükkel csábító emberek közül és hogy halálukig maguk is esendő emberek maradnak. Ne felejtsek el Szent Aelredus szavát: „A tiszta önmegtartóztatás Isten ajándéka; senki nem lehet az, ha Isten nem adja meg neki; semmiféle érdemünk nem szolgált rá erre az adományra, hanem ingyen kegyelmének kell tulajdonítani azt. Isten azonban ekkora adományra méltatlannak ítéli azokat, kik érte semmi fáradságnak nem akarják magukat kitenni és gyönyörök közt tiszták, lakmározások közepette önmegtartóztatók akarnak lenni; forgolódnak fiúk és lányok közt és mégsem akarnak kísértésbe esni.”¹⁰

4. A tisztáknak újabb ismertető jele, hogy „szájukban hazugság nem találtatott, mert *szennyfolt nélkül vannak* az Isten királyi széke előtt” („in ore eorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt ante thronum Dei et Agni”). (v. 5.) A tisztátalan ember belső lényege szerint hazuggá, álnokká válik; leginkább pedig a külön fogadalommal állapotszerűen Istennek elkötelezett lélek. Az ilyen

⁷ Sermo 7. de otio fugiendo (P. L. 209, 113 s.)

⁸ De vitiis et virtutibus I. III. c. 48. (P. L. 112, 1373.)

⁹ De vita eremitica ad sororem, 24. (P. L. 32, 1459.)

¹⁰ I. m. c. 26. (P. L. 32, 1460.)

lélekben a tisztátalan élet a lelki harmóniát szakítja ketté: természetfölötti kettősséget okoz nála: „mel in ore, fel in corde”. Nyelvével hivatásszerűen Istent dicséri, szíve ellenben távol van tőle.

A *tisztaság csak totális lehet* (ezért nincs anyaga szerint kis bűn e parancsnál, hanem *materia ex toto genere suo gravis*). Nem lehetnek engedmények: csak aki minden „szennyfolt nélkül való”, az állhat a tiszták seregébe. Ezért hangsúlyozza *Szent Ágoston* a tökéletes életszentséget: „Mikor tökéletes az életszentség? Akkor, ha a testé és a léleké! Mert vannak emberek, kik tartózkodnak a cselekedetektől, de nem tartózkodnak a gonosz gondolatoktól. Testüket tisztaságban őrzik meg ugyan, de lelküket nem. Azért nem cselekszenek ilyenféleképpen, mert félnek az emberektől. A kéjérzet lángol bennük, de a félelem visszatartja őket . . . Ügylátszik tehát, mintha a test szeplőtelen volna, de nem teljes a megszentelődés. Mert mit is mond az Apostol? Tisztuljunk meg a test és a lélek minden beszennyeződésétől! Ahogyan tartózkodol a rossz cselekedetektől, úgy tartózkodjál a rossz akarattól, a rossz gondolkodástól is!”¹¹

Mert a tisztátalanság minden módon próbál meghódítani. Ha nem mehet be az ajtón, *réseket keres*, hogy azokon át hatoljon be a lélekbe. Vigyázni kell tehát elsősorban a szemre, a lélek tükrére és ablakára: ahogyan ezt ősi, régi aszkézis sürgeti. „Szemünket azért kaptuk, hogy testünknek világosságot nyújtson, nem pedig, hogy lelkünket vakságba döntse”, mondja *Maximus Taurinensis*.¹² A már többször idézett ismeretlen *ókori predikátor* az ifjakkal lelkére köti, ne mondják: „Fiatalok vagyunk, nem tudunk önmegtartóztatók lenni” és ezzel felel nekik: „Talán azért nem tudják a tisztaságot megőrizni, mert többet esznek, mint hasznos; kelleténél több borisznak és nem akarják kerülni nők meghitt társaságát.”¹³ Mindent kire, de éppen a fiatalabbakra áll a bibliai intő szó: „*Vinum et mulieres . . .*”

5. A *tiszták seregének jutalma* János látomása szerint, hogy új éneket énekelnek a királyi szék előtt és senki sem zenghetette ezt az éneket, csak ők: „*Et cantabant quasi canticum novum ante sedem . . . et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia.*” (v. 3.) Ez az ének — a megváltás dicsőítő éneke — az ő kiváltságuk. Senki más nem tanulhatja meg, senki más nem dalolhatja, csak a tiszták serege. Ez a „*privilegium virginum*”, a szűzek kiváltsága, a hittudomány szavával: a szűzesség gloriolája. Valami különleges, földi szemnek nem látható szépség, emberi testben el nem képzelhető báj, mely az üdvözültek bármely más csoportjától megkülönbözteti őket és rögtön felismerhetőkké teszi. Az ének hatását a látnok le is írja: olyan, „mint a nagy vizek zúgása, a vízesésnek vagy a torlódo tengerhullámmzásnak fensége; olyan félelmetes, mint a mennydörgés robaja s a mellett szépségesen bájos, mint a hárfások hangszeréből jövő *hárfazengés*”. („*Et audivi vocem de caelo, tamquam vocem aquarum multarum — et tamquam vocem*

¹¹ Sermo 45. nr. 8. (P. L. 38, 268.)

¹² Sermo 110. (P. L. 57, 751 s.)

¹³ (P. L. 39, 2291.)

tonitru magni — et vocem quam audivi sicut citharoedorum citharizantium in citharis suis." (v. 2.) A szentatyák sem győzik a tisztaság szépségét dicsérni. Az idézett szónok pl. így magasztalja: „A tisztaságnak a többi erény között dicsőséges és kiváló hely jut, mert egyedül ő teszi képessé a tisztalelkű embereket, hogy meglássák Istent. Az alázatossággal egybekapcsolt tisztaság a Szentlélek lakásává avat, kit kiűz a tisztátalanság bűne . . . Akik tisztán élnek, már e földön angyali életük van. A tisztaság az embert az éggel köti össze s az angyalok polgártársává teszi.”¹⁴

A tiszták jutalmához tartozik még, hogy „*kísérik a Bárányt, bárhová megyen*” („sequuntur Agnum quocunque ierit (v. 4), azaz mint a királyok vagy modern vezérek legszűkebb környezetükkel, „kiséretükkel” (Gefolgschaft) jelennek meg, ők is a Bárány legszűkebb környezetéhez tartoznak. Ezt más metaforával magyarázza tüstént a látnok: „*Első zsengei Istennek és a Báránynak*” („primitiae Deo et Agno.” (v. 5.) A zsenge áldozat az első kéve volt az aratásból, az első gyümölcsök a szürethől az Isten oltárán: a java, a legkedvesebb, a „primőr” az Úr előtt. A természetfölötti arisztokráciának csillogását már e világban érezhetjük az angyali erényen, amint *Veronai Szent Zeno* mondotta: „Milyen nemessége van a tisztaságot gyakorló embernek, könnyen felismerhető abból is, hogy tiszteletreméltónak tartják még ellenfelei is. Az egész emberiség alapjait erősíti meg . . . Szépséges mindkét nemnél, csodálnivaló minden életkornál, kétségtelenül az bármely állásban is, mindig magának kedves, mindig jó a lelkiismerete.”¹⁵

6. Kétségtelen, hogy a szoros értelemben vett szűzeknek seregéről szól Szent János látomása, mint ezt maga is kijelenti: „Ezek azok, kik nőekkel magukat meg nem fertőztették, mert szűzek” („hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt”. (v. 4.) A szentatyák azonban *vigasztalnak minden lelket, ha nem is őrizte meg ártatlanságát*, hanem a „sötétség cselekedeteit”, „a test bűneit” megtapasztalta is. Az első pasztorális író, *Nagy Szent Gergely* erre figyelmezteti papjait: „Inteni kell a test bűneit már megtapasztalt embereket, hogy legalább hajótörésük után féljenek a tengertől, hogy azok, akik az elkövetett gonoszságok után megmaradtak, ezeknek megisméltésével halált ne szenvedjenek.” Ez az első motívum, hogy ezentúl tiszta életet éljenek. A másodikat ekként körvonalazza: „Éber figyelemmel tekintsék, hogy Isten mekkora jóakarattal tárja ölelésre karját a vétkek után Hozzá visszatérők felé, mikor a próféta által így szól hozzájuk: „Térj vissza hozzám, én visszafogadlak téged.” Sőt a nagy lekipásztor egyenesen „felix culpanak” minősíti bizonyos mértékig a megbánt és megbocsátott tisztátalanságot: „A test bűnei után Istenhez megtérők gyakran annál lángolóbb buzgalmat mutatnak a jócselekedetekben, minél inkább kárhoztatják magukat a rosszak miatt. És gyakran előfordul, hogy a test érintetlensége mellett kitartók, mivel nem igen van mit megsiratniok, teljesen elegendőnek vélik életük ártatlanságát és a lelki buzgóságra semmi sem hevíti

¹⁴ P. L. 39, 2296 s

¹⁵ Tractatum 1. l. tr. 4. (P. L. 11, 288. s.)

őket. Így azután többnyire kedvesebb Isten előtt a bűn után immár szeretettől lángoló élet, mint a biztonságban tunyán tespedő ártatlanság.¹⁶

*

A fontos csak egy valami: sem saját lelki életünkben, sem a reánk bízott lelkekénél ne elégedjünk meg sohasem azzal, hogy a tisztaságot, a szüzességet csak mint valami negatívumot tekintsük: mentességet a VI. parancs ellen való bűnöktől. Szemléljük és szemléltessük a tisztaságot mint pozitívumot; örömmel fedezzük föl, hogy drága kincs, életünk legnagyobb értéke. Mert legyünk meggyőződve róla, hogy nincs igazabb, szebb, jobb dolog a tiszta szívénél, amint azt egy XII. századi bencés apát oly szépen kifejté:¹⁷

„Mi tisztább az égnél? . . . A tiszta szív!

Mi fényesebb a napnál? . . . A tiszta szív!

Mi szebb a csillagos égboltozatnál? . . . A tiszta szív!

Mi fönségesebb a magas hegyeknél? . . . A tiszta szív!

Mi mélyebb a tenger mélységeinél? . . . A tiszta szív!

Mi legkiválóbb az emberi teremtmények között? . . . A tiszta szív!

Mi hasonlóbb az angyalokhoz? . . . A tiszta szív!

Tehát tiszta szívet teremts bennem, ó Istenem!”

Dr. Radó Polikárp O. S. B.
Budapest.

Eucharisztikus keresztviselés.

Két pólus van a hívő katolikus ember életében, melyek közé szorítható minden egyéb. A pozitív pólus, a köztünk élő Isten-ember, az eucharisztikus Krisztus; a másik, ellentétes pólus, a szenvedés problémája. — A „konstruktív” pólushoz közeledvén a lehetőségek létrafokain, életünk mind nemesebbé, tökéletesebbé, mondhatjuk, istenibbé válik. Azonban lecsúszván a „destruktív” pólus felé, a szenvedések tengerébe, feloszlik, feloszlásnak indul testünk, lelki életünk is, mondhatjuk emberileg szólva. — Félelmetes logika ez a jóakarató vallásos embernek, aki többet nem tud sem az Eucharishtiáról, sem a szenvedésről. — Aki azonban kissé járatosabb mind az Eucharisztia, mind a szenvedés titkaiban, az könnyen levonja a következtetést: toljuk össze a két pólust eggyé, zárjuk rövidre életproblémánkat: ezáltal megszabadulunk a legkínzóbb problémától; így minden egyéb, közbülső dolog helyzete is szilárdná válik, szinte megistenül. T. i. annak az igazságnak fényében, hogy ebben a földi életben az Eucharisztia egyik leglényegesebb titka a kereszt és az élet legfélelmetesebb problémája a kereszt, lényegileg lelki, szabatosabban misztikus, eucharisztikus probléma. — A kettő egymás nélkül csak részigazságot tartalmaz. — Éppen ezért minden maradék nélkül gondolkozó és cselekvő vallásos embernek a teljes igazságot kell követnie, illetve

¹⁶ Reg. past. p. III. c. 28 (P. L. 77, 104—107.)

¹⁷ Petrus Cellensis († 1187) J. Schleiniger *Muster des Predigers* 282.

ez igazság követésére a lehető legnagyobb bona fides-szel törekednie. Legalább is intencionaliter oly fokban, amint azt az Isten kinek-kinek szánta. Ezt pedig abszolút bizalommal és készséggel bízzuk a Gondviselésre.

Kevés utalásra van itt szükségük azoknak, akik az emberiség legigazibb, legnagyobb hőseinek, a kat. Egyház szentjeinek életét ismerik. — Ezek tudják, hogy a szentek életében, minden szent életében a kereszttviselés lényeges, mondhatnánk legfőbb kellék volt. T. i. abban az értelemben, hogy ha elérték ebben a pontban az Isten akarata szerinti fejlettséget, akkor nyílt meg számukra az egyéni ízű, egyéniségükhöz mért szent életpálya.

Keresztes Szent János szerint a szeretet 10 foka közül a 4. szinte a fordulópont: a szenvedések felszínén tartása, illetve állandó elfogadása. — Lisieuxi Kis Szent Teréz véleménye határozottan összekapcsolja az étellel a szenvedést, mint lényeges elemet. — Alacoque Szent Margit a Jézus Szíve-tisztelet mélyét a szenvedés-problémával kapcsolja össze, mely „a jegyesek ágya”. — Folytathatnánk . . .

Viszont ennek ellenkezője is igaz. — A legegyszerűbb élettapasztalat szerint is a kísértések, a diabolikus beavatkozások az ember lelkébe a boldogság- és keresztp probléma variált alkalmazásából állnak (értelmi, érzelmi és akaratni téren). — Kinek kell azt külön bizonyítani, hogy a bűnt a hozzá mellékelt élvezetvágy miatt követjük el, illetve a kísértést a mellékelt kereszttviselés kikerülése végett nem verjük vissza.

E gondolkozási irányok alapján végigmehetnénk az összes parancsokon és a legszebb példákat tudnánk kihozni a bűnök tekintetében mindenegybes parancsnál: a boldogság- és szenvedésproblémával való szoros kapcsolatáról. Pl. a kis tűszúrástól kezdve a többi „tűszúrásokig” a bűnök egész skálájának forrását találhatjuk meg a kereszttviselés tekintetében fel nem vertezett léleknél. — Itt áll részen az ördög, hogy a szenvedések által hipnotizált, legyengített akaratot a maga ördögi céljainak megfelelően, villámgyorsan a malum, a bűn felé irányítsa. Az e tekintetben felvértezett léleknek pedig kegyelmi forrás a kis tűszúrási és a többi tűszúrások . . . Mint előbb láttuk.

Kereszttviselésben istenülni kell; evilági nyelven szólva: a „kézzelfogható” Isten, az Eucharisztia által kell megoldani kereszttjeinket!

Hogyan?

Krisztus követése által. Mint ahogy B. Eymard felhívja figyelmünket: az ember-Krisztusnak a Szentírásban lefektetett istenien szép élete követését át kell vinnünk az Eucharisztia életének követésére. — Mind a kettő ugyanazt jelenti s bennük igen fontos elem a kereszt, az áldozat, mely lényegesen papi tény, teendő.

Legegyszerűbb módot az eucharisztikus kereszttviselés terén minden egyszerűbb lelki könyv is hoz. Így pl. kövessük Jézust a kereszttviselésben, a keresztúton. Az alázatban, rágalom-elviselésben, éles testi fájdalmakban, lelki fájdalmakban, vérhullatásban, vértanúságban . . . Mert mindezeket Krisztus is megtette, tanítván a keresztt-

viselésre. — Mindezeket vele, példája szerint tegyük. Illetve, ami a leglényegesebb, az Ő segítségével, erejével: mert ha valaki a kereszttviselés terén a kegyelmet mint leglényegesebbet elhanyagolja, elérhet némi, talán nagyobb eredményeket is tisztán pszichológiai alapon, autósuggerációval s hasonlókkal, de ez világias fakírság marad, hideg, sőt visszataszító dolog. Kegyelmi és isteni jellege nincs! — Tehát a legelső: a kegyelmi segítség szükségszerűségének tudata. Majd a kegyelem elnyerése. Ez a partikularé kérdése . . .

Egy pár magasabb, kegyelmi törvényszerűség a partikularé kérdéséhez.

A szentpáli kettős ember birkózása, állandó élethalálharca bennünk a kereszttviseléssel kapcsolatos. Valahányszor ugyanis megzsaroljuk magunkban a kegyelmi embert (balradöntésekkel, kis és nagy bűnökkel . . . vagy csak ezekkel való kacérkodás által is), automatikusan győzelemhez segítjük az alantas embert, melynek lényeges tulajdonságai a materiális törvényszerűségek, a hús-vér törvényei, az önzés, a fékezhetetlen boldogságvágy tilos területeken is. Ellenben fordítva is igaz: ha sarcoljuk magunkban az alacsony jobbradöntésekkel, önmehtagadásokkal, szenvedés-elviseléssel, a kegyelem számára csinálunk tiszta helyet, mondjuk légüres teret, melyre a kegyelmi élet törvényszerűségei szerint biztosan beömlik a kegyelem az érdem és Isten végtelen terveinek arányában. — Ezt már lehet partikularézní: fájdalomérzetkor állandó összeszedettséggel arra gondolni csak, hogy éppen ezáltal kapom a kegyelmet, épp a szenvedéskiállás annak a csatornának kinyitása, melyen a kegyelem folyik. Tantum-quantum . . . Nagyobbnál inkább. Persze ez homlok-egyenest ellenkezik a fájdalomtól irtózó emberi test törvényeivel. De éppen azért bizonyosan kegyelmi! — Természetesen kicsin kell kezdeni. Nem a vértanúságnál, hanem az ú. n. „kicsi dolgokban” való mortifikációval. Így kell edzeni, szoktatni az akaratot, az idegrendszert . . . Mert többször észreveheti magán mindenki, hogy kísértésszerűen mindent megtesz az ördög, útközben, ezen az úton, sokszor robajszzerűen: hogy irányt változtattasson, esetleg teljes hátracot csináltasson az akarattal. Elő szokott fordulni az életben: jó gyermekek, vallásos emberek, sőt Istennek szentelt lelkek pálfordulása, de nem Jeruzsálem, hanem Babilon felé. Edzett lélek azonban törekvő, nem adja fel a harcot a többé-kevésbé akaratos kudarcokban, hanem teljesen újból kezdi, és észreveheti, hogy a kegyelem az elhagyott ponton segíti tovább . . .

Tehát példát is a szenvedő Jézustól veszünk, meg erőt is. Az Eucharisziával is így van. Vajjon ki ne ismerné az eucharisztikus erőközlés módozatait a szentmise, a szentáldozás, az adoráció és egyéb imák által? Ha valaki ennek mélyébe hatol, feltétlenül megtalálja az eucharisztikus keresztp problémának legalább megsejtését, esetleg a benne való mélyebb elmerülést.

Próbáljunk annyira önzetlenek lenni, hogy szinte teljesen elfelejtjük magunkat és minden figyelmünket összeszedetten az Eucharisziára irányítjuk, csak ezt a legfőbb igazságot engedjük lelkünkbe hatolni, hogy az Eucharisztia erőt ad. Csodásan megkönnyebbülnek

erre a keresztek és valóban könnyen megérezhető, hogy az igazi krisztusi teher édes és a kereszt könnyű.

Ne a keresztet nézd, ne a tőle való félelemnél állj meg, hanem nézd összeszedetten a „kereszt által kapott fényt, kegyelmet”, s ennek nyomán támadó megkönnyebbülést. — Csak egyszer kell ráadni magunkat a salto-mortalés lelkültre, csak az első bukfencet kell megtennünk a „sötét”-nek látszó kútba, virágos mezőn találjuk, érezzük magunkat, mint az egyszeri kisgyermek a mesében. Nem is úgy, hanem igazabban. — Ezért mondják a szentek közül többen, hogy szenvedni vagy meghalni, esetleg szenvedni és meghalni. Mert érzik az állandó kegyelmet.

Ennek nyomán újabb partikuláris lehetőség kínálkozik: Fáj valami. Fájjon, mert mindenképpen így jó. Ugyanis vagy a kegyelem, a kapcsolódó kegyelem által megkönnyebbülők mihamarabb s ekkor is Krisztusnál, a közelemben levő Eucharisztia kegyelménél vagyok; vagy pedig fokozódik a fájdalom s esetleg következik a vég, a test felmondhatja a szolgálatot s most már tényleg „statim finis”. Ekkor már igazán Krisztusnál leszek hamarosan. Az eucharisztikus Krisztus kegyelme átszűrte a legnehezebb kapun, a halálon. Elhagyom az Eucharisztia birodalmát, a földet s megyek az égi Krisztus elébe . . .

Szinte fordulópont az ember életében, ha a keresztproblémát kezdi sejteni. Addig az ember szinte sánta lélekkel, sebezhető lélekkel irtózik a megpróbáltatásoktól, természetéhez híven. S a legkülönbözőbb testi-lelki betegségek okozói, elmélyítői a lélekben levő kereszt-averzió. Ez elferdítheti a lelket, letompítja a természetes képességeket, elerőtlenít.

Mi más a kereszt kegyelmies, alázatos elfogadása: mint kegyelmi forrás! Úgy érzi az ember s kell is így éreznie, hogy a szenvedés elengedhetetlen feltétel, miként a víz csapjának kicsavarása, ahhoz, hogy a kegyelem folyása meginduljon. Ez már elég tiszta kép és frappáns partikularé. — Ez alapon habitus szerezhető.

Fáj a kereszt „tűrhetetlenül”? Kérdezzük meg egyszer magunktól, úgy őszintén, a tabernákulum Lakója előtt, vajjon nem az fáj-e leginkább, kegyelmi hatásra, hogy nem tudom kereszt-problémámat Isten gondolata szerint megoldani? S addig valóban „tűrhetetlen lesz” az állapot, míg tudatosan el nem fogadom. Passio Christi conforta me! passionem meam!

Dr. Farkas Lajos

Legyen ilyen!

(Egy salzburgi kézirat a papról, még a középkorból)

Legyen a pap egészen nagy,
De legyen kicsiny is, mint a gyermek.
Előkelő, mint királyi vér,
És egyszerű, mint kérges tenyér.
Legyen hős, aki önmagát legyűrte,
Ember, ki harcát Istennel küzdte,
Forrása szentelt életerőknek,
Nincs helye többé benne a bűnnek.
Vágyának ura,
Gyöngék szolgája,
Nem hajol meg a nagyok előtt,
De lehajol a legkisebbhöz.
Tanítvány s hallgat, ha szól a Mester,
Vezér és harcol, ha kell a fegyver.
Kér, mint a koldus kitárt kezekkel,
Kincset oszt mégis Király nevében.
A harcban férfi,
Betegnél nővér.
Lát, mint a bölcsek,
Álmodik, mint gyermek.
Kicsire vigyáz, de magasba törtet.
Nagy örömökre van kiszemelve,
Ó, de nagyon fáj néha a lelke.
Ha gondol, tiszta; szava világos,
Máséra ő még soha nem vágyott.
Legjobb barátja a békességnek,
Egy, amit üldöz: a tétlen élet.
Mind, aki pap lesz, legyen ilyen!
Könyörülj rajtam, ó Istenem!

JÓPÁSZTORI SZELLEME.

Protestánsok sóvárgása az egységre.

A lepergett félév folyamán két érdekes, bár nem nagyterjedelmű munka jelent meg a magyar katolikus könyvpiacra. Az egyik P. Kőnig Kelemen ferencrendi atya 244 oldalas műve: „A keresztény Egyházak egysége.” A szerzőnek németországi — több évre terjedő — tapasztalatai alapján készült. Tartalma egészen új és szokatlan, mert számos ismert nyilatkozatot közöl: német protestáns teológusok vágyakoznak a hit egységére és arra kezdenek gondolni, hogy esetleg egyesüljenek a katolikus Anyaszentegyházzal, amely ellen eddig oly ádázul küzdöttek! Quae mutatio rerum!

A másik mű Dér Iván füzeté: „A malinesi megbeszélések”, azoknak a konferenciáknak ismertetése, amelyeket a boldogult Mercier bíboros-érsek elnöklete alatt folytattak katolikus és anglikán teológusok a 20-as években az egység érdekében.

Nekünk, magyar katolikusoknak figyelniünk kell ezeket az eszmei áramlatokat. Hazánkban kétféle protestantizmus van: a lutheri és a kálvini. Mind a kettő szeret magának szellemi fegyvereket kölcsönözni nyugatról. A lutheri protestantizmus természet-szerűen inkább Németország felé hajlik, különösen biblikus tanait és érveit hozza onnan. A kálvini jobban húz Anglia felé. Bár eredete és alapelvei folytán a skót presbiterianizmus a vérrokon, külső megnyilvánulásában inkább az anglikánizmus után igazodik. S ez annyira igaz, hogy az Egyesült Államokban — ahol nincsenek meg az európai történet- és szokásszabta keretek — a magyar református egyházak egyrésze az „episzkopális” egyházhoz csatlakozott, nem pedig a „presbiteriánushoz”.

A nyugati protestánsok közt jelentkező szellemi áramlatok előbb-utóbb el fognak jutni hazánkba. Jó, ha már most kissé szembenézünk velük, hogy aztán tudjuk, miként kell viselkednünk, mit remélhetünk.

1. P. Kőnig Kelemen könyvét elolvassván, első benyomásunk az öröm: a protestantizmus szülőhazájában volt eddig a katolikusellenes harc szellemi fegyvertára. Ha nem is volt mindig nyílt üldözés vagy kultúrharc, de állandóan köszörülték a kardot ellenünk. Dogmatikai, biblikus, erkölcsi, történeti, kulturális, még szociális és gazdasági érveket is sorakoztattak vallásunk és az Anyaszentegyház ellen. Most közelednek, kezet nyujtanak! Persze vannak disszonáns hangok is, a jóindulatúak sem mindig *teljesen* azok.

Ha azonban a sorok között is tudunk olvasni, észre kell vennünk bizonyos nehézségeket, amelyek a dolgok természetéből folynak. Ezeket szóvá is kell tennünk, mielőtt túlságosan vérmes reményekre

kelnénk és mielőtt *gyakorlati* következtetések levonására gondolhatnánk.

Vigyázzunk mindjárt a szavakra. Az Úr Jézus csak egy Egyházat alapított, amely tehát nemcsak egy, hanem *egyetlen* is. „Te köszál vagy, és erre a köszálra építem Anyaszentegyházamat”, mondja Szent Péternek, majd tovább „és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta”. Mindig egyesszámban. Ősi idő óta szokás ugyan beszélni „athéni egyházzól”, „korinthusi egyházzól”, „magyar egyházzól”, „francia egyházzól”. De mindig csak mint a nagy egész egy részéről, amely nem egyenrangú az egészszel, amint hogy a kéz vagy a láb sem egyenrangú az egész testtel, hanem annak csupán része. A kéz és a láb pedig nem „önkéntes csatlakozás” folytán jutottak bele az emberi testbe, hanem kezdettől fogva mint annak részei nőttek és fejlődtek a többi résszel együtt. A mai protestánsok úgy vélik, hogy az „egyházak” — amint ők mondják — egymás mellett álló, egyenrangú alakulatok, amelyek most szeretnének egyesülni. A német protestantizmus tényleg így fejlődött. Luther úgy akart magának hatalmas pártfogókat és egyben népszerűséget is szerezni, hogy felállította az „egyetemes papság” elvét, másrészt pedig a világi fejedelmek hatáskörébe utalta a püspökök kormányzói és főfelügyelői jogait. Az előbbi elv tetszett lenn: a tömegeknek; az utóbbi pedig fenn: a hatalmasoknak. Németország akkor számos hercegségre, fejedelemségre, örgrófságra, birodalmi városra volt szakadva. A protestánsá lett fejedelmek vagy egyéb hatóságok mindenütt ilyen „országos” alapon szervezték meg egyházukat. A magyarra nehezen fordítható „Landeskirche” elnevezést adták neki. Minden ilyen „Landeskirche” független volt, nem ismert maga fölött más hatóságot, mint a fejedelmet, aki „főpüspöke” volt (Summus episcopus). Dogmatikai szempontból is voltak eltérések. A XVI. században sokat vitakoztak és ingadoztak. Aztán lassakint lecsendesedtek: az egyik „Landeskirche” inkább lutheránus, a másik inkább kálvinista, a harmadik középpárti hitvallást fogadott el. Általában azt mondhatjuk, hogy északon többnyire a lutheránus irány győzött, délen és nyugaton a kálvinista. Vannak azonban kivételek. A délen fekvő Württemberg lutheránus, az északi fekvésű Brandenburg kálvinista.

A lelkészek nem szentségi hatalommal felruházott, a laikusoktól elkülönített emberek, hanem egyszerűen az egyedüli hitforrást, a Szentírást a hívekkel megismertető közegek. „Az Ige szolgálai” (Diener am Wort). Prédikációjuk nem az Egyház hivatalos tanítása, amelyet Krisztus Urunk tanított, az apostolok hirdettek, az Anyaszentegyház pedig tart és vall, hanem egyszerűen az ő magánvéleményük. Aki őket hallgatja, nem hallgat kötelező tanítást, amelyet el kell fogadnia. Csupán teológiai szakvéleményt, amely hasonlít azokhoz, amelyeket néha kérünk ügyvédtől, orvostól, mérnöktől. Mivel a lelkész nem pap és nem is hiteles tanító, közte és hallgatósa között nincs meg az a viszony, amelyet a kereszténység kezdettől fogva akart az Egyházban. „Ecclesia est plebs sacerdoti adunata et pastori suo grex adhaerens.” A protestáns lelkész nem „sacerdos”. Hiszen a német protestánsok elvetették az egyházi rend szentségét és már a XVI. században nem is akartak püspököket vagy papokat szentelni. Az

apostoli utódlás (successio apostolica) fonala elszakadt már csaknem 400 éve. A szabad vizsgálódás, „egyéni magyarázat” elve alapján pedig voltaképen minden ember a maga pápája. Ahány ember, annyi vallás. Maguk a német protestánsok állapították meg számtalanszor, hogy az ő alapelvük egyházbontó, egyházromboló, „kirchenzerstörend.”

Most P. König Kelemen több német protestáns teológus nyilatkozatát is idézi, akiknek mindegyike kívánja, óhajtja az egységet. Igen ám, de milyen okból? Ha jobban utánanézzünk, azt látjuk, hogy csak célszerűségből. A materializmus, liberalizmus, ateista kommunizmus ellen kell küzdeni. A pogány nemzeteket pedig meg kell nyerni Krisztusnak. Mennyivel könnyebb lenne mind a kettő, ha mind egyek volnánk! Csakhogy ez a pusztán taktikai ok még nem elegendő. Hogy valaki beléphessen Krisztus igaz Egyházába, annak hinnie kell, hogy Jézus Krisztus maga akarta az egységet kezdettől fogva. Nem pusztán célszerűségből, az apostoli munka megkönnyítésére, hanem az igazság kötelező erejénél fogva, mint a dolog természetéből folyó követelményt. „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg”, hangzanak az Úr Jézus szavai. Másutt pedig: „aki az Egyházra nem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos”.

Ha német protestáns lelkész közeledik, mindjárt felvetődik a kérdés: „Voltaképen kinek a nevében beszél?” Katolikus észjárásunkkal talán hajlandók lennénk azt hinni, hogy nagytömegek állanak mögötte. A valóságban nincs így; nem is lehet. Ha valaki hosszú ideig egy bizonyos elvnek hirdetésével tudott vonzani, közönséget lekötni, híveket toborozni, ez utóbbiak mélyen magukba szívták azt az elvet. Ha az illető egyszerre átfordul az ellenkező irányba, fehérnek mondja, amit eddig feketének hirdetett, fognak-e rá hallgatni előbbi hívei? Alig hihető, szinte lehetetlen. Belenyúlhatok egy zsák búzába, és egyetlen kézmozdulattal szétszórhatok számos búzaszemet. Ha azonban ismét össze akarom gyűjteni, már nem elég egyetlen kézmozdulat. Sok igyekezet, utánjárás kell. A búzaszemeket egyenkint kell összekeresgélni. Így vagyunk a protestánsokkal, mindegyiknek megvan a maga sajátos nehézsége, ellenvetése. Csak hosszú egyéni tanítással, meggyőzéssel hozhatjuk vissza az igaz Egyházba.

További kérdés, hogy a protestáns „vezető egyén” igazán a protestáns tömegek óhaját tolmácsolja-e, mikor bizonyos feltételeket szab, hogy ők „unióra” térjenek? A P. König Kelemen idézte protestáns teológusok némelyike megegyezik bizonyos kívánalmakban. Így Heiler és Löwentraut szerint a német protestánsok egyesülnének, ha az Apostoli Szentszék teljesítené követelményeiket: a) Luther-biblia, b) a nemzeti nyelv használata az istentiszteletnél, c) evangélikus egyházi ének, d) két szín alatti áldozás, e) a papok nősülése. (i. m. 148. old.)

A felhozott pontokra először azt lehet megjegyezni, hogy egyik-másiknak a megszövegezése nem egészen világos; nagyon is távirati stílusban van. Ezért aztán bővebb magyarázatra szorul. Már ez elárulja első tekintetre, hogy a szó alatti követelmény vagy „egyesülési feltétel” csak annak egyéni óhaja, aki papírra vetette; nem áll mögötte nagyobb tömeg, sőt még csoport sem.

De vegyük sorba, hogy jobban lássuk a kérdések érdemét és az esetleges nehézségeket.

a) Mít értenek a „Luther-biblián”? Luther fordításának szövegét-e? Ez tényleg klasszikus német próza. Csakhogy Luther — mint minden fordító — olyan értelemben fordította le a Szentírást, amilyen értelemben maga felfogta. Egyik-másik helyét tévesen. Például ő magyarázta és fordította bele Szent Pálnak a rómaiakhoz írt levelébe, hogy az ember „egyedül a hit által igazul meg”. Az eredetiben nincs meg az értelmet korlátozó „egyedül” szó. Ha mármost valamelyik német protestáns elveti Luther tanát és ismét a katolikus tant vallja, hogyan ragaszkodhatnék Luther szövegéhez, amely dogmatikai tévedést hirdet? Ha ellenben valaki még mindig Luther megigazulási tanát vallja, az nem lehet katolikus. — Avagy érthetjük ezt úgy is, hogy Luther biblia-kiadását, azaz Luther kánonját óhajtják. Pedig ebből hiányoznak az ú. n. „deuterokanonikus” könyvek. Az Anyaszentegyház ebbe nem mehet bele. Ugyan melyik állam fogadná be honpolgárnak azt, aki csak olyan feltétel alatt hajlandó letenni a honpolgári esküt, ha előbb néhány törvényt törölnek a Corpus Jurisból? Nem szabad zsákban macskát árulnunk és amíg nincs meg az egység a lelkek között, ne ámítsuk a protestánsokat hazug jelszavakkal.

b) A nemzeti nyelv használata az istentiszteletben. Ez már nagy mértékben megvan. A prédikáció, hitoktatás, népies ájtatosságok stb. úgymint minden országban nemzeti nyelven vannak. A szentmise és a szentségek kiszolgáltatása jöhetne csak szóba. Itt azonban álljunk meg egy percre. Németország ma visszaszerezte azokat a területeket, amelyek — mondjuk Zsigmond német császár és magyar király idejében († 1437) — odatartoztak. Sőt még többet kelet felé (Kelet- és Nyugatporoszország). Területén van körülbelül 34.000.000 katolikus. Ezt a 34.000.000 katolikust közös liturgikus latin nyelv mégis csak összeköti a többi katolikus nemzettel. Ma magasra csapnak a gyűlölet hullámai, de az Anyaszentegyház azon dolgozik, — azon is kell dolgoznia — hogy a gyűlölet helyét ismét szeretet, béke, megértés legyen a nemzetek között. Az első lépés, hogy a még meglévő lelki kapcsolatokat ne szakítsuk el, sőt ne is lazítsuk. A 34.000.000 katolikus német meg van elégedve a latin liturgiával. 100–200.000 protestáns *esetleges* megtérésének *reményében* nem érdemes új szervezetet létesíteni, amely eltérne a meglévő katolikus német egyháztól is és csak újabb tűzcsóvát dobna a németiség és a szomszédos katolikus nemzetek közé (litván, lengyel, cseh, belga, francia, holland, angol stb.)

c) Az „evangélikus egyházi ének” kívánság is bővebb magyarázatra szorul. Az evangélikusok talán maguk sem tudják, hogy számos szép choralisuk egyszerű fordítása a középkori latin choralisnak, amelyet már Luther előtt is énekeltek. Sok az új szerzemény. Ezekben jórészt az Isten végtelen fölségét, irgalmát, a megváltást, feltámadást dicsőítik; bűnbánatra serkentenek. Mindebben semmi sincs, amit katolikus szempontból kifogásolni lehetne. Föltehetjük, hogy ha az illetékes katolikus egyházi hatóság átnézi a szövegeket, egyszerűen engedélyezi valamennyi kifogástalant. A kifogásolhatók

is rendesen orthodoxá válnak egy-két szó vagy kifejezés kijavítása után. Itt aligha lenne nehézség.

d) A két szín alatti áldozás már fogasabb kérdés. Először is technikai szempontból. Németország nagy részén — az észak és kelet — távol van minden bortermő vidéktől. Messziről kell hozni a bort, amely ennek folytán kevés és drága. A két szín alatti áldozás azonkívül lassan és nehezen bonyolítható le. A drágaság és technikai lassúság azután még kerékkötője lehet a pasztorációnak. Az emberek ritkán veszik magukhoz az Úr Jézust az Oltáriszentségben. Különbözik pedig akár orthodox lutheránus hitűek az illetők (t. i. hiszik az Úr Jézus valóságos jelenlétét, de csak az áldozás pillanatában), akár kálvinista hitűek (akik csak „emléknek” mondják az Oltáriszentséget): azt mindnyájan tudják, hogy két szín alatt sem kapnak többet, mint egy szín alatt. A német protestánsok közt már 30 év előtt is volt vita, hogy „közös” kehelyből áldozzanak-e vagy „egyéni” kehelyből? (Mindenkinek legyen sajátja). De már akkor is hangoztatták némelyek, hogy elég lenne egy szín alatt áldozni, „mint a katolikusok”. Ez tehát nem olyan általános óhaj, mint amilyennek egy két protestáns teológus gondolja.

e) Utoljára marad a legbonyolultabb kérdés a „papok házassága”. Ebben a kérdésben ugyanis összetalálkozik az egyházjog, az egyházfegyelem, a lelkipásztori tekintély és a célszerűség.

Először is ne feledjük, hogy a német protestáns teológia már a XVI. században elvetette az egyházirend szentségét. Nem is akart szentelni: sem püspököt, sem papot, csak „lelkészt” akart „alkalmazni”. Most tegyük fel, hogy valamelyik protestáns lelkész meggyőződik, hogy eddigi vallása téves. Elhatározza, hogy katolikus lesz. Ekkor először is annak tudatára ébred, hogy ő nem „pap”, hanem „laikus”, világi. Ha a bulgár vagy a szerb szakadár egyház valamelyik papja leteszi a katolikus hitvallást, ezzel mindjárt katolikus pappá válik, mert papi rendje érvényes; csak a szakadás tartotta eddig távol az igaz Egyháztól. A megtérő protestáns lelkészt ezután kell pappá szentelni: végigvezetni az egyházirend különböző fokozatain. Világos, hogy előbb mérlegelni kell, hogy alkalmas-e. Mikor protestáns lelkész lett, voltaképpen csak arra kötelezte magát, hogy prédikálni fog a templomban (amelyet Németországban sokhelyütt fűtenek) és tanítani az iskolában (amelyet szintén fűtenek). Azaz csak tanári munkát vállalt: az Ige szolgája. A katolikus papnak el kell mennie a beteghez, esetleg éjjel, hőben-fagyban, körmenetet kell vezetnie Úrnapján, amikor néha már nagy a forróság, de a kereszttjáró napokon is, amikor meglepheti a májusi eső. A feláldozási körmenet időjárása pedig kiszámíthatatlan: lehet szép langyos, de lehet száraz hideg vagy akár havas esős. A nagyszombat reggeli szertartás is elég fárasztó, ha egy papnak kell mindent végeznie.

Ebből az következik, hogy az esetleg megtérő protestáns lelkészeket jobb lenne csak hitoktatói és hittanári állásban alkalmazni, teológiai tudásukat így értékesíteni. Papokká csak igen keveset szentelni, mert valószínű, hogy nem bírnák ki a katolikus papi élettel járó sokkal nagyobb fizikai erőfeszítést.

Jön aztán a papi házasság kérdése, amely nem dogmatikai, hanem egyházjogi és egyházfegyelmi. A csak-jogászok, még a katolikus oldalon is, hamar készen vannak a felelettel: „Egyházjogi szabály, tehát emberi alkotás a papi nőtlenség. Amit az Egyház rendelt el, azt az Egyház módosíthatja vagy akár el is törölheti.” P. König Kelemen figyelmeztet, hogy keleten a papi házasság sokszázados ősi szokáson alapszik, Németországban a protestantizmus keletkezésével — tehát lázadással — együtt vetődött fel az eszme. Ezért Róma Németországban nem is fog ebbe belemenni. A felelet erre az, hogy a nagyközönség nem ismeri ezt a distinkciót „rég” és „új” jog között. Ellenben ismeri az Úr Jézus szavait: „Aki nem gyűlöli atyját és anyját, és feleségét és fiait és testvéreit . . . sőt még saját lelkét is, nem lehet az én tanítványom.” (Lk. 14, 26. 27.) Ismeri az apostolok példáját, akik szakítottak a házassérettel, mikor az Úr Jézus tanítványai lettek. A tizenkettő közt pedig az Úr legjobban szerette Szent Jánost, aki örökös tisztaságban élt. Mindezek fölött pedig ott van az Úr Jézus példája, amelyet a papnak követnie kell. Ha mind ezt meggondoljuk, belátjuk, hogy az elvirai zsinat, amely szabályba foglalta a papi nőtlenséget az egyházi „Nyugaton”, voltaképpen nem ok volt, hanem inkább okozat. Aminthogy Pythagoras sem volt a megteremtője a róla elnevezett tételnek, ő csak szavakba foglalta azt az igazságot, amely már megvolt, amióta derékszögű háromszögek léteznek.

A német protestánsok hívő szárnya mindenkor érezte is, hogy lelkészeik — házasemberek lévén — nem jutottak ugyan egyenes ellenkezésbe az Úr Jézus parancsával, azonban mégis eltértek példájától és nem ütik meg azt a mértéket, amelyet az isteni Mester megkíván. Bismarck megrója emlékirataiban Augusztá császárnét, hogy évente sokáig tartózkodik a rajnai tartományban, a kreutzensteini kastélyban, egészen katolikus vidéken és ott a környék katolikus papságával veszi magát körül. Azokat hívja meg vendégül. Mindig jobban imponál neki egy katolikus pap vagy prelátus, mint egy szuperintendens vagy konzisztórium tanácsos. A nagy hadvezér Moltke is nagy tisztelettel volt a katolikus papság iránt. Megütközést is keltett az akkori Poroszországban híres mondásával: „Katholisch müssen wir alle wieder einmal werden.” A másik kiváló katona, Haeseler tábornagy (sokáig a francia határon állomásozó német hadsereg főparancsnoka Metz székhellyel) mindig mondogatta, hogy a hivatásos katonának, — aki hazája védelmét tekinti élete céljának — nőltennek kell lennie. Ő maga is az maradt. Mint 83 éves nyugdíjas vonult az 1914-i világháborúba önkéntesnek! — Bismarcknak még másik mondása is van a katolikus papságról. A nagy kultúrharc kudarca után maga is szívesen mosolygott a dugába dőlt hadjáraton, amelybe a liberálisok vitték bele. Szellemes csipkedő módján ezt úgy fejezte ki: „Előre láthattuk volna, hogy a sarkantyús csizmában, oldalukon lötyögő karddal botorkáló rendőrök sohasem fogják utolérni a fürge lábú, ruganyos papokat, akiket semmi súly sem köt a földhöz, könnyen mozognak ide-oda.”

A másik oldalon vannak a hitetlenek. Ne feledjük, hogy Németországban is már a XVIII. század vége óta folyik a vallást

gyöngítő vagy tagadó propaganda. A „felvilágosodás”, liberalizmus, szkepticizmus, pesszimizmus, materializmus, monizmus, szocializmus százazreket, sőt milliókat fertőzött meg. Az előkelően pesszimista — de istentelen Schopenhauer éppúgy megbámulta a katolikus papságot nőtlensége miatt, mint az atheistává lett Nietzsche, aki a protestantizmusról azt mondta, hogy „a kereszténység féloldali bénulása” (Halbseitige Lähmung des Christentums). Az igaz Egyházba visszatérő vagy visszakívánczó német protestánsok, — akiknek száma sajnos, nem valami nagy — egyenesen sajnálnák, ha a katolikus Anyaszentegyház nekik olyan papokat hagyna meg, — vagy adna — akiket ők maguk eddig sem vettek olyan komolyan, mint a nőtlen katolikus papokat. A hitetlenné vált tömegeket pedig csak úgy lehet ismét megnyerni Jézus Krisztus Egyházának, ha a papság minél inkább áldozatos szellemű, önmegtagadó, Krisztus példáját szorosan követi. Nyugodtan azt lehet felelni a „papi házasságot” esetleg kíváncsi protestáns lelkészeknek: „Tévednek, jó urak. Az Önök buzgóbb hívei éppen nem lelkesednek a „papi házasságért.” Semmiesetre sem kötik ehhez a katolikus Anyaszentegyházba való visszatérésüket. A rosszindulatúak pedig nemcsak hogy nem közelednének, hanem egyenesen távolodnának, ha házas papság próbálna közöttük működni.”

A „Kelet”-re való hivatkozás nem vág ide. A „keleti” országok (Palesztina, Szíria, Cilicia, Fönícia, Egyiptom, Lykaonia stb.) a IV. század végén, mondjuk Nagy Theodosius császár idejében, már szinte egészen keresztények voltak. A IV—V-ik századtól kezdve jelentkeztek ott eretnek mozgalmak: arianizmus, nesztorianizmus, monofizitizmus és egyebek. Ezek során megindult a „nemzeti egyházakra” való szakadozás. Az egyik nemzet eretnek lett, a másik orthodox maradt. Külön szervezkedtek, külön papsággal, külön püspöki karral, ugyanazon a területen. Az Egyház központja, Róma iránt hűvös, inkább rosszindulatú volt az érzésük. Még nem szakadtak el tőle, de nem szerették. Nős papságuk is elhajlott a krisztusi ideáltól. Jött aztán az arab hódítás és bizony a keresztények nagyrésze az Izlámhoz pártolt a hódítók nyomása alatt. Ez a nagy aposztázia aligha következik be, ha nincs ott annyi „nemzeti egyház” és nős papság. Ma az említett országok lakossága 85—90%-ban mohamedán, kivéve Szíriát, ahol csak 70%-ban. A kisszámú hívővel bíró 3—4 keresztény egyház hívei egymással versengenek, egymásra féltékenykednek. A mohamedánok megtérítésére nem is gondolhatnak. Az Izlám hívei ugyanis egy nemzetek fölött álló világvallás követői. Ez fölébe helyezi a vallást a nemzetiségnek, híveit 30—40 különböző nemzetből toborozza a szibériai jakuttól a közép- és nyugatafrikai négerig. A mohamedánok szóba se állnak a kis „nemzeti egyházakkal”. Bennük kis politikai csoportokat és klikkeket látnak. A keresztény Egyház apostoli munkáját ott a nyugati Egyház végzi a maga nemzetek fölött álló szellemével, nőtlen papságával, több országból toborzódó férfi és női szerzeteseivel. Hébe-hóba mégis megtér egy mohamedán; de ha megteszi — titokban, mert rokonai esetleg üldözik — mindig a nyugati Egyházba lép be. És ez mind ékesen bizonyítja, hogy nem elég olyan dolgokat kerülni, amelyek *ellenkeznek* Krisztus tanításával. Ezenkívül még követni is kell az Úr Jézus szándé-

kait és főleg példáját. Mindezeket a kérdéseket nem lehet tisztán jogi vagy tisztán egyházfegyelmi kérdéseknek tekinteni. Mérlegelni kell a lekipásztori szempontokat, a papság tekintélyét, az apostoli munka hatásának titkát, szóval mindazokat az okokat és hatásokat, amelyeket Bismarck találó kifejezéssel „imponderabiliák”-nak nevezett. Ezeket pedig nem lehet elintézni néhány jogi formulával.

Hogy a „kivánságok” nagyon tág és nem is nagyon szilárd érv az egyházi „Únio” ügyében, azt láthatjuk. Ha tárgyalunk, jó lesz mindig vigyázni, hogy valóban a nép *igazán kívánja-e* azt, amit a tárgyaló lelkészek „kivánság”-nak adnak elő. A már idézett keleti országok lakosai (Palesztina, Szíria stb.) állítólag „csökönyösen ragaszkodnak” a két szín alatti áldozáshoz is. Ezt Európában könnyen el is hiszik. Aki azonban ott járt, mit észlel? Az ottani szírek, görögök, maroniták közül azok, akik buzgóbbak, szépen a latin templomba járnak áldozni, éppen azért, mert az egy szín alatti szertartás könnyebben, simábban bonyolódik le. Vagyis: a tapasztalat alapján azt kell mondanunk, hogy oly kevésbé ragaszkodnak a két szín alatti áldozáshoz — sőt annyira húzódnak tőle, hogy miatta el is kerülik saját szertartású templomaikat és a latinba járnak. A mindennapi élet a helyszínén állandóan hazudtolja az Európában, a zöld asztalnál kigondolt elméletet.

Tegyük föl mégis, hogy Németországban valamelyik kis „Landeskirche” „únióra” lép az Apostoli Szentszékkal, mondjuk a waldeck-pyrmonti vagy az anhalti. Akkor mi lesz ennek a kis egyháznak a viszonya a 34.000.000-s német katolikus Egyházzal? Hogy szabályozódik a joghatóság kérdése? Egymásmellett lesz a két egyház vagy egymás alatt? A saját kis területén még hagyján, mert ott alighanem számbeli fölényben lesz a kis új jövevény; több lesz a híve, mint a katolikusnak. De egyebütt mindenütt kisebbség lesz az eddigi katolikusokkal szemben. Berlinben mint birodalmi fővárosban talán van 1—2.000 waldecki vagy anhalti ember. Mondjuk, hogy belőlük alakul egy egyházközség — személyes joghatóság alapján. Csakhogy Berlinben máris van 380.000 katolikus, püspökség, 150-nél több pap, plébániák, amelyek több esperesi kerületre oszlanak. Szóval már hatalmas szervezet. E mellett az „anhalti egyesült” vagy „waldeck-pyrmonti egyesült” egyház hamupipőke lesz, amely nem fog vonzani. A katolikusok nem fogják megérteni, miért kellett külön megszervezkednie, a protestánsok pedig azt fogják találni, hogy nem egészen katolikus. Hiányzik ugyanis belőle néhány olyan sajátosság — amelyet ők ugyan nem szeretnek, amely azonban jellegzetes tulajdonsága a katolikus Egyháznak: a nemzetek fölött álló egyetemesség, az egész világon azonos szertartásnyelv, a nőtlen papság.

Előzetesen rá akartunk mutatni mindezekre a nehézségekre, mert az akadályokat, a gátló nehézségeket előre kell látni és készenlétben tartani az orvosszert. Míg ezekre a feltétlenül jelentkező nehézségekre nem találunk megnyugtató és kiküszöbölő megoldást, nem bízhatunk az „Únio” gyors sikerében.

Az anglikánok közeledéséről és az ottani helyzetről más alkalommal kell szólnunk, mert ott teljesen mások a körülmények.

Dr. Vécsey József Aurél, Kassa.

A jövő vezetőréteg és a mi felelősségünk

A történelem legnagyobbjait nem a körülmények lökték az események előterébe, hanem küldetésük felismerése, céljuk világos látása, hivatásukkal való összeforrás, szívós küzdelem, tervszerű felkészülés juttatta őket az embervezetés élére. Szentek és jellemhősök, államférfiak és hadvezérek, tudósok és művészek pályafutása igazolja, hogy *a férfi életmunkája legtöbbször nem egyéb, mint egy ifjúkori meglátásnak következetes munkával történő megvalósítása.*

Mikor egyetemi és főiskolai ifjúságunkat figyeljük s arra gondolunk, hogy ez a hatalmas ifjú-sereg veszi át néhány év multán a társadalomvezetést és a magyar történelem irányítását, kutatva fürkészszük, vajjon kiverődik-e ifjúságunk lelki arcán a vezetésrehivatottság tudata, a hivatástudatból fakadó komolyság, vállalkozó kedv és kitartó akarat. Nem napóleoni és hitleri nagyvonalúságot kutatunk ifjúságunk körében, — bár ilyen merész pályafutásra készülő ifjakat szívesen látnánk egyetemi és főiskolai hallgatóink között — hanem a vezetős szerepre való felkészülésnek legalább azt a fokát kívánjuk látni, amely biztosít és megnyugtat a felől, hogy a sikraszálló új nemzedék alkalmas vezetőrétege lesz a jövő társadalomnak.

Mivel vizsgálódásunk katolikus szempontból történik, elsősorban katolikus ifjúságunkat figyeljük meg a hivatástudat, vezetőképeség és jövőre való felkészülése szempontjából. Tudjuk, hogy a katolikus ifjúságot nemcsak történelmi jogok, ősi hagyományok és statisztikailag kimutatható többségünk alapján illeti a jövő társadalmában a vezetős szerep, hanem értelmi fejlettsége, kedvező erkölcsi beállítottsága és önfeláldozó hazafiassága alapján is. A vezetős szerep betöltéséhez, a megillető őrhelyek elfoglalásához azonban még *egyéni rátermettség, ráneveltség, tervszerű felkészülés, szívós szorgalom, küzdés és életrevalóság is kell, nem elég a jogok hangoztatása.* Szemesnek áll a világ ezen a téren is! Tanulmányunkban tehát a vezérfiúságnak ezeket a gyakorlati feltételeit nyomozzuk elsősorban. Szépítgetés és takargatás nélkül egészen részekre kell szednünk és tüzetesen meg kell vizsgálnunk ezt a súlyos kérdést, nem riadva vissza attól, hogy mulasztásokról vádol vagy újabb feladatokra figyelmeztet ez a boncolgatás. A vizsgálódás egyoldalúságától megóv az a körülmény, hogy a felsorakoztatott adatok nem helyenként mutatkozó jelenségek, hanem az ország különböző helyein szerzett tapasztalatok alapján kerültek ide, s *ténymegállapításaink minden sorát az ifjúsággal való állandó és közvetlen kapcsolattartás igazolja és támasztja alá.*

1. Értelmiségi ifjúságunk nem készül eléggé a társadalomvezetés feladatára. Ha ezen a helyzeten sürgősen nem változtatunk, az új magyar vezetőrétegben a katolikuság háttérbe szorul.

Tételünk bizonyítására felsorolunk néhány cáfolhatatlan jelenséget:

a) *katolikus ifjúságunk tekintélyes része az érettségi után az életbe lépve sokszor már az első lépést elhibázza. Nem erkölcsi botlásra gondolunk itt, hanem az elhibázott pályaválasztásra, amely bizony gyakori eset. Megtörténik, hogy kitüntetéssel érettségizett*

diák, aki a gimnázium csillaga volt, első egyetemi éve alatt kétszer vagy háromszor is pályát változtat; sok fiú pedig beletörődve elhibázott lépésébe, egész életére vállalja a helytelenül választott életpálya nyűgét és kellemetlenségét. *Hogyan készülne vezetős szerepre s hogyan érezne küldetést az ilyen ifjú, aki legeggyénibb ügyében, a pályaválasztás terén is ennyire határozatlan, tapogatózó?*

b) *Fiaink általában irtóznak a komoly erőfeszítést igénylő munkától.* Vannak ugyan, akik kisebb diákok tanításával, irodai vagy gyári munkával teremtik elő létfenntartásuk és tanulmányaik költségeit, a többség azonban elvárja, hogy az ölébe hulljon a sok ösztöndíj, kedvezmény és támogatás. A tapasztalat mutatja, hogy éppen az agyontámogatott ifjak könnyelműen fogják fel az életet, vizsgáikat nem teszik le kellő időben, mozgalmi és közösségi munkára csakis búsás díjak és kedvezmények fejében vállalkoznak, sokszor még így sem. Délelőttjeiket átalusszák, délután akár két mozielőadást is megtekintenek. Élvezetvágyuk további állomásai a színház, a bár és a grill. Tüntetésekkor bevernek egy sor ablakot, megfutamítanak néhány zsidót, szavalókórusban hangoztatnak néhány szólamot. Röpcédulákon terjesztik azt a felfogásukat, hogy akik nem tartanak velük, azokat árulóknak tekintik.

c) *Ifjúságunk nagy részéből hiányzik a „fontossági érzék”,* vagyis annak világos felismerése, hogy értékek lappanganak benne, s azokat ki kell aknáznia; hogy fontos szerepre hívja őt a Gondviselő, s erre a hivatásra mintaszerűen fel kell készülnie. Öneveléséből hiányzik a magas célkitűzés, az ideális célokért való lelkesedés és munkavállalás. Az egykori kongreganista és cserkészdiákok az egyetemre kerülve nem folytatják kongreganista s cserkészéletüket. Az Egyetemi Mária-Kongregációk rendszeresen eljáró és működő tagjai csupán elenyészően kicsiny részét alkotják az egyetemre került, s gimnazista korukban kongreganista fogadalmat tett fiúk tömegének. Az önkéntes munkavállalás, eszményekért történő küzdelem, apostoli célokat szolgáló és áldozatos egyesületi tevékenység nem vonzza a ma diákját.

d) *Az értelmiségi ifjúság lelki élete gimnazista fokon elakadt, nem neveltük át a férfikor teherbíró, kiegyensúlyozott lelki életévé.* Igaz, hogy kiveszőben van a templomtól huzamosan távolmaradó, szentségekhez nem járuló egyetemi polgár alakja, s helyét elfoglalta a templomba járó, gyónáshoz és áldozáshoz is eltaláló egyetemista ifjú. Rendszeresen ápolt, a lelkiélet gyakorlatait nem ötletszerűen, hanem céltudatos tervszerűséggel gyakorló, mélyebb lelki műveltségre törekvő ifjával mégis ritkán találkozunk. Gyónogatás ötletszerűen megválasztott időben, ismeretlen gyóntatóatyánál, áldozás és vasárnapi misehallgatás, — ez az a fok, amelyre ifjúságunk átlaga eljut, de ennél tovább kapaszkodni csak kevesen akarnak. Az ismeretlen gyóntatónál végzett gyónások, amelyeket az első-péntek vagy a vasárnap reggel gyónótömegére való tekintettel egész rövidre kell méretezni, távolról sem adja meg azt az egyéni lelki vezetést, irányítást, erőteljes befolyásolást, amelyet a még kiforratlan és irányításra szoruló ifjú lélek igényel. Nem is csoda, ha az ilyen gyónótípus lelki

ellenálló képessége nem lesz erős, ha kellő lelki ellenőrzés és indítás híján összeegyezteti a bűnözést és a gyakori gyónást, ha szentséghezjárásai mellett sem lesz erkölcsileg kellőképp tisztá, s ha hite, vallási meggyőződése is gyenge lábakon áll. Megdöbbenő, hogy *gyakorta gyónó és áldozó fiatalok vallási élete néha mennyire nem katolikus, mennyire színtelen, mennyire nem érez és nem halad együtt az Egyházzal*

Míg katolikus részről az érdeklődés hiánya, s a vezetős szerepre való felkészülés fontosságának felnemismerése jellemzi ifjúságunkat, *a protestáns ifjúság részéről feltűnő hivatástudat, vezető szándék és előrenyomulás mutatkozik, úgyhogy katolikus ifjúságunk jó része protestáns vezetés és befolyásolás alatt áll.* Ezt a helyzetet ifjúságunk nagy része helyesnek tartja és belenyugszik a körülmények ilyen alakulásába.

Megfigyelésünket a következő ténymegállapításokkal bizonyítjuk:

e) *Míg mi vezetőképző tanfolyamokat rendezünk ifjúságunk számára, a protestánsok nem rendeznek ilyesfélétet, hanem ténylegesen vezetnek.* Középiskolák hittanári bizonyíthatják, hogy a vegyes vallású iskolákban osztályelsők, ifjúságvezetők, önképzőkori és cserkészvezetők, szónokok és főszereplők életrevaló protestáns fiúkból kerülnek ki. Ezek már a középiskolában megtanulják és megszokják az embervezetést. Magától értetődik, hogy az egyetemre kerülve, s méginkább az élet küzdőterén is vezetni fognak. Ha az egyetemi és főiskolai diákszövetségben „dísz-gójj”-nak oda is állítanak egy-egy színtelen, protestáns hatásokkal telített katolikus elnököt, az ügyvezetés úgyszólván mindig protestáns kézben van. Könnyű aztán így keresztülvinni, hogy katolikus többségű hallgatóközönség tapsoljon a protestáns népi íróknak, s hogy a tisztán felekezeti célokat szolgáló Darányi Kálmán Diákház estjén katolikus szónok szerepeljen, s katolikus rendező és szereplőgárda dolgozzék a protestáns tehetségek felkarolása érdekében.

f) *Ontudatosabb katolikus fiúk lázadoznak a protestáns befolyásolás és erőszakos irányítás ellen, de a tunya többség a „magyar egység” elve alapján azt hangoztatja, hogy bűn volna vallási kérdések hangoztatásával megbontani az összefogást.* Így aztán belenyugszik abba, hogy protestáns fiúk kimondottan protestáns célok megvalósítása érdekében a katolikus fiúk szolgálatkész tömegét tudják megmozgatni és munkába állítani, ha nekik úgy tetszik. Csak a magyar egységről, felekezeti békéről, összefogásról kell egy-két hangos szónoklatot mondani a tömeg előtt.

g) *A nagy magyar célok hangoztatása és az összefogás tetszetős gondolata azt eredményezte, hogy ifjúságunk egy része vallási meggyőződését és lelki gátlásait félretéve, kimondottan protestáns körökbe vágó munkákra vállalkozik.* Ismételten találkoztunk egyetemistákkal és középiskolás diákokkal, akik jó katolikus voltukat hangoztatva beírt és működő tagjai voltak a protestáns IKE vagy FIKE munkaközösségének. Tudunk esetet, hogy katolikus ösztöndíjat

élvező egyetemista, aki vasárnap szentmisét nem hallgat, protestáns istentiszteleten mint organista működött.

h) Egyházat, papokat, Rómát szidó, a vegyesházasság tilalmát ócsárló, a Kalot-ot „lötty”-nek nevező, katolikus diákszervezeteinket „sváb bandának” gúnyoló katolikus ifjainkról sorban kiderítettük, hogy vagy tagjai valamelyik protestáns ifjúsági egyesületnek, vagy pedig protestáns befolyás alatt szívódott fel bennük semlegesnek mondott egyesületükben a katolikus értékek lekicsinylése, s a protestáns értékek magasztalása és istenítése. Egy nagyhangú katolikus ifjú, aki hasonlóképp lelkes IKE-tag, áradozva nyilatkozott Veres Péter, Sinka és Németh László könyveiről. Ugyanekkor szidta Mécs Lászlót „Bányafütyös válasza” című verséért. Szegényke nem sejtette, hogy ezzel a verssel egy katolikusokat sértő, s a Felvidéki magyarságot ócsárló minisztert leckéztetett meg a költő; ezért neheztelnek rá a protestánsok, s azok nyomán a protestáns hatás alá került elszíntelenedett katolikusok.

i) Csizmás, székelynadrágos, sujtásos kabátú, erőltetett tájszó-lással beszélő agitátorok lépnek ifjaink elé, s *azt igyekeznek bizonyítani, hogy a protestáns magyarság az igazi nemzetfenntartó erő, tősgyökeres magyarság csakis náluk található.* Sorba veszik a katolikus főpapokat és ifjúsági vezetőket, s azoknak német vagy szláv eredetű nevére mutatva kérdezik: Ilyen magyarok vezetnek titeket? Fiaink nem tudnak mit szólni a hatásos szólamokra, s igazat adnak ezeknek a magyarkodóknak: Valóban titeket illet a vezetés, mert ti vagytok a szintiszta magyarok.

j) Diákoththonok szobáiban éjfélbe nyúló vallási vitatkozások folynak. A protestánsok úgyszólván kivétel nélkül vitatkozásra készek, valósággal ontják a legkülönbébb gúnyos megjegyzéseket, lekicsinylő kijelentéseket, ellenvetéseket. Protestáns teológusok és végzett lelkészek bukkannak fel a diákegyesületekben és diákoththonokban, akikről nem olvasható le lelkészi vagy teológusi mivoltuk, s akik éppen ezért eredményesen eljuttathatják a diákszobákba, a katolikus fiúk közé is a nem hangoztatott, de a gyakorlatban annál következetesebben megvalósított *actio protestantica* magvait. A vitatkozásokban az apologetikailag gyengén képzett és vitatkozásokra fel nem vértetett katolikus fiú könnyen háttérbe szorul.

k) *Katolikus ifjúságunk nagyrésze már beletörődött ebbe a helyzetbe, sőt rendjénvalónak tartja a dolgok ilyen állását.* Békebontónak, felekezetieskedőnek, magyarellenesnek bélyegeznék azt, aki ezen a helyzeten változtatni akar. Nem veszi észre, hogy protestáns hatás mutatkozik ebben a felfogásban is, mely nem tűri, hogy a protestáns térfoglalásra felfigyeltessék a közvéleményt, vagy hatásos ellensúlyozásra kerüljön a sor katolikus részről. Ilyenkor mindig előkerül a keresztény és magyar egység érvelése mint jótékony köntös, amelynek védelme befedi és ügyesen álcázza a térhódításokat.

Amikor rámutatunk arra az élelmességre és tervszerű igyekezetre, amellyel a protestáns ifjúság a vezetés és befolyásolás terén mindenütt az élre tör és tért hódít, nem azért tesszük, mintha ezt rossz néven vennék tőlük. Sőt *életrevalóságuk példát mutat katolikus*

ifjúságunknak. Nem akarunk egy szemmel mindig a protestáns táborba kacsintani, s beidegzeni magunkba azt a szokást, hogy ha ők mozgolódnak, akkor mi is mozgolódunk, s hogy minden kezdeményezésünket az ő kezdeményezéseiktől tesszük függővé. Csupán rá akartunk mutatni arra, hogy *életrevalóság, vezetőélre való készülés szempontjából katolikus ifjúságunk — mi tagadás — lemaradt; nem készül vezetésre, hanem vezetetti magát; nem befolyásol másokat, hanem befolyásoltatja magát.* Ilyen körülmények közt hiába hivatkozunk katolikus többségünkre, — a protestánsok tervszerűen előnyomulnak a szabadon hagyott úton, vezetőélre jutnak, s a katolikusokat is vezetni fogják, mégpedig azon a jogcímen, hogy felkészültek a vezetésre és valóban tudnak is vezetni.

II. Az ifjúság minden fontosabb megnyilatkozása kapcsolatban áll a nevelőknek és lelkipászoroknak az ifjúságra fordított munkájával. Ha sikert arat az ifjúság, az igazi nevelő hálával tekint az Égre, mert munkája gyümölcsöt hozott. Ha bajok mutatkoznak, a hivatását komolyan vevő ifjúságvezető önvizsgálatot tart, hogy a törtétekekért hol és mennyiben illeti őt a felelősség, hol követett el mulasztást nevelői munkájában. Jelen esetben is, *mikor katolikus ifjúságunk lemaradását látjuk, lelkiismeretvizsgálatot kell tartanunk, mennyiben illet felelősség minket e jelenségekért, s mennyiben követtünk el mulasztást ifjúságunknak vezetőszerere való felkészítésében.* Ez az önvizsgálat néhány megszívlelésre méltó gondolatot vet felszínre.

1. Diáklelkigyakorlatos körutakon ezek lelkébe nyert bepillantás iratja le itt azt a megállapítást, hogy középiskolásainkkal sok lelkipászor foglalkozik ugyan, de ez a lelki gondozás inkább kamaszproblémák oldozgatásában, akárhányszor pepecselésben merül ki, nem készíti fel eléggé a diákokat az életre. Lelkiatyákhoz járó lelki fiúk sokszor úgy kerülnek ki az életbe, hogy egyetlenegyszer sem beszélnek meg lelkivezetőjükkel a pályaválasztás nagy kérdését, nem tesznek erőteljes elhatározást lelki életük további rendszeres gondozására vonatkozóan; az egyetemi városban nem választanak állandó lelki vezetőt, s nem törekszenek arra, hogy eddigi diákos lelki életüket átneveljék a férfi-ember kemény, edzett, vihartálló lelki életévé. Egyébként ugyancsak nem neveli az életre a fiút az a félreértelmezett lelki vezetés, amely annyira önállótlan és határozatlan neveli a diákot, hogy az minden apró ügyével lelkiatyájához fut tanácsért és segítségért. Kevesek lelkivezetői gyakorlatában szerepel az az elgondolás, hogy *a gyakorlati életben szerepeltetni, s így jó irányban foglalkoztatni kell a fiút, hadd élje ki vállalkozási kedvét és hadd szokjon hozzá a küzdéshez és a közéleti harcokhoz.* A lelkivezető a háttérben áll és figyel; sugallja, tanácsával befolyásolja a fiút, de arra törekszik, hogy lelki gyermeke saját lábán járjon és önálló lépéseket tegyen.

2. *Ifjúsági önnevelési irodalmunk sem ad kellő felkészítést a férfielelts korszerű feladataira.* Ha a Tiszta férfielelts és a Kamaszok c. könyveket mérőldköveknek tekintjük önnevelési irodalmunk történetében, akkor azt kell mondanunk, hogy *íróink téma tekintetében még mindig a húsz évvel ezelőtti feldolgozott kérdéseknél topognak, a*

serdülőkor szexuális kérdéseinél. Annyi megvilágításban és oly messzemenő, részletes feldolgozásban ismeri ifjúságunk az idevágó összes tudnivalókat, hogy ezt kell mondanunk: Ne tovább! A mai papírhiányos világban a diákszerelem kérdése is tekintélyes kötetben méltatást kapott. Ugyanekkor azt látjuk, hogy ifjúságunk gyenge akaratú; az élet gyakorlati kérdései előtt tanácstalanul áll. Élethivatására vagy vezérszerepre nem készítik elő. *A vezetős szerepre-nevelés nem kapott eddig kellő hangsúlyt önnevelési irodalmunkban.* Vigyáznunk kell arra, hogy ifjúságnevelésünkben ne lássanak csupán kitűnő szexualpedagógiát, amelyből mindössze a tiszta férfiúság célkitűzését viszi magával az ifjú. Ifjúsági íróink hatásos könyvekben döbbségek rá fiainkat nagy feladataikra, élesszék bennük a nagyrahivatottság tudatát és adjanak indítást, alapos felkészítést a vezetésre. Ifjúsági folyóirataink is ismerjék fel ide szülő, vezetőréteget nevelő feladataikat; nagy példaképek bemutatásával, gyakorlati irányú pályázatokkal mélyítsék a diákság érdeklődését az embervezetés irányában. *Elmúlt az idő, amikor Horog Marci és Uppmann kapitány hőstettei érdekelték az ifjúságot.* Fáradt és kiöregedett írógárdájukba fogadjanak be szívesen új erőket, maibb gondolkodású s az új ifjúságot jobban ismerő nevelőket, írókat, lelkipásztorokat.

3. *Felrissítésre szorul az ifjúsági lelkipásztorok kara is.* Igen sok rátermett fiatal pap foglalkozik ifjúságunkkal, mégpedig nagy áldozatkészséggel és eredményesen, — a beérkezett, márkás ifjúságvezetők azonban nem akarják befogadni őket soraikba, s nem hagy-nak nekik kellő érvényesülési teret. Gáncsról, szépen induló pályafutás elfűrészeléséről is van tudomásunk. Ifjúságunk természetesen látja ezt és — botránkozik rajta. Korunk az erők összefogását sürgeti, s éppen ezért *örülnünk kell annak, ha az ifjúságvezetés vonalán új tehetség, friss erő bukkan fel.* Örüljünk annak, hogy eggyel többen vagyunk s fokozott erőkkel dolgozhatunk az ifjúságért. Hála Istennek, jut mindenkinek éppen elég munka! — Egyes helyeken fáradt és kiöregedett vezetők állnak az ifjúság élén mint nevelőintézeti igazgatók vagy hittanárok. Ezek a jószándékú vezetők fiatalabb korukban bizonyára egyszerű ifjúságnevelők voltak, most azonban nem veszik észre, mennyire kiesett kezükből az ifjúság, mennyire új életparancsok és feladatok előtt áll felkészületlenül a fiatal nemzedék. *A fáradt vezető fáradtsága ragadós!* Ifjúságunk fásultsága, tunyasága, csökkent lelkesedése talán azzal is magyarázható, hogy fiaink jó része kimerült és éppen ezért mérséklettel dolgozó vezetők nevelőiskolájából kerül ki. (Érdekes megfigyelni, hogy újabban negyven év körüli, sőt negyven éven aluli erőteljes munkaerők kerülnek olyan középiskolai igazgatói, sőt főigazgatói tisztségekbe, amelyekbe eddig csak öszlő hajú, ötvenen felüli férfiak kaptak kinevezést. Hasonló felrissítést és nemes elgondolású örségváltást kellene keresztülvinni az ifjúsági lelkipásztorok táborában is!)

4. Ifjúságunk az állam részéről óriási támogatást élvez. A leventemozgalom révén Firenzébe, Weimárba jut el a diákifjú, portyázások és táborozások alkalmával beutazza édes hazánkat. Ha tehetséges, ösztöndíjat kap; esetleg meghívják a Kitűnők Iskolájába is, ahonnan

doktorátusa birtokában egyenesen valamelyik főispáni titkárságba fog beérkezni. *Életrevaló protestáns testvéreink a Darányi-diákvár briliáns gondolatával már gondoskodtak arról, hogy az első gimnáziumtól a doktorátusig kimondottan protestáns légkörben ingyen nevelődjének a szegény szülők tehetséges gyermekei.* Katolikus koponyából miért nem pattant ki ugyanez az életrevaló gondolat? A mi tehetségpártolásunk inkább a papi hivatásra készülő fiúk felkarolásából áll; pedig Egyházunk számára nagyszerű befektetés lenne, ha néhány száz tehetséges, szegénysorsú diákot szintiszta katolikus környezetben, rátermett ifjúsági lelkipásztorok vezetése alatt neveltetne egész a doktorátusig. A katolikus szellemmel telített, protestáns behatástól megóvott fiatal orvosok, tanárok, mérnökök, jogászok jelentenének annyit Egyházunk számára, mint a nyolc-tíz éven át ingyen etetett és végül hivatásnélküliséggel előhozakodó papjelölt fiúk, akik évente csapatosan hagyják el a katolikus nevelőintézeteket és szemináriumokat. *Ifjúsági mozgalmainkra, egyesületeink fenntartására, tehetségpártolásra mindíg kell fedezetnek lennie, mert gyengén mennek az ügyek akkor, ha egy nagyobb vállalkozás lebonyolítása szinte leküzdhetetlen anyagi problémát jelent az ifjúsági vezető számára, s ha egy-egy megvalósítható feladatot, amellyel a fiúk tömegét lehetne megnyerni, azzal az érveléssel kell a meghiúsult tervek közé temetni, hogy nincs rá fedezet. Az előnyökre beállított és érdekhajhászó ifjúságnak nem elég, ha jutalomként kilátásba helyezzük nekik az örök üdvösséget. Evilági beállítottságuk oda viszi őket, ahol látható, fogható és élvezhető előnyökben is részesülnek. Sokszor éppen a leghasználhatóbb, vezetőszerepre termett fiaink maradnak el anyagi okokból egyesületeinkből, s mennek oda, ahol segélyezésük nem okoz különösebb problémát. Figyeljük meg: aktív természetű, használható fiaink többnyire nem-katolikus mozgalomban találunk tág teret szereplési vágyuk levezetésére és vezetői képességük felragyogtatására.*

III. Vizsgálódásunk alapján tennivalók és pótlásra váró feladatok bontakoznak elénk. A jövőendő vezetőréteg iránti felelősségünk arra int minket, hogy sürgősen tegyük meg a tőlünk telhetőt.

a) Elsősorban legyünk még buzgóbb, még példaadóbb, még áldozatkészebb lelkipásztorok. Akik sokat beszélünk az ifjúságnak Istentől, beszéljünk ezután többet az Istennek az ifjúságról: imádkozzunk, vezekeljünk többet az eddiginél — szeretett ifjúságunkért! Nagy lelkipásztorok elsősorban magukban keresték az okot, ha az ifjúság vezetése terén nem boldogultak. Kérdezzük meg magunktól, vajjon eléggé papok, jó pásztorok vagyunk-e, eléggé példás, tiszta és feddhetetlen a papi életünk, eléggé összeszedett a misézésünk, lelkiismeretes a gyónatásunk, élvezetes a hitoktatásunk, ötletes és érdeklődést keltő az egyesületvezetésünk? Amint az ifjúság nagy lelki megmozdulásai az isteni kegyelmen kívül a buzgó lelkipásztori egyéniséggel is kapcsolatban vannak, — az elhidegülés, az érdeklődés csappanása, az elharpózdó lanyhaság is akárhányszor összefügg az ifjúságot vezető pap gépies, unalmas és tartalmatlan munkájával . . . De la Salle, Kalazanci, Don Bosco ifjúságszemlélete szerint az ifjúság lelkipásztori gondozása tulajdonképpen az istenszolgálat egy neme. Éppen ezért ne lássunk

nyűgöt, csupán hivatalos teendőt benne. Szeretjük az ifjúságot, mert szeretjük az Istent. Ezzel a mindent átölelő istenszeretettel aztán átnyaláboljuk és Istenhez vezetjük az ifjúságot is.

b) *Fiainkat főképp a lelki beszélgetések és szentgyónások ünnepi perceiben figyelmeztessük a rájuk váró nagy életfeladatokra.* Necsak bűneit és gyalóságait ismerje az a diák, hanem szerényen tudatában legyen értékeinek és nagyrahitottságának is. Irányítsuk tekintetét a jövő felé. A pályaválasztás, továbbá a választott élethivatással való összeismerkedés, a tervszerű előkészület a hivatásra, a testi és lelki felkészülés a házaséltre, a magyar sorskérdések és szociális feladatok iránti érzékfejlesztés mind-mind ott szerepeljen erőteljesen fogott, életre nevelő lelkiezetésünkben. Fejlesszük fiaink önbizalmát, vállalkozási készségét, tettvágyát; megbízásokkal, szerepeltetéssel adjunk gyakorlási alkalmat számukra; mindenképen *azon legyünk, hogy tehetlenségükből, bátortalanságukból és túlzó szerénységükből kimozdítsuk őket.* Lelki tanácsadásunk legyen józan, fiúknak való, gyakorlatias, az élet nyers tényeivel számot vető. Így aztán életszükséglet lesz számukra a mélyebb lelki élet, s nem dobják sutba azt az érettségi után, mint valami tipikusan középiskolás szokást.

c) *Az évi lelkigyakorlatok alaposságára legyen gondunk.* Jól előkészített zárt lelkigyakorlat vagy kellő fegyelemtartással és rátermett vezető által irányított iskolai lelkigyakorlat ráébresztheti a fejlődő ifjú lelket elhivatottságára, ha nem ásatag témákat fejteget, még hozzá unalmas előadásban a vezető. Kár, hogy *több helyen még mindig lelki komiszkenyérrel táplálják a diákságot: unalmas, hosszú lére eresztett előadásokból áll a diáklelkigyakorlat.* Így történik aztán, hogy esznek, kártyáznak, vagy — mint egyik helyen történt — iszogatnak a lelkigyakorlatozó diákok a szent napokban, amelyeket pedig hivatott vezető irányítása alatt gyümölcsözően tölthettek volna a jóra is rávehető fiúk. Az ifjúsági Katolikus Akció szép feladata volna — diákifjúságunk felrázása és vezetőszerere nevelése érdekében — mindazoknak a fiatal lelkipásztoroknak összecsoportosítása, akik állandó kapcsolatban élnek az ifjúsággal, akik értik és beszélnek a diákifjúság nyelvét, s akiknek szavára felfigyel és szívesen hallgat a diáksereg. Ezeknek a sugalló hatású lelkipásztoroknak sorában természetesen nemcsak a fővárosi ifjúságvezetők foglalnának helyet, hanem végre helyet kapnának a vidékiek is, akik hasonlóképpen rendelkeznek kellő rátermettséggel és tudással; ez a csoport beutazná az országot és ügyes munkabeosztással *az őszi vagy tavaszi diáklelkigyakorlatok idején tervszerűen misszionálná a diákságot.* Ismételten hangsúlyozzuk, hogy ifjúságunk ilyen irányú életrevezése annyira sürgős és elodázhatatlan, hogy a diákságnak a tespedésből való talpraállítására, korszerű lelki nevelésére, s az átütő erejű, helytálló katolikus vezetőréteg kitermelésére *vérszerződésbe kell tömörülnie minden ifjúsági lelkipásztornak, aki a helyzetet a maga nyers valóságában átlátja, s akinek nem mindegy, hogy katolikus fiaink vezetni fognak-e, vagy pedig szolgálatkész kulikként a háttérben statisztálnak a magyar élet cselekményében főszerepet játszó, életrevalóbb, előtérbe jutott tényezőknél.* Ki tudja, — az ifjúsággal foglalkozó fiatal papi erőknél ez az

összetalálkozása nem fogja-e kitermelni az értelmiségi ifjúságnak azt a gyökeresen magyar, új ifjúsági mozgalmát, amely sem német, sem olasz, sem angol zománcot nem visel magán, hanem eredeti magyar diákmozgalom lesz, és százszázalékosan katolikus! A háború utáni idők meghozzák ennek a gondolatmagnak kiérlelődését is!

*

„Felelősségünk a jövőendő vezetőréteg iránt” — ez a sokágú és kényes kérdés nem fér el egy cikk keretébe. Ennek feldolgozása és megoldása külön lelkipásztori kongresszust igényelne. Mégis jó volt megpendíteni ezt a súlyos ügyet, hogy rádöbbenjünk mulasztásainkra és késéseinkre. Papok, magyar férfiak vagyunk: nem valljuk a struccpolitikát, s nem szeretjük a megoldatlan kérdések kerülgetését. Azért nézünk szembe a valósággal, hogy utána a tett következze. Induljon el tehát az elhatározások lavinája és minél előbb történjék meg az ifjúsági vezetők erőteljes összefogása az ifjúsággondozásunk terén mutatkozó gátszakadás megszüntetésére. Mert a szó csak szó marad, az írás csak írás! Ha magános kürtösként, elszigetelten harsonázzuk a nehéz órákban az ébresztőt, s nem hallják, nem értik a riadót az illetékesek, ha nem állnak a mentés munkájába az áldozatkész munkások, akkor marad minden a régi.

Ez esetben pedig lemaradunk! ...

Kolozsvár.

Lantos-Kiss Antal

A keresztény családok erőssége.

Családok mentéséről folyik ma sok szó. Méltán. A családok válságban vannak. Válságban van hitük, erkölcsük, egészségük, megélhetésük, sőt válságban van már legbelső lényegük is: isteni és szentségi tekintélyük, felbonthatatlanságuk, egységük, sűrű tartó hűségük...

Itt is, ott is megkondul a vészharang, mely a családok veszélyét és pusztulását hirdeti és mentésükre hív.

A vészharang szavára össze szokott futni az épkézláb ember-sereg és haladéktalanul segítőmunkához lát.

A családok fölött kongó vészharang szavára aránylag kevesen futnak és még kevesebben gyürköznek munkára, a legkevesebben pedig önzetlen, önfeláldozó mentő munkára.

Mit tesz a papság?

Ha van valaki, aki tudja, mi a család, az a pap. Ki is tudhatná jobban, hogy a keresztény család Istennek milyen nagy gondolata, Krisztusnak milyen féltett kincse, az Egyháznak és államnak milyen alapja, a vallásnak, erkölcsnek, a művelődésnek, az emberi kiteljesedésnek mekkora tényezője!

Ha van valaki, aki a családok létét, épségét és Isten szándéka szerint való kiteljesedését biztosíthatja, az a pap. Ehhez a biztosításhoz ugyanis legelső sorban és leglényegesebben szükséges:

a családalapítók részéről: erős hit, tiszta erkölcs, áldozatosság, szociális igazságosságon megszilárduló gazdasági létalap;

a társadalom részéről: a családok megbecsülése, a szülői áldozatok nagyraértékelése, szegény családok készséges támogatása;

az állam részéről: a családokat valóban mentő, védő, erősítő törvények alkotása és becsületes végrehajtása, továbbá jelentős anyagi áldozatok meghozása.

Kérdem, van-e valaki a világon olyan helyzetben, mint a katolikus papság, hogy ezekben az oly nagyfontosságú dolgokban jelentős támasztékot nyújtson?!

Ki az, akinek hivatásánál fogva istenhitet, tiszta erkölcsöt és áldozatosságot kell és lehet sugározni a családokba szavaival is, de százszor inkább példájával, mert ezekben a nagy életkérdésekben nem a szónak van döntő ereje!? A példa sugárzó, átható erejével valóssággal sodornia kell magával a családokat ezekre a legszentebb alapokra.

Van-e valaki, akinek a szociális igazságot több tudással, önzetlenséggel, félelemmentes bátorsággal lehet és kell hirdetni, sürgetnie és győzelemre vezetnie?! Van-e valaki, aki a családok, főleg a sokgyermekes családok társadalmi nagy megbecsülését és készséges támogatását hatékonyabban mozgathatná elő, mint a pap?! Van-e szervezet, mely az államhatalomtól a legüdvösebb családvédő törvényeket biztosabban kikövetelheti, mint a papság, ha összeszerzi erőit és hivatása magaslátán dolgozva népét maga mögött tudja?!

A keresztény családok legfőbb erőssége a krisztusi papság. Krisztusi a szó egész értelmében. Tehát nemcsak az eltörölhetetlen karakter, hanem a Krisztust sugárzó cselekvő életerő szerint is.

Főtisztelendő Testvérek! Mi lenne akkor, ha a magyar papság úgy istenigazában tudatában lett volna mindig annak, hogy:

Mi vagyunk a családok alapja! Betonalap, gránitalap, ha krisztusi életet sugárzó papok vagyunk, de lápos, mocsaras ingovány, ha krisztusi papságunk csak lét, jog és cím.

Mi vagyunk a családok ereje! Egészséges erő, tiszta vér, isteni őserő, ha igazában krisztusi életet sugárzó papok vagyunk; de inasakadt bágyadtság, erőtlenség, puhaság és bomlás, ha krisztusi papságunk csak lét, jog és cím.

Mi vagyunk a világosság a rögzös életúton botorkáló családok előtt: tiszta fény, helyes utat mutató fény, életkedvre, életbizalomra derítő fény, ha valóban krisztusi életet sugárzó papok vagyunk; de pislogó mécs, talán lidércfény, kátyúk felé terelő fény, életuntságra és álomra bódító fény, ha krisztusi papságunk csak lét, jog és cím.

Mi vagyunk a kezesség, az isteni garancia: hogy érdemes hitből élni és a tiszta élet fegyelmezettségét gyakorolni, érdemes a családi hűség és gyermeknevelés összes áldozatait meghozni, érdemes kereszténynek, katolikus magyarnak lenni, érdemes apaságban és anyaságban felőrlődni, és lehet kisemberként nagy reményekkel sírba konyulni Mínderre mi vagyunk a garancia, ha igazán krisztusi életet sugárzó papok vagyunk! de ha papságunk csak lét, jog és cím, akkor mi vagyunk a kezességhiány, s mi vagyunk bizonyos értelemben a

családalapítók hitetlensége, erkölcstelensége, beteg vére, tétova tekintete, sunyi hűtlensége, munkaiszonya és áldozatútálata. Ránk épül mindez és rajtunk szilárdul!

Velünk nyugtatják álnok lelkiismeretüket, a mi apajegyünket hordják szabadalomként szerencsétlen életük homlokán s bennünket tolnak majd mentségül az ítélő Isten elé.

Mérhetetlen hatása van a pap életének és példájának a köz-erkölcsre, főleg pedig az emberiség legalapvetőbb erkölcsére: a családok erkölcsére.

Ennek a mérhetetlen felelősségnek tudatát váltsuk aprópénzre, a családoknak kifizethető aprópénzre, papi életünk mindennapi munkáiban, küzdelmeiben.

Sok kell ehhez? Csak egy kis jóakarat.

Lássuk az aprópénzreváltás főbb módjait.

a) Legtöbb segítséget nyújthatunk az erős családi alaphoz *papi tisztaságunkkal*.

Hogy nekünk teljes szexuális fegyelmet kell gyakorolnunk, az nem vitás. Hogy pedig ez a fegyelem a becsület és erő roppant feszüléseibe kerül, azt jól tudjuk. De azt is tudjuk, hogy ezen a ponton van ma a családok élete leginkább megfertőzve, megrontva és pusztulásra megpecsételve. *Mit jelentene annyi száz és ezer papnak becsületes tisztasági küzdelme: följajánlva a családok tiszta erkölcséért, szexuális önfegyelmzéséért!* Tudjuk, hogy a megkeresztelték Krisztus testének tagjai s ebben az összefüggésben az éltető üzenetek, szavak a papok. Mármost ebben a krisztusi testben a papok kemény erkölcsi, szexuális fegyelmzésére csodálatos erőket vezetne az erőtlen szülők, ifjak és hajadonok lelkébe. Nemcsak a példa, a tisztaéletű pap példája, amely fölkiáltójel a tömegember számára, hanem még inkább az a nagy erőforrás, mely a Krisztus testében való egység folytán a pap tisztaságából jut az erőtlen hívek lelkébe.

Ha ezt jól megértjük, talán az sem lesz távol tőlünk, hogy szexuális vergődéseket nagylelkű készséggel vállaljunk mintegy Isten kezéből: vezeklésül a múltnak papi adósságaiért és a bűnöző családokért. Nem kételkedhetünk, hogy Isten kegyesen fogadja ilyen áldozatainkat és értük megerősíti a rozoga, vergődő és züllött családi erkölcsöket.

A családok mai szexuális erkölcsét nem javítja meg semmi más eszköz!

Döbbenetes igazság ez! De a magát megtartóztató papra nézve roppant vigasz is, mert tiszta élete Istenért és a lelkekért hozott olyan áldozat, amely a családok szexuális erkölcsének *erőközpontja*. Mily fontos tény is ez, hogy a lekipásztor saját tisztaságát állíthatja szembe hívei nemi bűneivel Isten színe előtt! Tiszta, áldozatos lelkét tartja oda Isten elé, mintegy villámhárítónak. Ez a villámhárító, mivel Jézus tisztaságával van egyesítve, képes Isten büntető haragja levezetésére.

Gyóntatószékben bő alkalma van a papnak arra, hogy a hívekkel felajánlassa az ő szent tisztaságukért folytatott küzdelmeket az erkölcstelen családokért, szűztiszta lelkek életáldozatát ráirányítsa a családok megszentelésére. A világháború sok férfit ragad el, sok haja-

don marad meg. Ha ezeket rá tudná nevelni a tisztalelkű pap a tiszta leányélet áldozatára a családokért: ez is olyan erőforrás lenne a magyar családok számára, amely ma még beláthatatlan segítséget nyújtana nekik. Az ilyen célú szűzi élet egészen magas hivatást és élet-tartalmat jelenthet egyes kiváló lelkek számára.

A tiszta élet példája és Krisztuson keresztül való hatóereje, továbbá a komoly, néha pedig hősies küzdelem érte — ugyanúgy, vagyis mint példa és mint Krisztusban való hatékonyság: ez a mai erkölcsileg beteg családok meggyógyításának első és legfőbb orvossága.

Nyújthatja ezt az orvosságot a pap mint saját kincsét és mint általa nevelt lelkek kincsét. — Főnséges papi gyógyítás!

b) Nagyjelentőségű segítséget nyújthatunk a családok erős alap-jához *fegyelmezettségünkkel*.

Nagy vívmány a fegyelmezettség, még akkor is, ha csak *külső* türelem, nyugodtság, illendőség, embertisztelet, készséges szolgálat, elnézés... Hát még ha ugyanezek a magatartások a *belső* fegyelmezettség forrásából őszintén és természetesen fakadnak!

Azért nagy vívmány, mert bukott embertermészetünkben rengeteg az ösztönös erő, amely kénye-kedve szerint akar érvényesülni és természetesen nem óhajt az értelem és akarat felsőbbbsége alatt rendezetten működni. A fegyelmezetlenség semmi más, mint ezeknek az ösztönöknek érvényesülése. Érvényesülésüket elemi erővel követelik és megfegyelmezésük csak az akarat keményen küzdő és legyőző gyakorlataival lehetséges.

Az ember egész művelődése, főleg pedig magasabb művelődése: erkölcsben és vallásban, csak a fegyelmezettség erejében történhetik. A családok értékbontakozása, békéje és boldogsága is csak a családtagok önfegyelmezése útján lehetséges.

Márpedig a mai kultúra és erkölcs egyáltalán nem kedvez a *belső* önfegyelmezésnek. A külsőt még csak becsüli, de a belsőt nem. Főleg akkor nem, ha világosan ki van mondva, hogy ennek meg annak az ösztönnek legyőzéséről van szó.

A családok életében, nem sok kivétellel, rengeteg a fegyelmezetlenség. Ebben rendszeren előjár apa és anya. A házassági hűtlenségtől le az apró kacérkodásig a bűnnel; a féktelen anyagi és érvényesülési igényektől lefelé a lépten-nyomon kiütköző elégedetlenségekig; a legfőbb családi feladatok és terhek (gyermekáldások elfogadása, nevelés, ezekkel járó rengeteg gond és áldozat...) nem vállalása vagy nyugtalan, keserű lélekkel való viselése; a szülői tekintély kölcsönös rombolása a házastársak részéről; a divatban, szórakozásokban, költekezésben való léhaság, könnyelműség stb. Mindezek fegyelmezetlenségek.

S ma már stílus, szinte életszabály az effajta fegyelmezetlenség. A „modern ember” műveltsége hozza magával.

Ma hősnek kell lennie annak a családapának és családayának, aki szembe mer szállni ezzel a „modern kultúrával” és vállalja és teszi pontosan keresztény kötelességeit a családban.

Márpedig tudjuk, hogy milyen nehéz a hősiesség. Ha pedig az

élet szűrkeségeiben kell azt gyakorolni, és pedig szinte folytonosan, arra csak kész szentek vállalkoznak. Ezek pedig nem teremnek maguktól. Szent nevelők nagy odaadó buzgósága képes csak ilyeneket kialakítani.

S a szent nevelők? Szent apák, anyák méltó nevelői? Vajjon hol keresendők ezek? Ennél a kérdésnél akárki a papságra gondol elsősorban. S nincs is ennél természetesebb gondolkodás. A papok valóban arra valók, hogy a nagy emberi értékek és feladatok őrállói és kiteljesítői legyenek.

Igen, a papságnak kell megragadnia azt a hedonista világnézetet, azt a lelkeségi nihilizmust, azt az embertelenül könnyelmű lényegszemléletet, amely ma eltölti a férfiak és nők lelkét a családdal kapcsolatban. Megragadni papi hivatásunk egész erejével és öntudatával!

Enyhe szónoklatok és néhanapján való imádkozások a családokért nem hoznak jelentős változást. Ide fegyelmezettségben kiforrott s egymással szilárdan összetartó papi egyéniségek kiállása, egy-egy tervezése és végrehajtása kell.

Ezt a munkát pedig a papi önfegyelmelés százféle alkalmának tudatos felhasználása termékenyíti meg, teszi hatékonyvá, viszi győzelemre.

Mert a papi önfegyelmelésnek valóban százféle alkalma van. S mindegyik bőven ontja a túrnivalót, a küzdenivalót. Mély lelkeségi erővel kell ezek fölött úrrá lenni a hit és okosság szellemében. Ez a szellem követeli sokszor a rendezett *indulatok* fellépését is (lásd egy Szent Odiló vagy egy Szent Ignác jellemében; ez utóbbi tudott úgy fellépni, ha szükség volt, hogy hangjától még szinte a falak is megremegtek, de a következő percben már a legnyugodtabb hangon tárgyalt), de sohasem engedi meg a fegyelmezetlen kitörést.

Rengeteg kisebb-nagyobb önfegyelmelési tettünket felajánlani Istennek a családok fegyelméért, Krisztusban való keresztény egységünk, főleg pedig papi közvetítő hatalmunk erejében szállítani folyton a magasabbrendű erőket a családoknak: ez a családok gyógyításának másik hatalmas reális ténye.

c) *És a lemondások.*

A jó családi élet tele van lemondással.

Mi mindenről kell lemondania a jó apának, a jó anyának! Mennyi kényelemről, szórakozásról, nyugodt időtöltésről, önmagukra való költekezésről, egyéni passziókról, lakásbeli előnyökről, üdítő utazásokról, társadalmi szereplésekről, de sokszor a legszükségesebb éjszakai pihenésről, vagy talán az utolsó betevő falatról is!...

A tiszta erkölcs s az általános önfegyelmelés alapvető magatartása fölött ez lesz a családi élet, a családias lélek koronája. A lemondás. Igaz, töviskorona ez sokszor. De csak első tekintetre és első benyomásra. Mert a jó családban uralkodó szeretet ezt a töviskoronát ragyogó fénykoronává változtatja az áldozatos szülők homloka körül.

A mai megnehezedett gazdasági helyzetben a lemondás észbontó arányokat is ölthet szegény családokban, ha keresztény öntudattal akarják fogadni az összes gyermekáldást.

Ide kell, de kell az összes családok számára is, a papi lemondások titkos, kegyelmi segítőereje!

Nagyon sok alkalom van a pap életében is a lemondásra. Kényelemről, szórakozásról stb., szinte mindazokról az emberi előnyökről, amelyekről a jó szülők kénytelenek lemondani. E lemondások egy részét megköveteli a pap hivatása (pl. éjtszakai pihenőjét megszakítja egy betegellátás...), más részét a papi lélek sugalmazza. Ez a lélek érezteti meg a pappal nemcsak azt, hogy a köteles lemondásokat készséggel és vidám arccal kell meghoznia, hanem azt is, hol lehet nagylelkű lemondásokat végeznie, vagy legalább a jó családok lemondási szelleméhez alkalmazkodnia. Éles szeme van a népnek. Jól látja, hoz-e a pap legalább annyi lemondást, amennyit kénytelen egy-egy szülő, a hívek átlagát tekintve. Pedig ez még nem is fogja meg különösen a híveket. Megragadja azonban őket az ő mértékükön felül levő áldozat, amelyre mint példára, mint eszményre nézhetnek. A *tiszta* és *fegyelmezett* papi lélek ezeket a lemondásokat is megsúgja a papnak és erőt ad végrehajtásukhoz.

Igy lesz a pap *szent tisztasága, általános fegyelmezettsége és áldozatos lemondásai* által a hívek családi életének őseje, értékalapja, csakugyan isteni valutája!

Ha pedig nem lesz, akkor nincs a családoknak ilyen alapjuk. Járkálhat körülöttük és közöttük még annyi felszentelt pap is, semmit sem hatnak rájuk, ha ugyan nem rontanak rajtuk. Rég elmúlt az az idő, amikor a reverenda a hívek nagy hite folytán még magában is hatóerő volt, akárki viselte.

A papság kezébe van tehát letéve a keresztény családoknak új nagy jövője! Abba a kézbe, amely önmagán kezdte és végzi a nevelés nehéz munkáját és teljesíti ki azokat az értékeket, amelyekből áll, él és virágzik a családi szentély.

Az ilyen papságnak és csakis az ilyennek lelkében él és ég majd a családok nagy szeretete, gyakorlati megbecsülése, folytonos áldozatos segítése. Az ilyen papságnak és csakis az ilyennek lesz biztos érzéke a családokért való nagy teendők, nagy összefogások iránt. Lesz érzéke, tapintata, tudása, ügyessége az állami és társadalmi közös nagy front megteremtésére a családok érdekében.

Főtisztelendő Testvérek! Nekünk katolikus papoknak nem csekély mulasztásokat kell behoznunk évtizedekről vagy talán évszázadokról a keresztény családokat illetőleg.

Akinek valamelyes bepillantása van abba a harci fortélyba, amellyel a szabadkőművesség ördögi éleslátással és célratöréssel züllesztette szét a keresztény családokat azáltal, hogy síppal-dobbal és minden raffineriával hirdette az érzékiséget és szabadszerelmet, a családok alól pedig kihúzta az anyagi létalapot: az mélyebb elgondolkozásnál megdöbbenhet attól, hogy a szabadkőművességnek ez a stratégia csak azért sikerülhetett, mert mi papok a családi szentélyek meglévő kincseit sem tudtuk megőrizni. Tőlünk elrabolhatták a keresztény családok krisztusi szellemét.

Ha volt valaha nagy feladata a katolikus papságnak a családokkal szemben, ma van. S ha e feladatot betölti, ezáltal teheti jóvá azt

a mulasztást, amelytől senyved a mai keresztény család s a keresztény család sorvadtsága miatt szenved a társadalom és Egyház.

Hunya Dániel S. J.

Szentek szívével.

A rokkant verklis ott állt az utcasarkon. Mindenki ismerte. Az idősebbek multját is. Valamikor jómódban élt. Lassan azonban a nyomorúsághoz is hozzászokott. Az élettől kevés örömet kapott ajándékba. Nem is irigyelték életét. Akadtak, kik titokban megsajnálták. Ő áll és verklizik. Homlokán a szenvedés ráncokba gyűrődik. Arca sápadt és gyűrött, mint az inge. Szeme sötéten mered maga elé. Bajusza deres és elhanyagolt, cipőjét széjjeltaposta az idő. Csontos balkeze súlyosan csüng ki kabátja ujjából, jobbkezeivel verklizik. Nagy, kockás mustársárga kabát van rajta, piszkos inggel, nyakkendő nélkül. Álla borotvátlan, nadrágja rongyos, még a bőre is dohos pinceszagot lélekezik. Különben rokkant volt a szerencsétlen. Sokan úgy emlegették, mint akit a sors sok csapása ért. Igazuk volt az embereknek, noha a balsors legtöbb hullámát ő maga zúdította saját magára. Mellette kislánya nagy kalappal a kezében és hangosan könyörög. Életkora kilenc esztendő, magassága százharminc cm legfeljebb. Kísértetiesen sovány, haja piszkos csomókban szétkuszált, arca eltorzult, testén rongyokban lóg a ruha. Fénytelen szemeivel komoran bámulja a tömeget és hangosan könyörög:

Kérek egy pár centesimót. Hangja vékonyan siránkozik. Arca erősen maszatos, lába is kerges és fekete a portól. Arcából hiányoznak a lány vonások és az álmodozó szemek. Ime: egy a sors kitaszítottjai közül. Az első pillanatra az volt a benyomás, hogy züllött, kalandor söpredék.

A verkli első hangjaira gyerekek rohantak oda. A gyermek mindenért rajong. Szelíden, haszontalankodva dudorászták az ismertebb nótákat. Lassan az egész utca velük énekelt. Közben a gyerekek ajkán jókedvűen gurgulázik a nevetés. Hangos lármával veszik körül a verklit. A hangulat jó, mert a kacagás hangosan ível ki sokakból.

Ő csak verklizik. A szeme nagyon szomorú, hiszen ebből a közönségből nem sok jövedelmet remélhet, pedig a pénz nagyon kell. Feleségére és apró gyermekeire gondol, akik otthon rongyaik közt fekszenek.

A felnőttek alig vették észre. A szemével kiabálta: Ne nézzetek úgy le, nem vagyok rossz, csak szerencsétlen, átkozottul szerencsétlen. Arca sötétvörös lett a haragtól.

Az emberek azonban szívtelenül, közömbösen néztek reá és gyermekére. Pénz nem hullik a kalapba. Zsibbadt rémülettel gondol a holnapra.

Szomorúan és vádlóan néz a bezártkezü járókelőkre. Ismét emberek mennek el mellettük s azzal az üres tekintettel néznek rájuk,

hogy nincs számukra semmi mondanivalója. Egy darabig nehéz szívvel nézi őket, majd unottan fordul el tőlük.

Fiatal házaspár kisleánnyal megy arra, megállnak a kicsi kedvéért és nézik őket. A verklis mellében mély sírás dübörög, mert mélyen szívére szívtá bánatát. A nő szólal meg: Nagy bánata lehet, mert nagyot sóhajtott. — Továbbmentek.

Nyikorgó verklijének hangját meg-megtöri a szomszéd utcából idehallatszó villamosok élénk csilingelése. A gyerekek körül fonnyadt narancshéjak és eldobált zsírospapírok hevernek. Nem messze tőlük a járdán fuhsancok állnak, hangosak, nagyokat röhögnek és teleköp-ködik a flasztert. A második emeleten kinyílik az ablak és egy fehér-hajú nő kikönyökölve hallgatja őket.

— Emberek, — szól halkán és szívenütötten — szegény nyomorult vagyok, ne hagyjanak el. — Hiába könyörgött. Szavának annyi súlya volt, mint egy szálló pehelyé. Egy úr megalázó göggel dobja be centesimóját. Ebből csak gyűlölet fakad. Nehezen tudja megköszönni. Keserű haraggal könnyeit rágja.

Elvétve gurul egy-egy centesimo a fia kalapjába. Felsír magában: Hogyan tudja Isten nézni ezt a gyötrelmes életet? Miért nem segít rajtam? Koldusok mennek el mellettük, ráncos homlokukkal mogorván néznek rájuk, szemükben félelmetes tűz lobog. Józanul, de szomorúan mosolyog rájuk.

Tekintete kisleánnyal esik, aki éppen egy kisleányt néz, aki lekvároskenyeret eszik. Minden harapását figyelemmel kíséri és amikor a kisleány az utolsó falatot is lenyelte, nagyon szomorú lett. Mindketten elkomorodtak. Valami rettenetes istenkáromlás kívánczolt ki belőle. de magábanyelte.

Fiatal nő ment el mellettük. Bámész szeme végigfutkosott az arcán, a haján, a ruháján, le a selyemharisnyás lábára, karcsú, magas-sarkú cipőjére. Azután egy pillanatra lehúnyta szemét, mert fájt neki látni mindezeket. Rögtön utána elmosolyodott egy kicsit, de látszott, hogy bánat takarója az a kis mosoly.

Egy cselédleány jegyzi meg: Én belepusztulnék ebbe a tétlenségbe. Látod ezt a naplopót. Meghallotta. Teli lett a szíve fájdalommal. Lopva végigtörölte két szemét, majd keze bütykével végigsimogatta szeplős homlokát.

Millió szomorú sorsból egy, de ki bámul egy sorsot. Egy könny-cseppet a könnyek világóceánjában. Pillanatnyi csend lett agyában. Két jóbarát megy arra, az egyik megjegyzi. Nem adok. Nem akarok naplopókat pénzhez segíteni. A másik: Ki kellene pusztítani ezt a fölösleges népet. A nyomorék verklis így öklözi az élet az élet ország-útján. Próbált egészen hideg lenni. Alapjában véve mindig hideg ember volt. Arcán azonban megkövült a fájdalom.

A bámulók száma egyre jobban növekedett, de a pénz nem. Szemének mély, sötét kútjában könnyek égtek nedvesen. Ismét idegenek idegenül mentek el mellettük, már félig hangos átkot mormolt feléjük. Dühében a fogát szívtá, olyan kevés volt a kalapba hullott centesimo. Belenézett a kalapba. Alig valami. Émelygő útálat szállt fel egészen a torkáig.

És íme. Pap jön arra. Don Bosco. Fiaiért jár koldulni a városban. Megáll a verklis előtt. Jóságos szemét szemébe fúrja. Élesen bele-nézett szemébe. Ezt a pillantást nem lehet elfelejteni. A verklis ned-vesen égő szemmel vette tudomásul. Don Bosco megérezte, hogy itt egy élettel találkozott, ahol sóhajtozott a fájdalom, sikoltzott az éhség, ahol gyűlölet vicsgorgatta fogait és iróniába fulladt a kétségbeesés. Megérezte, hogy bánatos szomorúság tépdési körülötte a levegőt.

Pénztárcáját keresi. Ures. Zsebei üresek. Nincs egyetlen centesi-mója. Roppant bánatos lesz. Pedig itt segíteni kell. Az ég lila ragyo-gással nézett rájuk. Ezüstszerű galambok csapata keringett fölöttük. A verklis szeme ijesztően kitágult, a könnyek még mindig benne égtek. A pap szeretettől égő tekintete balzsam volt lelkére. Fájdalmas szemeivel kérdően tekintett az égre, ahol az örök csillagok ragyognak. A fiú is a papot nézi óriási, fekete, karikás szemeivel, szemei olyanok voltak, mint valami fekete virág, mely könnyes a harmottól. Don Bosco befejezi a kutatást és megállapítja: Nincs nálam semmi. — Kapott ma valamit? — kérdezte. — Igen keveset — válaszolta vértelen, keskeny ajka, hangjának keserű és titokzatos dallamaival.

A kisfiú szemei még mindig a papon. Szemei csillogtak, mint az ékszerék. A rokkant verklis töredezett és lassú hangon könyörög: — Tegyen valamit, Don Bosco. Megismerte őt. Don Bosco mosolyogva nézi őket, mosolyának tündöklő szivárványán keresztül. Mosolya éppen olyan csodálatos, mint ő maga. A finom és édes arca egy pillanatra elkomolyodott, könnyű keze a verklis és fia homlokára hullik. — Majd máskor, most sehogy sem tudok segíteni. — A közeli torony-óra az imént ütötte el a hármat.

Don Bosco elment. Nem tudott segíteni. Fájt neki, de tovább-ment. Sokan köszönnek neki, ő észre sem veszi. A szomorú verklis áll lelki szemei előtt. Gondolkozva ment tovább, hol az eget nézte, hol a földet. Talán azon medített, hogy ha az égre és a földre nézünk, Isten két tenyere között érezzük magunkat. Szíve tovább harangozott: Szíved mindig nyitva legyen a szenvedők számára. Minél többen van-nak szívedben, annál nagyobb a boldogságod. Mennél többet adsz másoknak, annál többet ad neked Isten. Egy templom vékony harangja zenélt a közelből. Körülötte élt, gesztikulált, mozgott az élet, de ő észre se vette. Mit tegyen?

Egy pillanatra mintha megállt volna mellében a szíve. Alig észre-vehető kis mosoly lebbent el ajkáról. Csak a gyöngye emberek számí-tanak csodára, az erősek maguk csinálnak csodát. Visszament. Bátran és határozottan. Visszament, mert szerette ezt a szenvedő, rokkant verklis. Papi szívével mindig azokat szerette, akiket senki sem szeretett.

Mindenki figyelt. A szemek és az ajkak figyeltek. Valami külön-s eseményre vártak, az utca is visszafojtotta lélekzetét. Don Bosco megszólal: — Adja ide a fogantyút, majd én verklizek. A verklis szelí-den mosolygó alázatossággal engedelmeskedett. — Tessék — vála-szolta félénken. Hangja még mindig könnyes volt és tovább remegett a könnyek súlya alatt. Haját elsímította izzadt homlokáról. Engedel-

mes hangja még most is ott dalolt a levegőben. Úgy állt Don Bosco előtt, mint koldus a király előtt.

A verkli tovább énekel a pap kezében. Mindenki csodálkozva néz. A rokkant tátott szájjal bámulja a verkliző Szentet. Nyitott szemmel álmodik. Fia kalapjába hullanak az aranyak. Kétszer-háromszor is megtelt. Sugárzó örömmel sodorja zsebébe a kalap tartalmát. Évtizedek óta ezt teszi. Jönnek az emberek, hullik a pénz. Nyüzsög körülöttük az élet. Előkelő külsejű férfiak kalaplevéve állnak körülöttük. Nagy a megilletődöttség. Sok szemben a könnyek gyémántja pompázik.

Don Bosco mosolyog. Először csak a szíve, a saját szíve mosolygott. A verklis szíve táncolt örömében. Majd boldog, bolond kacagás folytatta örömét. Szívében muzsikált a boldogság, lelkében kacagott az öröm. Egy ezüsthajú férfi áll a közelben, bedobja aranyát a kalapba, elfordul, két nehéz könny szökik ki szeméből.

A pap a verklisre néz és megszólal: — Ugye jó a jó Isten? — Hangja szívből jött és szívhez szólt. Eleinte csendesen mosolyogtak egymásra, majd hálásan felpillantott az égre, elégedetten megpödörte bajuszát a verklis s így szólt: — Ügylátszik, szeret azért minket az Isten. — Őszintén mondta, mert sohasem volt az életében még annyi bevétele, mint ma. Az idő is, mintha megállt volna egy pillanatra gyönyörködni, azután elrepült. A verklis szája megrándult, szemét lehúnyta, szipogni kezdett s leszorított szempillái alól kibuggyant könnyeinek patakja. Könnye sűrűn folytak végig arcán. Könnyes meghatottság és végtelen öröm úszott a levegőben. Ezt a jelenetet sohasem lehet elfelejteni. Néhány percnyi sírás után mosolyogni próbál a rokkant. Arcán kisímulnak az örök holnap és az örök ma gondjainak redői.

Don Bosco lelke másfelé nézett, mint a szeme. Még a kápolnák harangjai is megszólalnak, hogy csendesen beszéljék el örömeiket az égnek. Az emberek ajkán az elragadtatás hangjai csendülnek meg. Csak egy szénhordó sziszegi szenespincei bölcseséggel: — Ez a Don Bosco nagyzási hóbertban szenved. — Meg is hallotta. Jóságosan és megbocsátóan mosolygott a két szeme közé. Ebbe Isten is belemosolygott. S ez volt a legszebb az egészből.

Magyar István S. S.

A papi önképzés és a papi fejlődés.

A mai ideális papi típus az apostoli, Actio Catholicának élő pap: az élet minden terén kiveszi részét a munkából és mindenütt a katolikum erejével akar hatni. A ma papjának ezért ismernie kell a kor problémáit és ezek megoldási lehetőségeit. Erre őt azonban a szemináriumi nevelés elő nem készítheti tökéletesen, mert hisz a problémákat a zajló élet nyújtja és ezek a maguk százféleségében lépnek az életből élő pap elé. A problémák észrevétele már maga is kegyelemből élő papi lelket kíván.

Kettőt kér korunk papjától: állandó lelki önképzést és folytonos tudományos és lelki fejlődést. Ezért tartoznak szorosan egybe a papi önképzés és a papi fejlődés.

A papi önképzés területei. Bármennyire realista beállítottságú legyen is a pap, a világ által támasztott problémák lélkében bizonyos feszültséget idéznek elő, amelynek levezetését előmozdítja az alaposabb, *egyéni*bb lelki önképzés. Ez az önképzés a szemináriumból hozott ismeretek elmélyítéséből és pótlásából áll. A pap önmagával elmélyítőbben foglalkozik és kidolgoz maga számára egyéniségének megfelelő lelki vonalvezetést. Elmélkedéseiben és a többi áhítatgyakorlataiban meg kell találnia azt a rendszert, amelyik segítségével lelki élete terén a legkisebb erőfeszítéssel a legnagyobb eredményeket érheti el. Ez azonban állandó önképzést igényel.

A lelki önképzéssel párhuzamosan halad a tudományos önképzés. A tudományos önképzés alapjait is a szemináriumból hozza magával. Az indítást ehhez a papi működés által felvetett problémák adják, minthogy a lelkek ma elvárják a paptól tudományos megalapozottságot. Ennek az önképzésnek elsősorban a hitre és a hittel szorosabban kapcsolatos kérdésekre kell kiterjednie. A papnak néha profán tudományokkal is kell foglalkoznia. Azonban ekkor is szintézisre törekedjék, hogy szellemi beállítottsága egységes legyen: Istenre irányított és papi.

Az idegrendszer nem bírja a folytonos munkát: időnkint fel kell frissülnie. A papi élet is megkívánja a szórakoztató felfrissülés perceit. De hogyan menjen ez végbe hasznosan és lelki szempontból gyümölcsözően? A papot ebben is a papi önképzésnek a gondolata kell hogy vezérelje. Ez a szórakoztató és felfrissítő önképzés azonban egyénenként változik. A pap legelső feladata megismerni önmagát: mivel tudna üditően foglalkozni. Egyeseket valamelyik művészet vonz, másokat a finom kézművesség vagy a sport valamelyik ága.

A papi önképzés megvalósulása időben történik. Ezért a papi napirendben meg kell találnia az időt ahhoz, hogy juttathasson az ön-

képzés mindhárom ágának néhány percet. Látszólag ez kevés, de az akarat- és jellemnevelés szempontjából igen sok.

Az időn kívül az önképzés másik legfontosabb tényezője a bölcs irányítás. Látszólag ez megfosztja az önképzést a maga önálló jellegetől: valóságban ez a legfőbb előmozdítója. Mert az idő csak a keretet nyújtja az önképzéshez. Az irányítás azonban a tartalmát növeli. Mert önismeret nélküli és irányítást nélkülöző önképzés nem mozdítja elő a papi fejlődést. Ezért szervezték meg több nyugateurópai és észak-amerikai egyházmegyében a papi önképzést és a szabadidő-mozgalmat. Mert egy szervezett és irányított önképzés több eredményt tud felmutatni, az Egyház nagyobb javát szolgálja és ami a legfőbb, a papi egység és összetartozás gondolatának kézzelfogható megvalósítója.

Amikor a szervezett önképzésről írunk, sajnos, nem írhatunk egységes rendszerről. Ez változott egyházmegyénként, vidékenként, sőt egyénenként is.

Az önképzőkörök forrásánál legtöbbször egyes buzgóbb papok vagy szerzetesek álltak, akik a papság fejlődését szívügyüknek tekintették, saját felelősségükre indítottak el egy mozgalmat és alakítottak ki maguk körül egy „önképzőkört”. Egy ilyen önképzőkörnek a célja mindenekelőtt a tagok lelki irányított fejlődése volt. A legismertebb volt a sept-fonti trappista kolostor apátjának, Don Chautard lelki-gyermekeinek köre. A kolostor papi lelkigyakorlatozói közül kerültek ki a tagjai. A tagok — ha egyáltalán beszélhetünk tagokról, mert hisz az egész Dom Chautard apát úr személye tartotta össze — célja a lelkivezetésben való minél nagyobb tökéletesség elérése volt. A lelkigyakorlat alatt kaptak egy munkatervet, amiről a következő lelkigyakorlat alkalmából számoltak be az apát úrnak. Ha a munkaterv végrehajtása körül nehézségek támadtak, felkeresték soraikkal az apát urat vagy az általa kijelölt személyt és tőlük kértek segítséget. A kör mindenegybes tagja jegyzéket készített könyvtáráról és ezt közölte a többi taggal. Azonkívül az elkövetkezendő munkaévre jelezte, hogy kb. mekkora összeget fog tudni áldozni könyvekre és folyóiratokra. Az apát úr vagy megbízottja, tekintettel az egyéni hajlamokra, kijelölte a megvásárlandó könyvet. A kör tagjai így a csere folytán állandóan képezhették magukat a legújabb és legkorszerűbb könyvekből.

A szervezett papi önképzést legjobban a kanadai francia egyházmegyék önképzőkörei oldották meg. Itt a szemináriumi előjáróság volt megbízva a papság önképzésének a szervezésével. Dom Chautard rendszerét teljesen magukévá tették azzal a különbséggel, hogy a tagokat kötelezték közírói tevékenységre. A papokat már teológus korukban figyelemmel kísérték lelki, tudományos képességeiket illetően. Majd a felszentelésük után, megbeszélve előjáróikkal, a fiatal papok választottak maguknak egy önképzési ágat. Ha néhány éven belül bizonyos haladást tanúsítottak, úgy ismertetések és cikkek írásával bízták meg őket. A központ gondoskodott a tagok írásának az elhelyezéséről. A központot kikerülve közleményeket megjelentetni szigorúan tilos volt. A közleményekből eredő tiszteletdíj felét a központ visszatartotta és a tagok önálló munkáinak a megjelentetésére.

fordította. Ha szükségesnek látták, egyes tagokat a főhatóság beleegyezésével kiküldtek tanulmányútra.

Ez a rendszer igen jól bevált. Pl. a montreali egyházmegye papsága derekasan kivette részét a munkából. Egész kiadványsorozatok láttak napvilágot különböző tárgykörből. Mert a kör nemcsak lelki kérdésekkel vagy hittudománnyal foglalkoztatta tagjait: közéleti dolgok is érdekelték és pl. az egyik tag filmről írt könyve a Harvard-egyetem nagydíját nyerte el.

A kör összejöveteleket és tanulmányi napokat is tartott. A főpásztor pedig, ha valamilyen megmozdulást óhajtott előkészíteni a hívek között, mozgósította a kör írógárdáját vagy az újságírói alosztályát és néhány napon belül a papság elő tudta készíteni a közvéleményt a készülő megmozdulásra.

Több helyütt megkísérelték ennek a rendszernek az átültetését. Franciaországban és Belgiumban is volt 1934-ben egy ilyen kísérlet. Sajnos, nem sok eredményt ért el. Mégis elég volt ahhoz, hogy felhívja a figyelmet a szervezett papi önképzésre. A nyomában elindult néhány egyszerűbb magánvállalkozás megmutatta, hogy ha nem is a kanadai irányított önképzés hivatalos keretében, de jószándékkal mégis lehet eredményeket felmutatni.

Több amerikai és francia főpásztor adminisztratív úton kényszerítette papságát az önképzésre, és pedig úgy, hogy az állomáshelyeket anyagi helyzetük és fontosságuk szerint csoportokba osztották. A szemináriumból kikerült újmiséis pl. egy ötödik csoportba tartozó helyre került. A csoporton belül a főpásztor eszközölt áthelyezéseket. Ha valaki azonban egy magasabb csoportba óhajtott előrejutni, elég nehéz vizsgának kellett magát alávetnie. Az egyik francia ismerősöm, aki egy III. csoportba tartozó helyről egy II. csoportba tartozó és munkás hívekből álló külvárosi plébánia vezetését akarta átvenni, ismertette előttem az egész eljárást. Elsősorban is a körlevélben kiírt állás megpályázásához engedélyt kellett főpásztortól kérnie; a főpásztornak jogában állott egyes fegyelmileg kifogásolható papokat eltiltani a pályázattól. Az engedély birtokában beadta pályázatát és kérte a tételek megküldését. A tételek megérkeztek azzal, hogy két héten belül értekezzen kb. 40 gépelt oldalnyi terjedelemben a következő tételről: A munkásság szakszervezeti beszerzése a Quadragesimo Anno alapján. A vizsgatételek pedig részben ezek voltak: A francia szakszervezeti törvények. A munkásság szervezésének lélektani alapjai. Az ifjúság szakszervezeti nevelése stb., stb. és még kb. 8 tétel. A 4 órás zárt írásbeli vizsga után következett a szóbeli vizsga. A legjobb eredményeket felmutató pályázó nyerte el az állást. A legközelebbi körlevél pedig részletesen ismertette a vizsgatételeket és az elért eredményeket. Egyes helyeken még a kanonoki stallumokat is így töltötték be.

Ennek a rendszernek az alapját nem is annyira a papi egység szelleme alkotta, mintsem a törekvés a hívek lelki és szellemi igényeinek minél tökéletesebb kielégítésére. Így a papság önképzésre kényszerült, mert előre ki kellett magának választania azt a munkaterületet, ahol később kedvére dolgozhat. Ennek a rendszernek rendkívül sok ellensége volt és csak a főpásztorok tartották életben.

Eltért ezektől az önképzős mozgalmaktól egy másik mozgalom, amelyiknek az volt a célja, hogy a papságot a szabadidő és általában a szabadság szempontjából szervezze meg, a kellemeset észszerűen kösse össze a hasznnal. E mozgalmak közül háromnak az életébe nyerhetünk bepillantást. Ezeket ismertetjük.

Az egyik mozgalom szervezetének a székhelye Párizs volt. Célul a mozgalom a francia papság szünidejének a megszervezését tűzte ki. A tagok közölték a szervezet vezetőjével egyes vidékek vagy szünidei foglalkozások (nevelői állás, ifjúsági táborok vezetése stb.) iránt érzett előszeretetüket. Ennek megfelelően helyezte el a vezető őket. Minden negyedik év azonban kivételt képezett: a vezető ilyenkor olyan helyre küldte ki a tagot, ahol bizonyos díjazást kapott. Ez azonban a szervezetet illette. Ezekből a díjazásokból fedezték a hivatali kiadásokat és juttattak beteg papoknak nyaraltatási segélyeket. Ez a mozgalom kedveltette meg a francia papsággal a különböző nyaraltatási mozgalmakat és így vált a francia papság ezek irányítójává. A katolikus cserkészlet és a JOC táborok is ennek köszönhetik nagymérvű népszerűségüket. Ez a szervezet oldotta meg a kölcsönös helyettesítéssel töltött szünidő kérdését is. A főhatóság beleegyezésével felcserélték a tagok állomáshelyeiket, hogy így megismerhessék Franciaország különböző vidékeit.

Az önképzéssel foglalkozó egyesületek közé sorolhatjuk a különböző papi művészek közös egyesületeit. Céljuk: a papság szabadidejét kitölteni egy művészeti ággal való foglalkozással. Közismert volt a párizsi művészpapok klubja. Ennek külön egyházművészeti boltja is volt. Zenei alosztálya pedig nem egy híres egyházi pap-karnagyot taníttatott ki.

Érdekességgént megemlítjük a francia iparúzó papok céhjét. Az 1905-ös szeparáció után keletkezett, amikor a francia papság a nyomorúságos megélhetési viszonyok miatt iparúzásra kényszerült. Célul ennek az iparúzásnak testvéries előmozdítását tűzték ki azzal, hogy a tagok segítették egymást, kicserélték tapasztalataikat és főleg lehetőséget nyújtottak a papnövendékeknek arra, hogy a nagy szünidő idején egyes iparágakat elsajátíthassanak. Az első világháború után látszólag megszűnt a léte. Néhány évvel ezelőtt azonban újra életre kelt szenderegéséből és igen szépen emelkedett tagjai száma. Az egyik párizsi külváros lelkésze is mint példás tag, délutáni szunyókálásának idejét arra használta, hogy az ötvösmesterséget kitanulja. A különböző kiállításokon dísz tárgyaival annyi díjat nyert, hogy sikerült ebből nagy részben fedeznie egy szép tágas kápolna építési költségeit.

Mindezek a szabadidőmozgalmak közös célul a papi fejlődés előmozdítását tűzték ki. Mélyreható jellem- és akaratnevelői szerepükön kívül minden egyes tag számára lehetőséget nyújtottak arra, hogy szert tegyen egy „papi passzióra” — amint mondotta ezt egy alkalommal Verdi bíboros. Ezeknek a „passzióknak” észszerű üzése nemcsak sok rossztól mentheti meg a papot, hanem életében nagy többletet jelent azzal, hogy istenadta tehetségeit kifejlesztheti és a lelkében dolgozó erőket az Egyház javára levezetheti. A francia papság például a maga emelkedett szellemi színvonalát és azt az általános megbecsü-

lést, amiben még ellenfelei részéről is részesült, részben ezeknek a különböző önképzést előmozdító egyesületeknek a segítségével érte el.

Mindezeknek azonban a gyökere és alapja a papi egységnek, a papi együvértartozás gondolatának a természetfeletti átélése és mintegy kultusza volt. Jeligéjük Dom Chautardnak, a papság lelkipásztorának a jeligéje volt: „Mi mélységesen egyek vagyunk Krisztusban, az örök Főpapban.” Még a legjobban megszervezett önképzőkörök, mint az említett kanadai önképzőkörök is csak a tagjaik tudományos és lelki fejlődését akarták előmozdítani a szabadidő ügyes és észszerű felhasználásával, a tagok lelki igényeinek kielégítésével.

Mi ezen a téren is lemaradtunk, pedig a magyar papság nagy része mind anyagi, mind pedig közéleti téren összehasonlíthatatlanul erősebb pozícióban van más nemzetbeli papságnál. Egyet nélkülözünk azonban: a papi egység szellemét. Ha egyszer ez a szellem átjárja a papságot, a magyar papi energiák a mai szétforgácsolásukból egyszer majd találkoznak és a papi egység természetfeletti keretét szervezett és célirányos munkával töltik ki. Ekkor majd mi is részesülhetünk a papi önképzést és a szabadidő célirányos kihasználását előmozdító mozgalmak áldásaiban.

Dr. Dénes Nándor

A pap és könyvei.

Minden időben, minden népnél a pap és a tudomány összetartoztak. Sőt a mi hosszú teológiai tanulmányainknak kivételes sajátága, hogy megtanítanak gondolkodni, a lényegét keresni, áttekinteni a szövevényes dolgokat is. Ha ezenfelül belénk oltották a szent tudományok szeretetét és bevezettek a tudományos kutatás technikájába, oly kincset hoztunk magunkkal, mely boldog papi életünknek egyik tényezője lesz.

A tudomány és az életszentség az a két lelki érték, amelyet tőlünk senki el nem vehet, amely nincs helyhez és méltósághoz kötve.

I. 1. A *papi könyvtár alapjának* a Szentírást és a teológiai tankönyveket tekintem. Éveken át tanultuk, meghitt barátaink, vizsgáztunk s még három éven át vizsgázni fogunk belőlük, méltó tehát, hogy hiánytalanul meglegyenek. Megvan az a jó tulajdonságuk is, hogy nemcsak egy-egy részletkérdéssel foglalkoznak, hanem felölelik az egész teológiai anyagot. Az életben szükségünk van rájuk, kell tehát, hogy hiánytalanul kéznél legyenek.

A középiskolai tankönyvekre kevesen gondoltunk. A felgimnázium főbb könyveit szintén jó lesz besorozni: földrajz, magyar- és világtörténelem, irodalomtörténet és aki nem állott velük háborús viszonyban, a fizika és matematika. Ha már érettségiztünk belőlük, becsüljük meg: biztos adatokat tartalmaznak, sokszor felütjük és jó szolgálatot tesznek, amíg pénzünk lesz drága szakmunkák beszerzésére.

A breviárium mellé még egy-két alapvető aszkétikus munkát és jó elmélkedési könyvet teszünk és készen áll az újmisés ládája az első kápláni állomásra: „Omnia mea mecum porto.”

2. *A könyvtár kiépítése pénzkérdés.* Ezen panaszkodik a vékony-pénzü káplán, az államsegélyből élő plébános, és Krisztus úttörő munkát végző katonája. „Necesse est, ergo fiat”: amit erősen akarunk, sikerülni szokott. Aztán tudunk tisztességesen és józanul takarékoskodni, ha valóban ég bennünk a tudomány szeretete. A ruházat és később a háztartás gondja súlyos teher, melléje járulnak az egyházközség és iskola gondjai: azért mégse áldozzuk fel szellemi igényeinket anyagi gondoknak. Nagyon furcsán is hatna, ha a takarékossgot lelkiségünkön és szellemi továbbképzésünkön kezdenők. Itt csak végezni szabad.

A könyvtárra költségvetés kell. A fedezeti oldalra írjuk összes jövedelmünk 10—5—3 %-át: első években többet; amikor könyvtárunk teljes lesz, kevesebbet. A szükségleti oldalra írjuk a beszerzésre váró könyveket, folyóiratokat és lapokat. A jövedelmet nem emelhetjük, a könyvek, folyóiratok és lapok értékét azonban okos kiválasztással emelhetjük. Egy alapvető könyv fölér száz röpirattal, füzetrel vagy részlettanulmánnyal. Miért töltsük meg könyvtárunkat százféle aprósággal, amikor a feléért örök értékeket vehettünk volna. Ugyanúgy vagyunk a folyóiratokkal és ujságokkal is. Elvünk legyen: sohase vásároljunk jó könyvet, hanem a legjobbat.

3. *Milyen könyveket szerezzünk be?*

A teológiai főtárgyakból egy-egy bővebb, alapos munkát: egy jó bölcséleti sorozatot, egy alapos dogmatikát, egy részletes morálist, egy bővebb egyháztörténelmet, egy bővebb egyházjogot, egy egyházi lexikont, hogy minden hittudományi kérdésben készen legyünk a válasszal. Ha kisegítésre hívnak, jó, ha van egy kis *Epitome theologiae morális* a táskánkban.

Hitünk bármennyire változatlan, a *hittudomány* erősen *halad* és aki nem tart lépést, lemarad. Ha összehasonlítjuk azt a szociológiát, amit mi tanultunk, Kecskés professzor könyvével, vagy azt a dogmatikát, amit mi kaptunk, Schütz kötetével, meg kell állapítanunk, hogy ha nem tanulunk, az idő eljár felettünk. Ezért föltétlen kötelességünk állandóan figyelemmel kísérni a hittudomány haladását és megismerni a pápai körlevelek és szellemi vezetőink írásai alapján korunk áramlatait.

A *hitoktatás* megérdemli, hogy egy jó kátémagyarázat legyen a kezünkben. A régiek Nagy Antalt dicsérték, a fiatalok Tomkát követik, a németeknél legjobbnak látszik Schmidt magyarázata. Egy jó kátémagyarázat legyen, mert az egyházi beszéd is a legtöbbször katechetikus beszéd; de többre nincs is szükség. Fölér egy katechetikus irodalommal, ha tapasztalt és lelkes hitoktatók tanítását, vizsgáját és tapasztalatait meghallgatjuk. A helyes módszert úgyis a gyermekek és az anyag állapítják meg: szinte minden tárgynak más a fogása; amit az első 10—20 perc alatt be nem véstünk a gyermek lelkébe, újra kezhetjük.

A *hitszónoklat* irodalma óriási és éppen ebből van a legtöbb a plébániai és papi könyvtárakban. Pázmány ma is többet ér, mint az egész prédikációs irodalom: ha bejelentem a híveknek, hogy az ő beszédét adom elő s ugyanazt hallgatják, mint atyáik és őseik három-

száz éven keresztül, az arcok felderülnek s feszült figyelemmel hallgatják végig.

Mit keressünk a prédikációs könyvekben? Katekizmust? Az megvan a kátéban és kátémagyarázatban. Jó példát? Azt megtaláljuk egy jó Példatárban (Szücs Géza, Fattinger és Koch: Homiletisches Handbuch). Idézetet? Kell szentírási idézettár (Egyed), a többi megvan Kochnál. Felépítést, vázlatot? Ezt megbecsüljük, de ezt is le kell erősen egyszerűsíteni és még erősebben átdolgozni. Mit találunk tehát? Prédikációs címet? A trienti káté függelékében van négyszáz év óta a legjobb anyagbeosztás és mivel Pázmány ezt használta, ez is egyik oka annak, amiért ő a magyar bíboros Cicero.

A kész beszéd felment a gondolkozástól. Az idegen szónok felosztása első látszatra éppen nekünk való. És a prédikáció után magunk is, népünk is úgy érzi, mintha nem is prédikáltunk volna. Fokozott a veszély idegen nyelvű szerzőknél: nagyon sokat tanulhatunk tőlük, de könnyen megkötik és színtelenítik a magyar szónok egyéniségét! Ha alaposan át nem dolgozzuk a vázlatot és az anyagot is a magyar lélek számára, kérlelhetetlenül megbuktunk.

Tanuljunk, olvassunk, olvassuk a prédikációs könyveket is néha, de járjunk a magunk lábán. Legfeljebb a vázlatokat vegyük át, de azokat is erősen dolgozzuk át a helyi viszonyok szerint. Valahogyan így vagyunk az A. C. prédikációival is.

A *lelki élet könyveit* két csoportba osztják: lelki olvasmány és életrajz. Kell egy alapos aszkétika és misztika, mely eligazít az egész vonalon. Becsüljük meg a nagy szentek és misztikusok írásait: Szent Ignác Lelkigyakorlatos könyvét, Szalézi Szent Ferenc, Szent Teréz és Keresztes Szent János írásait és Rodriguez könyvét, melyet évszázadok próbáltak ki. Prohászka és P. Müller elmékedései nagyon beváltak, de a kiválasztás ízlés dolga.

4. Helyes elv, hogy minden papnak a rendes teendők ellátásán kívül legyen egy *kedvenc tudománya*, akár valamelyik teológiai szakág, akár az irodalom, történelem, közgazdaság és szociális kérdés, a népegészség, a gazdálkodás, szövetkezeti ügy stb. A teológián külön szemináriumi gyakorlatok vezetnek be egy-egy szak irodalmába és a tudományos kutatásba. Ha népünk javára, világi szakban képezzük magunkat, a legjobb összefoglaló szakmunkával kell kezdenünk. Hogy ezt az autodidaxist minél előbb siker koronázza, kérjük ki szakemberek tanácsát.

Csupán megemlítem, hogy egy világnyelv ismerete szükséges előfeltétele minden tudományos önképzésnek.

II. *Törődünk a plébániai könyvtárral!*

Száz-kétszáz évvel ezelőtt valaki rendelkezett a plébániai könyvtárak létesítéséről és akkor bekerültek ismeretlen nevű auctorok dogmatikai, morális és kánonjogi munkái és régi prédikációs könyvek a könyvespolcra. Az új plébánosok ezt a fundus instructust kitették a folyosóra vagy gabonásba, hogy helyet ne foglaljanak el. Nem jelent felfrissülést, ha az újabb rendeletek szerint az ott elhunyt papok könyvtára a plébániát illeti: az öreg plébánosok könyveik javát életükben elajándékozzák, egyes sorozatok hiányosak, a legtöbb könyv

pedig nem bírja az időt: harminc-negyven évig szolgálta gazdáját s az új gazda igazán jobbat nem tehet, mint ha a gabonásban vagy a folyosón jelöl ki helyet nekik.

Az új plébániákon plébániai könyvtár nincs. Ezen nem változtat az, hogy egyes folyóiratokat vagy könyveket az egyházközség terhére megrendelhetünk „a plébániai könyvtárban való megőrzés kötelezettsége mellett”.

Egyes koronagyűlések felvetették az espereskerületi kölcsönkönyvtárak kérdését. Ez sem vezetett sikerre, mert a papság helyhez-kötött és nem ül vonatra egy könyv kikölcsönzéséért.

Ha minden egyházközség egyénileg oldja meg a plébániai könyvtár kérdését, éppen a tudományszerető papok járnak rosszul áthelyezések esetén: új állomáshelyeiken kezdek elülről. De ez nem jelenti, hogy ne kezdjük.

Véleményem szerint a plébániai könyvtárba olyan munkák valók, melyek vagy kiállották az idő próbáját, vagy olyan költségesek, hogy a pap alig bírja (sorozatos kiadványok, díszkiadások), vagy annyira helyi érdekűek, hogy méltán lehet az egyházközségre hárítani. Az első és második komoly érték, a harmadikban lehet időnkint selejtezni, de fele még mindig érték marad. Mit nem érne, ha a Summa theologica, Liguori morálisa, legalább egy szentatyá, Pázmány munkái, a magyar földrajz és történelem, a székelységre vonatkozó irodalom, egyházmegyénk történelmi kútfoi legalább minden második plébánia könyvtárában megvolnának!

Ahogy a kézikönyvtár pénzügyi részénél mondtam, a plébániai könyvtárt is költségvetésileg kell megalapozni. Azt hiszem, kevés olyan plébániánk lesz, ahol évi 100—200 P-t rendszeresen fel nem lehetne venni a költségvetésbe.

III. Sokszor fordulnak a paphoz valami jó olvasnivalóért. Gondoljunk vissza diákkorunkra, amikor falunk papjai vagy a hittanárunk egy-egy vallásos könyvet nyomott kezünkbe és ezzel hivatásunkat és lelki fejlődésünket döntően befolyásolta.

Szükség van *plébániai népkönyvtár*ra sokféle okból. A népnevelés, a földművelésügyi minisztérium, minden kaszinó, iskola és olvasókör azon kezdi, hogy könyvtárakat alapít: de bizhatjuk-e rájuk a katólikus gondolatot és a lelkeséget? Végzettségünkénél és hivatásunknál fogva sem engedhetjük ki kezünkéből a szellemi vezetést. A mienk legyen a legjobb könyvtár.

Sorozatok, folyóiratok bekötéséből, kiselejtezett könyvek összeajándékozásából, alkalmi iratok beiktatásából, országos gyűjtésből nem lehet könyvtárt létesíteni. Egyik német misszionárius bíráttal az ajtó elé állott és 100 lejt gyűjtött a német népkönyvtárra és állandóan hangsúlyozta: Olvasni, olvasni, sokat olvasni. Egy 300—500—1000 kötetes jól összeválogatott népkönyvtár igen szép elindulásnak.

Helyes, ha a népműveléssel kapcsolatba hozzuk, bár a háború alatt nem várhatunk kormánytámogatást. Helyes az óvadék, valamint csekély olvasási díj szedése: aki nem értékeli a könyvet, az ingyen sem olvassa, de vissza sem hozza. Olvasási díjából nem lehet könyv-

tárt fejleszteni. Még egyetlen könyvtár sem létesült biztos és elegendő fedezet nélkül.

Honnan vegyük a fedezetet? Első forrás az egyházközség költségvetése. Második forrás valamelyik katolikus egyesület pénztára. Harmadik: szervezzünk egyesületet az intelligenciából, népművelőkből, iparosokból, kereskedőkből, akik rendes évi tagságot fizetnek és a könyvtárat ingyenesen használják. Negyedik: keressük meg a községet és szövetkezeteket, hogy évi bizonyos összeggel támogassák.

Hogyan válogassuk össze a könyveket? Ismerjük a különböző könyvjegyzékeket, a KALOT népkönyvtárjegyzéke mutatja az ütemet. Legyünk tekintettel a tagokra; ismernünk kell a különböző könyvtárak állományát: ami ott megvan, nem szükség beszerezni, hacsak külön terjeszteni nem akarjuk. Tartsuk az olvasók ütéreén a kezünket: nem szeretik azt a boltot, ahol „nincsent” árulnak.

A KALOT könyvosztálya, a Szent István Társulat, a Korda és a Magyar Könyvbarátok útján állandóan gyarapíthatjuk.

A népet rávezetjük olvasásra, a könyv megbecsülésére. A lélek harca ez: „Ama studia litterarum et peccata carnis non amabis.”

Lajos Balázs plébános

Szentírásos papi lelkiség. (III.)

A Szentíráshoz, a Szentírás lelkéhez vezető utakat és lehetőségeket, melyeket eddig láttunk, kimondottan lelki, papi szemszögből nézve kerestük és kíséreltük meg fellelni. Papi szem, papi lélek, papi szív számára próbáltunk meg lehetőségeket felkutatni, utakat megjelölni, melyeken át mint papok közelíthetünk a Szentíráshoz, szelleméhez és lelkéhez. Ezért hoztuk vonatkozásba a Szentírást Istennel, úgy fogtuk fel, mint a mennyei Atya levelét, felfigyeltünk a könyvek szentiségére, vonatkozásba hoztuk örök Főpapunkkal, megkíséreltük úgy értékelni, ahogy maga az Úr Jézus értékelte, elénk állott a Szentírásban továbbtanító isteni Üdvözítő, az Eucharisztia mellett lelkünket isteni tanítással tápláló asztal lett a Szentírás, melynek olvasását sacramentalnak, szentelménynek tartottuk. Ezen utakat, mint papok, mint: „Választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet és szerzett nép”¹ kíséreltük megtalálni és fellelni. Papi mivoltunk, királyi papságunk mellett azonban emberek is vagyunk. A lelki, tehát mélyebb szemszögből tekintett útkeresések mellett a Szentírás lelkéhez, szelleméhez méltán tehetjük tehát megfontolás és vizsgálódás tárgyává, vajjon vannak-e lehetőségek és vannak-e adva módok, nyílnak-e meg utak ember-mivoltunk számára a Szentírás emberi szemmel kereshető szépsége, nagysága és kiválóságának kutatására és megtalálására? Igaz ugyan, egyben teljesen való, hogy ezen emberi szempontok és útkeresések az előzőekben kifejtett papi szempontokhoz és útkeresésekhez viszonyítva az értékelés szempontjából csak mint másodrendűek sora-

¹ I Pét. 29.

kozhatnak amazok mögé, de felemlítésük és a reájuk utalás, úgy gondolom, nem érdektelen és még kevésbé lesz felesleges.

A Szentírás pap-emberi szemmel kereshető szépsége, nagysága és kiválósága megközelítésére az első ösvény és csapás: fogjuk fel és tekintsük a Szentírást mint esztétikailag szép irodalmi művet.

Napjainkban mint pap-emberek szűkebb és távolabbi környezetünkben azt vagyunk kénytelenek megállapítani, hogy valóban papírkorszakban, jobban mondva az írott és nyomtatott betű, a könyv korszakában élünk. Hihetetlen olvasási vágy és betű utáni láz fogja el és gyötri az embert. Nyelik az emberek a betűket, a könyveket, talán nem is mindig elmélyedve bennük. A ma élethullámozgásában úgy hiszszük, hogy embertestvéreink élnikívánása, életigénylése az anyagiak után majdnem egyedül és majdnem kizárólagosan a betű területén és a könyv piacán mozog. Igazságtalanok lennénk azonban, ha azt állapítanánk meg és határozottan ki is mondanánk, hogy ez a betűláz és könyvéhség nem jelenthetné az olvasótábor egy jó részében az esztétikumnak, a nagyságnak, a szépségnek, a kiválóságnak keresését. Az olvasási láz és az olvasásban való állhatatos kitartás a nagy gondolatok, a nagy horderejű jelszavak keresését jelenti, vágyat, törekvést az irodalmilag szép és irodalmilag kiváló felé.

Mármost a mi pap-emberi feladatunk és kötelességünk a mai papírkorszakban és a mai könyvszázadban az, hogy előbb mi magunk keressük meg az utat, azután környezetünkben is teremtsük meg a lehetőséget a Szentírás emberi szemmel nézett irodalmi szépségének, kiválóságának és nagyságának felismeréséhez. Fogjuk fel elsősorban mi magunk, azután állítsuk oda a Szentírást nemcsak mint irodalmilag kiváló könyvet, hanem egyenesen mint az irodalmi szépek remekművét. Mutassunk rá a Szentírásnak az irodalmilag képzettek és műveltek számára aránylag nehezen megközelíthető szépségeire.

Mi pap-emberek valljuk elsősorban, hogy a Szentírásban az egyszerű külső, az egyszerű kifejezésmód, az aránylag irodalmi dísz nélküli külső ellenére is szépet, nagyot, kiválót kell látnunk.

Természetesen éppen a Szentírás külső alakja, kifejezésbeli egyszerűsége miatt nehézségekre akadunk, míg magunk is eljutunk vagy másokat is eljuttatunk az előbbi megállapítás igazságáig, de ezen nehézségektől maguk a szentek sem voltak mentesek.

Szent Ágoston írja „Vallomásai”-ban, hogy fiatal korában nagyon elmélyedt Cicero és más pogány írók műveinek tanulmányozásába. Mikor azután fel akart figyelni a Szentírásra és annak irodalmi szépségére, nem tartotta azt érdemesnek és méltónak arra, hogy a pogány írók klasszikusan irodalmi veretű műveivel összehasonlítsa és összemérje. Ő maga írja: „Felfuvalkodott lelkiütem visszariadt a Szentírás külsejétől, annak egyszerű elbeszélés- és kifejezésmódjától. Éleslátással nem hatoltam be akkor még a Szentírás szellemébe és lelkiütemébe.”²

Mikor Szent Jeromos a magányba visszavonult, oly nagy kedvét lelte és örömét a világi tudományokban, — in profanis litteris — hogy

² Szent Ágoston: Vallomások, 3, 5; 8, 12.

nem ismerte az alázatos Udvozító és az egyszerű Szentírásból áradó lelki örömet. Ő maga írja: „Sok éjtszakai virrasztás, a könnyek valóságos patakja után, melyek elkövetett bűneim miatt lelkemből előtörtek, ismét Plautust vettem kezembe. Mikor egy alkalommal magamba szállva nekiláttam a próféták olvasásának, nem tetszett nekem az egyszerű kifejezés és beszédmód; akkor még nem láttam meg az Írás fényét.”³

Sokak számára fennállanak talán ugyanezek a szentágostoni és szentjeromosi nehézségek, miket a Szentírás látszatra egyszerű külső irodalmi alakja, nyelvezete, kifejezésmódja okoz, talán még azoknak is, kik feléje jószándékkal közelítve, benne az esztétikai és irodalmi szépet, a nagyot, a kiválót keresik. A Szentírás talán nem mondható irodalmilag szépnak a profán irodalom mérlegére téve és ennek szemüvegén át nézve, mely a szépséget nagyon sokszor merőben a külső formában és felületes kellemben találja. De egyedüli abszolút szépnak mégis joggal nevezhető a Szentírás. Hiszen ha az attributa divina között az igazság, jóság, tökéletesség mellett az isteni szépséget — pulchritudo divina — is említjük, úgy ezek az attributumok szükségképpen tükröződnek az Isten szavában, a Szentírásban is és felcsillannak és világlanak a Szentírásnak a szent szerzőktől — auctores secundarii — adott egyszerű külső köntöse alatt is. Ilyen gondolkodás és felfogással közelíthető meg Szent Ágoston megállapítása a Szentírás emberi szemmel keresett szépségéről és nagyságáról: „Sint castae deliciae meae, Scripturae tuae; nec fallar in eis, nec fallam ex eis.”⁴ Így kell eljutnunk nekünk pap-embereknek a megállapításig, hogy a Szentírás mint az isteni igazság, jóság és szépség visszfénye a kifejezés ereje és irodalmi nagyság tekintetében felülmúlja a világirodalmat, Homeros nem éri el Mózes a hálaadó és dicsőítő énekekben, Horatius Carminái nem érik utól a Zsoltárok könyvét lendületben, sem Vergilius nem ér Izaiás nyomába, mikor az az Isten felségét ecseteli. Hogy valóban eljuthatunk idáig, arra a vonatkozó irodalom biztató kezdésekkel és szép példákkal szolgál.⁵ Amikor tehát emberi szemmel keressük a kiválót, a nagyot és a szépet a Szentírásban, az egyszerű külsőt, a nyelvet, a kifejezést csak lepelnek tekintsük, mely az Isten jóságát, nagyságát és szépségét takarja. „A Szentírás egyszerű betűi merőben és pusztán csak ablakok, melyeken át Isten tekint az emberekre és beszél rajtuk keresztül hozzájuk.”⁶ A Szentírás esztétikai szépségét, emberi nagyságát és kiválóságát sejtette meg bizonynyal kereső lélekkel és kutató szívvel a költő is:

„Minden fakul, minden romlik.
Márványtár is összeomlik,

³ Szent Jeromos: Levelei 22, 30, 2.

⁴ Szent Ágoston: Vallomások: 11, 3.

⁵ E. Nordeu: Agnostos Theos, 1913.

A. Wünsche: Die Schönheit der Bibel. 1906.

O. Frommel: Die Poesie des Evangeliums Jesu. 1906.

N. Peters: Unsere Bibel.

⁶ Dr. Tóth Kálmán: Szentföld és Szentírás 41.

Bíborleplek ronggyá mállnak,
 Dicsőségek füstbe szállnak.
 Csak ez a könyv nem tér porba,
 Mintha volna élő lelke!
 Ez a könyv a Mózes bokra,
 Isten szíve dobog benne!"⁷

Kiválót és esztétikai szépet talált meg a tudós, mikor a Szentírásból megállapítja: „A Szentíráshoz viszonyítva az összes könyvek, még a legjobbak is olyanok, mint a bolygók, melyek minden fényüket, szépségüket és ragyogásukat a naptól kapják.”⁸

Emberileg is nagyinak, kiválónak és szépnek fogjuk látni és találni a Szentírást, ha nézzük azt a csodás hatást, amit a Szentírás gyakorolt a kultúra, az egyetemes emberi művelődés különféle területeire. Ezt a csodás hatást mibenléte és működésére nézve csodálatos termékenységekben és termékenyítésben kell látnunk és megjelölnünk. Ez a könyv, a könyvek könyve, keletkezésétől napjainkig ott állott az emberi kultúra, az emberi művelődés mellett. Láttá kultúrák születését, térfoglalását, láttá kultúrák egymással való küzdelmét, kultúrák letűnését és megsemmisülését; mindeniket túlélte, mindeniket nemesítette és termékenyítette. Nincs a kultúrának, az egyetemes emberi művelődésnek olyan területe, melyen ne érezte volna jótékony, termékenyítő hatását, mind szellemtörténeti, mind pedig képzőművészeti téren. N. Peters művében részletesen foglalkozik a Szentírásnak a kultúra egyes területeire gyakorolt termékenyítő hatásával.⁹ Művében ilyen fejezeteket olvashatunk: „A Szentírás mint a költészet előmozdítója. Mennyiben mozdította elő a Szentírás a nyelvészeti tudományok fejlődését, Szentírás és költészet, Szentírás és bölcsélet, A Szentírás és a teológiai tudományok, A Szentírás viszonya a polgári joghoz, A Szentírás viszonya a politikához” stb. Egyik érdekes fejezet a másikat követi, mind a Szentírásnak az emberi kultúrára tett hatását fejtegetve.

Korunkban, amikor sokan hajlandók azt hinni, hogy a kérdések-kérdése, a legégetőbb kérdés a szociális kérdés és a vele kapcsolatos probléma-komplexum, különösen nagyon üdvös lenne feldolgozni a Szentírás és a szociális kérdések vonatkozását. Egy német pap, Fahsel Hellmuth berlini káplán úttörő munkát végzett e téren. Ma társadalomtudományi elméleti előadásokat tartanak a hallgatóságnak, jobban mondva terhelik a hallgatóságot ilyen tárgyú előadásokkal. Milyen jó lenne, mennyire a művelődésnek, a kultúrának tennénk mi pap-emberek nagy és jó szolgálatot, ha foglalkoznánk a Szentírás minden időben aktuális szociális gondolataival! Minő jó szolgálatot tennénk az emberi művelődésnek, ha pl. feldolgoznánk az őskeresztények szent kommunizmusát az Apostolok cselekedeteinek¹⁰ előadásában, akik önként adták el javaik fölös részét, hogy példás életüket az ima és a

⁷ Gárdonyi: Írás a bibliában.

⁸ Boyle. Id. Tóth Tihamér: A vallásos ifjú I.

⁹ N. Peters: Unsere Bibel 171—279.

¹⁰ Ap. Csel. 2, 44—46.

szentáldozás mellett a tevékeny felebaráti szeretet gyakorlásával tegyék még tökéletesebbé és szentebbé. Az emberi művelődésnek tennének hasznos szolgálatot és sokak számára tehetnének a Szentírást emberi szemmel nagyraértékelt, kiváló művé, ha meghirdetnék, mondjuk a mózesi és prófétai törvényhozás szociális vonatkozású alaptételeit: „Mikor földed terményeit aratod, ne arasd le egészen a föld színéig és ne szedd össze az elmaradt kalászokat és a lehullott szemeket, hadd szedjék össze a szegények.”¹¹ Az özvegyek és árvák jogainak védelme szintén Mózesnél indul el: „Özvegynek és árvának ne ártsatok, ha sanyargatják őket, hozzám kiáltanak”,¹² Jóbon keresztül: „A szegények kívánságát meg nem tagadtam, falatomat egymagam meg nem ettem, evett abból az árva, ifjúságomtól kezdve, mint atyánál nevelkedett nálam a szegény”,¹³ átnyúlik az Újszövetségbe: „A tiszta és szeplőtelen vallásosság ez az Isten és az Atya előtt: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő szorongatásukban.”¹⁴

Ime, ezért is nagy mű, kiváló könyv, emberileg is legmagasabbra értékelendő irodalmi mű a Szentírás, mert amióta keletkezett, mindig jótékony termékenyítő erővel hatott az emberi kultúrára és művelődésre irodalmi, képzőművészeti, sőt még társadalomtudományi, szociológiai vonatkozásban is.

A harmadik út és lehetőség arra, hogy a Szentírást pap-emberi szemmel nézve nagy műnek és kiváló alkotásnak tekintsük és mint ilyenhez közelítsünk, annak a meggondolása, hogy a Szentírás, Istennek írott szent Igéje, üdvösségünknek égi záloglevele évezredek át, fennállása óta az emberiség életkönyve volt. Az emberiség nagy gondolkodói, nagy írói, neves tekintélyek mondják a Szentírást az emberiség életkönyvének és így is értékelik azt.

Walter Scott halálos ágyán kérte környezetét: „Könyvet adjatok nekem!” Odaadták neki leghíresebb regényét. Visszautasította és környezetének értékre adta, hogy a könyv alatt a Könyvek könyvét, a Szentírást értette.¹⁵

Kant szavai szerint számára a Szentírás „a legdrágább és legnemesebb kincs, mely nélkül nyomorultnak érezné magát”.¹⁶

G. Tanzer egész könyvet ír arról, hogyan értékelte és becsülte Goethe a Szentírást.¹⁷

Heine mondja a Szentírásról: „Ez az ősrégi, szerény külsejű könyv úgy melegít bennünket, mint a nap és úgy táplál, mint a kenyér.”¹⁸

Stanley, az Afrika-kutató az őserdők, az áthatolhatatlan bozótok között ezer és ezer veszedelmet rejtő expedíciós útjai magányában jutott el a Szentírás értékeléséhez és megbecsüléséhez.

A nagy orosz írónak, Dosztojevszkinek fogsága nehéz idején

¹¹ III Móz. 19, 9—10.

¹² II Móz. 22, 22.

¹³ Jób 16, 12.

¹⁴ Szent Jakab 1, 27.

¹⁵ Krogh—Tonning: Essays, München 1906, 140. l.

¹⁶ N. Peters: Unsere Bibel, 198.

¹⁷ G. Tanzer: Goethe und die Bibel. Leipzig, 1930.

¹⁸ N. Peters: Unsere Bibel, 307.

lett barátjává — mint ő mondja — a Szentírás. Mindíg magánál tartotta, jelentősebb pillanatokban felnyitotta, szavait, sorait mint Isten szavát fogadta és olvasta. Halálos ágyán arra kérte feleségét, hogy törekedjen erőt és vigaszt meríteni a Szentírásból.¹⁹

A haldokló Strindberg kezébe vette a Szentírást, keblére helyezte, majd így szólott leányához: „Most már mindennek vége és minden elmúlik, de ez az egyedül igaz könyv, ami megmarad.”²⁰

Néhány futólagos szemelvény is mutatja, hogyan vált a nagy írók, gondolkozók, az emberiség vezető, nagy szellemei számára a Szentírás az élet könyvévé, melynek minden bizonnyal nagysága, kiválósága miatt adták meg a megtisztelően kitüntető jelzőt és elnevezést.

Am sokkal inkább az élet könyvévé vált a Szentírás az emberiség, a kereszténység nagyjainak, a lelki nagyság elitcsapatának, a szenteknek életében. Az embereknek életében, akik valóban Jézust öltötték magukra, kiknek élete örök eszmék visszfénye volt, kiknek minden mozdulata példaadás, minden lépése szeretet és minden törekvése apostolság volt, kiknek eledele az Oltáriszentség és mellette az isteni szó, a jézusi tanítás szentírási asztala. Ha a szellemi kultúra hirdetői és művelői számára az élet könyve volt a Szentírás, egy magasabb, egy lelkibb értelemben vett élet könyvévé lett még inkább a tökéletességre törekvő lelkek és szentek életében.

Az élet könyvévé, a tökéletes élet könyvévé vált a Szentírás Remete Szent Antal számára, mikor Jézus szavát hallotta a Szentírásból: „Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el, amid vagyon és oszd el a szegényeknek és kincsed leszen a mennyekben és jer, kövess engem.”²¹

Szent Ágoston számára is életkönyvvé vált a Szentírás, mikor a „Tolle lege”-t hallotta és annak engedelmeskedett.

Assiszi Szent Ferenc számára nemcsak életkönyvvé lett a Szentírás, hanem annak igéi, melyeket kitagadtatása után hallott a templomban, valóságos életprogrammá a maga és rendje számára: „Ne legyen aranyotok, se ezüstötök, se pénzetek övetekben, se táskátok az útra, se két köntöstök, se sarutok.”²²

Meschler²³ szerint a Szentírás majd minden szavában „csodálatos és isteni élet” tükröződik. Ennek a csodálatos és isteni életnek hatásait vizsgálva, figyelemreméltó jelenségekre mutat rá az Egyház életében, miket a Szentírás hozott létre. Jézus szavai az üldözésekről: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa”;²⁴ „És gyűlöletesek lesztek mindenki előtt az én nevéért;”²⁵ „Aki meg akarja menteni életét, elveszti azt; aki pedig

¹⁹ Az író leányától írott életrajza. München, 1922. 94. o.

²⁰ Linzer Theol. Quartalschrift, 1917, 215. o.

²¹ Szent Máté 19, 21.

²² Máté 10, 9.

²³ M. Meschler: Die Gabe des heiligen Pfingstfestes, 116.

²⁴ Máté 5, 10.

²⁵ Máté 10, 22.

elveszti életét énértem, megmenti azt.”²⁶ E szavak adták az Egyháznak a vértanúk ezreinek főséges csapatát.

Az evangéliumi tanácsok²⁷ kihajtásai és kivirágzásai a szerzetesrendek az Egyház életében. Az önkéntes szegénység, az engedelmeség és lelki tisztaság szentírási szavai nemcsak az élet könyvének igéi lettek, hanem életprogrammá váltak a tökéletességre törekvő lelkek számára.

Jézus szavai: „Bizony, bizony mondom nektek, amit egynek e legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, azt nekem cselekedtéték”,²⁸ a jótékonyág és irgalmazó, könnyetszáritó, lelki és fizikai nyomorúságot enyhítő hőseit alakították ki az Egyház létének első idejétől kezdve, fennállásának egész folyamán át.

Ha látjuk a Szentírásnak akár az emberi nagyság igazi képviselői, a szentek életében, akár az Egyház életében megnyilatkozó csodálatos hatását, vértanúk, remeték, szerzetesek, felebaráti szeretet műveit stb., a Szentírást merőben emberi szemmel is, irodalmi szempontból is mérlegelve, valóban a könyvek Könyvének, irodalmilag is nagyoknak kell tartanunk.

De nem állhatunk meg ennél a mérlegelésnél és értékelésnél. A hivatás drága, szent kötélme visz bennünket az utakat járni és a módokat keresni, ahogyan a Szentírás igazi szelleméhez és lelkéhez hozzáférkőzhetünk és ahhoz másokat is, a gondjainkra bízottakat is elvezethetünk.

Útkeresésre, de útmutatásra is vagyunk kötelezve a Szentírással kapcsolatban hivatásunknál és a jézusi szó erejénél fogva: „Vizsgáljátok az Írásokat, azokban az örök élet vagyoni számotokra.”²⁹

Dr. Berkes László

²⁶ Lukács 9, 24.

²⁷ Máté 19, 21.

²⁸ Máté 25, 40.

²⁹ János 5, 39.

Cluny titka.

I. Catholicum vivum.

A kérdés.

Ma még egészen titokszerű számunkra a cluny-i reform világtörténeti hatása. A történetírók által megjelölt tényezők többnyire elégtelennek tűnnek fel a világraszóló eredmények létrehozására. Inkább csak sejtjük, mint világosan látjuk, hogy a cluny-i kolostorban minden hasonló kísérletet felülmúló lelki energiák halmozódtak fel, elég erősek az egész akkor ismert világ átalakítására. Hogy mik voltak ezek az erők, arranézve már jobbra csak találgatásokra vagyunk utalva.

Ilyen titok mindjárt az, hogyan sikerülhetett néhány cluny-i szerzetesnek, bármily pápai felhatalmazásokkal felszerelve, elvadult életű kolostorokat máról-holnapra megfegyvelmezni, a farkasokat bárányokká változtatni, a független jogokkal felruházott apátságokat önkéntes meghódolásra és csatlakozásra bírni? És ha szerzetesek egyesülését megérténénk is, hogyan magyarázzuk meg azt, hogy a világi papság legjobbjai velük szövetkezve ugyancsak hatalmas reformmunkába kezdtek? Hisz egészen más viszonyok közt élvén, a szerzetesi reform kihatása bennük legfeljebb egyéni megújódást eredményezhetett volna. Azután hogyan kelthetett a cluny-i reform a világ nagyaiban oly lázas érdeklődést, hogy a királyi udvarok, sőt az egész nemesség lassankint utánuk kezdte alakítani életét? Hogyan tudtak a mozgalom képviselői egész pogány országokat a kereszténység útjára terelni s hogyan tudták a középkori kultúra és rend kialakulását döntően befolyásolni?

Az okok és okozatok egész szövevényét felderíteni a részletes kutatás feladata. Minket ezek a kérdések elsősorban a lelkiség szempontjából érdekelnek, és pedig azok a mozzanatok, melyeknek tanulsága a mi viszonyaink közt is hasonló eredménnyel lenne alkalmazható. S erről az oldalról tekintve Cluny apostoli sikereit, indokolt feltevésnek látszik előttem, hogy valamennyi okot vissza lehet vezetni egyre: a katolikus Egyház és vallásosság sajátos értékeinek szerencsés megragadására és mélységes átélésére. Csak ez tehette a clunyt a Világegyház annyira hathatós és kedvelt segítőivé, ezáltal találták meg az utat szerzetesekhez és papokhoz, egyháziakhoz és világiakhoz, urakhoz és tömegekhez egyaránt.

A katolikum gazdag tartalmából csak néhány, a clunyt rendkívül jellemző és számunkra is fontos vonást veszünk vizsgálat alá. Tárgyunkat két részletben pergetjük le: az első — catholicum vivum — ennek az értekezésnek a tartalma, a második — catholicum vivificans — a következőé. Ezzel a felosztással is hangsúlyozni szeretném,

hogy a katolikum akkor lesz igazán az egész világot átalakító, kiáradó éltető erővé, hogyha lesznek olyanok, akik előbb magukban mélyesen átélnek.

A katolicizmust átélni nemcsak annyit jelent, hogy az Egyházzal nagy élményünk legyen, hanem azt is, hogy legbenső lelki életünket szerinte alakítsuk. Clunyben ezt három szembevetendő vonásban figyelhetjük meg. Egyik a szentek közti bensőséges lelki kapcsolat, a *communio sanctorum*, mely megadja a szerzetházak egyesülésének kegyelmi hátterét; másik uralkodói jellemű szentek s ezek tényleges uralma, a *hierarchia viva*, mely a világi papság reformjának kapcsolódását magyarázza; harmadik a szent életstílus, a *sanctificatio vitae*, mely a nemesség átalakításának kérdésére ad feleletet. A tömegek és a pogány népek megnyerésének titkát a következő cikkben vesszük boncolás alá.

Communio sanctorum.

Az első kérdés, amelyet felvetettünk, Clunynek a kolostorok reformjára gyakorolt rendkívüli hatása. Ebben feltétlenül szerepük volt a külső körülményeknek, az exemptio utáni vágynak, a reformáló apátok nagy egyéniségének és életszentségének, mégis az eredmény aligha lett volna maradandó, ha isteni segítségtől támogatva rá nem tapintanak a katolikumnak arra a jegyére, mely a szerzetesi közös életnek legbenső lényegét érinti: a szentek egyességére.

A *communio sanctorum* tana (L.: Dictionnaire de Theologie Catholique) bár a keleti egyházban is megvan, mégis sajátos katolikus értéknek számít, mert az egyetemes egység és szentség jegyeit kapcsolja össze. Tulajdonképpen a *corpus Christi mysticum* igazságának a lelki életben való gyakorlati értékesítése. Mert hogyha a keresztények egy titokzatos testet alkotnak, akár itt a földön élnek a küzdő Egyházban, akár a tisztítóhelyen, a szenvedőben vagy a mennyben a dicsőültek között, mi akadály lehet annak, hogy ezek a tagok összeműködve egymást imával és jócselekedetekkel támogassák? Egemás kölcsönös támogatásának ez a lehetősége mindig is tudatában volt a kereszténységnek. Az első századokban az egyházi közösség, *communio*, a *pax* fogalmával kapcsolódik s az Eucharishtiában való részesedés juttatja kifejezésre. A mártírok közbenjárásának felhasználása szinte túlmegy a megengedett mértéken. A tisztítóhelyen szenvedő lelkekért való könyörgés szokása sírfeliratokban, liturgiákban maradt ránk, de teljes érvényre csak Cluny nyomán jutott.

A szentek egyességének eszméje Szent Odiló apát működésében világosan felismerhető. Előtte is voltak ugyan imaszövegségek az egyes bencés kolostorok között, de Odiló alatt a clunyi imaszövegség egész Európát behálózta. A szentéletű szerzetesek közbenjárásának szinte csodatevő erőt tulajdonítottak. Szent Odilóval imaszövegségben voltak II. Szent Henrik császár és Szent István magyar király, II. Szilveszter pápa az ő imájától várja az isteni segítség leledését s pápai trónját ajánlja fel viszonzásul. A *communio sanctorum* eszméjéből folyik a szentek tiszteletének terjesztése is. Odiló megírja elődjének, Szent Majolusnak életrajzát, s a clunyi apátok és szerzetesek közül többen írnak hasonlót. Gyengéd áhítattal viseltettek Szűz Mária iránt.

Odiló fennmaradt 15 beszéde közül is 4 a Szent Szűzet magasztalja. De legeredetibb áhítata a tisztítóhelyen szenvedő lelkek kiszabadítását célozza. Kolostoraiban bevezeti a halottak napjának megülését mindjárt a Mindenszentek ünnepét követő napon. Innen terjed el azután az egész világra.

A szentek egyességének hitéből folyik az a megkapó tisztelet, amellyel szentéletű szerzetesek, papok és világiak egymást körülveszik. Ma szinte értetlenül olvassuk a kölcsönös tiszteletnek, szeretetnek, csodálatnak gyermekien őszinte kitöréseit. A pápák valósággal dicshimnuszokat írnak még élő clunyi apátokról. Szent Henrik császár halálos ágyához hivatja Odilót és sírva csókolgatja köpenye szegélyét. Maga Odiló pedig Monte Cassinoban jártában engedélyt kér, hogy megcsókolhassa a szerzetesek lábanyomát.

Az egymás iránt érzett tiszteletnek lélektanához Szent Ágoston iratai adják meg a kulcsot. A nagy egyházatya a szellem kölcsönös élvezetét a legfőbb örömök közé számítja s közvetlenül Isten élvezete után állítja. Békerendszerének csúcán mint Isten országának legfőbb célja áll a legösszhangzatosabb egyesülés és egység Isten és egymás szeretetében és élvezetében. Ez Isten országának békéje, melyért a földön zarándokló Isten városa küzd. Nem csodálkozhatunk rajta, ha ilyen célkitűzés birtokában a középkor katolikusai keresve-keresték egymásban a kiemelkedő kegyelmi vonásokat s magasztalva ismerték fel az Isten ajándékait.

Mindez magyarázatul szolgál arra, mi volt az Cluny küldötteiben, ami a meglazult fegyelmű kolostorokra akkora hatást tett, hogy érte érdemesnek találták lemondani világi örömeikről. Ennek a lemondásnak nagyságát csak akkor tudjuk igazán értékelni, ha figyelembe vesszük, hogy nem egy kolostor lakói már teljesen elfelejtették a Regulát, kiosztották maguk közt a földet, a falakon kívül laktak, megházasodtak, vadásztak, ittak, vitézi életet éltek. A fegyelem visszaállítása nem is ment simán. Szent Odót egyik ajándéku kapott apátságban fegyverrel fogadták és csak nagy alázatával tudta a felbőszült szerzeteseket lefegyverezni, midőn számárháton vonult be közéjük. De az eldurvult lelkekben még mindig élt az eszményibb élet elképzelése, s a clunyieknek éppen ezt a boldogabb életet sikerült eléjük varázsolni.

A szerzetesség már a kezdet kezdetén abból alakult ki, hogy egy nagy egyéniség köré gyülekeztek tanítványai, hogy a tökéletességben vezérük, atyjuk gyanánt kövessék. S mivel a vezető Krisztus útján és nevében vezette őket, a szerzetesség lényegének mélyén megtalálható a szentek egyességének eszméje. A szerzetesi közösség eszmeileg szentek társasága s aki szemük elé tudja vetíteni, mily könnyen el lehet érni a clunyi úton a szentek társaságának és Istennek édes élvezetét, annak nyert ügye lehet. Cluny pedig, amint azt a harmadik kérdés kapcsán látni fogjuk, valóban kíváncsiságot tudta tenni a közösségi életet.

A szentek egyességének értékesítése ma ismét időszerű. Időszerűvé teszi a corpus Christi mysticum tanának újjáéledése s a társadalom különböző mozgalmában megnyilvánuló egység-törekvés. A tan gyakorlati kivitele és az egységmozgalmak éltető lelke ma sem

lehet más, mint Istennek átadott szent emberek találkozása Krisztusban kölcsönös ima, böjt, alamizsna áldozataival. Ez a kegyelmi egység az a forrás, ahonnan a papi egységnek is táplálkoznia kell. Az ima és áldozatok egysége az első. Azután pedig fel kell egymásban ismernünk, elismernünk, megbecsülnünk és élvezetünk tárgyává tennünk egymás szellemi és lelki kincseit. A liberális kor kifejlesztette a vetélkedést, a gyanakvás szellemét. Ezt el kell vetnünk, őszintén feltárni testvéreink előtt Istentől kapott ajándékainkat és gyönyörködnünk az övékben. Ha aztán a lelkek nevelői és pásztorai együtt éreznek, a juhok összetételése már nem jelent nagyobb gondot.

Hierarchia viva.

Hogy a clunyi reform hatása a világi papságra is kiterjedt, annak ismét külön oka van. Magyaráztatnak korántsem elég az a körülmény, hogy reformszellemű pápák és püspökök a clunyiek imahadjáratát, példáját és személyét használták fel a klérus szellemének megújítására. Mindez máskor is megtörtént. Megtörtént az is, hogy szentéletű szerzetesek tömegesen kerültek püspöki székre, a hatás mégsem volt annyira szembeszökő. Különösen feltűnik az, hogy az exemptio s a clunyiek reformszellemé nem keltett ellenszenvet, sőt a legnagyobb megbecsülést és érdeklődést váltotta ki. A történetírók a reform idejéből alig tudnak más ellenük irányuló támadást kimutatni, mint egyetlen gúnyiratot, mely uralmi törekvésekkel vádolja őket. Az elvilágiasodott papságnak rokonszenve csak abból magyarázható, hogy a Gondviselés rávezette a clunyieket a katolikumnak arra a tartalmi jegyére is, amely a világi papság belső természetét a leg-tökéletesebben kifejezi. Ez a hierarchikus gondolat.

Az Egyház az első századoktól kezdődőleg elutasította a pneumatikus eretnekségeknek azt az érvelését, hogy a Szentlelket csak szentek adhatják tovább. A Szentlélek Krisztus titokzatos testében van s nemcsak egyesek külön privilégiuma. Krisztus a Mózes székében ülő farizeusoknak is tanító és kormányzó hatalmat tulajdonított s igénybe vette az ószövetségi papság szertartásait. Júdást is tanítani és csodákat tenni küldte és Péternek megjövendőlte az ördög rostálását. Az Egyház mégis minden időben erőfeszítéseket tett, hogy papjai szentek legyenek. A papszentelési szertartás is ezt az igényt és törekvést mutatja. Az Egyház történelme is világos bizonyítékokat szolgáltatott arra, hogy rosszéletű papok többet rontottak példájukkal, mint amennyi kegyelmet közvetített felszentelt kezük. Cluny idejében is egymást érték zsinati és pápai rendelkezések, melyek a papságnak a simónia és a nikolaitizmus tisztátalan karjaiból való kiszabadítására irányultak. Nem egyszer a híveket is eltiltották attól, hogy simóniás és tisztátalan életű papok kezéből elfogadják a szentségeket, s ez sokhelyütt lázongásra vezetett. Lehetetlenség is, és a szentség jegyével ellenkező, hogy az Egyház kívánatosnak tartsa a Krisztus székében ülő írástudókat és hasonlókat.

A hierarchia fogalma a jogi kifejezés alatt mélységes, belső tartalmat takar. Jelenti szentek uralmát és ennek előfeltételét: uralkodói típusú szenteket. Mert nem elég szentéletű emberek kezébe adni a hatalmat; aki Krisztus nyáját akarja terelgetni, annak olyan erényekre

és lelki adományokra van szüksége, melyek a kormányzásra képesítik. A világi papság lényegéhez tartozik a lelkipásztorkodás, ennek feladatai pedig nagyrészt kormányzó jellegűek. Természetszerű tehát a papságban az érdeklődés az olyanfajta lelkiség iránt, amely hivatásának betöltését megkönnyíti.

Cluny legfőképpen azzal ejtette bámulatba a pápákat, püspököket, papokat és világi fejedelmeket, hogy megalkotta az uralkodó szentek típusát. Hogy ez a típus nem áll messze a szent uralkodó keresztény eszményétől, az magától értetődik. Ebben az időben Szent Ágoston királyképét tartották tükör gyanánt a keresztény fejedelmek elé, s ez a kép nagyon hasonlít az ideális lelkipásztor, egyházfejedelem arcképéhez. A középkori királyokat mint a nép pásztorait valóban jóformán a klérushoz számították.

Szent Ágoston (De civitate Dei V. k. 24. fejezetében) a keresztény fejedelem valódi boldogságát az igazságos kormányzatban, valamint abban látja, hogy a dicséretre fel nem fuvalkodik; Isten tiszteletét terjeszti; fenyítést csak az állam védelmére és nem gyűlöletből alkalmaz; bocsánatot nem a bűnök büntetlenül maradására, hanem a javulás reményében osztogat; a kénytelenségből hozott szigorú törvényeket szelíd kegyességgel és jótékonyssággal enyhíti; a fényűzésben annál szigorúbb, minél inkább költsékezhetne; inkább a rossz kívánságokon, mintsem a nemzeteken kíván uralkodni; végül mindezt nem hiú dicsőségvágyból, hanem az örök boldogság kedvéért teszi; bűneiért az igaz Istennek az alázatosság, könyörület és imádság áldozatát bemutatni el nem mulasztja. Ezt a királyképet csodálatos hűséggel látjuk visszatükröződni a clunyi apátok egyéniségében.

A clunyi apátok szentek voltak és az életszentség királyi formáját gyakorolták. Egyugyanazon szerzetház élén álló s jórészt egymást követő Boldog Berno, Szent Odó, Szent Aymard, Szent Majolus, Szent Odiló, Szent Hugó és Tiszteletreméltó Péter a szentéletű férfiaknak olyan ragyogó sorozata, mely a maga nemében páratlan a szerzetesség történetében. S a mellett a Szent Ágoston által felsorolt erényeken kívül korukban szokatlan tudománnyal és nagy tehetséggel is rendelkeztek, nem egy közülük irodalmi tevékenységet fejtett ki, s külső megjelenésük is fejedelmi volt.

Odiló alakját így rajzolja meg életírója: „Középtermetű volt, tekintete tele méltósággal és kellemmel; a szelídekhez nyájas, a kevélyekhez és haragosakhoz rettenetes, hogy alig lehetett elviselni. Soványságában erőteljes, haloványságában ékes, ősz fűrtjeiben tisztes. Szemei mintegy fényt sugároztak, a szemlélőben félelmet és csodálatot keltettek, állandóan könnyesek a bűnbánattól. Mozdulatait, járását méltóság, komolyság, nyugalom jellemezte. Közeledése mint valami igen kedves öröm sugara és rendkívüli gyönyör ébredése. Hangja férfias és annyira kellemes, hogy a hallgatók lelkét simogatta hanghordozásának édességével. Beszéde tele kedvességgel, az ügyek természete szerint mérsékelt, nem elhamarkodott, nem is szólt alkalmatlan időben. Semmi hamis és mesterkélt nem volt benne, hanem természete csodálatosan megfelelt testi állapotának és élete rendjének.”

Valamennyi szent apátban kiemelik az életírók a szigorral

párosult mérsékletet, a megjelenésben nyilvánuló méltóságot és nyájasságot s a szegényekkel szemben tanúsított hősiességig menő bőkezűséget.

Odiló életíróját, Jotsaldus barátot, érdemes újból idézni a szentnek az emberekkel való bánásmódja tekintetében: „Az öregeket atyjaként tisztelte, az ifjabbakat mint testvéreit, az asszonyokat mint anyját, a leányokat mint nővéreit s valamennyit mint feletteseit. Mindenkinek családi társaságot nyújtott és üdvös társalgást. Senkinek sem volt terhére, senkinek kellemetlen, senki tiszteletére nem vágyódott, mástól semmit nem követelt, sőt a magáét örömmel átengedte. A saját hasznát elhanyagolta, hogy a közjót megőrizze. Annyira jótékony és bőkezű volt, hogy a mi időnkben egyedül áll a maga nemében.” Megjegyzi azt is, hogy uralkodók tiszteletnyilvánításait magában semminek tekintette, de hogy meg ne sértse őket, hálat mutatott. De a többi szent apát sem maradt el Odilótól az emberekre gyakorolt mély benyomás tekintetében.

Ilyen egyéniségek alkalmasak arra, hogy az emberek pásztorai legyenek, vad népeket megszelídítsenek és Krisztus édes igájába hajtsanak. Nem csoda, ha az olasz papság valósággal körülrajongta és példaképének választotta Odilót, ki Olaszországban gyakran megfordult.

Hogy milyen nagy szükség van napjainkban is szent papi egyéniségekre, akik a lelkipásztori erényeket hősi fokban gyakorolják, nem is kell hangsúlyoznunk. Elég azt kiemelni, hogy a papi egység eleven erejének is ez a biztosítéka. Mert a szelíd és erős szentek köré szívesen sorakozik fel a világi papság, míg a haragos vagy nőies szentektől visszariad. Főleg a jogi kereteket kell betölteni étellel, igazi, mély értelemben vett hierarchiává, szent uralommá tenni. Csak akkor lesz az egész társadalomra kiható lelki megújódás.

Sanctificatio vitae.

Harmadik megfontlásra váró kérdés: mivel hatott Cluny korának vezető társadalmi rétegére, a nemességre? Bár a szentek egységének eszméje köréje vonzotta a szenteket, bár a hierarchikus gondolat a fejedelmeket is magával ragadta, de a nemesek félpogány és szabad szellemű társaságára aligha lehetett ellenállhatatlan erejű. Hogy a szerzetesek a politikába is beleszóltak, semmit meg nem magyaráz, más időkben az ilyesmi csak ellenszenvet, sőt gyűlöletet váltott ki. Már közelebb jutunk a megfontláshez, ha arra gondolunk, hogy a clunyi szerzetesek nagyrészt a nemesség soraiból kerültek ki, bár láttunk már olyan eseteket is, hogy a más csillagok után járó vezetőréteg egyszerűen kitaszította a soraiból kikerült papokat és szerzeteseket. A megoldás csak akkor teljes, ha megértjük azt is, miért léptek be tömegesen a nemesek a clunyi reformhoz tartozó kolostorokba. Természetes, hogy ebben szerepet játszott a szent apátok hírneve, de ezenkívül még valami, ami a nemes lelket különös módon megragadja: Clunynek szép életstílusa volt. A szép külső formákban megnyilatkozó szentség, a szívet-lelket magasztos eszmékre hangoló, kegyelmi erőkkkel eltöltő szentségi élet az előkelő ifjúságra valósággal lenyűgözően hatott.

Nemes lelkek minden időben tele vannak romantikával és a szépség utáni rajongással. Ezek a szentséget is csak akkor tudják igazán értékelni, ha szép formákban nyilatkozik. És ezt adja a katolikus Egyház liturgiája, az eucharisztikus áldozat, az ünnepek áhítata, a szentségek és szentelmények egész életet megszentelő sorozata.

A clunyi élet egy királyi udvar élete volt, központjában a menyeyei Király szolgálatával. Minden részletmunka Neki volt alárendelve, Őt hozta az emlékezetbe. A XII. században építették ki azt a hatalmas, fényes román bazilikát, amely a római Szent Péter-templom felépítéséig a legnagyobb volt a világon. Amint Szent Bernát leírja, öthajós épület volt két kereszthajóval, hét toronnyal, huszonöt oltárral, tizenöt apsisal. Oszlopait ragyogó márványból faragták, a falakon festmények, az ablakok is üvegfestményekkel díszítve, a padlat a szentek mozaikképeivel kirakva, a falakon drága szőnyegek. A boltozatokról drágakövekkel kirakott körlámpák függtek alá, az oltárok mellett gyertyatartók helyett ércből művésziesen kovácsolt fák álltak gyertyákkal teleaggatva. De mikor még csak egyszerű kis templom állt a nagy bazilika helyén, már akkor is körülötte forgott az életük. Ott zsolozsmáztak éjjel és nappal, ott mutattak be a felszentelt papok naponta két szentmisét, egyet az élőkért s egyet a holtakért, ott végezték nyári időben a mezítlábas bűnbánó körmeneteket, ülték meg a vezeklő bőjtöket és a lelket emelő ünnepeket. Mindennek a csúcán állott az eucharisztikus áldozat. Megható olvasni, milyen gondosan készítették elő az áldozati kenyeret. Ima közben vetették a búzát, ima közben aratták és őrölték liszté. Petrus Venerabilis a valóságos jelenlét dogmájának egyik legnagyobb védelmezője a petrobrussianusok ellen.

A Consuetudines Cluniacenses, melyeket már Odiló alatt rögzítettek, csodálatosan megszépítették és megszentelték az élet minden mozzanatát. Hogy a sok közül csak egyet említsek, a felolvasó, mielőtt olvasáshoz fogott volna, egy kissé előre-, majd hátralepett, miáltal könnyedén meghajolt. A szép meghajlásnak ilyen egyszerű és természetes módját az illettanárok még nem fedezték fel. Utána a Domine, labia mea aperies-szel fohászkodott, mire a hetes pap felelt, majd megáldatta a könyvet. Elő volt írva az ülés módja, hogy a lábakat mindig egymás mellett tartsák s még számos liturgikus illemszabály. Mindez megkapóan harmonikussá s egyben áhítatkeltővé tett minden mozdulatot. Nem csoda, ha clunyi szerzeteseknek szinte átment a vérébe s udvarképessé tette mindnyájukat.

A clunyi szokásokat úgy szokták jellemezni, hogy szigor és engedelmisség befelé, jótékonyság és vendégszeretet kifelé. Valóban a clunyi élet minden szépsége ellenére az elpuhultságnak nem kedvezett. Hetenkint átlag két bőjti nap volt, mikor napjában csak egyszer ettek. Különben a sok vendég, kiket minden jóval elláttak, gyakran minden készletüket fölette. Beszélgetésre, szórakozásra igen kevés alkalom nyílt, többnyire teljes csend borult a kolostorra s a szükséges érintkezést pontosan megállapított jelekkel intézték el. Még a vendégeket is hallgatva vezették körül. Ha kézi munkára került a sor, amely többnyire kerti munka volt, munka közben is zoltárokat énekeltek. A konyhán egymást hetenkint fölváltva segédkeztek.

A kolostorban henyélésről szó sem lehet. Ha nincs kézi munka, olvasni vagy írni kell. Itt készülnek a kézzel írt kódexek gondos, kaligrafikus betűkkel, művészi iniciálékkal, erős kötéssel. A kolostor a művészi és tudományos élet középpontja. Clunynek az iskolája is a legelső között volt abban az időben.

A csend éppoly ígésző hatással van a látogató lelkére, mint a zsolozsmák, a liturgia szépsége és a pontos napirend. Látogató pedig volt bőven. A kolostor abban az időben a vendégfogadó szerepét töltötte be, de a vendégeket ingyen, szeretetből látták vendégül, mintha maga Krisztus tért volna be hozzájuk. Cluny úgy volt berendezve, hogy egyszerre 5—6 fedelmet is fogadhatott egész kíséretükkel. Elvük volt, hogy az utasokat akár erőszakkal is betérésre kell bírni. Odabent készséges örömmel, ragyogó arccal fogadták őket és ellátták minden jóval. Az ilyen fogadtatást soha nem lehet elfeledni, s a nemzetközi utasok elvitték Cluny szent életének hírét az egész világra.

A clunyi kolostor szegényházában 18 szegényt gondoztak, az alamizsnás hetenkint körüljárt a faluban s a betegeknek kenyeret, bort, erősítő fűszereket vitt. Naponta 12 háromfontos kenyeret adtak a szegényeknek, évente 17,000 szegényt segítettek, többek közt 250 hízott sertést osztottak ki. Az életrajzok a szent apátok bámulatos áldozatkészségéről adnak számot. Odiló éhség idején nem kímélte az egyházi kincseket sem.

Hogy az ilyen életmód a nemeseknél utánczásra talált, azon nincs mit csodálkoznunk. Hisz kifejezésre juttatta az erényt, mely az önérzetes, becsvágyó embert a krisztusi erkölcsiségben legkönnyebben megfogja: a keménységet gyengédséggel egyesítő áldozatos nagylelkűséget. Ha valaki ezt az életet ma utánózzatatlannak véli, figyelje meg, hogy a szent arsi plébános a maga egyszerű eszközeivel úgyszólván minden lényeges elemét megvalósította, s hazánkban a közelmúltban hasonlóan járt el Kanter Károly, az Eucharisztia apostola. A papság szempontjából jelentősége nemcsak abban van, hogy ilyen módon megközelítheti a vezetőrétegeket, de a papi egység kialakulását is segíti. Mert az életnek liturgikus ima, böjt, alamizsna útján történő megszentelése adja meg a pap számára saját hivatásának olyan öntudatos megbecsülését, mely a papi lelkeket egymással is összekapcsolja. A szentmise, a szentségek kiszolgáltatása, breviárium, egyházi év, böjtök, a szegények szolgálata nem unt kötelesség lesz számára, hanem öröm és boldogság, életének szépséges formája és a formát kitöltő tartalma. Minden paptársában megtalálja ugyanannak a szépségnek hordozóját, s mi köti jobban össze az embereket, mint a közös öröm és közös áldozat?

Religio nobilis.

Mindezt úgy lehetne röviden összefoglalni, hogy Cluny titka: az élő, eleven katolikum — nem más, mint egymás, az előljárók és Isten szerető tisztelete. Mintha csak a Gottesdienst, Herrendienst, Frauen-dienst egyházi eredetijét hallanók, hol az érzékibb nőtisztelet helyét egymás tiszta szeretete és tisztelete tölti be és teszi egyetemessé.

Minderre azt mondhatná valaki, hogy „úri kereszténység” ez,

nem a mai szociális embernek való. A kifogás első része helytáll. A megélt katolikum csakugyan úri, előkelő, választott lelkeknek való. Ámbár vannak úri gondolkodású nemzetek és népek is. Mégis a második részt tagadnunk kell. Tagadnunk kell, mintha a katolikum nem volna már belső mivoltában is szociális jellegű, kihatásaiban pedig fokozottan az.

Maga az a tény, hogy a katolicizmus sajátos értékeinek életté formálása nagy lelkeket alakít ki, a szociális fejlődést mozdítja elő. Nem úgy, mint a liberalizmus zseni-imádata, mely hőseinek minden erkölcsi rombolást megbocsát, hanem már az első lépésektől kezdve a közösség szolgálatára állítja be emberét. Az egységtudat erősítése, a felsőbbség előtti meghajlás, Isten bűnbánó, alamizsnálkodó és örvendező tisztelete mind ilyen irányba vezet. Cluny azáltal, hogy a nép számára nagy egyházi és világi pásztorokat, vezéreket adott, nagy szociális teljesítményt vitt végbe. Mert nyájaikat terelő és nem passzíven utánuk baktató pásztorok voltak azok. De hogy miképpen hatottak a társadalom legszélesebb rétegeire, keresztényekre és pogányokra egyaránt s mint vezették egy magasabb, tökéletesebb társadalmi rend felé, az külön tanulmányt igényel és a catholicum vivificans titka.

Kerkai György S. J.

FORRÁSOK:

Acta Sanctorum.

S. Augustinus: De civitate Dei.

Consuetudines Cluniacenses, Migne P. L. CIL.

Dr. Galla Ferenc: A clunyi reform hatása Magyarországon. Pécs, 1931.

Heimbucher: Orden und Kongregationen. Paderborn, 1933.

Dr. Varga Dezső: VII. Gergely és az egyházi reform. Esztergom, 1901.

Táborhegyi órák Szegeden.

Szabadka a szerb megszállás alatt 18 évig püspöki város volt. A római szentszék 1923. évben Budanovich Lajost, a szabadkai Szent Teréz-templom plébánosát apostoli kormányzónak nevezte ki az egyházmegye azon részére, amely a trianoni határ alatt a Duna és Tisza között terült el: Bácskára. Szabadka a jugoszláv uralom alatt az utolsó népszámlálás szerint 84,000 katolikus lelket számlált. A „kétnyelvű város” — magyar, bunyevác — híveinek nagy számarányánál fogva mindig sok papot kötött és állított munkába. Már az első világháború előtt csak a hitoktatóknak a száma állandóan 10—12 volt. Amikor azonban a bácskai apostoli kormányzáság egyházmegyei központja lett, a központi hivatalok: szentszék, számvevőség, aula új munkaerők beállítását követelték. A 7 új személy, akik elsősorban az egyházmegyei ügyek feldolgozására voltak kirendelve, a nélkül azonban, hogy a lelkipásztori és hitoktatói teendők alól felmentést kaptak volna, nagyban növelte a papság létszámát. Idővel a város peremén és a tanyákon új lelkészségek alakultak, templomok épültek és ez a körülmény megint

szükségessé tette, hogy a papság létszáma megint gyarapodjék. Szabadkán 40—42 lelkész dolgozott az Úr szőlőjében, a bácskai papság egy ötöde.

A ferencesek kolostorában szintén 5—6 atya állott a hívek rendelkezésére és mondjuk őszintén: a világi papság munkájának és lelki életének a támogatására. Az egyik atya például minden pénteken délután 2 órakor megjelent a Szent Teréz-templomban, hogy a papság heti gyónását meghallgassa. Micsoda nagy előnye volt ennek az Ordinárius által bevezetett gyónási rendszernek! Mindegyikünk úgy intézte előre dolgait, hogy erre az időpontra szabad legyen. A szentgyónás elvégzésére nem kellett elmenni a ferencesek templomába, ott egy atyát előkeríteni, aki éppen szabad volt, lefárasztani őt az emeletről a gyóntatószékbe stb. Megvolt az az előnye is ennek a módszernek, hogy állandó lelkivezetőnk volt. A ferences atyák mindig szívesen álltak rendelkezésünkre, amit azzal háláltunk meg, hogy Jézus Szíve ünnepén, Szent Antal napján kora reggeltől a déli órákig a szerzet templomában a híveket gyóntattuk, szentbeszédet vállaltunk. A pénteki gyónás volt a leggyakoribb papi találkozónk, amikor egymásnak adtuk át a gyóntatószék ajtaját. Elsőnek mindig a püspök gyónt meg. Igen szép emlékek!

Volt a szabadkai papságnak még egy másik igen értékes találkozója havonta egyszer, a hó első hétfőjén délután 5 órakor a Papiotthon nagytermében. Az általános helynöktől kezdve lefelé minden egyes, a városban tartózkodó lekipásztornak és hitoktatónak meg kellett azon jelennie. Maga az apostoli kormányzó csak azért nem jött el, hogy a tanácskozások és megbeszélések minél fesztelenebbül folyjanak. A havi gyűlésekről jegyzőkönyv készült és az Ordinárius így tudta ellenőrizni annak munkáját.

A tanyai és városi papság együttes — espereskerületi — találkozója volt a tavaszi és őszi korona. Ezekre az volt a bevett szokás, hogy a tavaszi gyűléseket valamelyik tanyai plébánián, az őszieket pedig az egyik városi plébánián tartottuk.

Ha már papi találkozómról írok, nem akarok megfélemlíteni a bácskai papok lelki találkozójáról sem, a lelkigyakorlatokról, amelyeket ugyancsak Szabadkán a Paulinum-ban tartottak, éspedig 2 csoportban. Az első csoport a szünidő elején végezte. A második csoport augusztus végén. Ebbe a csoportba főleg azok tartoztak, akik plébánosi és kápláni vizsgákra jelentkeztek. A vizsga után — akár sikerült, akár nem — kötelező volt a lelkigyakorlatok megtartása. Hétfőn, kedden voltak a vizsgák, utána 3 napos lelkigyakorlat, vasárnap már mindenki odahaza lehetett állomáshelyén. Olykor 50 résztvevője is volt ennek a csoportnak.

A Délvidék visszacsatolásával a bácskai apostoli kormányzóság vezetését a római szentszék intézkedésére a kalocsai érsek vette át, Szabadka tehát megszűnt egyházmegyei központ lenni. A szabadkai papság hivatásában eltolódás következett be. Lelki vezetését is — a jelek szerint — a szomszéd püspöki városra, Szegedre fogja bízni elméleti és gyakorlati irányban.

Elméletileg. Szegedről útnak indult egy kiadványsorozat: Papi

Lelkiség. Az első 6 szám után nyugodtan állíthatjuk, hogy a magyar papság számára nagy nyereség ez az új „szegedi gondolat”. Szeged egy oly kézikönyvet nyom kezünkbe évente négyszer, amely bő és változatos tartalmával, sokoldalúságával, mérsékelt árával máris meghódított minket. Akinek csak egyszer asztalára kerül ez a könyv, nem fog onnét később sem hiányozni. Már másfél év óta forgatjuk ezt a könyvet és alakítjuk szerinte papi lelkiségünket az irodában, iskolában, templomban. Beszélünk róla egymás között. Fiataloknak szemináriumai továbbképzés, öregeknek a régi buzgalom élesztője. Csak azt sajnálom, hogy még nincs minden bácskai pap asztalán. Értem azon fiatal német és bunyevác paptársaimat, akiknek az iskolában nem volt alkalmuk a magyar nyelvet elsajátítani és egyelőre nélkülözik a „Papi Lelkiséget” nyelvi nehézségek miatt.

Gyakorlatilag. A szegedi rekollekcióra havonta kapjuk a névre szóló meghívókat. „Főtisztelendő Úr! Testvéri szeretettel értesítem, hogy jan. 21-én lesz a papok rekollekciója a jezsuiták Kálvária-úti „Aloisianum” kollégiumában. A rekollekció vezetője P. Kardas. Részletes napirend a helyszínen. A rekollekcióra mély tisztelettel meghívom, jöjjön el még áldozatok árán is. Ha egész napra nem jöhet, feltétlenül jöjjön el az egyórás szentségimádásra. Horpácsy s. k.”

Sohasem fogom elfelejteni első szegedi utamat 1942. jan. havában. Aznap reggel olyan nagy volt a hófúvás, hogy Röszkénél a vonatunk elakadt a hóban. Délfelé járt az idő, mire kiszabadítottak bennünket. Átfázva, testi és lelki táplálék nélkül visszatértünk onnan Szabadkára. Azóta minden szegedi utunk simán folyt le.

A Papi Lelkiség majdnem minden számában szóba kerülnek valami formában a papi rekollekciók; hol önálló cikkek jelennek meg róla, hol pedig a sorok között elrejtve másirányú írásokban. Egy ilyen szegedi rekollekciós napnak menetét akarom megörökíteni a Papi Lelkiség hasábjain. A szegediek sokkal szerényebbek, semhogy magukról írjanak, megkísérlem én, az idegen.

A rekollekciós nap először is egy szép papi találkozó. *Quam bonum et iucundum, habitare fratres in unum.* Csanádi, bácskai, váci egyházmegyei világi papok, fiatalok és idősek, szerzetesek: jezsuiták és szerviták találkozása. *Unum sumus, corpus Christi mysticum.* Most is 23-an voltunk. A szegedi szeminárium egyházmegyei, és ezt a megyeközi szomszéd egyházmegyéik papjai is ápolják az ilyen összejöveteleken.

Több lelki táplálékot! Ez a lelki szükséglet hozza össze az oltártestvéreket néhány ünnepi órára, hogy kegyelemben felfrissülve folytathassák hétköznapi életüket. Legtöbbször a szegedi szeminárium lelkiigazgatója: P. Hunya Dániel S. J. vezeti és tartja ezeket az egynapos lelkigyakorlatokat. Változatosság kedvéért másokat is felkérnek.

Multi sunt vocati, pauci vero electi. Nincs előírva senki számára. Jön, aki akar és bír jönni. Sajnos, a tiszamenti papok egyelőre a rossz menetrend miatt nem jöhetnek Bácskából. Bámulom, hogy egyes résztvevőknek mennyi áldozatot kell hozniuk és mégis ott vannak.

1. Fél 10-kor levonulnak a megjelentek a kápolnába, Hunya atya az oltárnál intonálja a „*Veni Sancte*”-t, mire valamennyi ajkáról ég

felé száll az ének a Szentlélekhez, hogy új tüzet gyújtson a szívekben.

2. Utána az előadóteremben megkezdődik az *elmélkedés* anyagának előadása. A január havi rekollekció témája a szentmise volt. Az Űrangyala — mondja bevezetésében az előadó — lelki életem képe. Isten részéről jön az üzenet. Én elfogadom: Ime... Ezzel a lélekkel megtalálom az Istent az Oltáriszentségben: az Ige testté lőn... A könyörgésben egyenesen azt kérjük, hogy a kínszenvedésből és a keresztből nekünk is kijusson, mert a feltámadás csak így lesz jutalmam. Amit naponta háromszor imádkozom, annak velem is meg kell történnie. Hogyan?

A szentáldozat bemutatása legyen *élő* mise. Annál is inkább, mert a mise az élő Istennel való találkozás. Élő a mise, ha részei elevenek, ha darabjait szépen összerakom, akárcsak karácsonykor a figurákból szép betlehemet állítok össze.

Halott papnak a miséje is halott.

A mise alázatossággal kezdődik. Judica me Deus!... A jó Isten a nagy valaki, mindenben a főszereplő — én a nagy semmi. A lelki élet súlypontja a bűnbánat, a mosakodás: Confiteor.

Evangélium, jóhír, üzenet, melyet az élő Ige hozott a földre. A hívek is élő paptól hallják az evangéliumot, a szentbeszédet.

Credo a papnak katonai esküje, mellyel szolgálatunkat az élő hit jegyében teljesítjük. A mi életünk ministrálás, a misében a pap az első számú ministráns, ha mindjárt Isten után a második számú főszereplő.

Úrfelmutatás: és az Ige testté lőn, élő emberi alakot vett fel.

De a mellékszereplők is élők: az angyalok, szentek, az elhunytak.

Az Egyház a misében kísérelül mindig egy szentet ad mellénk. Ezeket is meg kell ismernünk, ezek is élő alakok. Szent Ágnes. A szentek egyenkint és névszerint bevonulnak az oltárhoz. Szűz Mária régi kedves ismerős. Miután nincsen mise szentek nélkül, életüket illik tanulmányozni, hiszen velük lesznek egykor az égben.

A prefáció eleven, ha az angyalokat is tisztелеm. Az angyalok és a szentek alkotják Krisztus Király udvarnépét.

A corpus Christi mysticumhoz azonban hozzátartoznak még az élők és holtak is. Ezeknek szintén jutott hely a szentmisében. A küzdő és szenvedő Egyház. A szenvedés áldozattal jár. Legnagyobb tudomány az üdvösség útján a keresztt. Kínszenvedés és keresztt által mi is a föltámadás dicsőségébe jussunk. Az emberek közül Istennek tetsző áldozatot mutattak be: Ábel — vagyonát; Ábrahám — fiát; a pap is sokat áldozhat: családját, egyházközségét. Melchisedek módjára pedig önmagát.

Amíg a szentmisében a szentekkel való találkozás lelki felüdülést, recreacio-t jelent a pap számára, addig az élőkről való megemlékezés és holtakkal való találkozás a felebaráti szeretet jegyében történjék. Ha az ostyá-Krisztust őszintén imádom, akkor a felebarát-Krisztust is fogom tisztelni. A papok ne legyenek Heródes-alakok kettős arccal.

A „Mi Atyánkot” élő hittel imádkozni a szentmisében valóságos isteni élmény.

Az élő Krisztussal való egyesülés befejezése a szentáldozatnak. Élő misének élő hit az alapja, — ez a belépő — ezt a hitet ki kell érdemelni, mert Isten előtt nincsen protekció.

Előadás után elmélkedés (1/2 óra) a kápolnában.

Az első elmélkedés után szabadidő van, amit vagy a zsolozsma végzésével lehet eltölteni vagy az előadóteremben jegyzetek készítésére lehet fordítani.

3. Félitzenkettőkor szól a csengetyű: az *examen-pontokra*. Ez rövidebb előadás és már a gyónásra való előkészületnek van szentelve. Csak néhány gondolatot akarok idevetni visszaemlékezésből.

Érdemes-e sokszor gyónni, mindig ugyanazt gyónni? A mi életünk olyan, mint a jégpálya. Aki meg akar tanulni korcsolyázni, annak rá kell lépnie arra a jégre. A bukás nagyon gyakori lesz, de mindannyiszor föl is fog kelni, mert művészi módon akar korcsolyázni.

Sohase legyünk türelmetlenek, ha az imameghallgatás késik. Monika — Ágoston. 18 év múlva következett be a megtérés, de az azután alapos volt. Nagyon olcsó dolgot kapunk az Istentől, ha mindjárt beteljesül óhajunk.

A gyónásnál alapvető erény az alázatosság. Ezen erénynek kifejlődését megakadályozza a papoknál sokszor előforduló hiba: a kritizálás. Kritizáljuk a főpapokat, az aulát, a kanonokokat; talán már teológus korunkban is, de káplán korunkban egész biztosan. Először magunkban keressük a hibát. Örök probléma marad az önismeret. Vétkezünk per defectum, az egyik véglet. Vétkezünk per excessum, a népek szeretünk tömjénezní, pedig annak meg kell mondani a hibákat.

Szent dolgok felett nem viccelni! A pap is szeret beszélni „mesterségéről”. Ha hallunk ízetlen tréfákat, ne mondjuk tovább. Sokat rontunk másokon, ha tovább adjuk.

Mit tegyünk, ha lelki életünk jelenleg fagypontra áll? Nem csüggedni. Végezzük minden dolgunkat kötelességből. Ennek szükségzerű folyamánya az lesz, hogy idővel jószándékkal cselekszünk mindent. Ha pedig az egyensúly újból helyreáll, mindent értelemmel is fogunk tenni.

A lelki mézeshetek után kimaradhatatlanul jelentkezik a desolatio korszaka. Ez természetes. De nem büntetés. A nyolc boldogság között van említve a szomorúság is. Miért jön? Alázatossá tesz, különösen olyankor, amikor gondoljuk, hogy most már magam lábán is tudok járni. Kitartani, ha beleszakadunk is. Szentnek kell lennem. Utána úgyis az igazi vigasz következik, a consolatio.

A szentgyónás elvégzésére több mint egy óra áll a résztvevők rendelkezésére. Negyedkettőkor van az ebéd. Elején Szentírásból olvasás, az ebéd második felében megszűnik a silentium sacrum. Szerény polgári koszt, melyért ott helyben 2 P-t fizetünk Horpácsy, öttömösi plébános mint szervezőnek kezébe. Az ebéd utáni szabadidőt 1/2 3-ig társalgásban töltjük, folyosón, kertben... 3-ig zsolozsma.

4. Háromkor kezdődik a rekollekció második része és tart 1/2 6-ig.

Pont 3 órákor megjelenik a teremben az előadó és kezdetét veszi a *consideratio*. Pompás dolgokat hallottunk e témáról: Az Oltáriszentség az életben.

Elméletileg mindig a kat. Egyházban van az igazság, de gyakorlatilag nem valósítjuk meg. Főleg az Oltáriszentség ne legyen elmélet az életünkben. Valóság a szentmise? Ilyen közel van hozzánk Isten? Jobban örülök a szentáldozásnak, mint a jó ebédnek?

Amikor a misében csak az áldozás pillanatában gondolunk Isten jelenlétére az Oltáriszentségben, derék lutheránusok vagyunk, de nem katolikusok.

Jehovát, a nagy Valakit nem közelíthetem meg az égben, de igenis az Oltáriszentségben.

A szentmisében vigyünk Istennek ajándékot, valami értékeset: áldozatot! Jézus Szíve officiuma részletesen kifejti ezt a gondolatot.

Mi Krisztust csak Istennek tartjuk, pedig bennünk emberré lett: az Ige testté lőn. Tehát mi is eleven Krisztussá legyünk, alter Christus. Krisztus újra földre szállott, vándorlásunk társa lett.

Az Eucharistia általunk, papok által szólal meg. A papságnak nem az a célja, hogy a ceremóniákat elvégezze, hanem hogy az Eucharistiát kivegye a tabernákulumból és Krisztus emberré legyen megint közöttünk. Mi vagyunk a forrásnál, ne csak a színeket adjuk a híveknek, hanem az eleven Krisztust. Ez a lényege papi hivatásomnak.

A *consideratio* után következik a megbeszélés. Ez persze gyakorlati. Kérdések, hozzászólások, feleletek stb. alakjában. A megbeszélés tárgyat képezi a következő rekollekció napjának megállapítása. E nap rendszeren a hónap második csütörtöke. Megbeszélés tárgyat képezi a rekollekció témája: márciusra az engesztelés. A februári megbeszélés végén P. Hunya kiosztotta Fiedler püspök előadását a csodálatos fatimai jelenésről.

5. A rekollekciós nap befejezője és egyúttal fénypontja az egyórás szentségimádás, amelyen már a teológusok is résztvesznek. Micsoda szép, fenséges papi találkozó ez az Eucharistia előtt: fiatal levíták, felkent szolgák együttese.

A februári szentségimádás például már az engesztelésnek volt szentelve. Ehhez az eszméhez idomultak az imák, az elmélkedések. Milyen rövidnek tűnik fel egy ilyen közös papi szentségimádási óra, viszonyítva ahhoz, melyet teljesen privátim végzünk. Talán az ügyesen összeállított változatosságnak tudható ez be.

A Szentség kitétele után a Szentlélek-Isten segítségül hívása: ének, oratio. A szándék felindítása az előimádkozó P. Hunya által.

Az ájtatosságot bevezeti egy gyönyörű engesztelő ima, közvetlenül utána néhány perces csendes elmélkedés, majd éneklik: „Előttem, Jézusom leborulok...” Az ének hangjai alighogy elhalkulnak, máris közösen imádkozza a papság XII. Pius megrázó imádságát, amellyel az egész emberiséget Szűz Mária szeplőtelen Szívének ajánlotta 1942 okt. 31-én. Ismét ének: „Angyaloknak királynéja, ... kérjed a Te szent Fiadat érettünk ... Szép Szűz Mária, könyörögj értünk!”

A soron levő bűnbánati szöveget az előimádkozó egyedül reci-

tálja az oltár előtt térdelve. És mi valamennyien annak hatása alatt meditálunk 4—5 percig saját botlásainkról. Majd felzúg a papok ajkán a 129. zsoltár: *apud te propitiatio... et ipse redimet ex omnibus iniquitatibus*. Megint egy ének: „Uram Jézus, légy velünk!”

Az utolsó negyedóra a Jézus Szíve-kultusznak van felajánlva. Milyen buzgósággal lehet imádkozni ilyen engesztelés keretében a litániát: *propitiatio pro peccatis nostris... reconciliatio nostra... victima peccatorum...* Folytatólagosan közös ima gyanánt a breviáriumból ismeretes *Precatio piacularis ad Ssmum Cor Jesu* szép magyar fordításban. „Ó örök szeretet, nagy mélysége” kezdetű ének lezárja a szentségimádás ezt a részét, mely után már a visszatétel szertartása következik.

*

Szent Pál apostolnak Timóteushoz írt első levelében olvassuk ezt az atyai intelmet: „*Noli negligere gratiam, quae in te est, quae data est tibi cum impositione manuum.*” Szegeden és talán máshol is Magyarországon már intézményesen vannak beállítva a világi papság apostoli szellemének, lelkeségének ápolására a havi rekollekciók. A hívek társulatokba, a kat. társadalom egyletekbe van szervezve, mindegyik élén a pap. A veszély mindig megvan, hogy a lekipásztor éppen önmagáról feledkezik meg és csak másnak él. *Noli negligere gratiam quae in te est, data est tibi*. Ezt szorgalmazták összejöveteleink a szegedi Táborhegyen.

Palicsfürdő.

Bertron Ferenc
esperes.

Ki ragad meg engem?

Tavaszi, délután 5 óra.

Érzékeny idegeimet szinte érezhetően szétroncsolták az elektromos töltésű sűrű tavaszi fellegek.

Mint egy akarathétküli báb, tehetetlenül bámultam a semmibe. Szobám egészségtelenül meleg volt.

Lassan átvonult agyamon néhány jóraintó gondolat: most kellene készülnöm a vasárnapi szentbeszédre, mert szombaton lakziba kell mennem... a zsolozsmát be kellene fejeznem, mert este vendégem lesz és a késő éjtszakai órákig fogunk tere-ferélni... fel kellene ugranom szelonomról, mert ez a puha, kényelmes, félig ülő, félig fekvő helyzet még jobban elernyeszt... el kellene zárnom a rádiót, mert a buja, szagdagított ritmusú zene még zsongítóbban hat erőtlenségeimre...

És amikor mindezeket megállapítottam és egészen világosan láttam, hogy csak néhány erőteljes csapást kellene tennem, hogy lerázzam magamról a tehetetlenséget, csak annyit tettem, hogy kinyújtottam kezemet egy cigarettáért és rágyújtottam. Azután egy mélyet, sóhajtottam szippantottam és tovább doboltam a rádió néger tánc ritmusára.

Észrevétlenül rohantak a félórák. A rádió már régen valami idegen nyelven beszélt. Néha-néha recsegett. Szememet jólesően meresztettem a bizalmas zöldszínű varázsszemre és a kellemesen színezett állomáskálára. Most már semmi sem érdekelt. Valóban egy tehetetlen, akarathétküli roncs voltam.

Kopogás zavart meg. Mintha koporsóm falát zörgették volna rám.

Síri, rekedt hangon mondtam: lehet!

Takarítóm köszönt be. Meggyújtotta a villanyt és szóltanul elkészítette a vacsorámat. Azután megkérdezte, hogy parancsolok-e még valamit. Csak ennyit mondtam: köszönöm.

Kiment.

Nemsokára megcsendült az Űrangyala.

Ekkor újra megrohantak a jóraintó gondolatok. De ekkor már hatékonyabb kegyelmeket kaphattam, mert felugrottam helyemről, elzártam a rádiót, elővettem naplómát és kesernyész szájgrimasszal a következő sorokat szántottam rajta:

Vádolnak és sajogva fáznak az eltékozolt napok, a meg nem tanult tanulmányok, az elfektetett feladatok, az átaludt, terméketlen órák, a kábult pihenésben elmúlt félnapok, a heverő zsolozsmáskönyv, és minden, minden fáj. Fáj az, hogy élek, hogy egyedül élek, hogy emberek közt élek, hogy gondjaim vannak, hogy nincsen elég gondom,

hogy enni kell, hogy utazni kell, hogy nem utazhatom el... Fáj, hogy nem tudok írni és fáj, hogy tollat vettem a kezembe. Undorodva forgatom. Le is teszem.

S most úgy éreztem, hogy nem maradhatok tovább a szobámban. Kabátot vettem és céltalanul kísértáltam. A külvilág, a félhomály és emberek nem léteztek számomra. Belső világom foglalkoztatott. És lassan így fogalmaztam meg helyzetemet:

Nem rothadhatok meg egészen. Erőlködnöm kell. Újra meg újra föl. „A magyarnak mindig kell, aki szeresse, biztatgassa, másképp elbitangol, elzüllik.” Jaj, de igaz! Milyen jó volna, ha szeretne valaki. És megsimogatná homlokomat. Vagy talán még lágyabb és rongyabb lennék?

Félig hangosan ismétелgettem ezt a néhány sort:

„A gúny nyilától ajkam íjja görbül,

Egy megriadt fény rajtam átsajog:

Én nem tudom, hogy ki vagyok?”

Azután egészen hatalmába kerített ez a gondolat: „Tennem kell valamit, ami megment, nem rothadhatok meg egészen.”

Tennem kellene valamit... Jó félóráig ezen rágódtam. Öreg este lett, mire hazaértem. Naplómát nyitva találtam, tollam a tintába mártva volt. Csak kiemeltem és ezeket írtam:

Kell, hogy izgasson szürkeségem tudata. Marja, szaggassa öntudatomat és ne engedjen megbékélni önmagammal. Legyek búskomor vagy beteg, de ne maradjak szürke tucatember. Legyek önkínzó, meghasonlott szenvedő, de ne legyek elhízott, lélekző hústömeg. Száradjon ki inamból minden életkedv, csak ne maradjak egy a milliók között, de legyek egy a milliók közül. Amen.

Tehát elégedetlennek lenni, minden órát ellenőrizni, sokat kívánni, töprengeni, gyötrődni, — csak nyugalmat nem találni és mindig többre vágyani és meg nem elégedni és meg nem elégedni. Amen.

Megjött a vendégem. Rám köszön: Adjon Isten, szentatyám! Összezárom naplómát és vidám arcot vágva fogadom: Isten hozott. Vedd le a kabátodat, foglalj helyet. A rádiót már be is kapcsolta. Kényelmesen letelepszik. Kezdődik a haszontalan, terméketlen fecsegés, melyhez jó arcot kell vágnom.

Látogatóm tipikus falusi intellektuel. Vannak érdekes, eredeti ötletei. Szellemes, jó társalgó és ezért szeretem. Csak azt nem bírom, hogy igen hangos és ítéleteit megfellebbezhetetlenül mondja ki. Ezt a bántó magabizást az erősíti benne, hogy faluja is okos embernek tartja és környezete nemigen szokott neki ellentmondani. Ő is okos embernek tartja magát és ezt mindenkitől elvárja. Ebből a túlzott magabizásból csak az gyógyítaná meg, ha többet beszélne valóban képzett és okos emberekkel.

Gyakori látogatásából és élénk eszmecseréinkből arra merek következtetni, hogy tetszem neki. Vereséget vagy meghátrálást nem ismer, mert ha nagyon szorul a hurok, könnyen ráhelyezkedik arra az álláspontra, melyet ellenfele képviselt a vita megindulásakor.

Jó másfél óráig vitattuk a legfrissebb belpolitikai híreket és pletykákat. Közben megvacsoráztam és megteáztunk. Azután meghallgattuk külföldről a magyar híreket s ő hozzákezdett vadászni az éterben.

Hosszú keresgélés után ismételten a tánczenénél kötött ki. S nekem jó arcot kell vágnom kedvteléseimhez. Időmet sem szabad sajnálnom, rádiómat sem szabad féltennem, bár kíméletlenül tekergeti a hatalmas készüléket.

Éjfél felé fölkerelkedett és megkérdezte, hogy nem tartott-e föl valami munkámban. És én őszintén bevallom, hogy bizony néhány aktát meg kellett volna válaszolnom, a zsolozsmát el kellett volna végeznom stb. De azt is tudom, hogy hiába vagyok tapintatlan, mert legközelebb újra éjfél felé kérdezi meg, hogy van-e valami dolgom.

Vele nem szakíthatok. Egyedül maradtam vele jóviszonyban falumban. Most ennek is adjam tudtára, hogy esténként terhemre van? Inkább éjtszakázom és egy óráig elvégzem még a legszükségesebb tennivalókat.

Lefekvés előtt még ezeket írtam naplómba:

Elveszett ember vagyok, ha nem élek fegyelmezett papi életet.

B. B.

Boldogok a tisztaszívűek.

A Jelenések Könyvének 17. fejezete költői színekkel állítja elénk a világ mélységes romlottságát s ennek körülményeit. A züllöttség középpontjába állít egy szörnyeteget, vadállatot, amely azonban többé-kevésbé rejtve marad, hogy annál inkább feltűnő legyen egy romlott asszony, ki a vadállaton ül, mintegy uralkodva rajta. Az evangélista meg is mondja, hogy az asszony jelképezi a világ erkölcsi romlottságát, amely szinte általános az egész földön, és minden földi gazdagság, pompa, verejték, emberi fáradozás a romlottság szolgálatába van állítva. Neki hódolnak a föld királyai és a királyok alattvalói, és a megszemélyesített paráznaság tobzódik a gyönyörben s részeg az élvezettől. Kívülről szép és csábító. Arany, ezüst és drágakövek díszítik drága selyemből és gyönyörű szövetekből készült ruháját. Kezében aranyserleg, de a serlegből igazi, tiszta bor helyett gyalázatosságokat szűrcsöl és ruhájára káromló, piszkos nevek vannak felírva. Homlokán viseli a nevét felírva: Misztérium, Titok.

Ez így is van... A paráznaság példátlan uralma az emberiségen valóságos titok, melyet alig lehet megfejtetni. Ott lebeg a titok az egész emberi történelem felett, hol egész kifejezetten, hol többé-kevésbé elmosódva. A pogányság istennőjévé tette a paráznaságot, a titkos szekták közül nem egy szövetséget kötött vele, a protestantizmus nagy engedmények árán óhajtott békét kötni vele, a nagy francia forradalom a megszenteltetett oltárra ültette mint az ész istennőjét, a kommunizmus is az anyagi jólétben álló mennyországa betetőzéséül a paráznaság nagy misztériumát helyezi az élvvagyó, éhes szemek elé. De nemcsak a hivatalos kommunizmus, hanem a mának egész társadalma is hasonló célokért lelkesedik. Elég a meztelenség kultuszára, a közös strandra, a divat szertelenségeire gondolni, hogy tisztán lássuk a megdöbbentő valóságot.

Az ember azonban, mint eszes lény, nem teheti meg, hogy valamely mindenki által gyalázatosnak tartott életmódot vegyen fel a nélkül, hogy ne igyekeznék mindezt elméletileg is igazolni. És be kell ismernünk, hogy találtak is tudományos mezbe öltöztetett rendszert, mely pokoli ügyességgel „bizonyítja” be a modernségben tetszelgő ember előtt, hogy a paráznaság nem bűn, hanem természeti szükség-szerűség és drága egészségével fizet rá mindenki, aki ellen mer szegülni a „természet parancsának”. Ez a tudományos rendszer freudizmus néven ismeretes és az utóbbi időben már a legszélesebb rétegek is át vannak itatódva mérgével s lépten-nyomon kérkedően szegzi velünk szembe undok viperafejét. Hogyan nyilatkozik meg pl. az életben? Világi, műveltebb fiatalemberek, akik a tant ismerik, azzal akarják igazolni erkölcstelen életüket, hogy nem akarnak idegbetegek lenni, ami az önmegtartóztató élet következménye. — Nem egy paptól hallottam már, hogy az orvos azt ajánlotta neki mint gyógyszerként, hogy hagyjon fel a tiszta étellel, s akkor meggyógyul az idegessége... És mindezt úgy hirdetik, mint kétségen felül álló tudományos igazságot, amit az élet lépten-nyomon megerősít. El sem tudjuk gondolni, milyen mélyen beivódott már ez a gyászos tan a világiak lelkébe! Könyveket kellene írni róla, hacsak nagyjában is vázolni akarnók ezerféle megnyilvánulását a tudomány, művészet, társadalmi érintkezés és gyermeknevelés terén. A Jelenések Könyvének romlott asszonya újra magasan ül a trónján s nagyobb hatalomnak látszik, mint valaha. Az emberek újra hordják neki mindazon kincset és gazdaságot, amit költői elevenséggel ír le az Apostol: „arany- és ezüstárukat és drágakövet és gyöngyöt és gyolcsot és bibort és selymet és karmazsint... és illatszereket és kenetet és tömjént és bort és olajat és lisztlángot és búzát és barmokat és juhokat és lovakat és kocsikat és rabszolgákat és — ez a legborzasztóbb, ami bennünket is legjobban megrendít — emberi lelkeket”... Mert ez az út az örök kárhozat útja. Liguori Szent Alfonz, az erkölccstan nagy egyházdoktora, azt a megdöbbenő kijelentést teszi morális kérdésekben irányadó könyvében, hogy a paráznaság az oka szinte minden esetben az elkárhozásnak. Halljuk csak őt magát: „Ez a leggyakoribb és legbővebb anyaga a gyónásoknak és e miatt kerül pokolra a lelkek nagyobb része, sőt nem habozom azt állítani, hogy a tisztátalanság ezen egyedüli vétke miatt, vagy legalábbis nem a nélkül jutnak a kárhozatra mindazok, akik csak elkárhoznak.”

S nem szívettpő látványa-e az, amikor a kárhozat útja tudományos rendszerek képében lesz eléje tárva a világnak, főként a tapasztalatlan ifjúságnak! Mert miről is van szó a fentemlített freudizmusban? Arról, hogy az emberi élet teljesen az érzéki gyönyörökre van alkotva és ha valaki nem követi testének kívánságát, akkor örökös belső küzdelemben lesz része, amelynek a végső kimenetele mindig egy idegbetegség. Ez a természet elfojtott ösztöneinek bosszúja a természetellenes önmegtartóztató egyén felett. Ez egy-két szóval a tanítás lényege. Tévedés volna azt hinni, hogy ebben minden hamis. Az ördög sokkal ügyesebb annál, hogy a tévedést meztelen egyszerűségében tárja az emberek elé, hiszen tudja jól, hogy akkor nem

vennék be. — A csapdát ügyesen el kell rejteni s úgy helyezni el fölötte a csábító csalétket... Igazság az, hogy van bennünk érzékiség, az is igaz, hogy szinte napról-napra küzdelemben állunk vele és sokszor már azt gondoljuk, hogy sohasem tudunk diadalt aratni fölötte.

Szent Jeromos is azt mondja: Diaboli virtus in lumbis; az ágyékban az ördög ereje. De az már hazugság, hogy feltétlenül idegbajt okoz és hogy hiábavaló oktalanság az ellene való küzdelem. Sőt éppen az ellenkezőjéről fogunk hamarosan meggyőződni! Már az is kijózanít bennünket kissé ezen „tudományos” igazságokból, ha meggondoljuk, hogy kik a feltalálói és terjesztői, sőt valóságos fanatikusai ezen eszméknek! Szinte kivétel nélkül hitetlen, zsidó, szabadkőműves vagy liberális orvosok, akiknek még csak sejtelmük sincs arról, hogy mi a tiszta élet és az önmegtartóztatás. Ellenkezőleg, ezek valójában a saját lelki életüket festik le ezen tan képében, éppen úgy, mintha egy megrögzött iszákos a saját példájából kiindulva akarna bennünket meggyőzni arról, hogy bor és pálinka nélkül nincs élet, hogy aki ezekkel nem él, az a természet vágyának áll ellen és meg fogja keserülni, mert mindig többet és többet szomorkodik és végül beleőrül a gondokba. Aki pedig iszik, az nevet mindenben.

Pedig ha közelebbről nézzük a paráznaság bálványasszonyának legbuzgóbb híveit, elrettentő, amit náluk tapasztalunk. Ezek még csak az igazi bomlott idegzetűek és igen nagy részük kokainista, morfinista. Aki csak kissé is tudatában van ezen utóbbi szavak jelentőségének, annak nem kell tovább magyarázni e szegény áldozatok szálamomraméltó nyomorát. És még ezek beszélnek a tiszta élet ellen az „egészség” nevében. Különben a kommunizmus alatt volt alkalmam ezen felsőbbbbséges egyéneknek egy díszes koszorúját közelről látni, amikor én is mint egyetemi hallgató ellátogattam néhányszor a freudista előadásokra, melyeknek akkoriban természetesen külön tanári széket adtak a Pázmány-egyetemen. E hallgatóságban szinte díszpéldányait lehetett találni olyan egyéneknek, kiknek zilált belső világuk félreismerhetetlenül kirajzolódott arcukra is: tudálékos öreg kisasszonyok, művészhajú, kiélt arcú fiatal emberek és hasonlók. Ezen tanokat legelőször egy zsidó medikustársam útján ismertem meg a katonaságnál, s azóta is nem egyszer eszembe jut e szegény ember, kinek erkölcsi eltévelyedéseire nemigen lehet szálamommal kevert útálat nélkül gondolni.

Ezekután megértjük a Jelenések Könyvének vészkiáltását, mely nekünk is szól: „Fussatok tőle én népem, hogy részesei ne legyetek az ő gonoszságainak és ne legyen részetek az ő csapásaiban; mert bűnei az égig hatoltak és az Úr megemlékezett az ő gonoszságairól.” Tehát menjünk és térjünk a nagy parázna asszony országából egy másik Asszony országába, aki Sion szent hegyén ül s királynéja a szűzi tisztaságnak. Ő az, aki Fia erejével legyőzi a bestiát és a bűnök asszonyát s megszabadítja a gyalázatos rabságba hajtott lelkeket. Ő vezessen bennünket a továbbiakban, hogy legalább valamicskét megérthessünk a szent tisztaság végtelen kincseiből, melyeknek ő a teljhatalmú birtokosa s melyeknek nagy becsét mi alig vagyunk képesek mégcsak megérteni is. Az ő homlokára is rá van írva: misztérium, titok; de míg amott a bűn titkáról volt szó, itt az erény, a

tisztaság mélységes titkát találjuk meg. Azt is tudjuk, hogy a bestia sorsa a szégyenletes bukás és Nagyasszonyunk lábával tapodja viperafejét.

Csak egyre nagyon vigyázzunk, ami legtöbb léleknek a főveszedelme: ne gondoljuk, hogy a kettő között, a Míasszonyunk és a világ-asszonya között holmi kényelmes középhelyet foglalhatunk el, kacérkodva a tisztátalansággal s egyben élvezve a tisztaság égi adományait. Az ilyenekről beszélnek a másik tábor doktorai, megjósolván nekik, hogy az idegek megbomlásával fognak fizetni a kétszínű játékért, amikor mintegy Istentől, embertől elhagyatva, elvesztik lelkük egyensúlyát és bomlott fantáziájuk rabszolgáivá lesznek. Pedig de sokan vannak ezek az óvatos, okos emberek, akik, mint ahogy ők mondják, el akarnak kerülni minden túlzást és okos mérséklettel a testet meg a lelket is egyaránt ki akarják szolgálni, az előbbit a világ, az utóbbit a vallás elvei szerint. Nem is sejtjük talán, hogy milyen gyakori típusok ezek a szerzetekben és papságban, akik megőrzik ugyan külsőleg a leglényegesebb követelményeket a tisztaság terén, de titokban állandóan kacérkodnak a bestiával. Ezek nem fogják sohasem megtalálni a tisztaszívűek nagy kincseit, a teljes tisztaság angyali értékeit.

A legnehezebb a szent tisztaság terén az, hogy nem tudjuk úgy megérteni a becsét, mint a többi erényeket a közvetlen szemléletnél, hanem csak hatásaiból tudunk következtetéseket vonni. Természetünk az áteredő bűn folytán, különösen az érzékiség terén, annyira meggyengült, hogy legtöbbször nem is vagyunk képesek az ilyen tárgyú megfontolásokra a nélkül, hogy már ezzel is ne idéznénk fel kísértést és ezzel együtt el ne vesztenénk józan, hideg és tárgyilagos ítélőképességünket. Hogy mennyire rejtett kincs a szív tökéletes tisztasága, az abból is kitűnik, hogy a kereszténységen kívül egyetlen vallás sem tudta felismerni nagy értékét, amellyel a házaselet fölé emelkedik. Az eretnekségek is legelőször e téren igyekeztek könnyíteni, mint már fentebb említettük. Általában azt tapasztaljuk, hogy valamely vallás annyira emelkedett szellemű, amennyire becsben tartja a tiszta életet és megfordítva.

A katolikus Egyház kimagasló Szűzanya-tisztelete is teljesen a szűzi tisztaság jegyében történik, a lehető legmagasabbra emelve az angyali erény értékét és megbecsülését. Visszatérve gondolatmenetünkhöz, azt mondtuk, hogy igaz képet a szent tisztaság nagy értékéről csak hatásai után tudunk magunknak alkotni. Figyeljük meg az életet: A tiszta életű ember, akár világi, akár egyházi, bizonyos megmagyarázhatatlan tiszteletet kelt mindazokban, kik vele érintkeznek. Onkéntelen bizalomra indítja a lelkeket s az ilyentől szívesen fogad mindenki jótanácsot, sőt még rendreutasítást is. Az is valahogy kifejezésre jut az arcán, hogy vele csak tisztességes modorban lehet társalogni és még azokat is valósággal megnemesíti, akik pedig egyéb körülmények közt szinte fürdenek a paráznaság minden nemében, mint a sertés a pocsolásban. — Éppen az ellenkezőt tapasztalni olyanoknál, akikből a magasztos erény hiányzik vagy csak kis fokban van meg. Hiába igyekszik az ilyen minden erejéből, hogy a lelkeket megnyerje, hogy alamizsnálkodás, leereszkedő, kedves modor vagy

fáradtságos munka által kedveltesse meg magát. Ez olyan hiány, amit semmi mással pótolni nem lehet, az ilyennek nincs igazi becsülete a lelkek előtt, nem tud a szívekhez férkőzni, — bármennyire erőlködik is, hogy lelkes, kenetes legyen, kiütközik belőle — az ember... Különösen feltűnő ez a jelenség a papok életében, akiket lelkiatyául rendelt a Gondviselés. A pap az Úr Jézusnak és az Ő titokzatos testének, az Anyaszentegyháznak van eljegyezve s ezen misztikus frigyből születnek a lelkek a természetfölötti életre. Ki minél tisztább, annál termékenyebb lesz a lelkek újjáalakításában, annál inkább megérdemli a lelkiatya nevet, amely így valósággá lesz. Szent Pál nyíltan szól ezen lelkiatyaságról, amikor említi, hogy ő szülte sokaknak a lelkét az új életre. Minő magasságok és mélységek nyílnak itt meg lelki szemeink előtt, — szinte egy pillanatra félrelebbenni látjuk a mennyország kapujának függönyét és belátunk a teljes boldogság honába, ahol már „sem nem házasodnak, sem férjhez nem mennek, hanem lesznek, mint az ég angyalai”, ahol nem testi atyák, anyák és gyermekek lesznek, hanem a lélek magasabb rokonsága fűz bennünket egybe a lelkek Lelkében, Krisztusban és a Szentlélekben. De semmi parázna ide be nem tekinthet, ez a tiszta lelkek birodalma.

Mi éppen azért mondunk le minden testi gyönyörörről, s annak még a lehetőségéről is, hogy testekből alkotott családunk legyen, hogy megkapjuk ezt a sokkal magasztosabb, fensőségesebb atyaságot. Különös fényben szemlélhetjük ennek megnyilvánulását a nagy rendalapítókban. — A testi atyaság megszűnik mindörökre ezen arasznyi földi élettel, a lelkiatyaság évezredek át hozza a világra a nagy lelki családok tagjait Isten nagyobb dicsőségére.

De ezen magasztos életnek nélkülözhetetlen alapfeltétele: a szent tisztaság minél nagyobb fokban való megőrzése.

Mindebből megértjük azt is, miért lett a Szűzanya minden Krisztusban újjászületett lélek valóságos édesanyjává. Ő, aki férfit nem ismert s lemondott arról, hogy valaha is testileg anya legyen, Anyjává lett mindenkinek, akiben igazi élet van. Azért szól az imádság, melyet az Egyház a breviárium elvégzése után ír elő: „a mindenkoron dicsőséges Szűz Mária termékeny tisztaságáról”.

Nekünk, akik különösképen is felesküdtünk az Úr Jézus és a Szűz zászlójára, ennyi is elég volna, hogy lelkünk tisztaságáért minden áldozatra készen legyünk. Így járt el Szent Kázmér is, akinek hősi példáját a breviárium is elbeszéli. E királyi ifjúnak orvosai súlyos betegségében azt tanácsolták, hogy hagyjon fel tiszta életével, mert különben a szervezetében benne szorult romlott nedvek halálát fogják okozni. A szűzi ifjú minden gondolkodás nélkül azt válaszolta: „Akkor inkább meghalok, de szívem tisztaságáról soha le nem mondok.” Mi most már nevetünk az akkori orvosok ezen balga hiedelmén, hiszen még a freudizmus ellenére is az a véleménye a legtöbb komoly orvosnak, hogy a tiszta élet önmagában semilyen betegséget nem idéz elő, sőt éppen a legjobb óvszer a legborzasztóbb betegségek elhárítására. Ekkora hősiesség, mint Szent Kázmérban, sajnos, kevés emberben van meg. Ha mi azt halljuk, hogy mindenekfölött drága testi egészségünk csorbát szenved, mindjárt megzavarodunk és szinte

megbénulunk a küzdelemben. Ezért nagyon fontos, hogy a szent tisztaság nagy kincsét ne csak természetfölötti megvilágosításban lássuk, hanem a józan emberi ész fényénél is, mert ránk elsősorban ez hat, hiszen közelebb áll egész valónkhoz, mint a természetfölötti. Ha azután mindkét oldalról teljesen meg vagyunk győzve, könnyebben álljuk a nehéz harcot és Isten kegyelmével mindig diadalmaskodunk.

Nagyon sok kár és visszaélés származik abból, ha a kérdést egyoldalúan, csak a testi egészség szempontjából tárgyalják. Különösen a fiatalságnál játszik ez nagy szerepet, akik előtt a testi egészség kérdése rendszerint sokkal fontosabb, mint a lelkié. Pedig teljesen helytelen ez a beállítás, mert akkor más esetben is hasonlóan okoskodhatnánk, mint pl. a lopás nem ártalmas az egészségre, ha észre nem vesszük, tehát kellő óvatosság szemmel tartása mellett megengedett. Itt elsősorban mindennél fontosabb lelki értékek forognak kockán, melyek mellett szinte eltörpül a testi egészség kérdése. Hiszen ilyen jogon azért is küzdeni kellene, hogy töröljék el az iskolát, mert árt a gyermekek egészségének, akik sokkal egészségesebbek lehetnének, ha egész nap a szabadban ugrálhatnának. Inkább belenyugszik az ember, hogy kissé gyengébb és sápadtabb maradjon és magasabb műveltségre tegyen szert, mint hogy birkózó- vagy futóbajnok legyen csupán elemiiskolás ismeretekkel. Esetünkben is, ha az embereknek csak némi fogalmuk is lenne a tiszta élet mérhetetlen értékei felől, szívesen tűrnének el bármilyen kísértést is, minthogy lemondjanak egy rövid, üres gyönyörért a nagy értékekről.

Kíséreljük meg tehát becsületes, józan emberi ésszel is megközelíteni a szent tisztaság nagy értékét. Vegyünk e végből az anyagi életből egy megfelelő hasonlatot, melyet lehetőleg hűen átvihetünk a tárgyunkra. Megfelelőbbet aligha találunk, mint hogyha tűzhöz hasonlítjuk a bennünk rejlő erős szenvedélyt. Lássuk most már a tűz szerepét az emberi életben. Olyan fontos és sokoldalú, hogy nem nagyon csodálkozunk, hogy a bálványimádók istengyűjteményében a tűz is előkelő helyet foglal. A tűz nagy általánosságban három megnyilvánulásban szerepel az életben. Mint pusztító tűzvész, mint fűtő, meleget adó eszköz s mint lassú égés, mérsékelt oxidáció. Az első alakban félelmes, pusztító elem, mely pillanatok alatt elhamvasztja hosszú évek fáradságos gyümölcsét. Van-e megrendítőbb látvány, mint a kigyulladt gabonakazlak, ahol percek alatt hamuvá lesz az egész esztendő verejtékes fáradsága s pár marék fekete hamu lesz az áldott kenyérmagból. Már a nagy tűzvész pusztta látásánál is valami ösztönszerű borzalom és rémület lesz úrrá az emberi szíven. Pedig ugyanaz a tűz mindennapos, kedves barátunk s nélkülözhetetlen jótévőnk, ha szelíd, engedelmes szolga alakjában beszorítjuk a családi tűzhelybe vagy a gépek fűtőkazánjába. Nincs nála hasznosabb, engedelmesebb segítőtárs, nélküle megfagyna, kihülne, megállna az élet. A legcsodálatosabb formája mégis az, amire legkevésbé gondolunk, hogy ott is ő szerepel: a szervezetek lassú égésében, az életfolyamatok oxidációinál. Pedig itt művel még csak valóságos csodákat a lefojtott, titokzatos tűz, a sejtek rejtelmes életében, a kiismerhetetlen életmegnyilvánulások ezernyi változatában. Milyen

zavar áll be itt, hacsak kissé is meggyorsul ez az állandó égés: akkor minden megzavarodik, nehézkes, beteg lesz — ezt teszi a láz. Pedig alig észrevehető az égés fokozódása, s máris megrendül bele az élet. Csillapítás, állandó szabályos és meg nem szűnő küzdelem a gyorsulni akaró égéssel szemben: ebben áll testünk sejttrendszerének titokzatos élete.

Nézzük most már a hasonlat után a másik, a még titokzatosabb tüzet: az érzéki szenvedélyt. Ennek is három megnyilvánulását figyelhetjük meg.

Az első: ha szabadjára engedik, pusztítása borzalmasabb lesz, mint a legnagyobb tűzvészé. Ennél ugyanis csak anyagi érték megy veszendőbe, míg az kiéget a lélekből mindent, ami nemes és valósággal a poklot varázsolja a földre. Hiszen valójában, amint láttuk Liguori Szent Alfonz megjegyzéséből, a pokol tüzeinek fűtőanyaga elsősorban és minden egyéb felett: a paráznaság. Nyomában feldúlt családi tűzhelyek, anyakézzei megfojtott csecsemők, párbaj és korcsmai késelések, öngyilkosságok tömegei, féltékenységi drámák, nyomor és kétségbeesés jár. Elég feketén lefesteni ezen szörnyű és titokzatos bestia működését nem is lehet, mert a való élet rádupláz minden képzeletre. Ez a kommunista ideál: a szabadszerелем szenvedélye lepel és fék nélkül.

A második megjelenési alakja a tűznek, amint láttuk, a családi tűzhely éltető melege, amelyet a törvényes korlátok közé szorított vészes elem engedelmesen szolgáltat nekünk. Így az érzéki szenvedély is, ha Isten törvényei szerint be lesz szorítva a házasság szentségi keretei közé, akkor élet forrása lesz, az ember test szerinti születésének életforrása. Ezt látjuk a családi életben, mely sok küzdelem, gyötrelme, de ugyanannyi nemes családi öröm forrása is, amíg istenadta keretekben mozog. Nyomán fakad a földi szeretet legszebb megnyilvánulása: az anyai szeretet, a legszebb kép a földön: az anya a gyermekével. Itt nevelkednek a szűzek, a tiszta ifjúság, a leendő papok és szerzetesek. A család a jó Isten műhelye, a teremtés koronájának szülőhelye. Leggyengédebb, legszebb emlékeink kapcsolódnak hozzá. Az emberi művészet minden ága ősidőktől fogva vetélkedik, hogy méltóképpen megörökítse a családi élet kimondhatatlan szép jeleneteit... Sokat lehetne mindezekről beszélni, de máris azt kérdezzük magunktól, hogy nem kellene-e itt lezárni a belső tűz történetét, hiszen olyan szép már az is, olyan felemelő, oly jó édes szüleink és testvéreink emlékének megpihennünk. Pedig nem állhatunk meg e kedves képnél sem, hiszen most jön még csak az igazi, a fenséges, az isteni: a lefojtott belső tűz.

Az anyagi lefojtott tűznél látjuk, hogy ez adja az élő szervezetek életét. Amennyiben felülmúlja az élő szervezet a gépet, annyira múlja felül a lassú tűz csodás életmegnyilvánulása a tűzhely lángjának jótékony melegét. *Az érzéki szenvedély teljesen elfojtott s így lassú belső égéssé átalakított lángja hozza létre a lelki élet mélységeit.* Ez a mennyország szűzi életének tavaszi melege, melynek nyomán anyagi élet fakad, hisz nem az-e a neve: anyagi tisztaság? Hogyan történik? — nem tudjuk, csak sejtjük titokzatosan. Hiszen azt sem

tudjuk, hogy a húsnak és kenyérnek testünkbe jutott elérhető energiáit hogyan változtatja át a sejtek rejtelmes munkája az oxigén lassú égésében ideggé, szívműködéssé. Egy csodás világ megnyilatkozása. Nem is sokat fantáziálunk rajta, hanem naponkint szívesen elfogyasztjuk ezen lassú égéshez szükséges tüzelőanyagokat, sőt még egy kis tüzes itallal is örömet segítünk neki, hogy valahol el ne aludjék bennünk.

Hasonló, de ennél sokkal csodálatosabb lassú égés megy végbe a lélek még titokzatosabb világában. Itt is szükség van táplálékra, ami nem más, mint Isten akaratának teljesítése („az én ételem, hogy Annak akaratát teljesítsem, Ki engem küldött!”), az erények gyakorlása, s elsősorban a lélek tisztaságának megőrzése. Ez alakul át Krisztus minden kegyelmének titkos felszívó működése folytán természetfölötti életté. Így születik és növekszik bennünk a megfoghatatlan élet, az Isten gyermekeinek élete. A családi tűzhely szüli a testet, az Istenért visszafojtott tűz csendes égése szüli a lelket. Amilyen magasan áll a lélek a test fölött, oly magasan áll a szűztiszta élet a családi élet felett. Ott a test gyermekei születnek erre a világra, itt a lélek gyermekei születnek az örök életre. Idézzük csak most emlékeztünkbe, amit főntebb mondtunk a lelkiatyaságról, hogy az egész titokzatos kérdés kissé világosabb legyen előttünk. Tehát ez az, amire mi vállalkoztunk Isten szeretetéből, hogy lemondunk a testnek még megengedett gyönyöreiről is, hogy mindent Isten kegyelmével lassú belső tűzzé átalakítva, lelkek szülői és táplálói lehessünk. Ne ijedjünk meg tehát a test kívánságaitól, hiszen Isten kegyelmével nem ártalmunkra, hanem lelkünk növelésére, valóságos táplálására válnak s minél nagyobb küzdelmeink vannak elnyomásukban, annál gyümölcsözőbb lesz lelki életünk is természetfeletti megnyilatkozásokban. Nemde azt olvassuk a hitvallók officiumában: „Potuit transgredi et non est transgressus, facere mala et non fecit.” „Követhetett volna el kihágást és nem tette; tehetett volna rosszat és nem cselekedte.”

Szent Páltól sem távolította el az Úr, noha háromszor kérte, hiszen éppen a gyengeségben működik legcsodálatosabban a kegyelem átalakító ereje. Képzeltetjük, milyen küzdelmei lehettek egy Szent Agostonnak, kinek forró afrikai vérmérsékletét kellett magába fojtani, miután még a bűnös szokás is növelte érzékiségének hevességét. De amilyen mélyre süllyedt a szabadjára engedett szenvedély gyilkos tüze folytán, oly magasra emelkedett, mikor a tiszta élet útján Isten szolgálatába állította azt, ami előbb az ördög oltárán égett. Hol vagyunk mi egy Szent Jeromos küzdelmeitől, aki arról panaszkodik, hogy a vezeklésben csonttá soványodott testében sem volt nyugalma s a szigorú böjt miatt szinte káprázó szemei előtt még a pusztában is ott libegnek a római táncosnők kísértő képei. De ebből a Szent Jeromosból lett a szűzesség atlétája, ki könyörtelen szilárdsággal védte meg a szüzi erényt minden sunyi eretnektámadás ellen s magasztalta fel gyönyörű írsaiban. — Gondoljuk csak el, mi lett volna, ha egy Szent Benedek, egy Assisi Szent Ferenc vagy Szent Ignác megházasodtak volna, s mint józan, gondos családapák éltek volna le életüket. Mennyi magasztos példától, mily sok kegyelemtől esett volna el a világ...

Nagy dologra vagyunk hivatva a szent tisztaság csodálatos útján. Ne csodálkozzunk, hogy a világ mindezt nem képes megérteni s állatias ösztönétől hajtva boldogságnak nevezi a test kiszolgáltatását. „Animalis homo enim non percipit ea, quae sunt spiritus Dei.” „Az állatias ember nem fogja fel Isten szellemének műveit.”

Életünk legsúlyosabb és legállandóbb keresztje a lelkünk tisztaságáért vívott szüntelen harc. Időszerű lesz a keresztviselés ezen kegyelmi időszakában ezt a keresztthordozást könnyebbé és kegyelmileg gyümölcsözőbbé tenni azzal is, hogy szerepét a lelki életben néha fontolóra vesszük.

K. J.

Gaudete in Domino.

Vonaton ültem; velem szemben egy fiatal házaspár. Réges-régen volt. Nem szoktam senkit utazás közben megszólítani: ők kötöttek belém. Külsőjükre nem emlékszem, nevüket nem kérdeztem, ők sem az enyémet, de az asszonyka lelke felejthetetlenül vésődött emlékezetembe, holott csak akkor egyszer láttam, azóta sem soha. Csodálatosan kedves, napsugaras, gyermekdeden vidám lélek volt, melynek egészen rendkívüli jóságát egy kis hamiskás huncutság fűszerezte meg. Pap-testvérét hozta szóba, akit magam is jól ismertem, s így bizonyos érdeklődési kapcsolat támadt köztünk. Tőle hallottam ezt a sajátságos paradoxont: „Aki a papot sajnálja, annak nincs szíve.” Ügylátszik, az Úristen is nagyon megszerette őt, mert amint később értesültem, súlyos keresztet mért reá. Férjével a Quarnérón csónakáztak; lecsapott a bóra és felfordította a csónakjukat; négy órát töltöttek a vízben a felfordult csónakba kapaszkodva, szembenézve az elkerülhetetlennek látszó halállal, míg végre egy arra menő hajó észrevette és felvette őket. Hamarosan rá, valószínűleg az ideg-sokk következtében a fiatalasszony elvesztette szemevilágát.

„Aki a papot sajnálja, annak nincs szíve.”

Hát tessék elhinni, ebben van valami, mert akárhogy forgatjuk is a dolgot, a papnak jó dolga van s ezernyi oka van arra, hogy elégedett, sőt boldog legyen. S ha szép és elbájoló egy világi egyénnek tiszta, ártatlan, napsugaras lelke, annál szebb, annál elragadóbb, ha az ilyent a papban találjuk meg. Csak a szemébe kell nézni az ilyen papnak: kiragyog belőle a mennyország. Ilyen szépségesen szép szemei voltak XIII. Leó pápának. Mikor 1899-ben, mint fiatal szerzetespap először voltam színe előtt, s ő rám függesztette azokat a csodálatos fekete gyémántokat, nem tudtam betelni velük. Életemnek egyik legszebb negyedórája volt. Erősen hasonlított hozzájuk Vaszary bíboros hercegprímás szempárja. Csupa jóság és kedvesség. Élőt is tudnék nem egy olyant nevezni, akinek tekintete nekem gyönyörűséget okoz. Mintha csak egy üdvözültnek néznék a szemébe, már odaát az égben. Igen, nincs szebb egy szép papi léleknél. Valami csodálatos esztétikai élvezetet nyújt az embernek s önkénytelenül észbejuttatja az „Énekek éneke” szavait: „*Tota pulchra es amica mea et macula non est in te.*”

Nem mintha nem volnának hibái, hát hogyan volnának. Talán tekintélyes bogárgyűjteménnyel rendelkezik, de még a bogarai sem csúnyák. Mert végre is, vajjon ki a kedves ember? Talán az, aki csordultig van tökéletességekkel? Lehet, hogy az, de én ismertem olyan rettenetesen tökéletes embert, hogy szinte kilelt a hideg a közelében. Ellenben igazán kedves az, akinek még a hibái is kedvesek.

Pap és tükör... mintha nemigen férne össze, de én kétszer se mondom, hogy legalább beretválkozás közben ne figyeljük meg az arckifejezésünket, mert az nem közömbös dolog. Egy nagyon jóízű esetről hallottam egyszer. A főváros egyik elemi iskolájához neveztek ki egy fiatal papot hitoktatónak. Belép az első osztályba s hogy mindjárt kezdetben meglegyen a tekintély, jó szigorú arcot vág. Az eredmény meglepő. A gyerekek néznek, rámereszlik szemüket, az egyik riadtan elkiáltja magát, a többi sikoltozni kezd s rohannak ki az ajtón, le a lépcsőn s meg sem állnak hazáig. Ez való tény. Az illetőnek egyik kollégájától tudom. Magától értetődik, hogy „pap bácsi” a következő órára föltette a legédesebb arckifejezését.

Hogy mennyire kell az embernek vigyáznia az arckifejezésére, arra magamnak van egy tapasztalatom. Kezdő kármelita koromban történt. Új seprű jól söpör, tehát bennem is nagy volt a buzgalom, különösen a nekem akkor újdonságba menő kármelita tudatos erénygyakorlat terén. Egy szép napon, ha jól emlékszem, éppen a szelídség erényét kívántam gyakorolni, s teljesen belemélyedve ennek a gondolatába, megyek végig a folyosón, mikor a perjel megszólít: „Páter Ernő, az Isten áldja meg, miért vág olyan mérges arcot?” Hogy mit feleltem rá akkor, azt már nem tudom, mert nem vagyok szavakész ember, de utólag megvallottam neki, hogy az erénygyakorlaton járt az eszem. Mármost tessék elképzelni: szelídség erénye bévül, kívül pedig vad, marcona kifejezés! Mint mondom, vigyázzunk az arckifejezésünkre. Az emberek a külsőt nézik.

A Szahara apostola, Foucauld Károly atya mondja, hogy az arabokkal csak úgy lehet valamire menni, ha az ember mindig nevetős arcot mutat nekik.

Nevetős arc... sajnos, az is nem egyféle van. Csak akkor szép, ha tiszta lélek van mögötte. Mert bizony talállok emlékeim között egy nevető arcot, mely most is borzalommal tölt el. 1897-ben volt, szentelésünk után. Hármat szenteltek. Ketten együtt ültünk s komolyan beszélgettünk. Mindkettőnk lelke tele volt a nagy nap benyomásai-val. Nyílik az ajtó, belép a harmadik, s — bocsánat a nyers kifejezésért, de más nem fedi — vigyorogva lead egy parázna viccet. Rögtön észreveszi, hogy eltévesztette a házszámot s eltávozik. Azonban az az arc oly élesen vésődött az agyamba, hogy még most is magam előtt látom. Egy kárhozottnak arca. Később aposztatált a szerencsétlen. Szabadkőműves lett. Egy életet töltött tanári katedrán, gyűlöletes hangon beszélve a katolikus Egyházzal és a papokról. Néhány év előtt hirtelen halállal múlt ki.

Igen, egy kárhozott arca volt.

Elmélkedési könyvek úgy állítják szemünk elé a kárhozottak feltámadását, mintha azok teste valami feloszló hullához hasonlítana.

Szó sincs róla. Teljesen ép lesz. Csak a lélek teszi majd rúttá. Ilyen volt akkor az a szerencsétlen is.

Ha valaki volt Kínában s ha most bekötött szemmel pillanatok alatt odaröpténék, az orra azonnal megmondaná neki, hogy hol van. Azt a hullaszagból s egyéb hasonló arórákból összetett sajátságos, jellemző szagot sehol másutt nem érezni. Hasonlóképpen piszkos viccet hallani paptól, az Magyarországon kívül nincs. Megjártam a földteke három oldalát és majdnem egész Európát, de nem fordultam meg olyan helyen, ahol ilyesmit lehetségesnek tartottak volna. „Nem értelek benneteket, — mondta egy amerikai barátom, aki ismerte a mi viszonyainkat — nem értelek benneteket. Mert hiszen világos, hogy nálunk is akad pap, aki elbukik: no de az nem marad meg! Az megy, azonnal! Ellenben nálatok...” Az Úristen a multban elsöpörtette az iszlám által Kis-Ázsia és Észak-Afrika virágzó egyházait. Várom, mikor repülünk mi a seprű előtt.

Azonban hagyjuk az éremnek ezt a szomorú oldalát, mikor olyan fényes a másik.

Egy földbirtokos rokonomnak kislia járult a pusztai cselédség gyermekeivel együtt a szentáldozáshoz. Délután nagy uzsonnát kapott az egész gyermeksereg. Egyebek közt haboskávét. Az egyik kisleány, mialatt itta, folyton nevetett. „Mit nevetsz, kisleányom — kérdi a húgom, a háziasszony. „Azért, — felelte a kicsi, mialatt nevéttében könnye folyt — mert én még ilyen jót sohasem ettem.” Hát tessék elhinni, a papnak volna oka ilyenféleképen örülni, s a szentek között, kik lelkiület tekintetében olyan közel álltak az ártatlan gyermekhez, nem egy meg is tette. Ha nem csalódom, Assisi Szent Ferenc volt az, aki a nyílt mezőn kurjongatott örömeiben, úgyhogy bolondnak tartották. Ha nem ő, akkor más, de valamelyikről olvastam.

Pusztán maga a papi állásnak és méltóságnak tudata is kell, hogy boldogítson. Igaz, kell, hogy okkal-móddal tegye. Mert hallottam egy újmisérről, akit mindjárt káplánná is kineveztek, hogy egy felköszöntőre felelve az asztalnál, nagyon bele talált melegedni saját papi méltóságának magasztalásába. Mire a jelenlevő plébánosok közül az egyik felkelt s olyan vaskosan magyarázta meg neki, hogy mi egy káplán, hogy a szegény fiatal pap sértődötten sietett ki és zárkózott a szobájába. Velem is megesett ilyesféle. Még alig száradt meg kezeimen a krizma, mikor vendégségbe mentem egy nagybátyámhoz, aki félig-meddig gyámatyám is volt. Jó ember, de vallástalan; a papot nem szerette és élete végéig nem tudta jó szemmel nézni, hogy az lettem. Akkor aztán igen, mert utolsó betegségében teljesen megtért. Lent voltunk a kertben, asztal körül, s én mintegy magától értetődőleg az asztalfőre ültem. Egy vendég jött, nagybátyám barátja. Én helyemen maradtam volna, de a nagybátyám hidegen odaszólt: „Ulj lejjebb. Engedd át azt a helyet a vendégnek.” Nem sértődtem meg, mert beláttam, hogy igaza van. Máskor azonban óvatosan követtem az édes Jézusnak ezirányban adott tanácsát.

A pap állásánál fogva kötelezve van arra, hogy megmaradjon a megszentelő kegyelem állapotában, márpedig egy szentnek az a mondanása, hogy „Hilaritas est optimum indicium gratiae inhabitantis”,

olyan értelemben is áll, hogy a vidámság őre a megszentelő kegyelemnek. Akár így, akár úgy vesszük a dolgot, a paphoz az illik, hogy vidám legyen. Azaz mondjuk inkább: derült kedélyű. Mert attól meg szintén Isten őrizzen, hogy csapon álljon nála az élc és az adoma. Egy-kettő jó ezekből, mert fűszerezi a társalgást, de a csupa fűszer a társalgásban éppen olyan, mint az ételben. Megvallom, nem kívánnék a halálos ágyamhoz olyan papot, aki sokat viccel.

Mark Twain-nek van erre vonatkozólag egy jellemző tárcája. Egy kisvárosnak egyetlenegy temetkezési vállalkozója volt, kit általában mindenki kellemetlen embernek tartott. Szóltan, zárkózott, mogorva öregembernek ismerték, akivel temetkezés esetét kivéve senkinek sem volt kedve érintkezni. Csak úgy hívták: a vén sírásó. Jött egy másik temetkezési vállalkozó, kedves, fiatal, talpig társadalmi lény, csupa sziporka, csupa tréfa, csupa előzékenység, egy szóval egy ennivaló ember. Népszerűsége óriási lett. Igen ám, de haldoklik Mr. Brown, utolsó óhaja: „Aztán azzal a vén sírásóval temettesetek.” Meghal Mrs. Smith s a család egyhangú óhaja, hogy az öreg temesse. És így tovább: egyetlenegy ember sem akadt, aki a fiatallal akarta volna magát eltemettetni. Be kellett csuknia a boltját. Megbukott.

Hát kérem, így van a dolog a vicces pappal is. A fehér asztalnál szeretik, de a halálos ágyhoz nem való. Oda olyan kell, aki komolyan veszi a dolgát s mialatt a haldoklónak ájtatos buzdulatokat suttog a fülébe, nem jár az esze valami legközelebb leadandó jó viccen. Miért van az, hogy annyi művelt úriember tartózkodik éveken át a gyónástól? Mert nem tud meggyónni a papjánál, akivel nap-nap után eltréfálgozik a kaszinóban. Meg azután a nép elvárja, hogy a papja vele együtt érezzen, s hogy nála kiönthesse szíve panaszait és keserveit. Márpedig az örökké viccelő papnál nem számít részvételre. Sokszor elgondolkoztam azon is, milyen óriási energia megy arra rá, hogy valaki egy egész adomatárt hordjon állandóan a fejében! Az ilyen valóságos paródiája annak az evangéliumi családapának: „Qui de thesauro suo profert nova et vetera.”

Óceáni örömforrás a pap számára az a szeretet, mellyel őt a jó hívők serege körülveszi. P. Hansen, a Societas Verbi Divini-nek tartományi főnöke, egy igazán szentéletű pap, mondotta nekem egyszer: „A jó papot a nép nagyon szereti.” Sohasem fogom elfelejteni, hogy mikor papi életem elején a Zirc közelében fekvő porvai plébániát adminisztráltam, mennyire szeretett engem az a jó nép, amely minden papot szentnek tartott, annyira jó és gyermekded volt. Mondhatom, az a másfél esztendő, mely alatt az ő papjuk voltam, életemnek legboldogabb ideje volt a Kármelbe való belépésemig. Fiatal, tapasztalatlan gyerek voltam, de azért hozzám jöttek minden ügyükben, s mint a Genézis Józsefének tudta és akarata nélkül nem mozdult sem láb, sem kéz Egyiptomban, majdnem úgy voltam én is velük, lett legyen szó akár házasságkötésről, akár valamelyik kis csikó kólikájáról. Egy szív és egy lélek voltunk, s nem is mentem volna el soha tőlük, ha el nem helyeznek. Mihályfi Ákos mesélt nekem egyszer egy tiroli plébános ismerőséről, aki a plébániáján együtt öregedett meg a káplánjával. Úgy szerették egymást és a népet, s viszont az is any-

nyira csüngött rajtuk, hogy nem tudtak sem onnét, sem egymástól elmenni. Svájcban, a Luzern melletti Eschenbachban laktam félévig a világháború elején. A plébániatemplom oldala mellett oszlopos folyosó húzódik végig: az alatt vannak eltemetve a helység plébánosai. Egyelőre még csak kettő. Minden sír mellett szenteltvíztartó van hintővel, s megható nézni, hogy minden hívő, aki arra megy, megáll volt papjának sírja mellett és meghinti a kölapot szenteltvízzel. „Fortior, quam mors, dilectio.”

Igen nagy dolog a papi életben a celibátus is és az abból folyó gondtalanság. Nagy boldogság a gyermek, s a pap, aki lemondott róla, nagy dologról mondott le. Azonban teljesedik rajta az édes Jézus ígérete a százannyira vonatkozólag. Ha bemegy az iskolába, ott van az a sok gyerek: mind az övé; a mellett pedig nem kell, hogy főjön a feje, honnét vesz a Pisti cipőcskéjére talpalást, honnét szerez a Jancsinak meleg téli ruhát, s nem izgul halálra, ha a Lacika vörhenybe esik. Az anyagiak tekintetében biztosítva van; jó pap még nem jutott koldusbotra; s minél kevesebbet gondol a jövőre, annál jobb. Az Úristen nagy kegyelmének tartom, hogy klerikus koromban kezembe került egy könyv a pap öregségéről. „Das Alter des Priesters.” Szégyen, de való, hogy tanácsai közül csupán egy ragadt az eszembe, az t. i. hogy a pap ne rakjon félre. „Amelyik nap az első pengőt teszi a pap a takarékbá, azon a napon veti meg alapját öregkori zsugoriságának.” Ezt annyira megfogadtam, hogy a hónap utolsó 28 napjában rendesen már egy garasom se volt. Később józanabb lettem, de azért pénzt akkor sem gyűjtöttem. Sohase lettem volna kármelita, ha megteszem, mert annakelőtte olyan körülmények közt éltem, hogy egy kis vagyonra könnyen szert tehettem volna. Akkor pedig most, ha ugyan élnék, azok közé tartoznám, akikről annakidején azt mondogattuk, hogy „sunt in odore sanctitatis”. Besavanyodott öregek, kik idegesen tartották a kezüket a pénztárcájukon, nehogy valaki ellopja. Ha élnék, mondom, mert a derült kedély nagy élethosszabbító. Azoknak legtöbbször, akiknél igen erős volt az odor sanctitatis, hatvanon innen halt meg.

Ha a pap megmarad a maga papi társaságában, az szintén egyik forrása a boldog megelégedettségnek. Művelt emberekkel, egymást megértőkkel, könyvet olvasókkal együtt lenni, velük eszmecserét folytatni, nem utolsó dolog, sőt Ciceró, ha jól olvasok tuszkulumi disputációinak sorai között, a legelsők közé helyezi.

Egész élete folyamán tanítja a pap, hogy a kereszteket türelmesen kell viselnünk, s ha jó pap, akkor ezt meg is tanulja. Legalább nekem az tapasztalatom, hogy ha valamit az ember nem ért meg egészen jól, magyarázza meg másvalakinek, s akkor egyszerre csak sajátmaga előtt is világossá válik. Különben is régi mondás, hogy „docendo discimus”. Ha pedig valaki ezt a nagy leckét átviszi a gyakorlatba, akkor kiszedte az életnek méregfogait és van oka örömtől áradozni folyton, minden körülmények között.

1928 március 8-án halt meg a budapesti Kármelben Jézusról nev. Kelemen atya, a zárda perjele. 46 éves korában lépett be Rendünkbe. Előzőleg budapesti hittanár, legutoljára pedig adminisztrátor volt

ugyancsak a fővárosban én voltam az ujoncmestere, de inkább én tanultam tőle, mint ő éntőlem: annyira tökéletes volt az első pillanattól kezdve. Mindössze hét évet töltött nálunk, de az életszentség illatát hagyta maga után. Gyomorrákot kapott. Operálták, de elkéstek vele. Rettenetes fájdalmaiban nem engedte meg, hogy morfiumot fecskendezzenek be neki. Mikor rájöttek a rohamok, nem tudta hangos fájdalomkiáltások nélkül megállani, de mihelyt enyhült a fájdalom, arca megint sugárzott az örömtől. Nem győzte emlegetni, mennyire boldog, hogy mint kármelita halhat meg. Olyan vidám volt egész betegsége alatt, mint akinek legjobban megy a dolga. Mikor eljött az utolsó pillanat, nagy kereszttet vetett, háromszor mondta hangosan: „Jézus! Jézus!” s azzal kilehelte lelkét.

Mindezzel sokat mondtam a papi derült kedély indokoltságáról, pedig a lényegét még igazában nem is érintettem. Nem szóltam, s nem is szólhatok az igazán papi benső örömekről, melyek magából a szent ténykedésből erednek. Minden valamennyire jó pap tudja, hogy ezekhez fogható nincs a földön; hogy egy pillanatnyi benső vigasztalás bőségesen kárpótol akár élethossziglan tartó szenvedésekért és valóságos előíze a mennyországnak. Ezekről azonban jobb nem beszélni. „Vannak illatszerek, — mondja Kis Terézke — amelyek már azáltal is vesztenek zamatjukból, ha az ember kinyitja az edényt, amelyben tartja őket.” Azért hallgat ő is arról, hogy mit érzett első szentáldozása alkalmából.

Hálátlanság volna egy gyermek részéről, ha rosszkedvűen, duzzogva állna a karácsonyfa alatt, melyet kedves szülei készítettek számára és teleraktak szép és értékes ajándékokkal. Hálátlanság volna részünkről, akik papok vagyunk, ha el nem ismernők, hogy az Úristen „introduxit nos in terram Carmeli, ut comederemus fructus ejus et optima illius”. Köszönjük tehát neki szüntelenül, hogy „laetificat juventutem nostram, sed et senectutem”, s üljön arcunkon mindig az a derűlség, mely „optimum est indicium gratiae inhabitantis”.

Erő atya

Pap a betegségben.

Kevés pap menekül meg ettől. Pedig amikor fáradhatatlanul rója az élet országútját s megy a veszendő vagy elveszett lelkek után, talán maga sem gondol arra, hogy ő még beteg is lehet. Egyszer aztán ő is odakerül a betegek sorába. A pihenést nem ismerő élet, a nyárs-polgári bölcseséggel be nem osztott élet kimeríti az erős szervezetű papot is. Addig küzd, fárad, míg maga is ágyba dől.

Nehéz dolog a pap betegsége. De erények melegágyává lesz, ha ő is úgy akarja. Egy Loyolai Szent Ignác is ott nyerte nagy hivatását. Aztán nekünk sem hiányozhatik ez a kereszt, amelytől annyi ember szenved.

Engem is utólért.

Köszönöm, Uram, hogy megaláztál engem. Kemény az élet, olyan

mint a dió, sokszor „kulcsos”, nehezen lehet belőle kiszedni az erényt. Kellenek a Te megpróbáltatásaid, hogy erőnné alakuljon, ami addig talán hasznavehetetlen darabosság volt.

Fölkereslek a puszta helyen, Jó Pásztorom. Magaslaton ülsz. Gyönyörű delelő nap van, pihen a nyáj, majd csöndben legelészik. Engedd meg, hogy letérdeljek melléd, lázas fejemet puha öledbe hajtsam. Most nincs elfoglaltságod, törődjél egészen velem. Foglalkozzál velem.

1. Bárányod vagyok. Fehérgyapjas, mint azok, amelyek Galilea rétjein legelésztek akkoriban. Legalábbis olyanak kellene lennem. Bárcsak! De...

Őszintén bevallom, hogy bizony bozontos, gubancos bárányod vagyok. Sok a kócoság bennem, fölösleges gondok és gondolatok kóvályognak agyamban Te kívüled, Uram. Az élet zilálttá tett. A bűn tövise föltépett, piroslik vérem s permetez fehérgyapjú lelkemre, s az élet porával összegyűlve szürkévé, csapzottá teszi azt. Fésűlj meg, nyírd meg, édes Uram, kötd be sebeimet, Jó Pásztorom!

„Kullancs” is van bennem elég. Szívja véretem, lasankint elgyöngít. A különféle szenvedélyek elernyesztenek, fogyasztják bennem lelkem életét. Ezekről is ments meg, Jó Pásztorom!

Bárányod, Uram, néha meg is „kergülhet”. A világ szele magával ragadhat s úszom az árral. A társaság visz magával. Schopenhauer a pincérnek egy aranyat ígért, ha vendégeinél a társalgás nem a három W (Weib, Wein, Würfel) körül forog. Pásztorom, ne engedd, hogy Tőled eltávolodjam! Segíts, hogy tudjak mindig úszni az ár ellen is — „contra torrentem”!

2. „Ismerem enyéimet s enyéim ismernek engem.”

Te, Jó Pásztorom, jól ismeresz engem. Tekinteted szívünkbevesénkbe hat. Mindennap megvizsgál, jól tudod, hová visz utam. Látod keltemet-fektemet. De én sajnos, igénytelen juhocskád, már nem mondhatom el, hogy jól ismerlek Téged.

Mielőtt nem léteztem, nem ismerhettek Téged, de Te jól láttad, mint szövődött testem anyám szíve alatt.

Születésem után is hosszú ideig nem ismertelek Téged. Csak mikor gondolkozni kezdtem, eszem nyiladozott, akkor szereztem először fogalmat Rólad. Az a négy-öt év kárba veszett, úgy sajnálom.

Ahogy eszem használok, azóta is sokszor nem ismertelek. „Kö-zöttünk állsz és mi nem ismerünk Téged.” A bűn eltávolít Tőled s elhomályosítja értelmünket. De a bűnön kívül is sokszor nem ismertelek. Mindenkié voltam, csak a magamé nem, annál kevésbé a Tied. Minden gyűlésen ott voltam, mindenre jutott idő, csak magamra nem. Reád is igen kevés időt fordítottam. A szentmisét rövidre fogtam, a breviárium többször elmaradt, mert hát hív az élet. Legfeljebb keresztelő, esküvő, temetés alkalmával vettem észre, hogy komolyan rámnéztl. Keresztvetés elnagyolva, elmélkedés, ima megsarcolva. Későn feküdtem, korán kelni nem tudtam. Hiányzott a buzgóság olaja s azért nyikorgott a papi élet tengelye. Iroda sablonosan végezve, munkakedv lohadóban. A hittanóra vagy rövidre fogva vagy elhanyagolva. Do-hány, ital, tereferélés is napirenden. Így aztán igazán sok a munka.

Nem csoda, ha a kegyelmi élet megszakad, szentgyónások elmaradnak s nap-nap után tikkadtabb, fáradtabb lesz a lélek.

Miért kell a betegség? Hogy a papi lelket figyelmeztesse: rá kell érned, hogy magaddal foglalkozzál! Mindenki ismer, te is mindenkit ismersz, népszerű vagy, csak Istent nem ismered úgy, mint kellene. Csak ha szószékről beszélsz Róla, akkor melegszel kicsit bele; de akkor is mások gondolatait összehányod-veted; lapokból, könyvekből prédikálsz. Kell a betegség, hogy légy magadé is, légy Istené is!

A betegség acélozza a lelket, aranyszavúvá, tisztahangúvá teszi a papot. Az „üveghangot” is kiéneklei a jól szenvedő pap; érzékennyé válik, hogy a kegyelmek lágy fuvalmában is pontosan megérezze az Istent, és éltető szent igazságait és kegyelmeit át tudja adni a híveknek.

Jól tettetd, Uram, hogy megaláztál. Köszönöm, hogy a betegségben visszaadtál Magadnak s magamnak.

P. Réthy Apollinárisz O. F. M.

Erdey Ferenc: *Engeszteljünk!* 1942. 84 l. Ára 1.— P. (Szent István Társulat.) — *Engesztelő áldozat.* 1942. 160 l. Ára 1.40 P. (Szalézi Művek.) — *Engeszteljük Jézus Szívét.* 1942. 96 l. Ára —.60 P. (Szalézi Művek.)

Az engesztelés szükségességének gondolata ma már országszerte mind nagyobb hullámokat vet. A történelmi idők kritikus súlya mindjobban fogékonyra teszi a tömegeket e gondolat iránt. Erdey Ferenc, a Központi Papnövelde lelkiigazgatója, mint az engesztelés lelkes apostola, az ügy előbbrevitele érdekében adta ki e három művet, mellyel nagy szolgálatot tett a magyar engesztelés mozgalmának.

Első művét, mely az egyéni önfelajánlást tárgyalja, nem tömegek használatára írta, hanem azoknak, akiknek „fülei vannak a hallásra”, tehát többre hivatottak a fájdalommal tetézett isteni Szív megkérlelésében. A munka első felében mélyen vázolja az engesztelés szükségességét. A második részben gyakorlati útmutatást ad az elit lelkek engesztelő önfelajánlásának megvalósítására. — Papoknak, szerzeteseknek és szerzetesnőknek elsősorban fontos e mű, de a világiak lelki vezetésében is hasznos tanácsadó s útbaigazító.

A második könyvecske az engesztelés gondolatát tárgyaló különféle alkalmakkor elmondott szentbeszédeit, elmélkedéseit tartalmazza. Az engesztelésről prédikálni akaró papság nagy segítséget nyer benne új szempontok megvilágításában s egyáltalán a szentbeszéd készítésénél termékenyítőleg hat.

A harmadik, a legkisebb mű, elmélkedéseket tartalmaz szentórákra. Szintén nagyon alkalmas, gyakorlati munka, mely már kész anyagot ad a nyilvános engesztelések kapcsán a közös szentségimádások levezetéséhez.

Mind a három munkáért hálás lehet a magyar papság Erdey Ferencnek, mert nemcsak segítséget nyújtott bennük a lelkipásztoroknak, hanem a papi lelkiség táplálását s az engesztelő papi életre való felbuzdulást szerzi meg számukra.

Havass Géza

Nehézségek a szent zsolozsma körül.

Ketten voltunk.

Az aranymisés pap és én. A tél és a tavasz duettje. Áhitattal hallgattam élettapasztalatokban bölcs, lehiggadt, csendes és fáradt beszédjét. 50 évig szolgálta az Urat. Hosszú idő. Hitoktató, káplán, plébános, ennek az öt évtizedes útnak a stációi. Mennyi öröm, mennyi bánat, hol derült volt az oltár felett az ég; hol borús és felhőkkel terhes.

Most ott ült íróasztala mellett. Két könyv volt előtte, mindkettő nyitva. Az egyik kopottas bőrkötésű, szalagos, erősen megviselt a mindennapi használatban. Breviárium. A másik vékonyabb, zizegő lapú, friss munka. Még érzik szinte rajta a nyomdafesték illata. Zsol-tármagyarázat.

— Nézegetem őket — mondja. Hol az egyiket, hol a másikat. Érzem, elkéstem már. Előbb kellett volna. Fél száz évig mondtam, szorgalmasan, napverőn és hidegben rendületlen, szívós kitartással és nem tudtam, mit mondok... Sajnos, nem resteltem bevallani: sejtelmem sem volt a szent zsolozsmának csodálatos szépségéről, hihetetlen gazdagságáról és bámulatos, szinte észbontó mélységeiről. Szomorú confessio ez egy élet alkonyán, helyesebben öreg estéjén, de így van. Most ez a parányi kis munka rádöbrent arra, amiről eddig sejtelmem sem volt...

Eddig a párbeszéd.

Azóta már ott álltam frissen vetett ravatala mellett a jó öreg aranymisés oltártestvérünknek és úgy gondolom, üzenete *sokunknak* szól.

Mennyi mindennel ráérünk foglalkozni. A körülöttünk örvénylő események zuhatagában, a tények fordulataiban, a szellemi hatások csapongásai közepette mennyi apró, jelentéktelen dolog, sokszor valóban semmiségek érdekelnek, izgatnak bennünket. Mintha a hatásoknak nemcsak hordozói, hanem okai is lennénk. Mintha tőlünk függne minden. És a tragédiának mekkora vetülete vet árnyékot papi életutunkra, ha *azzal* felejtünk el behatóan és lényegesen foglalkozni, ami mindennapi kenyerünk, ami nélkül nem vagyunk egész papok: a zsolozsmával, a breviáriummal. A belső, tartalmi lényeg ismerete nélkül válik azután számunkra a szent zsolozsma: kellemetlen *kölönccé*. A mélységek átpillantása hiányában lesz felületes *szócséplés* és a mindennapi szükségesség törvényerejével sokszor nyomasztó *teherként* nehezedik papi vállunkra.

Nem ismerjük igazán s nem is veszünk magunknak annyi fáradságot, hogy megismerjük.

Nagyon szeretem Jörgensen szép elbeszélését a kis búzaszemről. Micsoda útja van a magnak attól kezdve, hogy a föld sötét, nedves helyére jut és verni kezdi az őszi eső! Sötét, nedves börtönében végigkeféli a nagyfogú borona, majd kidugja fejcskáját a földből, a nap érleli, a levegő cirógatja, a szél borzolja, a harmat csókolja, aztán megpendül a kasza. A szemecske zsákba kerül, malomba — és ízletes, finom kenyérként jut az asztalra.

Hány ember eszi a kenyeret és nem ismeri Jörgensen gyönyörű leírását. S ha ismerné, talán másként enné. Szeretném, ha igen sok ember kerülne ebbe a „másik” csoportba.

Hány pap mondja a szent zsolozsmát és nem ismeri annak igazi arcát. Ha ismerné, talán másként mondaná, talán: *imádkozná*. Szeretném, ha elkerülnénk életünk fogytán a szomorú vallomást: sajnos, nem ismertem valójában a szent zsolozsmát. Ezért íródnak e sorok.

Azt olvastam valahol, hogy az ember, a férfihős arra vállalkozzék, ami nehéz, mert csakis ilyent végrehajtani érdemes.

Papi életünkkel lényegesen összefügg a zsolozsma s ki tagadná, hogy az igazi zsolozsmázás nehéz dolog. Ez a „nehéz” kifejezés azonban azonnal eltűnik, mielőtt belátom és megértem a tézist: „Először én egyedül. Aztán az Egyház és én. Végül egyedül az Egyház.” Idáig eljutni nem könnyű feladat egyetlen papnak sem. Rengeteg az alanyi nehézség, mérhetetlen a tárgyi akadék. Szüntelen szintenmaradásnak, állandó önképzésnek és tudatos fegyelmezettségnek lehet jutalma az az állapot, amikor már eltűnik az „én” és megmarad egyedül az Egyház úgy, mint a folyton bennünk, köztünk és velünk élő Krisztus.

A zsolozsmánál különösen fontos annak a hitigazságnak roppant eleven meggondolása, amelyet maga Jézus hirdetett és Szent Péter magyarázott, melyet Pál apostol állandóan tárgyal leveleiben, amelyre az egyháztudósok folyton utalnak s melyből a szentek élnek, az: hogy Isten bennünk él s — tegyük hozzá — mikor zsolozsmázunk, a bennünk élő Isten: *imádkozik*. A breviárium Istennel való bensőséges és titokzatos viszonyunknak ezt a módját élteti. Ennek eleven ébrentartása nehéz, talán fárasztó, de a breviárium olyan, mint egy gótikus dóm, minél feljebb érünk benne, annál gyönyörködtetőbb a kilátás. Isten bennünklétének bizonyossága oly központi életelv ebben a dómban, amely a papi lelkiség tisztaságát, eszmekörünk bővítését zsolozsmázás közben a legmagasabb fokra emeli. Az imádságnak az a módszere, amelyet a breviárium kikerülhetetlenül ránkényszerít, arra a csúcsra vezet, ahol találkozik az izzó hit és a hideg tudás. Itt nyújt kezét egymásnak a misztikus elmélyedés, a lelkiség, a logikus tudás: Istent csak akkor találjuk meg, ha lemondunk önmagunkról. Még az imádságban is!

A szent zsolozsma ennek a magasrendű lelkiségnek pozitív talajt ad.

Keserű igazság, hogy sok zsolozsmázó pap nem áll ezen a pozitív alapon. Zsolozsmázó életükbe nagy szakadék hasadt, elsősorban a sok *nehézség* miatt, amely tagadhatatlanul jelentkezik a breviárium

végzése közben. Mivel a gyökeres megoldás elmarad, zsolozsmázó papi életük kilúgozott talajba ágyazódik és eljut odáig: mit lehet megtenni bűn nélkül és mit nem. Itt aztán ki is köt. Az eredmény: nem a kegyelmes lelkiesség expanzív ereje alakítja többé szuverén hatásával a papi életet; kialakul a *psalláló* típus, amely az Isten terhét hordja, a helyett, hogy az Isten erejét bontaná ki életében. Napról-napra azért csak megy a szent zsolozsma. De a foltozott tömlőből már kifolyt Krisztus nemes bora. Kialakult már egy, a *nehézségeket* szürke közömbösségbe takaró életmód, amely nem láthat mást a zsolozsmában, mint a papi életnek kellemetlen toldalékát, nem pedig a lelkiesség forrását, belülről hevítő, alakító principiumát.

Azt hiszem, legtöbben mégis csak rájövünk arra, hogy *hogyan* nem válik lelkiességünk bővizű életforrásává a szent zsolozsma. Rájövünk akkor is, ha nem nagyon kutatunk utána. Itt is egy kihasználatlan ötperc, ott is egy kis henye idő, itt is van „potya” alkalom, ott is — hát mondom a zsolozsmát... Vasúton, főként harmadosztályú kocsiban, ahol valóságos hangzavar van, állatok hangja keveredik durva emberi hangokkal — nehéz dolog a szent zsolozsma megfelelő végzése. Az amúgyis meglevő nehézségeket még külön nehezezzel látom el! Vagy: kártyázás közben, míg kevernek, mondom a zsolozsmát... Így soha nem oldódnak meg a nehézségek, csak egyre növekednek és végül elviselhetetlen teherré nőnek. Így nem lehet részesülni soha abban a kivételes kegyelemben, hogy a papi lélek szeme kitáruljon és lásson odáig, ahol minden nehézség megoldódik és minden probléma megfejtődik, ahol eltűnik az „én”, mert beleveszett az Istenbe.

Nem elképzelhetetlen misztikus lelkiállapot ez, csak az elit papi lelkiességnek odáig fokozása, ahol világosan látom, hogy nagy a különbség egy gép mellett percenként hatszor ugyanazt a mozdulatot végezni s ezt órákon át ismételni, mint kezemben a breviáriummal zsolozsmázni és percenként Glóriát mondani.

Az aranymisés papnak éppúgy, mint az újmiséstestnek megvannak a nehézségei: objektív és szubjektív szempontból.

Objektíve:

1. A kellő képzés hiánya.

Nem akarok általánosítani, mégis erősen súrolom az igazságot, ha azt mondom, majdnem kivétel nélkül a szemináriumokban van első nehézségünk gyökere. Nem tagadható, hogy más a szerzetes és más a világi pap képzése a zsolozsma szempontjából is.

Pannonhalmán soha nem hallgat, nem hallgathat a kórus. S a növendékek kóruskötelesek, felmentésüket a házi fegyelem, az előjáró akarata vagy egyéb elfogadott körülmény indokolhatja. De ha betegség nem akadályozza a növendéket, tekintet nélkül fogadalmára, mindennap köteles az officium divinum bizonyos óráin résztvenni. Azt hinnők, hogy a kellő képzésnek ez csak elégséges alapját adja! Hisz alighogy Pannonhalmára kerül a novicius, 24 óra múlva kezébe adják a psalteriumot, sorba állnak és indulnak a szent zsolozsmára. Sejtelve sincs, miként kell kezelni azt a nagy könyvet, nem is érti fogatékony képzettségével a szent szöveg értelmét, nem tudja, miért

kell felállni és miért kell leülni, keresztet vetni és fejet hajtani — és mégis be kell aktíve kapcsolódnia a zsolozsmázó nagy közösségbe. S így van ez minden kórusköteles szerzetesrendnél.

Tehát mily óriási előny, mily utólérhetetlen megelőzés ez a világi papság kiképzését illetően, a szent zsolozsma világában. A szerzetesek javára!

Aztán ott a noviciátus. Egy egész év. Benne alapos, liturgikus oskolázás. Elzárva minden esetleges káros behatástól, osztatlanul csak szent hivatását munkálja a szentély növendéke... Most csak két évtizeddel *ezelőttől* beszélek. A noviciátusban volt liturgikus óra, tervszerűen beillesztve a többi tárgyak közé. Volt zsoltármagyarázat, szabályszerűen kellett készítenünk a jegyzeteket. Sokáig megőriztem, a multkor is kezembe került s így pontosan megállapíthatom, hogy szerzeteséletem ujoncesztendeje alatt, a vasárnap zsoltárainak nem jutottunk a végére. Állapítsuk meg, hogy ez mindössze 20—25 zsoltár, tehát édeskevés. Volt általános tárgyi áttekintésünk, megvolt az egyes órák magyarázata, kaptunk a tárgyi szempontok mellett széles történeti távlatot is, de a részletek megvilágítása elmaradt. Elmaradását okadatolta, talán elégségesen is, az a körülmény, hogy diktálás után kaptuk a penzumot. Viszont nyomában az a szomorú megállapítás mered elénk: hát nem volt egy alapos kézikönyve Pannonhalmának? Amit kezébe lehet adni annak a még nem érettségizett noviciusnak éppúgy, mint a zsolozsma után igen érdeklődő laikusnak? Kézikönyvre gondolok itt, lélekkel megírt szakmunkára, a psalterium abc-jére. Mi mindent lehetett volna ebbe belesűríteni! Minő szélesvonalú horizontot feltárni az előtt a novicius előtt!...

Nem volt. Akkor nem volt.

Éreztük ennek hiányát. Jól emlékszem, egyik társammal elhatároztam, hogy lefordítjuk mind a 150 zsoltárt. Kettesben. Így is tettünk. A magiszterünk jóváhagyta és egy magyar szentírásfordítást elénk téve, odáig eljutottunk, hogy szolgai módon visszaadtuk az egyes versszakok értelmét. De azt hiszem, ennek a munkának más értéke nem volt, mint a törekvés, amit szentesített és tökéletesített a fiúi engedelmesség.

A későbbi teológiai tanulmányok során is újra előkerült a zsolozsma, de alapos és részletekbe menő magyarázat ismét lehetetlen volt.

Ha ez a körülmény nekünk, szerzeteseknek *nehézség*, mennyivel inkább világi papjainknak.

Viszont kötelez is bennünket: a folyton hangoztatott papi önképzésre.

2. Az élet széthúz.

Egyik igen nagy nehézségünk ez. Mindíg is az volt, de *ma* különösen. Szétforgácsolt az időnk, ezer darabra szakított minden áldott napunk. Ne érintsük most a pontos napirendhez igazodó kolostor népét, elsősorban a kontempláló szerzetesrendeket, hanem csak egyéb, más irányban lefoglalt papságot tekintsük a mindennapi zsolozsma viszonylatában.

Voltam egy lustrumon át paptanár is. Ott sem különb a helyzet.

Reggel megyek az intézetbe, óráim lesznek. Ha van is egy-két óráköz, ez vagy fogadóóra vagy készületi idő. Valahogyan nem tudom helyeslőn elképzelni a tízpercekben zsidobongó, lökdösődő, drukkoló diákok között zsolozsmázó paptanár urat. A délután az egyesületeké vagy kötelező családlátogatásokat végzek vagy diákokat fogadok, esetleg kijavítandó gyakorlatok torlaszai között üldögélek. Hol van most az egyéni foglalkozás, irodalmi munkák olvasása, egyéb magán teendőim elvégzésére szükséges idő? Valóban itt is csak *lopni* kell egy kis időt a breviáriumra. Hol itt, hol ott...

S még fokozottabb mértékben érvényes a tétel a falusi papságra nézve.

Hadd vegyem ki életünkből a múlt és jelen esztendő két havi mezsgyéjét. Nem hiszem, hogy akár a legöregebb papok is emlékezzenek ilyen óriási mértékű elfoglaltságra, mint aminőn keresztülmenünk mi falusi lelkipásztorok.

Nem a munkától való húzódozás mondatja ezt velünk, hanem a valóban példátlan, minden elképzelhető határon túl menő anyakönyvi kivonatok dömpingje.

Megtörtént eset, hogy volt nap, amikor egész délelőttön át nem jutottam semmi egyébhez, mint kivonatok kiállításának napszámos munkájához. Reggel, még szentmise előtt, 10—15 ember vár. Gyorsan elfutok misézni. Hazajövet ismét több a várakozó. Tele a folyosó, tele az iroda. A posta tömegével érkezik: „azonnal”, „fordulópostával”, „soronkívül” kérem a kivonatot. „Az időt nem tudom, valószínű 1830—40 közt...” Most tessék 10 évet átlapozni azokból a fakult, sárgult régi fóliánsokból. Mikor jutottunk ehhez, ha nem éjtszaka? Egy-két eset:

Vasárnap. 9 óra 55 perc. 5 perc múlva beharangozunk a hivatalos istentiszteletre. Egy autó áll meg a parochia előtt. Bocsánat, nem tudtam máskor jönni, hétköznap nem kaptam szabadságot... De gyorsan kellene, mert fél tizenegykor megy vissza a vonatom. Ugye méltóztatik belátni... — De kérem, lehetetlen! Nekem mennem kell istentiszteletre...

Mi a vége? Ki kell állítanom a kivonatot, késik az istentisztelet pontos kezdeti ideje.

El akarok utazni. Már indulok. Most jó valaki. Messziről... Kivonat. Kiállítom, elkések. El se indulok.

Iskolába indulok. Az úton találkozom kivonatkerőkkel. Nem érnek rá várni... Nem tudok iskolába menni.

Tudok paptársamról, aki hajnali mise után leült kivonatokat keresni és délután fél 5-ig nem tudott kimozdulni az irodából. Még ebédidő sem volt!

Tudok paptársamról, akit valósággal kihúztak a gyóntatószékből, hogy tessék azt a kivonatot kiállítani.

Csak azért említem mindezt, hogy tessék most egy ilyen napból olyan részt kiszakítani, amikor nyugodtan átadhatom magamat a szent zsolozsma anyagi munkájának elvégzésére. Igaz, hogy ez csak kivételes időszak s talán többé nem is lesz a mi életünkben, de hihető, hogy a többi napunk *sem nagyon* különbözik ezektől.

S az érdekes az volt, hogy a záros határidőben egyéb teendőinket éppúgy el kellett végeznünk, mint más alkalmakkor. Sehol sem volt belátás, mintha misem történnék a falusi plébániákon ezekben a ködös, korán sötétedő, késő őszi vagy már téli délutánokon éppúgy, mint délelőttökön.

Nem célunk a mult felkeserlése. Lezárult. Megküzdöttünk hősiessén. A falusi papság történetében fényes lapok lesznek ezek.

Talán a mindentlátó és ítélő Isten sem veszi zokon, hogy néha csak éjjel 11 órakor kezdtük el a Deus in adiutorium-ot... Ha éppen akkor nem kellett egy beteghez mennünk!...

Hosszú hónapokra felborult itt a legszebben kidolgozott napi-rend és időbeosztás. Mindig nehézség volt a szent zsolozsma végzésénél, hogy az élet széthúz, de ezekben az időkben soha nem tapasztalt esetek adódtak elő.

Az élet széthúz... S nekünk nem szabad engednünk, hogy szét-húzzon bennünket. Még ha ég s föld egybeszakad, akkor sem. Operi Dei nihil praeporatur, mondja Szent Benedek Regulájában; a szent zsolozsmára értve elsősorban szavait. Semmi eléje ne tétessék papi életünkben az istenszolgálatnak, a szent zsolozsmának. Semmi. Az egyházközség sem, az iskola sem, az egyesületek sem, az A. C. sem, még az anyakönyvi kivonatok sem!

Ez a helyes érték-skála. Minden ettől való eltérés — aberráció. A mult hibáinak szomorú beismerése a szebb jövő záloga lehet.

3. A zsolozsma irodalmának hiánya.

Még ma is megoldatlan objektív nehézségünk. Vannak ugyan zsoltafordítások, magyarázatok és kulcsok a teljesebb megértéshez, legújabbban mindent felölelő, alapos munka jelent meg a szent zsolozsma történeti fejlődéséről, amely munkában az egyes órák értelmi magyarázata szinte tökéletes.

Aki ezt alaposan áttanulmányozza, okvetlenül megfogja a zsolozsmának eddig talán soha nem sejtett Lelke. S ez a Lélek indítást kér. Áttanulmányozom a munkát: nem *elolvasom*, hanem *megolvasom*, belém ivódik a betűsor, átélem gyönyörű magyarázatait, megfog az ihlet, melyben hevül. Aztán kezembe veszem a breviáriumomat s ugyanazok a nehézségek ütköznek ki. Igenis, hiányzik valami nekünk — még. Lelki irodalmunk ugyan igazán oly bővizű és termékenyen gazdag, hogy *kivált most*, versenyen kívül áll a külfölddel is. De korántsem így zsolozsma-irodalmunk!

A pannonhalmi kóruson használt nagy formátumú psalteriumban minden zsoltaárnak volt fejléce. Ez a fejléc röviden összefoglalja a zsolta vezérgondolatát két-három sűrített mondatban. Az ember egészen más lélekkel mondja a zsolta, ha ezt elolvassa.

Mire gondolok most?

Hiányzik lelki életünk irodalmából mind a mai napig az a könyv, amely az egész psalteriumot elmélkedési formában a zsolta-írók részére feldolgozza. Hangsúlyozni akarom, hogy erőslelkű, férfias dologra gondolok itt, távol minden érzélgős, vizenyős, cukros lel-külettől.

Nem tekintem a világiak igen csekély százalékát, akik végzik a

szent zsolozsmát — csakis papokra gondolok. Nekik készülne a könyv. 150 elmélkedést tartalmazna.

Bent lenne egész papi életünk minden mozzanata. Kemény szavakkal kötné a zsoltárversekhez a gyakorlati következtetéseket. Jó félév kellene ahhoz, hogy végigmeditálja az olvasó a könyvet és utána már csak a minduntalanul felelevenedő emlékekből élne. Újra visszatérve hozzá, csak frissebbé válnék az első tapadás emléke. De annyira a zsoltárhoz kellene símulnia, hogy átvenné gondolatmenetét, szerkezetét, sőt még kifejezéseit is.

Csodálatos világ nyílnék meg előttünk!

Egészen más lélekkel mondanók a szent zsolozsmát!

Nem is egy emberre gondolnék, aki megírná a munkát. Kaleidoszkóp-szerű lenne, ha több kimentált papi lélek öntené össze meglátását. Sokszínű, gazdag és minden ízében eredeti gondolatok tarka egyvelege lenne a könyv, amelynek igazi hivatását roppant szükség-szerűsége adná meg.

Ezen könyv átmeditálása után aligha darálnók az eddigi tempóban a szent zsolozsmát. Alig unnók annyira, oly fokban, mint most. Mert a hozzáfűzött gondolatok csak úgy koppannának a lélekfalón.

Inkább arra kellene törekednie a könyvnek, hogy redukálja az anyagot, hisz sok zsoltárvers egymagában külön elmélkedés tárgya lehet. Egész életre szóló program. Életjelige. Címerekben olvasható célkitűzés. Pl. Misericordias Domini in aeternum santabo. (88. zsoltár.) Vagy: Dominus adiutor meus et protector meus. (27. zsoltár.) Vagy: Si exurgat adversum me proelium, in hoc ego sperabo. (26. zsoltár.)

Ha Isten segítségével elkészülne a munka, tudnók, hogy mi hiányzott eddig minden papnak könyvtárából.

4. *Israel — az ószövetség.*

Ez is nehézség? Papoknak?... Igen, csak valljuk be őszintén. Legalábbis többnek. Mindgyakrabban lehet hallani éppen papi ajakról olyan kétesértékű kijelentéseket, amelyek a választott népnek és vele az ószövetségnek is erős bírálatát, sőt degradálását rejtik magukban.

Mivel pedig a breviáriumban napról-napra találkozunk Israellel, kézenfekvő, hogy kialakulhat olyan felfogás, amely ellentétbe kerül az újszövetséggel.

Korunk szélsőséges divatáramlatának odacsapódása ez: Krisztus Egyházának szunnyadó papjához. Sobrii estote et vigilate!

— Nekem tetszik a collecta gyönyörű gondolatsora, a himnuszok magasztos szárnyalása, de nem értem, minek kell labialis mozgással imádkoznom a lekiókat, amelyek arról beszélnek, hogy miként fajtalanokdtak a zsidók, mint uzsorázták ki az idegeneket, hogyan csalták törbe egymást és mint éltek vissza a Jehova csodálatosan türelmes jóságával... Nem értem.

Csak Prohászkaival csodálkozhatunk mindezen, mondván: „Ah, szemináriumai nevelés!”

Mennyire elhibázott lehet az a szellemi képzés, amely ennyire elemi kérdésekre nem adott annakidején megfellebbezhetetlen választ. Olyant, aminőt egy életen át nem lehet elfelejtteni!

Ennek a „nehézség”-nek megoldására egyet ajánlok. Tanuljuk meg *kívülről* Faulhaber bíborosnak *örökszép* szavait: „Mi nem vonjuk vissza a mózesi élet- és jogrendet, hanem igenis elismerjük, hogy az ószövetség szent iratai hasznos és értékálló épületköveket szállítottak minden idők társadalmi rendje számára. Egyes formái, mint amilyen a szociális munka, a szegénygondozás vagy a jogi élet, átalakulhatnak ugyan, de alap gondolatai örök művelődési értékek s a Krisztus előtti zsidóság könyveinek drága örökségei maradnak. Ez a szellemi örökség annyira egyedülálló az ókor művelt népei között, hogy szinte így kell kiáltanunk: *Izrael népe, ez a te kertedben nem a te ültetésedként nőtt fel!* Ez az uzsorázó nagybirtok felett megdördülő jaj, ez a mezőgazdaság eladósodása ellen indított harc, ez a kamatszedési tilalom nem a te lelkedből lelkedzett! Aki nem hisz a Szentírás sugalmazottságában és ezeket a könyveket nem Isten szavának és Isten kinyilatkoztatásának tartja, annak Izrael népét logikusan a világtörténelem legnagyobb népének kell tartania. Itt nincs más választás: *v a g y h i s z ű n k a S z e n t í r á s s u g a l m a z o t t s á g á b a n , v a g y p e d i g a z t k e l l m o n d a n u n k a z s i d ó n é p n e k : T e v a g y a v i l á g t ö r t é n e l e m l e g l á n g - e s z ű b b n é p f a j a !*”

A „német pápa” szavai reflektorfénnyel világítanak rá egyik legnagyobb objektív nehézségünkre.

A zsolozsma anyaga a Szentírás testéből való. Pozitív keresztény alapon állva valljuk, hogy a Biblia az Isten szava. Így a sugalmazás isteni tana pozdorjává zúzza minden rosszindulatú kötekedésünket és meggyőz az abszolút Tekintély szavainak igazságáról. Még ha gyarló és csiszolatlan emberi elmével itt-ott fenn is akadnánk egy-két homályos helyen, éppen Izrael koronás bűnein...

A „vagy-vagy” elosztat minden kétséget!

Mert a második „vagy” elfogadása legalábbis olyan súlyos feltételeket szabna elénk, mint az első. De ha ez az utóbbi „vagy” az első „vagy” megtagadásával járna, számunkra mindenkor elfogadhatatlan lenne.

S z u b j e k t í v e :

1. *Az imádságos lelkület hiánya.*

Jó lenne *sokszor* a tudatmező központjába hozni, hogy a breviárium imádság — liturgikus imádság.

A liturgia az „én”-t nagy testületbe illeszti és ezzel érzésközöséget teremt s így válik az imádság altruisztikus imádsággá.

Ezért nem ismer a zsolozsma egyes számot. Hisz a nagy Isten- és emberközösségbe, az Egyházba olvad bele az én.

A breviáriumot imádkozni kötelességünk. Ez a kötelességünk elválaszthatatlan papi életünktől. Az oltár és a zsolozsma nélkül nem vagyunk papok a szó szoros értelmében. A napi anyagot, egyetlen óra kihagyása nélkül el kell imádkoznunk, mégpedig éjfél-től éjfélig.

Ismerjük be nyíltan, *nehéz* dolog. Bár nem maga az imaszöveg okozza sokszor ezt a nehézséget, hanem inkább az a körülmény, hogy *imádkoznom* kell olyant és annyit, aminőre és amennyire diszponálva nem vagyok. Azaz: a megfelelő és szükséges imádságos lelkület hiá-

nyában is végezni kell súlyos parancs folytán az előírt zsolozsma-
anyagot.

Egy pap egyszer olyan keserédesen mondotta: Sokszor olyan jó
volna imádkozni a Jézus Szíve litániáját vagy Szent Józsefét és egyéb
más „szép” imádságot...

Szabad, lehet, sőt üdvös és ajánlatos is. De ne feledjük, hogy ez
csak magánimádság. Ennek is megvan a maga értéke, sőt sokszor üdvö-
zítő ereje, bár olykor bátran nevezhetjük önző imádságnak is, amely
soha nem fogja megérteni a másért való imádságot, az imádság
altruizmusát.

Az individualizmus nem érti a zsolozsmát. Azt hiszi, hogy az
egyén úgy tűnik el a közösségben, mint Madách falanszter-rendszeré-
ben. Nem. Csak úgy semmisülök meg, mint Szent Pál gondolja a galata-
beliekhez írt levelében: „Élek én, de már nem én élek, hanem Krisztus
él bennem.” (Gal. 2, 20.) Imádkozom én, de már nem én imádkozom,
hanem az Egyház imádkozik bennem.

Vasárnaponként kihirdetem híveimnek a heti szentmisének rend-
jét. Sőt táblán is olvasható a templom előcsarnokában, hogy kiért
lesz, vagy mi a napi szentmisének intenciója.

Nekem tehát be kell mutatnom az áldozatot hétfőn, kedden,
szerdán... mégpedig megfelelő lelkülettel. Hogyan tudom vasárnap,
hogy pénteken lesz-e megfelelő lelkületem? Harangoznak, men-
nem kell.

Mit akarok ezzel mondani? Azt, hogy nekünk papoknak állandó
ráneveltség szükséges mind az oltáráldozathoz, mind az imaáldozat-
hoz, a szent zsolozsmához. Permanens imádságos lelkület! A sine inter-
missione jegyében.

Nem felfokozott hévről van itt szó vagy mesterségesen táplált
belső lángról, csak csendes, egyenletes, készséges, engedelmes, hogy
úgy mondjam: *szélcsendes* papi lelkületről.

Kezembe veszem a breviáriumot. Talán nagyon összetört, szét-
dúlt a lelkem. Elkezdem mondani. Egyszerre kezd átmelegedni a lel-
kem, együtt sóhajtok, sírok, jajgatok a zsoltárral. Vagy átcsap ujjongó,
boldogságos, hallelujás örömbel! Magával ragad... Hisz annyi húrja
van a zsolozsmának, hogy minden érzelmünk talál benne megfelelő
rezonanciát. A psalterium színezete sokkal gazdagabb, mint egy átlag-
ember érzelmi világa!

Annyi lelkületünk legalább legyen, hogy: imádkozni akarok.

Sokszor ennyi is *nehéz* dolog, de ezt a „nehézséget” igen meg-
szépíti az alázatos engedelmesség.

Úgy vagyunk ilyenkor a szent zsolozsmával is, mint a papi pályá-
val: nehéz, de szép.

2. Magas szándék hiánya.

Elengedhetetlenül szükséges a zsolozsmánál ez a „magas” szán-
dék. Kívánja ezt *ennek* az imádságnak természete, hisz itt nem átlag
imáról, magánimáról van szó. Mindenfajta imánál szükséges a jó
intenció, különösképpen pedig a breviárium-imádságnál. Pannonhalmán
minden zsolozsmaóra megkezdése előtt a következő szöveget mondják
a kórus tagjai in silentio: Domine doce nos orare: Ipse Spiritus postu-

let pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Miserere mei Deus, et exaudi orationem meam. (Luc. 11; Róm. 8; Ps. 4.) Majd Pater, Ave és Credo.

Nekünk is lehet szándékunk, de ezt alá kell rendelnünk az egyetemes Egyház nagy szándékának, aki ezt viszont alárendeli a Léleknek. Ő tudja, mi kell nekünk. Mire van legjobban szükségünk.

Mi az a magas szándék a szent zsolozsmánál?

Valóra váltása és eleven megélése Krisztus szavainak: „Nálam nélkül semmit sem tehetek.” Ne felejtjük: nem elég hinnünk, az ördögök is hisznek! Nekünk az eleven, élő hitnek minden következményét le kell vonnunk és elsősorban az imádságban kell tette váltanunk. Éppen akkor, amikor az inspirált szentírási könyveket lapozom és betűit imádkozom.

Érdekes e tekintetben az egész világon talán egyedül a magyar-honi benediktinusoknál használt ú. n. *breviarium maurinum*. Teljes egészében a Szentírástra támaszkodik. A versikulusok után pontosan jelzi, honnét való? Ugyanígy az absolutióknál, melyek minden nocturnus végén vannak (pl. 1 Mach. 1; vagy Ephes. 4; vagy: Róm. 15. — ezek a vasárnapi nocturnusok absolutiói). Ugyanígy a benedictióknál (a vasárnapnál pl.: Ephes. 1; 1 Joan. 5; Ján. 16.)

Ezek mind igen előnyösen járulnak hozzá a szándék emeléséhez, hisz állandóan, szembetűnően hangoztatják, hogy inspirált szent könyvet olvasunk!

Mint mondtuk, az Egyháznak igenis megvan a napi szent zsolozsmával a maga szándéka, de ez nem zárja ki a mi saját, egyéni, de természetesen így csak *másodrendű* szándékunk felkeltését sem. A kettő nem rontja le egymást!

Hadd mondjam el, miként képzelem és valósítom is meg ezt az egyéni szándékot a szent zsolozsmánál.

Minden vasárnap (vagy esetleg a hónap első napján) előre elkészítem a breviárium napi intencióit is. Éppúgy mint a misékét. Természetesen nem jelent ez görcsös és merev ragaszkodást vagy gúzsbakötést, csak jó eligazító térképnek bizonyul éppen a szándék felkeltésénél.

Figyelembe veszem mindig az Egyház szándékát, ez az első. Pl. május hónapban: in honorem SS. Philippi et Jacobi; 3-án: In adorationem S. Crucis, 12-én in honorem S. Joseph.

Vasárnaponként: pro fidelibus meis (tehát: 2-án, 9-én, 16-án, 23-án és 30-án).

Szombatonként: (tehát 8-án, 15-én, 22-én és 29-én) in honorem B. M. Virginis. Noha a mi breviáriumunk akkor semmit sem mond Máriáról, mert nem ismeretes itt a szombati officium de Beata. De májusban vagyunk! Ezenkívül minden hónapban van intenció: pro sanitate mea; — pro defunctis parentibus meis; — pro patria; — pro fidelibus defunctis meis; — pro castitate; — pro Ordine meo etc.

Roppant változatos, sokszínű lesz így a divinum officium s ha arra a „magas” szándéokra nem is tudok eljutni mindig, egyéni célkitűzésemmel igyekszem megközelíteni.

3. A megszokás.

Mindenütt érvényes a *quotidiana vilescunt*, a breviáriumnál is.

Állandó éberségre, tudatos ellenőrzésre és folytonos fegyelemre van szüksége a papi léleknek a zsolozsmázásnál. Főként az állandó részeknél.

Megtörtént néha a pannonhalmi kóruson, hogy egy-egy világi úriember is résztvett a zsolozsmán. Bár nagyon ritkán, hisz világiak között még a liturgikus kor fellendülésének ideje előtt aránylag csak kevés ember ismerte és értékelte a psalteriumot. De számunkra nagy ujság volt egy ilyen megjelenés a kóruson.

A világi résztvevő mondta is nagy buzgósággal a zsolozsmát, de mindig elmaradt kissé; „kilógott”. Egyes részeknél, főként az állandóknál, feltűnően, ha szabad így mondanom, talán: *bántóan* is. Minden buzgó igyekezete ellenére is minduntalan elmaradt. Találóa jegezte meg egy, azóta már jobb hazába költözött rendtársam:

— Csak mondaná mindennap a breviáriumot, majd nem maradna el...

Nem tudom, az illető úriember mondta-e mindennap a zsolozsmát, nem tudom, rendtársamnak igaza volt-e, de hogy kijelentését komolyan kell vennünk, igaz.

Mert kopunk, és a kezünk ügyébe eső szent, sőt a legszentebb dolgokat is koptatjuk. Általános emberi törvény. Ó, ha olyan áhítattal és összeszedettséggel tudnánk misézni, mint a primicián! Ha úgy tudnánk breviáriumbozni, mint amikor elsőízben vettük kezünkbe ezt a szépséges, mindennapi vademecumot!

Ezt elképzelni talán igen, de elérni nem lehet. Sietünk, kapkodunk, „tekerjük” a szent szöveget... Higgyük el, hogy jó néha rajtakapnunk magunkat, hogy a szokás második természetünké ne váljék.

4. Az értékelés hiánya.

A kellő nemismerésből származik. Sokszor beigazolódik az aranymisés pap szomorú kijelentése: nem ismertem. S tegyük hozzá a ki nem mondott gondolatot: tehát nem értékeltem. Tragikus.

A legértékesebb dolgoknak sokszor ez a földi sorsuk. Gondoljunk csak földi létünk legnagyobb kincsére: az Eucharisziára. Ha nem is megyek el egészen addig a szélsőséges vonalig, ameddig az a másvallású kijelentés: „Ha én azt el tudnám hinni, hogy a szentostyában valóban Jézus van jelen, térden állva maradnék előtte éjjel-nappal” — de gondolkozásra kényszerít. Eucharisztia és zsolozsma... Csak a legmagasabbfokú értékmérővel mérhetjük mindkettőt. És a skálán ott van-e mindkettő a maga helyén? Ha igaz az, hogy egycsapásra megváltoznék egész papiségünk, lelkiségünk, életberendezésünk, ha halálosan komolyan vennők Jézus szentségi jelenlétét oltárainkon, úgy igaz az is, hogy egészen másként „néznénk ki”, ha úgy értékelnők a breviáriumot, ahogyan azt annak tárgya, természete, alakiséga, szóval egész lényege kívánja.

A breviáriumot nem értékelni egyenlő az Isten szavát nem értékelni, azaz magát az Istent alábecsülni. Az őskereszténység a Szentírást a tabernákulum mellett egy fülkében őrizte, éppen úgy, mint az Eucharisziát. Az oltáron jobbra a Szentírás, balra az Eucharisztia: Krisztus a mi világoosságunk és Krisztus a mi táplálékunk. S az őskeresztények

inkább a halállal néztek szembe, mintsem hogy a Bibliát kiszolgáltatták volna. A Szentírás kiszolgáltatása szemükben egyenlő volt az Isten kiszolgáltatásával: Júdas árulásának megismétlésével. Miért mondom mindezt?

Mert világosan kell látnunk, hogy a breviárium a Szentírás testből való, írás abból az Írásból, melynek szerzője maga az Isten.

Épp ez adja meg minden más írás és imádság felett semmivel össze nem hasonlítható értékét.

A breviáriumra az Isten adja az „imprimatur”-t, az Egyház csak odaírja: „nihil obstat”.

Mikor kézbe vesszük, jó erre gondolnunk és talán lesz bennünk kellő értékelés e legszentebb olvasmánnyal szemben.

5. A robotszerű felfogás.

Igen kellemetlen mellékíze van ennek a robot szónak. Parancszo-ra kényszeredve, nekibúsult fáradt gözzel, napszámba végezni valamit. Szemre dolgozó rossz szolgálak, „fizetett” béresek munkája ez. De szomorú!

Sokan vagyunk az Úr szőlőjében. Ne ítéljük egymást. Alii sic... alii vero sic... Deus iudicet.

Vannak papok, akik nem breviáriumoznak. Milyen ezeknek a lelkivilága, szellemi élete — nem tartozik ide. Elszakadt a kapcsolat köztük és Isten között. Szomorú, kiégett villanylámpák. Nem világítanak. Kormosak, sötétek. Ne beszéljünk róluk! A robot rövidzárlatot jelez. Erősen lecsökkentett világosság. Az Isten homályban van bennünk. A breviáriumról vallott robotszerű felfogás azt mondja: húzom az ígát. Nincs benne örömem.

De nincs elég erőm — szakítani vele. Nyakamba akasztották; ha tudtam volna!...

Chesterton szerint, ha az emberek csak egyes naponként: öt percig elgondolkoznának ezen a tételen: szeresd felebarátodat, mint önmagadat, a földön soha nem látott paradicsomi állapotoknak kellene teremniök, hisz feltételezhető, hogy mindenki a legjobbat akarja magának.

Nos, ha a papság naponként öt percig elgondolkoznék azon, hogy mit jelent nekünk a breviárium — egycsapásra megszűnnék a robotszerű felfogás erről az önként vállalt teherről. Mert akármennyire is lelkesedünk a zsolozsmaért, el kell ismernünk, hogy „teher”. De olyan teher, melyet Jézus édesnek és könnyűnek mond, hisz érte vállaltuk. Szabadakarattal. Iga. De egykor kész örömmel nyújtottuk oda nyakunkat, hogy hordjuk egy életen át.

A robot — szolgalelkűségből születik.

Mi pedig a szabadság Lelkét kaptuk.

Ezzel a Lélekkel pedig nem lehetünk szomorú, fakó és nekibúsult szolgálak. Isten csak az örvendezve adakozót szereti.

Igy hozzuk meg Istennek mindennapi imádságunk áldozatát. Szívesen, örömet, mindig készséges lélekkel. Ez soha nem lesz fárasztó, terhes és nehéz robotmunka.

Csácsbozsok.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Valami a breviáriumról.

A hangnak is van ereje. Megfélemlítő és megsemmisítő ereje... Mikor első osztályú gimnazistának felkerültem Rozsnyóra, első élményem volt, hogy felosontam a katedrális tornyába — Kisasszony napja előtt délután — harangozni a „Máriával”... Mikor ott fönt, közvetlen közelemben hozzávágták a harang szívét a korongjához, a szörnyű hang vagy a hang szörnyű ereje a gerendák közé vágott s megsiketített... Magamhoz térve ész nélkül szaladtam haza, lakásomra...

Másnap, szeptember 8-án a nagy templomba mentem bámészkodni... Egyszer csak suhogás-zúgás tesz figyelmessé s látok nagy csapat papi ruhába öltözött fiatalot jönni, mire a sekrestyéből is kijönnek zajtalan léptekkel sohasem látott ruhákba öltözött urak s pár perc múlva fölcsattant olyan kiabálás, amitől még jobban megrémültem, mint a harangtól... Uccu szaladásnak haza s otthon elkezdtem rémületemben a megállíthatatlan sírást, ma sem tudom, miért... Mikor hazajött a házigazdám, — aki történetesen fősekrestyés volt a székesegyházban — megkérdeztem, hogy miért kiabáltak azok ott a templomban?... — Hát breviáriumoztak — felelte...

Ez volt az én első megismerkedésem a breviáriummal...

Kisapap lettem! Legnagyobb félelmem az volt, mikor rám került a sor a vespérás után ottmaradni a kanonokkal breviáriumozni. Ekkor még jobban megrémültem s elidegenedtem tőle... Rozsnyói káplán lettem!... Akkor meg mint karkáplánnak kellett résztvennem a kórusban... Velencében éppen akkor toppantam be a Szent Márkba, mikor a káptalan zsolozsmázott... Tu autem Domine miserere nobis, mondtam s kifordultam hirtelen...

Nem hiszem, hogy 33 év alatt 33-szor mulasztottam volna el az officium valamelyik részét. Hibámból talán egyszer sem... Az egész officiumot csak betegség esetén! Tehát végeztem!... Harmadik sorozat breviáriumot forgatom...

A szemináriumban, amit a breviáriumról hallottam, mindössze ennyi: Onus diei; Oratio oris; aki elmulasztja, annak restituálni kell! Soha senki egy szót a breviárium szépségéről, üdvösségéről, multjáról, szerkezetéről, céljáról stb. nem szólt... Káplánkoromban gyóntam egy egyházmegyes papunknál. Ez mondott valamit a breviárium szépségéről... Azóta igyekeztem mindent elkövetni, hogy részemről a breviáriumozás ne legyen lélektelen szájjártatás. Épp ezért, hacsak megszimatoltam, hogy megjelent valami könyvecske vagy írás, mely a breviáriumozást igyekszik megkönnyíteni azáltal, hogy érthetőbbé teszi vagy multját, belső felépítését megismerteti, megvettem. Így kerültem birtokába: 1. Farkas István szótára a breviáriumhoz. Kiadta a Szent István Társulat. 2. Dr. Böthy Szómagyarázatai, Törökszentmiklós. 3. Dr. Császár József szombathelyi rektor úr Zsoltárkulcs-könyve. 4. A szaléziánusok kiadásában megjelent breviárium-himnuszok. 5. Györgypál Albert: A dicséret áldozata. (Szent István Társulat.) 6. Végül a legnagyobb örömömről megjelent a Korda kiadásában dr. Szunyogh Ferenc O. S. B.: A szent zsolozsma c. könyve (két kötet).

Megemlíthetem még Sik Sándor zsoltárfordítását is és Horváth Konstantin tudományos zsoltármagyarázatát.

Ezen segédkönyvek mellett igyekszem most már tökéletesebben zsolozsmázni... Igyekszem nemcsak szemmel olvasni, hanem szájjal is kimondani a szent szöveget, mert valóban oratio oris ez! S a kimondott szónak nagyobb az értéke, mint az elgondoltnak... A világ sem akkor lett, mikor Isten elgondolta, hanem mikor kimondta a világ-teremtő „Fiat” szót... A kimondott szó konkrétum. Hát még az énekelt szó, ima, zsolozsma!... Ezért énekelik a szerzetesek s nagy ünnepeken a káptalanok is a breviáriumot... Az éneklés mindig új, friss, most kibuggyanó érzelem. Most, e percben valósul meg az officium éneklőitől *Cantate Domino canticum novum*...

Vere dignum et iustum est aequum et salutare... nos Tibi semper et ubique gratias agere... Valóban méltó és igazságos, illő és üdvösséges, hogy mi mindenkor és mindenütt hálát adjunk az Úrnak... *Semper et ubique...* Az időben mindenkor, a térben mindenhol... A teret megszenteli a szentmise: hiszen majdnem félmillió szentmisét mutatnak be mindennap a földkerekségen s így nincsen perc, melyben a földkerekségen ne volna Úrfelmutatás... Viszont a szentmise köré fonódó szent zsolozsmát, breviáriumot jogosan tekintjük az idő megszentelésének, mert nincs a napnak olyan ideje, hogy valahol a földkerekségen egy kórus, egy szerzetes, egy világi pap éppen most meg ne nyitná száját a laus perennis megkezdésére — az Isten dicséretére: *Domine labia mea aperies...* (Szunyogh.)

Ne felejtsük, hogy a breviáriumozás szakramentális imádkozás. Ne felejtsük, hogy mikor breviáriumozunk, nem privát ájtatosságot végzünk, hanem hivatalosan imádkozunk csakúgy, mint mikor misézünk! S az Egyház — Krisztus arája — áll, minden szerelmével, imádatával és hódolatával Krisztus iránt, a hátunk mögött... Ezért szól a breviárium mindig többes számban... Ne felejtsük, hogy a breviárium integrális része, kiegészítő keretje a nap főofficiumának: a szentáldozat bemutatásának... Mily figyelmetlenül, tapintatlanul jár el, aki breviáriumozás nélkül mutatja be a fölséges szent áldozatot?... Mily ajtóstul való nekirohanást tesz az, aki így misézik!...

A breviáriumi imádkozás fönséges nagy kórossá növekszik, ha meggondolom, hogy a földkerekségen félmillió pap breviáriumozik, még több apáca és a híveknek milliói imádkoznak, s fönséges szférikus imahangzat tölti be a mindenséget, s ebben a hangzatban én is egy hang vagyok!... Itt érvényesül az én hangom is, bármily gyarló is!... Itt kap értéket az én siralmas nyöszörgésem, dadogásom, rimánkodásom, mint az énekkarban a legszimlepleksebb hang is jó, mert legalább tömít, tömörít, tömedékel s erőteljesebbé lesz egy nüánsszal a „Dicsőít Téged, nagy égi Teremtő” eget is bővülő csodakoncert...

Szép a breviárium-imádkozás!... Szép a napi szent officium, mint egy királynői parádés ruha!... Tündöklök, csillog, csillámlak, szikrázok és sziporkázok, pompázok és kápráztatok, mert át meg át van szöve a Sapia Aeterna kijelentéseivel; a szentatyák szellemes, ötletes, megkapó és elragadó mondásaival; Krisztus evangéliumának gyöngyeivel... Habzik, gyöngyözik és sugárzik, minden gyönyörűség lévén benne... Vannak benne elragadó tájak; lebilincselő és elbűvölő

virágok; édes, szép dalok!... Szép! Szép ima a breviárium!... Orate Fratres!... Berchmans Szent Jánost Regula-könyve üdvözítette... Minket a breviárium üdvözítsen!... Per ipsum et cum ipso et in ipso sit nobis salus et protectio ... Orate Fratres!...

Napkelettől napnyugatig hasítja az eget a vakító villámlás... Nem is messziről egetrengető mennydörej hallatszik... Nem hitéleti, hanem ítéleti időket élünk!... Orate Fratres!... Ne felejtsük, hogy a Pastor angelicus után a Pastor es nauta következik, lehet, hogy még napjainkban!... S az Egyházra, — legalábbis Európában — ahol úgy-látszik csődbe került a szent evangélium, az Egyház; a megsemmisülés, a sírbuszállás következik, honnan nincs újraéledés... Orate Fratres sacrum officium!... Imádkozzunk szívből és lélekből; minden elménkből és teljes lelkünkben, ne oratio nostra fiat in peccatum...

Upponyi József
pápai kamarás, plébános

Szerkesztőségünkbe küldött könyvek.

Charles S. J.—Gálffy S. J.: *Isten közelében. Elmélkedések I—III.* (196, 190, 182 ll.) 3. magyar kiadás. Korda. 1943. Ára 10.— pengő.

A jelen harmadik magyar kiadás előszava szerint a francia eredeti 150 ezer példányban terjedt el és az időrendben első magyar fordításon kívül csaknem minden európai nyelvre átültették.

Miben van a három kis kötet rendkívüli vonzóereje? — Ha nem csalódunk abban, hogy *sikerül életté tennie az imát és imává az életet*. Ez ad neki nagy jelentőséget papi lelkiségünk szempontjából is. Közelünkbe hozza a legjelentéktelenebbnek látszó életmegnyilvánulásokat is, de csak azért, hogy segítsen valamennyit Isten közelébe emelnünk. Ez az *első kötet* sajátos gondolköre. Egy-egy elmélkedése olyan, mint most tavasszal az ablaknyitás: kicserélődik tőle lelkünk levegője, beáramlik életünkbe az istenközelség és minden tennivalónk közben innen vehetünk mély lélekzetet. A lélekzetvétel csak egy szó, egy mondat a Szentírásból vagy liturgiából, de ízlelhetjük, elmélyedhetünk benne, új tájakra nyit kilátást és utat.

A *második kötet* tárgya: Isten közeledése felénk. De nem úgy, amint okoskodásunk szokta elgondolni, hanem, amint életünkön keresztül valójában működni szokott a kegyelem, ez a mindenben előmlő, mindent bearanyozó napfény. Csodálkozva nézzük Isten munkáját; fáj, hogy úgy megakadályozzuk és vágyunk támad a komoly együttműködésre.

Hogy ez mikor mondható igazán komolynak, azt a *harmadik kötet* mutatja meg, amikor az áldozatok meghozására készíttet. De nem a távol jövőendő áldozataira, hanem a mindennaposakra.

A fordítás méltó a tartalomhoz.

A szerzetesélet küzdelsei.

A szerzetes minden kötöttségén túl, lelke legmélyén, jelent egy embert a sok közül, a kolostor pedig egy darabot ebből a földből; klauzúra védi, falak, rácsok veszik körül, mégis föld marad. Az embert is, a földet is éppen eléggé ismerjük ahhoz, hogy rögtön megsejtsük: *a szerzetesélet alapproblémái is azonosak a földdel viaskodó örök ember problémáival.* Aki mögött becsukódott a klauzúra kapuja, hamarosan ráébred egész életére kiható keserű tapasztalásra: az elveszett paradicsomot itt sem találta meg, viszont ami elől leginkább akart menekülni, küzdelseinek, kísértéseinek és keresztjeinek legfőbb forrását, önmagát odabent is változatlanul viszontlátja. Amikor tehát a szerzetesélet küzdelseit vizsgáljuk, akkor ezt az alapszemponzt azonnal le kell szögeznünk.

Csak ezután kérdezhetjük, mik azok a különleges tényezők, amelyek ebben az életformában különleges problémákat vetnek föl, az egyetemes emberi küzdelmet sajátos színekkel vonják be és az egyéniség kibontakozását a többitől eltérő kríziseken át vezetik a végső teljesség felé. *A szerzetesélet elsősorban úgy jelenik meg előttünk, mint az evangéliumi tökéletességre való állandó törekvés, mely közösségben, folytonos alávetettségben valósul meg s mindezt önkéntes fogadalommal az egyén vállalta magára.* Ime, ebből fakad néhány, az egész életre szóló, belső feszültség, mely egyén és közösség, személyes szabadság és folytonos kötöttség, befejezettség és szüntelen törekvés, előjáró és alattvaló között szövődik. A szerzetesi fejlődés küzdelsei éppen abban jelentkeznek, hogy ezeket az ellentétes erőket egymás között összhangba hozzuk és állandó egyensúlyban tartjuk. E kis cikk keretében csupán néhány problémát ragadhatunk ki.

Helytelen indulás.

A szerzetesi élet nem pálya, hanem hivatás, tehát *hívást* tételez föl. Isten végtelen gazdagságának egyik csodálatos megnyilvánulása, hogy talán nincs két lélek, akit ugyanazon az úton és hasonló módon hívott volna. Nagyon sok esetben, különösen fiatal hivatásoknál, sajátos életszakaszuknak megfelelően, valami irracionálén keresztül vezeti őket a kolostorba. Az ilyen motívum azonban betlehemi csillag csupán, mely addig jó, amíg az Úr hajlékába elvezet, de azután ki kell aludnia, nincs szerepe többé. A noviciátus éve alatt az egész hivatáskérdésnek döntő átalakuláson kell keresztülmennie. Ez jelenti az első küzdelmet. Sok esetben kimenetelétől függ az egész későbbi szerzetesi élet. Hiszen a születés adja meg mindenkori az élet témáját. A későbbi események csak színezik, alakítják. Döntő a belépés marad.

Miben áll pontosabban ez a küzdelem?

Az ember folytonos találkozásban áll az élet objektív valóságaival. E találkozás által egyrészt maga az ember nyúl bele az életbe s irányítja, alakítja azt, másrészt viszont a tárgyi világ is beleömlik az egyén életébe s akár gazdagítja, akár rombolja, mindenképpen formálólághat rá. Ebből a nézőpontból háromféle típust különböztethetünk meg. Az első csoportba sorolhatók azok, akik születtek, élnek, sodródnak. Nem ők mennek az élet elébe, hanem az események hömpölyögnek át rajtuk és viszik magukkal. Állást azért vállalnak, mert élni kell. Munkájuk és életük között azonban semmi szerves összefüggés sincs; ha leteszik a szerszámot, akkor csak vannak. A foglalkozás számukra egyedül arra szolgál, hogy pozíciót, elismerést és jogot biztosítson a társadalomban. *Ezek csupán pályát választanak.*

A másik csoportba azok oszthatók, akik belső szükségét érzik annak, hogy a külvilágot alakítsák, belenyúljanak az életbe és az eseményeket döntően irányítsák. Elsősorban úgy jelenik meg előttük az élet, mint feladatok megoldása, program végrehajtása, célok megvalósítása. Ezek beteljesítése közben teljesül saját életük is. Tehát életük sem bontható két külön területre, magánéletre és munkakörre. Maradéktalanul egyesültek eszményeikkel. Életük tökéletesen feloldódik a tevékenységben. *Ezeknek hivatásuk van.*

Végül időnkint találkozunk olyan lelkekkel is, akik tudatában vannak annak, hogy a feladatok nemcsak objektív megoldást igényelnek, hanem elsősorban próbát jelentenek. Az ember nem azért van, hogy uralma alá hajtsa a földet, hogy történelmet csináljon, hanem hogy a helyzetek megoldása, tények legyőzése és adottságok elviselése által önmagában alakítsa ki Isten képét. Tudja, hogy nem az a fontos, mit alkot, hol áll s milyen pozíciót tölt be, hanem hogy ahol áll s amit tesz, ott maradék nélkül egy magasabb világ szempontjai érvényesüljenek. Így az élettel való állandó találkozás mögött folytonosan Istennel találkozunk. *Az ilyen lelkeknek nemcsak hivatásuk, hanem küldetésük is van.*

A szerzeteséletben mindenekelőtt ezt a lelkületet kell kiharcolni. Mert csak pályaként felfogni ezt az életformát, végzetes hiba lenne. Azonban még a második típus sem elegendő. Pedig legtöbb esetben a fiatal ember ilyen beállítottsággal lép a szerzetbe. Figyeljük csak meg, mennyivel könnyebb hivatást kapni bizonyos munkakör betöltésére, meghatározott feladatok elvégzésére, mint egyszerűen a tökéletességre való törekvésre, Isten fönntartás nélküli szolgálatára. Ne értse félre senki a mondottakat. Természetes, hogy földi életünkben a legszentebb célt is csak emberi tevékenységgel, eszközök alkalmazásával érhetjük el. Éppen ez az „utas-állapot” lényege: a célt csupán a törekvések rendjében birtokoljuk, a valóságban az eszközök állnak rendelkezésünkre. Mégis, finomabb elemzés ki tudja mutatni, hogy a legtöbb fiatal lélekben, bizonyára korunk túlzott, egyoldalú aktivizmusából kifolyólag, a figyelem majdnem kizárólag a szerzet munkakörére irányul, a cél pedig nagyon a homályban marad. A papság eszméjében úgyszólván csak az emberek szolgálata domborodik ki, Isten kultikus tisztelete és szolgálata csak annyiban nyer értékelést, amennyiben pasztorációs haszna van. A szerzeteseszmény főként má-

sodlagos, speciális célján keresztül vonzza őket, az elsőleges cél, a tökéletességre való törekvés egészen elhomályosul. A szerzet kezébe adott *professzió* mögött messze elmarad a *votum* jelentősége, amely által Istennek adja önmagát áldozatul a lélek.

E lelki beállítottság később súlyos következményekkel járhat. Az ifjú lélek lelkes tevékenységi vágya ugyanis idővel kemény valóságokba ütközik. Rájön, hogy az életben nincsenek légüres terek, hanem már minden be van töltve, dolog dolog mellett, korlát korlát után. Mindenütt lezárt, kemény valóságokkal találja magát szemben. A tények megváltoztatásához pedig nagyon kevés alkalom kínálkozik egy hosszú élet folyamán is. A kanti „Pflicht-erfüllen-wollen” pedig nem elég ahhoz, hogy termékeny, bensőséges szerzetesi élet épüljön fölébe. Szent Benedek ezért köti nagyon a noviciusok vezetőjének lelkére, hogy mindenekfölött azt állapítsa meg a jelöltről, vajjon igazán Istent keresi-e? „*Si revera Deum quaerit?*” (Reg. 58.) Ezért tilt az Egyház a próbaévben minden rendszeres munkát és tanulmányt, *mert a fiatal léleknek elsősorban egész életre szólóan Istennel kell találkoznia.*

A nevelés problémája.

A világban általában *tömegemberek* és *elitemberek* élnek. Ezt a felosztást itt is használhatjuk. A „tömegember” elnevezésnek azonban nem szabad lealázó értelmet tulajdonítani. Jellemzője, hogy életének és meggyőződésének középpontja önnönmagán kívül nyugszik. Általában a közösség függvénye. Lehetnek kiváló képességei, önálló elgondolásai is, de ennek ellenére könnyen befolyásolható. Ha jó közösségbe kerül, a testületi szellem vonja magával a magasságok felé, de ugyanilyen könnyen, ha közepes vagy zilált lelkek veszik körül, zuhan ő is. Ezzel szemben a másik típus erős személyiséget jelent. Lehet közepes képesség, de független környezetétől, cselekedeteinek és meggyőződéseinek súlypontját önmagában hordja. Az őt körülvevő ellentétes példát ő is megszenved, de ezt a belső fájást sohasem képes hasonulás által feloldani. Ilyen értelemben környezete számára „nevelhetetlen”. E két típus arányszámáról lehet vitatkozni, de az szomorú valóság, hogy a tömegember lényeges többséget képvisel.

Mármost a szerzetesi hivatások is a világból valók, tehát le kell számolni azzal a ténnyel, hogy a kolostor falain belül is érvényesül mind a két típus. Sőt az élet alaposabb ismerete arról is meggyőzhet, hogy az arányszám sem módosul lényegesen. Zilált fegyelmi szerzetekben az előjárók választásánál messze kiható zavarok származhatnak ebből, mert a választás mindig alkalmas eszköz arra, hogy a tömeglelkiség jusson uralomra s éppen ezáltal akarja eszménynélküliséget állandósítani.

Minket azonban más szempontból érdekel ez a probléma. A nevelés oldaláról. A szerzetesi nevelésnek nagyon tisztában kell lennie ezzel a ténnyel s mind negatív, mind pozitív irányban megoldásokat kell találnia. *Negatív* irányban nem szabad megijednie a bátor és határozott rostálástól. A hivatásnak semmiképpen sem lehet elég-

séges jele, ha valaki csupán nem ad okot az elküldésre; az Egyház mindjobban a „signa positiva vocationis”-t sürgeti. Ilyen értelemben mondotta már *Kalazanci Szent József*, hogy a növendékség évei alatt nehezen nyíljék az ajtó befelé, de kifelé annál könnyebben. Nincs nagyobb felelőtlenség, mintha csupán azért tartanak meg valakit a szerzetben, mert égető szükség van „munkaerőre”. Nem odavaló lelkek hosszabb jelenléte annyi keserőséget vált ki a jobbaktól is, annyi hasznos energiát köt le, hogy miattuk azok lelki fejlődése is súlyos károkat szenved.

Pozitív irányban a legtöbb szerzet úgy igyekszik segíteni, hogy éberen őrökdi a testületi szellem és jó disciplina fölött. Ez azonban magában sohasem elégséges, még ott sem, ahol a tagok későbbi élete is nagyjából a kolostorfalak között folyik le. A közös elmélkedési anyag, közös exhortációk és gyakorlatok alkalmasak ugyan szerzett erények elsajátítására, de ezek is csak akkor hatékonyak, ha a személyiségben gyökereznek s öntudatos meggyőződésé válnak. Más-különben csupán beidegzettséget, cselekvési könnyedséget, megszo-kottságot eredményeznek. Ez magyarázza meg azt a sajnálatos tény-t, hogy sokszor éppen szigorú szerzetek tagjai idegen környezetben (katonaság, üdülés, utazás) szinte bántó mohósággal igyekeznek kár-pótlást találni az élet megengedett örömeiben az elzárt évek lemondá-saiért. Biztos jele ez annak, hogy eszményi szép életformájuk inkább rutin, mint személyes meggyőződés. Figyelmeztető egyben arra, hogy fiatal szerzetesek nevelői egész életüket, minden idejüket és erejüket kötelesek e legszebb hivatásra áldozni, az egyéni, személyes neve-lésre. Ezzel egy még súlyosabb kérdés elé érkezünk.

Az előljáró elől járó.

E sorok írója sok itthoni és külföldi szerzetesközösség életébe pillanthatott be s ennek alapján meri megkockáztatni azt a merészen hangzó megállapítást, hogy a legtöbb szerzetesi probléma végső gyökerében előljáró-probléma is. Hiszen aki szerzetest mond, az alattvalót mond, az alattvaló pedig fogalmilag is viszonyosságot fejez ki. A szerzetesélet sűrű tartó *tökéletesedést* jelent az *előljáró* vezetése alatt. Ha e két elem bármelyike hiányzik, már nem beszélhetünk szer-zetesi tökéletességről. Az *előljáró tehát szerzetesi viszonylatban nevelőt jelent.*

Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy maga az előljáró fogalma is milyen sokszor eltér ettől a felfogástól. Sokszor maguk az előljárók is csupán külső vezetésre gondolnak, munkafőnököknek, előmunkásnak érzik magukat, pedig feladatuk elsősorban alattvalóik tökéletességre való vezetése. Hány szerzetes csak pozíciót lát benne és meglévő vagy vélt képességeinek alapján predesztinálva érzi magát a veze-tésre. Pedig még ha a szerzet munkakörében pompásan be is válik, nem biztos, hogy a lelkek vezetésére is alkalmas. Milyen sokszor fordul elő, hogy előljárók tudományos, apostoli vagy reprezentatív ambíciók miatt a közösséget csak „adminisztrálják” s ennek lesz a következménye, hogy a legjobb szellemű testületekben is lábra kap a keserűség, nyugtalanság és békétlenség.

Azt mondtuk, hogy az előjáró elsősorban nevelőt jelent. Kérdés azonban, lehet-e egyáltalán felnőtteket nevelni? Keresztény számára maga a tény nem lehet kérdéses. De rögtön hozzá kell tenni, hogy módszereiben lényegesen különbözik a gyermek nevelésétől. Felnőtt ember lelke valóságokra van beállítva s ahol valóságos értékeket tapasztal, ott reagál, megnyílik. Viszont semmitől sem irtózik jobban, mint az olyan szavaktól, melyek mögött nincs az élet földözete. Ha tehát az előjáró emelni akar, elsősorban neki kell emelkednie, ha vezetni akar, neki kell haladnia a tökéletességben. A saját életében megtestesült ige a leghatékonyabb tanítás. Ezért akár betegség, akár egyéb elfoglaltság akadályozza abban, hogy mindenben élen járjon, föltétlenül el kell hagynia helyét.

A szerzetes előjárónak minden egyéb vezetővel szemben van egy előnye: alattvalói önkéntes fogadalommal teszik sorsukat kezeibe. De ugyanebből egy nehézség is fakad, amivel más előjárónak nem kell számolnia: a kierőszakolt engedelmisség itt magát az engedelmisséget rombolja szét. Végzetesen elhibázott lenne tehát, ha az engedelmisség fogadalmára építené hatalmát. Ezzel esetleg a világ felé döntő hadvezérként vagy erélyes államférfiként fényes eredményeket érhetne el alkotásaival, de ugyanakkor a lényegest, a lelkek belső tökéletesedését ásná alá. A civil ember is ki van szolgáltatva fölöttes hatalmaknak, hivatalfőnököknek, államhatalomnak, de velük szemben mindig megőrizheti belső szabadságát. A szerzetes azonban, ha csak külsőleg engedelmeskedik, önmagával kerül ellentétbe és saját szerzetesi mivoltát tagadja meg.

Ezért nem győzi hangoztatni Szent Benedek Regulája: „*Semper cogitet (abbas) quia animas suscepit regendas.*” (2. fej.) Lelkeket, élő, egyéni, személyes valókat s nem sakkfigurákat, robotembereket kell vezetnie. Az az eszményi előjáró, aki nincs is tudatában hatalmának, akinek soha eszébe sem jut, hogy Pilátus gesztusával lépjen alattvalója elé: „*Nescis quia potestatem habeo . . . ?*” Épp az a legnagyobb művészet, úgy vezetni, hogy az alárendeltek életük minden napján maguktól újítsák meg fogadalmukat, újból meg újból önkéntes örömmel tegyék le sorsukat vezetőjük kezébe, szinte észre sem véve, hogy engedelmeskednek.

Végso fokon ez bizalom kérdése, melynek rúgói elvesznek az irracionálé titokzatos mélységeiben. Bizalom nélkül nincs eredményes vezetés, a bizalmat pedig nem lehet kierőszakolni. Lelki életet élő közösségben mégis van egy mód megszerzésére: neki kell mindenben szolgává válnia. Csak az utolsó vacsora szellemében lehet megtanulni attól a Krisztustól, aki letérdelt és megmosta apostolai lábát. Ha valahol, akkor a szerzetekben kell érvényesülniök az Úr szavainak: „*Non veni ministrari, sed ministrare.*” Paradoxonnak hallatszik, de így van: az alattvaló csak egy fölöttesnek szolgál, az ideális előjáró annyinak, ahány alattvalója van. „*Multorum servire moribus*” — mondja Szent Benedek. (Reg. 2.) Ha a szerzetes vezető belső problémák elől külső tevékenységekkel torlaszolja el magát, reá is állnak Szent Pál szavai: „*Aki pedig övéinek, főként házanépének gondját nem viseli, — megtagadta a hitet s rosszabb a hitetlennél.*” (I Tim. 5, 8.) Ezért az elől-

jároi megbízatás sohasem lehet érdem megjutalmazása, kitüntetés, méltóság, hanem olyan kereszt, amely elől még a szentek is menekültek.

Egyéniség a közösségben.

Ez a kérdés összefügg az előzővel. Mivel az ember igazán csak egy család keretén belül tudja kibontakoztatni belső értékeit, azért az előljáró elsősorban arra hivatott, hogy a reá bízott közösségből ne szervezetet, hanem családot varázsoljon. A szervezetben a külső, megoldandó feladatokon van a hangsúly s a közös célok előtt háttérbe szorul a személyiség. Ezzel szemben a család mindig a gazdag egyéniségek otthona. Valóban értékes közösség; mind a természetes, mind a természetfölötti síkon igazán csak gazdag személyiségekből tevődhet össze. Ennélfogva az engedelmisségi fogadalom sohasem jelentheti a személyiség kiszolgáltatottságát s a közösségi szellem sem kívánhatja az egyéniség sajátos vonásainak feláldozását. Nincs szomorúbb látvány, mint az aszketikus mikrocephalia. Rómában volt divat a császárság korában, hogy a művész már előre elkészítette szabványos pózban szobrait, a megrendelő fejét aztán később, esetenként faragta hozzájuk. A szerzetesi közösség sohasem jelenthet előre elkészített sablont, amelyben el kell tűnnie az egyénnek.

Sok vívódás forrása lehet, ha egy szerzetben az engedelmisséget egyszerűen kiskorúságnak fogják föl s a külön fölfogást, egyéni elgondolást, más nézőpontot már az obediencia sérelmének, az előljáró személyes megsértésének minősítik. Akkor aztán a legszebb regula sem menti meg e testületet attól, hogy lábra ne kapjon a síma szervilizmus. Feltűnik az a jól ismert típus, melynek jelszava: „Cum guardiano semper bene.” Legmélyebb emberi igényünk, hogy ne érezzük magunkat mások lélektelen eszközének, fölösleges bútor darabnak, hanem hogy öntevékenyen oldhassunk meg feladatokat s érte a felelősséget is vállalhassuk, hogy legyen valamilyes egyéni munkakörünk, ahol elgondolásainkat megvalósíthassuk. Ezek az ősi emberi igények a szerzetesi ruha alatt is tovább élnek bennünk s nagyon anyagi módon fogná föl az engedelmisségi fogadalmat az, aki a természetfölötti életformát a természetes ember romjain akarná fölépíteni. Nem csupán testünknek van szüksége elidegeníthetetlen térre, amelyet betölt, hanem a szellemnek is.

Külön problémát jelent az egyéniség megőrzése az olyan szerzetben, ahol a szellem elaludt s talán a szép disciplina üres csontvázza merevedett, amelyből kiszáradt a lélek és elszállt a Szentlélek. Vagy talán éppen megfordítva, minden szabály feledésbe ment már, de egy íratlan törvényt szörnyen számontartanak: a közösséghez való alkalmazkodást. Amott a gép nem tudja elviselni a szellem szabadságát, emitt viszont a helytelen szabadság érzi veszélyeztetve önmagát. Milyen csodálatos, féltékenyen őrködnek magánéletük függetlensége fölött, de ezen az egy ponton halálos ítéletet mondanak a személyes szabadságra: jaj annak, aki többet akar! Ebben a pontban hibátlan a szolidaritás. Ilyenkor nem marad más hátra, mint megvívni a lélek szabadságharcát s bátran félretenni a „propter bonum pacis”

szempontjait s vállalni a következményeket. „*Amint az ember egyetlen lépést tesz a középszerűségen túl, meg van mentve és biztos lehet arról, hogy nem áll meg a belső tökéletesedés útján — kikötött az Abszolútumban!*” (Psichari.) Merész szavak, de sok igazságot rejtenek. Főként ha nem különködésre, hanem a belső dolgokhoz való halk következetességre gondolunk.

A közösség keresztje.

Minden bizonnyal ez a dilemma is az eredeti bűnből fakadó örökség: az ember letagadhatatlanul közösségi lény és mégis a közös élet a legnagyobb keresztje. Minduntalan menekül a magány elől, de aztán a közösségben még magánosabban érzi magát. Mindenekelőtt szellemének van szüksége társakra s mégis csupán testi közelségre talál. Annál fájóbban jelentkezik ez az ellentét, minél szorosabb az együttlét. Gazdag belső életet élő ember számára talán ez a szerzetesi élet legnagyobb próbája. Még annak is, aki egyedül Istent kereste a kolostor falai között. Lemondott a családi közösségről Istenért s most helyette kap egy közösséget a család melege nélkül s ezért Istenhez sem érzi közelebb magát benne.

Alig van szerzetes, aki hosszabb vagy rövidebb ideig meg ne szenvedné a szeretet-probléma keresztény fogalmazását: „*Mert aki nem szereti testvérét, akit lát, Istent, akit nem lát, hogyan szeretheti?*” (I Jn. 4, 20.) Kitárt karokkal, repeső szívvel, odaadó lélekkel fut az Isten felé, de aztán megtorpan, mert az Istenhez vezető út embe-reken keresztül vezet. Ezért szerzetbe sem lehet világmegvetéssel, embergyűlölettel lépni és remeteségben sem lehet testvéri szeretet nélkül keresztény életet élni. Saját gyötrődéseiben éli át a lélek, hogy nem a bőjtök s virrasztások, nem a kemény fegyelem teszi meredek úttá a szerzetesi életet, hanem a fönntartás nélküli szeretet. Itt válik világossá számára, hogy ez a keresztény tökéletességre vezető kapu, amelyet nem lehet megkerülni: Isten szeretetének próbája az ember-szeretet.

Ez az a pont, ahol legjobban előtűnik embervoltunk tragikumusa s ahol a legnagyobb részvétet kell éreznünk mindenki iránt: a szeretet, ez a legszebb és legboldogítóbb érték, egyáltalán nem magától értetődő dolog számunkra. Sokszor szerzetesi életünk hosszú folyamán sem tudunk átlépni ezen a kapun. Valóban, mennyi féltékenység és irigység, mennyi kicsinyes uralkodási vágy és apró bosszúállás lát napvilágot a szent falak között. Még itt is fölhangzik időnkint az a kijelentés, ami odakint a világban is a legnagyobb sötétség forrása: Ezt nem tudom elfelejteni! Hányszor fordul elő, hogy rosszul értelmezett aszkétikus elvek szívtelenné, érzéketlenné teszik egymás iránt a testvéreket. Amikor a felvilágosodás korában nagyon sok szerzetes már sértőnek találta a páter és fráter megszólítást s egymást is uraknak titulálták, ez már csak külső jele volt annak, hogy belül is meghalt a testvéri érzés, családi szellem. Időnkint a kolostorokban is túlteszik magukat az udvariasság és elemi tapintat követelményein. A „szent indifferentizmus” örve alatt hidegen és idegenül mennek el egymás baja mellett. Az ilyen közösség lassan mindenkit, aki belekerül, vadgesztenyévé érlel, mely kívül szúrós, belül pedig kesernyős.

A szerzetesház agglegények penziója lesz, ahol mindenki magánzóként éli egyéni életét. Cavour, a szomorú emlékű olasz miniszter mondotta: A szerzetesek egymás mellett élnek, hosszú sorban következnek egymásután celláik, — és nem ismerik egymást. Együtt dolgoznak, étkeznek és szórakoznak, — és nem szeretik egymást. Együtt töltött hosszú élet után kikísérik halottaikat a temetőbe, és nem siratják meg egymást.

A finomabban hangolt lélek ilyenkor egészen egyedül marad. A szivarfüstös, anekdótázó klub-hangulat az üdülés óráiban nem tudja kielégíteni mélyebb közösségi igényeit. Ilyenkor jelentkezik számára a nagy kísértés, hogy a kolostor falain kívül keresse a vigasztalódást. Legnagyobb keresztje talán éppen az, hogy természetfölötti közösségében pont természetfölötti problémái, magasabb szellemi igényei nem érdekelnék senkit. Ezt a didergő elhagyatottságot nem is lehet sokáig kibírni. Vagy sikerül Istenben megtalálnia a magasabb közösséget, vagy pedig bekövetkezik a világ felé való fordulás.

Tragikus felejtés.

Ez a harmincas évek problémája. A nevelődés hosszú évei befejeződtek. Az itt kapott kezdő sebességgel lép a szerzetes az új keretek, új munkakör terére. A tevékenység láza enyhe narkózt okoz. Figyelme fokozatosan a külső térre terelődik át s munkáinak újszerűsége jónéhány évig elfoglalja. Aztán, mint minden e világon, ez is megszokottá válik. Elérkezett az az óra, amikor az élettől több újságot nem várhat, kiüresítette önmagát. A szerzetbe való belépés, a fogadalmak, szentelés, első küldetés, találkozás a lelkekkel, fokozatos crescendo-t, beteljesülést, élménygyarapodást jelentett. Most nincs tovább. Ezentúl új szín már nem ömlik életébe, csupán az eddigiek variálódnak.

Vele párhuzamosan a fiziológiai fejlődés is véglegesen bezárult, temperamentuma lehiggadt s az ifjúság végtelenbe néző beállítottsága szertefoszlott. Egyszerű, tárgyias látás lép helyébe. Nem kell félnie, hogy az élet illúziók felé csalja. Szerzett erényei a megfelelő óvatossági szabályok megtartásával, nagyobb küzdelem nélkül is egyensúlyban tartják lelki életét. Ime, ezekkel a tünetekkel áll elő a nagy krízis, melynek az lehet a vége, hogy egy tökéletességre hivatott szerzetesi élet megfeneklik. Ha életük delén álló szerzetesek hirtelen ebből a szempontból kérdést intéznének önmagukhoz, meglepően sok esetben azt tapasztalnánk, hogy a tökéletességre való törekvéstről — *egyszerűen megfeledkeztek*. Egészen észrevétlenül, meg sem tudnák mondani, mikor. Az évenként ismétlődő lelkigyakorlat csupán egy-egy időszakos problémára vonja figyelmét, de az egész életút összefüggése homályban marad.

Az esetek legnagyobb részében két tényező hibás abban, hogy ez a lelkiállapot oly nagy számban bekövetkezik.

Az egyik a vezetés hiánya. Általánosságban kétfajta lelki vezetést különböztetünk meg. Az egyik a részleges, mely minden apróságra kiterjed. Erre akkor van szüksége a léleknek, ha a lelki élet kezdetén áll vagy egy magasabb lelki fokozat küszöbét lépte át vagy

pedig valami nagy válság tört ki belső életében. Ezeket leszámítva elégséges az általános lelki vezetés, de viszont szükséges is az egész élet folyamán. Mindenkinek le kell ülnie időnkint egy, a lelki élet titkaiban járatos vezető elé azzal a kérdéssel: Atyám, állapítsa meg, haladok-e vagy pedig egy helyben topogás az életem?

A másik ok a misztikus teológia rovására írható. Mióta általános szokássá lett, hogy a lelki életet egymástól két teljesen független szakaszra, aszkrétikára és misztikára osszák s a misztikát kizárólag a lelki élet rendkívüli jelenségeire korlátozzák, azóta folyton kísért a lelki minimalizmus. A szerzetesek nagyrésze, talán egészen öntudatlanul így fogalmazná meg a maga számára a tökéletességi ideált: *korrekt, kifogástalan életet kell élnem és sokat dolgoznom az Isten országáért*. Milyen szomorú és kihatásaiban milyen végzetes tévedés! Ennek a meghatározásnak első része a keresztény misztika tanítása szerint jelenti a kiindulási pontot, ez a minimum, az alapállás (terminus a quo). A második rész is csupán eszközt jelent, s az eszközök között is csak az egyiket (motus). De a cél nem ez! Hogyan lehet hosszabb időn át haladni határozott célgondolat nélkül? A cél az Istennel való mind bensőségebb egyesülés (terminus ad quem)!

Az élet eme pontján csak egy dolog akadályozhatja meg a lelket, hogy meg ne rekedjen: ha a magasabb vágyak kapják el. Ő nem extázisokra, lebegésekre, látomásokra és egyéb hasonló jelenségekre gondolunk! A három isteni erény kibontakozásának kell következnie. A hit, remény és szeretet szellemének kell betöltenie a lélek minden zugát. Ezért tulajdonít az egész középkori lelki irodalom *Szent Gergelytől* kezdve *Szent Ágostonon* keresztül egész *Szent Bernátig* olyan döntő fontosságot a vágyaknak. „Mert az embert vágyai vezérlik...” Csupán *Szent Ágostont* idézem: „*Restat enim illis desiderandus Deus... Desiderium eorum differtur, ut crescat; crescit, ut capiat. Non enim parvum aliquid daturus est Deus desideranti, aut parum exercendus est ad capacitatem tanti boni: non aliquid Deus quod fecit daturus est, sed seipsum qui fecit omnia. Ad capiendum Deum exercere; quod semper habiturus es, diu desidera.*” (Enarr. in ps. 83, 3.) A vágy a belső élet dinamizmusa, csak ez képes megmenteni a beszáradástól. Az egész ciszterci misztika a vágy és szeretet változásában látja a lelki élet egyetlen ritmusát.

Fáber ugyan megengedi, hogy a lélek hosszabb ideig is állhat egy helyen a nélkül, hogy visszacsúsznék. Olyan módon képzelet el, mintha fennsíkon sétálna. Azonban ha a megteendő életutat a lét és idő koordinátaival mérjük, akkor ez a kép is elveszti nyugalmas jellegét. Az egyhelyben álló fölött az idő folyamatosan és folytonosan növeli a céltól való távolságot. A lelki élet mesterei általában *Szent Bernát* véleményét fogadják el: „*Qui non proficit, deficit.*” Azaz nemcsak az idővektor mozgása növeli a távolságot, hanem a megállapodott lélek is, visszafelé való mozgása által. Bármint legyen is az elmélet, a valóságban azt látjuk, hogy ez a probléma a következővel kapcsolódik.

A régi ember visszatér.

Külföldi irodalomban időnkint föl-fölbukkan a kérdés: hogyan volna lehetséges az élet legdöntőbb eseményét, a keresztség szentségét öntudatosabbá, jobban átéltté tenni? A tanácsolt megoldások között szokott szerepelni a keresztségi fogadalom megújítása már érett, megfontolt korban, alapos előkészület után. Bizonyára nagy jelentősége lenne ennek, de óvakodnunk kell az utópiáktól. Döntő eredményt ez sem hozna. Erre legjobb példa a szerzetesi fogadalom. Mi más az, mint a keresztségi fogadalom megújítása, öntudatosítása, bizonyos irányban még jobban nyomatékoztatása. Sokszor hosszú évekig tartó előkészület vezet be, nyolcnapos lelkigyakorlat előzi meg. A szerzetes maga is egészen eltelik a vággyal, hogy véglegesen levethesse a régi embert s föltöltsse az új teremtményt, „*qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis*”. Az egész közép-koron át jámborul tartotta magát az a meggyőződés, hogy a szerzetesi fogadalom mintegy a második keresztség jellegével bír s visszaadja a lélek ártatlanságát.

Azonban mindenki kénytelen hamarosan tapasztalni, hogy amint a keresztség nem tüntette el teljesen a régi embert, ugyanúgy a felnőtt korban, öntudatosan tett szerzetesi fogadalom sem. Nincs itt helye annak, hogy mélyebb teológiai gyökereket is feszegezzünk. (V. ö. I—II, q. 109, a. 9; III, q. 39, a. 5. stb.) Elég annyit megjegyeznünk, hogy sem a keresztség, sem a szerzetesi fogadalom nem állítja vissza az eredeti épség állapotát. Az ontológiai újjászületés a lélek mélyén nem jelent egyben pszichikai és etikai újjászületést is. Az értelem megtérése történhet pillanatok alatt, az akaraté nem. Csak hosszú küzdelmek útján képes követni az értelem megtérését. Ahol a haladás megáll, abban a pillanatban jelentkezik a régi ember.

Először a természetes nehézkedési erő jelentkezik kényelmeség, puhaság formájában. A szerzetes, ami katonát jelent, visszavedlik „polgárrá”, akinek lényege a „berendezkedés” ebben a világban. A cella fokozatosan csipkéekkel és párnákkal megtömött fészek, izlés-telen leányszoba lesz.

Majd fölébred a szemek kívánsága, a birtoklási vágy. Természetes, hogy a lélek igyekszik mindig magasabbrendű motívummal igazolni magát önmaga előtt is, de a mélyben rendszerint a gyűjtési szenvedély kielégítéséről van szó. Legáltalánosabb a könyvek gyűjtése. Láttunk szerzetesi cellát többezer kötetrel, mindegyike finom exlibris-szel vagy bélyegzővel ellátva: „Ad usum Patris X.” A könyvek legnagyobb része sohasem jutott a fölvágásig, mert az illető adminisztratív beosztásban élt, de valamennyit kizárólag „tudományos célból” szerezte be. Sokkal furcsábban hat, amikor a szerzetesi cellából arzenál lesz vagy néprajzi múzeum, fegyverek és műtárgyak között imázsamolynak már nem is marad helye.

Halkan kopogtatni kezd a test kívánsága is a társadalmi kötelezettségek és az elengedhetetlen műveltség köntösében: séták a forgalmas utcákon, színház- és mozielőadások gyakori ismétlése, regények habzsolása, családok látogatása. Mécs László szép versét megfordítva is lehet alkalmazni. Az ilyen szerzetes lelkéből sarjad ki

ezer édes inda s a világot ölelni akarja, de üvegbura fedi, üveg-legenda... A fogadalmak borítottak üvegburát a világra s a szegény lélek üvegen keresztül igyekszik nyalni a mézet.

Legáltalánosabb, de a legfinomabban rejtőzködik a harmadik törekvés: vágy az érvényesülés után. Vonatkozik ez a szerzetesen belül tisztségek megszerzésére, illetőleg megtartására vagy pedig külső hírnév elnyerésére. Egyik külföldi apátságban folyt le a következő párbeszéd:

— Sok mindent másként láttam, amíg egyszerű szerzetes voltam.

— Bocsánat, mi is most a kedves páter beosztása?

— Hát nem tudja? Utolsó találkozásunk óta segédkönyvtáros lettem!

A világban a titkos tanácsosság, a cím és jelleg után sóvárog-nak az emberek, kicsiny cellák mélyén, szűk falak között ez a két szó is megteszi a névjegyen: segédkönyvtáros. Vajjon a lelkiületben van-e különbség? Vagy gondoljunk vissza a barokk „udvari vilá-gára”, amikor a szerzetesek számára a világi érvényesülés előtt is nyitva állott az út. Az lett a vége, hogy a szerzet hovatovább az ugródeszka szerepét töltötte be tehetséges vagy élelmes tagjai szá-mára. Ő a világ mindenkor és mindenütt, szerzetesfalak között is megismeri és szereti azokat, akik hozzá tartoznak. Siet kitüntetései-vel és címeivel elhalmozni őket, mert ha a külső emelkedéssel sike-rült elfeledtetnie a lélekkel a belső haladást, akkor elérte célját. A barokk elmúlt, de a kísértés megmaradt.

Sustine Dominum!

Tulajdonképpen a legnagyobb krízisek csak ezután következnek, de ezek már nem csupán a szerzeteséletre, hanem minden tökéle-tességre törekvő lélekre egyformán érvényesek. Ezért éppen csak megemlíti őket.

A felületes ember s a lelki életben járni tanuló kezdő számára a legnagyobb teher mások elviselése, ellentétes karakterek megértése, méltányolása. Hiszen mindez nagy belső tágasságot kíván. A kolos-torban is az okozza az első csalódásokat, hogy közelről a szerzetesek sem szentek s a kolostorban is több a hétköznapi, mint az ünnep. Csak fokozatosan ébred rá a lélek arra, hogy az ember mindig kisebb a valóságban, mint a róla elgondolt plátói eszme.

Mindjobban azt is megtapasztalja, hogy benne sem csupán nagy vágyak feszülnek, hanem mind ott szunnyad lelke mélyén, amit más-ban kritizált, elítélt. Megkezdődik az áldott szenvedés: kezd fájni ön-magának. Eleinte hiúságból, mert mások is észreveszik gyarlóságát, azután gögből, hogy minden nagyotakarása ellenére sem különbözik azoktól, akik neki fájnak, majd tehetetlenségből, amikor csődöt mond minden erőlködése. Szégyenkezni kezd önmaga előtt. Talán eljön az az idő is, hogy keserű könnyeket hullat Isten előtt saját nyomorúsága miatt.

Ha végül megtanulta elviselni önmagát, adottságait, korlátait, karakterének fogyatékosságait, nem megnyugvó fatalizmussal, hanem

szelíd türelemmel, akkor lepi meg a legnagyobb sötétség, melyet el sem tudna viselni, ha végig nem szenvedte volna ezt a fokozatot. Istent veszíti el szemei elől. Sokszor hallotta és olvasta e jólismert igéket: „*Non enim cogitationes meae, cogitationes vestrae; neque viae vestrae, viae meae, dicit Dominus.*” (Is. 55, 8.) Most érteni is kezdi. Annyit jelentenek e szavak, hogy Isten nem a „filozófusok istene” és nem a „költők istene”, hanem élő Isten. Tapasztalja. A világ, kapuját becsapta maga után, kulcsát is örökre elvetette, de ezzel nem nyílt meg a mennyország kapuja. Isten nem automata. Nem siet megköszönni a „kegyet”, hogy a lélek érte áldozatot hozott. Egészen más utakon vezet, mint ahogy az gondolta, képzelte és szeretete volna. Ez a végső egyedüllét. *Confortetur cor tuum et sustine Dominum!* A legnagyobb próba: *Istent elviselni.*

Ha a lélek ezt a próbát is kiállja, akkor már Isten közelében zarándokol. Itt már nem tesz sok különbséget a lelkek között az eltérő habitus és sokféle regula. Egyformán élélnének karthauzi remeteségben vagy a népek zajos országútján. Minél közelebb van valami Istenhez, annál egyszerűbbé válik. Ebből persze nem következik, hogy mindenütt egyformán be is válik, mindenre egyformán alkalmas is. A természetes adottságok és készségek végigkísérik az egész életutat. Csodára a csúcson sem szabad számítani. Arról van szó mindössze, hogy ez a lélek már mindenütt otthon érzi magát, mert mindenben Isten lett mindene.

Erről az állapotról mondja a ciszterci misztikus, *Saint-Thierry Vilmos*: „*Si iubentur praeesse, praesunt in sollicitudine; si iubentur subesse, in humilitate; si aliquibus coesse, in caritate. Si praelati sunt, sunt sicut patres ad filios; si subiecti, sicut filii ad patres suos; si conviventes, omnium servos se faciunt.*”

Ez a csúcs.

A kísértés, a küzdelem és szenvedés a miénk. A győzelem a kegyelem titka.

P. Halász Pius S. O. Cist.

Összeszedettség.

Egyszer kármeliták jelentek meg XIII. Leó előtt. A Szentatya a hozzá intézett beszédre adott válaszában egészen félelmetes és mégis nagyszerű szépségében villantotta meg előttük szent Rendünk hivatását: *Sine oratione nihil est Carmelus.*

Imádság nélkül semmi a Kármel. Nem azt mondta, hogy imádság nélkül meggyöngül, lehanyatlik vagy létét veszélyezteti a Rend, hanem így, kategorice, rideg mezítelenségében mondta ki az igazságot: *semmi* a Kármel. Másszóval a Kármelt az imádság teszi azzá, ami. Nélküle nincs létjogosultsága, nincs értelme annak, hogy fönnálljon, hogy létezzék. Azaz a Kármel hivatása az imádság. Ha pedig ez a hivatása, akkor ebből egy pillanatra sem szabad kizökkennie, az imádságot egy lélekzetvételre sem szabad elhagynia, mert ez az élete, ez a levegője.

De kérdem: nem létfontosságú-e az imádság minden szerzetes-rendre nézve? Igaz, a Kármelre különlegesen illik a nagy pápa megállapítása, de elejtheti-e ezt a kategorikus sine qua non-t csak egyetlen szerzetesrend is?! Mi lesz belőle, ha azt mellékesen veszi, legyen bár szelleme kizárólagosan tevékenykedő! Az evangélium szelleme alól egy keresztény hívő sem bújhatik ki, annál kevésbbé egy szerzetes. Márpedig ha mindenkire, akkor őreá különösképen áll: szükséges mindig imádkozni és azzal soha föl nem hagyni. (Lk. 18, 1.)

Imádkoznunk kell, mégpedig mindig imádkoznunk.

De *hogyan imádkozzunk?* Hogy t. i. az jó, igazi, Isten előtt kedves, valódi imádság legyen?! Népszerűbb nyelven szólva: hogyan tanuljuk meg a jó imádságot, hogyan szoktatjuk magunkat az állandó, meg nem szűnő imához?!

Erre van egy kitűnő szavunk, amely úgy belső tartalmában, mint külső technikájában szemléltető elevenséggel fejezi ki a „hogyan” kérdését. Ez a szó: *összeszedettség!* Gyermeki egyszerűséggel beszélve, menten minden nagyképűségtől és fontoskodástól megmeddő elméletieskedéstől, — ha jól és mindig akarunk imádkozni, akkor *szedjük össze magunkat!* Testünket-lelkünket; összes érzéseinket, a külsőket és belsőket is, mégpedig egyforma buzgósággal úgy az öt külső érzékszervet, mint a képzeletünket vagy emlékeztünket, és mindenekfölött lelki tehetségeinket, értelmünket, akaratunkat.

I. Az összeszedettség természete.

Amilyen az összeszedettségünk, olyan az imádságunk. A magyar ember úgy szokta figyelmeztetni jóbarátját, fiát, bárkit, aki nagyfontosságú cselekedet végrehajtása előtt áll: *Szedd össze magadat!* A szerzetes életében nem lehet fontosabb, sőt megközelítően sem oly fontos cselekedet, mint imaéletünk, betűről-betűre érvényes tehát a figyelmeztetés: *szedjük össze magunkat!* Ha nem tesszük, nincs összeszedettség, tehát nincs imádság, semmit sem ér szerzetesi életünk.

Az összeszedettség nélkülözhetetlen föltétele az imádságnak. — Mi más a havi recollectio is, mint összeszedettség = recolligere, recum-le-gere = ismét összeszedjük magunkat. *Miért?* Hogy megtaláljuk Istent, hogy egyesüljünk Istennel. Mi az imádság? Ascensio mentis in Deum, a léleknek fölemelkedése Istenhez. Összeköttetés Vele. Ami összeköti, egyesíti Vele, — az az imádság. Ami pedig ezt a fölemelkedést, ezt az összeköttetést létesíti, eszközli — az az összeszedettség. Összeszedem, összegyűjtöm, összeparancsolom, összefogom tehát egész — magamat, azaz összes külső és belső érzéseimet, lelki tehetségeimet, egész éneket, egész valómat, hogy egyetlen központra figyeljen, minden működése egyetlen centrumra irányuljon: *Istenre*; s minden azért, hogy Istent keresve, Őt megtaláljam, elérjem, Vele egyesüljek, tehát hogy *jól imádkozzam!* Ime, mily szerves és teljes az összefüggés imádság és összeszedettség között külsőleg-belsőleg.

Innét van az, hogy az összeszedettséget kétféleképpen foghatom föl: külsőleg, azaz technikailag, eszközként, mint utat az imaélethez,

és belsőleg, azaz tartalmilag, mint imádságot, s ez lenne az összeszedettség imája.

Az összeszedettség mint út! — Célja ennek az útnak? Hogy elvigye a lelket örök céljához, Istenhez! — Mi célja a vasútnak? Hogy a vonatot eljuttassa Budapestről Rómába. Ha nincs vasút, a vonat nem jut el földi céljához. Az összeszedettség ilyen vasút. Viszi a lélekvonatot a végállomásra: az örökkévalóságba, Istenhez. — Mi a rendeltetése a hajónak? Hogy utasokat, árut, hadianyagot szállítson messzi kikötőkbe. Az összeszedettség is ilyen hajó. Kitűnő szállítóeszköze a léleknek az örökkévalóság kikötőjébe. Ugyanaz, ami a repülőtér, repülőbázis a repülőgépekre nézve. Nélküle a repülőgép semmire sem megy. Nincs, hol megpihenjen, kijavítsa a motor- s egyéb hibákat, nincs, hol benzint vegyen föl. Ez a repülőbázis, ez a benzinfelvevőhely — az összeszedettség. A szárnyas lélek sohasem jutna el nélküle az isteni Sas régiójába.

Mint *ima?* ... Annyira összeforr az imádság tartalmával, hogy szinte nem is lehet különválasztani a kettőt. *Összeszedettség imájál* Annyit jelent: összes érzéseim és lelki tehetségeim imádkoznak, tehát Isten felé szállnak, emelkednek, Istenre irányulnak, Reá figyelnek, valamennyien befelé fordulnak; összeszedettségben, recollectióban vannak, centrumuk, központjuk, céljuk, kikötőjük: *Isten!* Minden Istent figyeli bennem, — ez az összeszedettség, ez t. i. az *Istenre figyelés*.

Boldog lélek, amely összeszedettségben él, élvezi Istent, szemét le nem veszi Róla, Őt szemléli, Őt kontemplálja; Őt birtokolja, bírja, magáénak mondhatja. *Deum habenti nihil deest*. Annak semmi sem hiányzik. A teremtmények már nem számítanak, nem húzzák le, nem döntik veszélybe. Boldog a lélek, amely ennyire összeszedte magát. — Mi árthat neki? — Isten az övé! Panasz nem jajdul fel az ajkán: mily szétszórta vagyok! — Az összeszedettség ellentéte, a szétszóródottság már csak mint régi rossz álom kísérti. Neki Isten egymaga elégséges. *Deus solus sufficit*.

Miféle összeszedettségről van itt szó? Bármilyenről? — A tudós is összeszedett. Ő de mennyire! Nem egyszer a bárgyúsáig, a hahótára fakasztó szórakozottsáig és feledékenyséig. Arany János könynyekig megnevettető zsenialitással csúfolta ki a Tudós macskájában ezt az egyoldalú összeszedettséget. A sportember is összeszedett. Mily hősi fokban! Minden izma, érzéke, figyelme egyetlen cél szolgálatában. A hadvezér, a pilóta, az ejtőernyős hihetetlen akaraterővel szedi össze magát. Ez mind, mind összeszedettség! Erről van szó? — Nem!

A mi összeszedettségünk *kizárólag Istenre* irányul. Ő a célja, a kikötője, az utolsó állomása, alfája-omégája, kezdete és vége. Minden ő érte van: fizikai és lelki életünk; még a szórakozásunk, pihenésünk, üdülésünk, jókedvünk, a kacajunk is; esetleg sportunk vagy tudós működésünk is. *Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso!* — *Összeszedettség Istenben!* Azért szedjük össze magunkat, hogy összeszedettek lehessünk Istenben. Istenért van minden. Az összeszedettség is!

Ezt az összeszedettséget meg kell szerezni. *Másként nem tudunk imádkozni!* S ha nem imádkozunk, semmit sem érünk, semmik

vagyunk, vagy minden más, csak nem szerzetesek. Az összeszedettséggel dől el minden: egész lelki életünk. Rajtunk múlik. Imádkozzuk ki! Isten megadja hozzá a kegyelmet. Csak szedjük össze magunkat!

Az imádkozó, az összeszedett szerzetes isteni ember lesz. Dii estis, filii Excelsi omnes! Miért? Mert Istenre figyel lehetőleg mindig. Ez a ráfigyelés Istenre, — ez az összeszedettség. Ez az útja, s ez az imája is!

Miért nem szemléljük többször Jézust az Ő összeszedettségében!

Ott imádkozik a hegyen egész éjjel. Egész teste, egész magatartása, mozdulatai, vagy éppen mozdulatlansága, feje, szeme, homloka sugározzák az Istent: — mennyire egy mennyei Atyjával! Egyre gondol, eggyel törődik, egy akarata van: Atyja! Mily összeszedett a szerető tanítványok között! A farizeusok vádjainak, csipkelődéseinek pergőtüzében, irigységüknek, féltékenységüknek tajtékzó áradata közepe! — Mily összeszedett az — Ecce Homo! Ott, Pilátus előtt, az ordító zsidók dühe és isteni türelmet is megpróbáló gyalázkodása ellenére. — A kereszten intézkedik, végrendelkezik. — És hogy tud *hallgatni!* ... Ó, Jézusunk, adj nekünk összeszedettséget! Azaz: taníts meg bennünket imádkozni!

És a Szűzanya! ... Az összeszedettség legbájosabb, halhatatlan jelene: az *Annuntiatio*, az Angyali üdvözlés ott Názáretben! Miért nem figyeljük, szemléljük többször — ráfeledkezve — ezt a csodaszép képet: mint a harmatcsepp ülne be lelkünk kelyhébe az összeszedettség. Eltanulnók azt tőle, — Máriától. A lelkét félti, mert Istenre figyel. — S mikor megy Erzsébethez! ... Ilyen utat, sétát vagy zárandókat, avagy látogatást nem látott még emberfia! Az örvendés olvasó második titka a legszebbek közé tartozik valamennyi titok közt. Ez az összeszedettség azon az úton a Magnificathoz vezetett. — Teremtény nem vonta el tekintetét Istenről.

Az összeszedett lélek magnifikáto lélek. Dalol, mint Anyánk. De Istennek dalol kizárólag; mert Reá figyel állandóan: összeszedett Istenben!

Bethlehem! ... Nincsen mása. Megtestesült az Ige. A Szűzanya boldogságos összeszedettségben imádja Fiát. Nem zavarja a szegénység, nem szórakoztatják el a látogatások, a pásztorok, a napkeleti bölcsek: — Deus solus sufficit. Isten egyedül elég neki. Minket minden, mégoly csekélység is kihoz a sodrunkból. Hát még a teremtmények tolakodó hada! — Anyánk az egyiptomi futásban sem retteg; a számkivetésben sem.

Elég őt nézni, benne gyönyörködni, — s kezdünk járni az összeszedettség útján, megkondul az összeszedettség imájának mennyei harangja. — Járunk csak el Názáretbe, tegyük sűrű, fesztelen látogatást Náluk, — a meditációink, elmélkedéseink utólérhetetlen, édes otthon-tartózkodásnak lesznek — bánatunkra — villámgyorsan elmúlt órái, percei! — Megtanuljuk, tapasztalattá sűrítjük: Máriával együtt élni, vele járni-kelni, őt szemlélni annyi, mint Istenre rátalálni, egészen annyi, mint összeszedettné lenni.

Minek folytassam! ... Csak mind a 10 ujjammal mutatok a jeletre, mikor a jeruzsálemi templom lépcsőjén halad fölfelé a tömegben. — Vagy a kánai menyegzőn! ... Az ostromozásnál! A keresztúton!

És: Álla a fájdalmas Anya! A Mater Dolorosa! A szenvedésben is mily összeszedett! Nem hullott szét, nem szóródott szét, nem roskadt össze, — állá, stabat: összeszedte magát. — Aztán ölében a Fia: micsoda meditáció, mily imádság! Az Ecce diadala egykor, most tengermély fájdalma. De legyen meg mindenben Isten akarata! Fiat voluntas tua! — Végül a húsvét harmatos hajnala! *Mária egymaga az összeszedettség allelujája!*

Miben állt az ő összeszedettsége? Istenről soha le nem vette tekintetét. Ezért boldogságos: *Beatissima!* Ezért nagyokosságú Szűz, Virgo prudentissima. Ezért a Bölcsesség széke, Sedes sapientiae.

Ó, Anyánk! Add meg nekünk ezt az okosságot! Tégy bennünket bölcsökké! Szerezd meg nekünk az összeszedettség boldogságát!

Vagy talán megfélekedezzünk a názáreti Harmadikról?! — *Szent József!* Nézd a munkájában, a műhelyben, az igák fölött, a gyalúpad mellett, nézd az asztalnál Kisfiával, — együtt szeplőtelen Jegyesével, Máriával! Igen, igen: együtt Máriával, együtt vele Szent József szerénységével, Szent József összeszedettségében, imádkozva, dolgozva, napi kötelességek végzésében, gondoskodva, az Ő, — Mária szolgálatában! Úgy, mint Ő, oly kedvesen, mégis oly határozottan, nem habozva, nem kételkedve, mindig derűsen, mintegy örök derűvel és mégis komolyan, mindig, mindenben Isten akaratát keresve és látva; engedelmesen, Jézusért, Mária lebilincselő társaságában, — mily eszmény, mily ideál az összeszedettségre! — Ó, szent hallgatás! Ó, nagy Hallgató, Szent József! Imádkozd ki számunkra az összeszedettséget! Hasonlítsunk Hozzá! . . .

Vagy szóljak a *szentekről*?! Minek?! Nincs értelme. Egy pillantás rájuk, s elbűvöl bennünket összeszedettségük: hogy figyelnek Istenre!

A mindennapi életben oly ritka dicséret: mily összeszedett! De van; hol itt, hol ott; egyszer-másszor egy-egy összeszedett lélek. Úgy megkívánjuk ilyenkor: bárcsak én is! . . . Megkívánjuk mint utat, de még inkább mint imádságot. Érezzük Nagy Szent Teréz szemrehányását: *Legnagyobb bajunk az, hogy nem tudjuk, mily közel van hozzánk!* Kicsoda? — Az Isten! Ha ezt szem előtt tartanók, mily könnyen menne az összeszedettség, azaz az imádság.

Hol a baj? — Az akadályokban, az összeszedettség nagy akadályai! Ezekről a következőkben.

II. Az összeszedettség akadályai.

(A tűzfészek.)

Mindjárt fölteszek egy kérdést: Összeszedettebbek vagyunk-e? A kérdés teljesen őszinte válaszra vár saját magunk előtt. Ha „igen” a határozott felelet, akkor csak gratulálni lehet, de ha ingadozó, vagy egyenesen tagadó a válasz, akkor valóban baj van. Miért? Mert, mint láttuk, bizonyítottuk, az összeszedettség a lelki élet *nélkülözhetetlen útja*: vasút, hajó, repülőbázis, sőt imádság is; tehát szervesen összefügg az imaélettel; imádság nélkül pedig semmi a szerzetesi élet!

Döntő jelentősége van neki. Ha nincs, nincs imaélet; hol akkor a szerzetesség?! . . .

Érezzük, hogy itt olyasmiről van szó, amit nem lehet megkerülni, elmellőzni, tudomásul nem venni; sőt, aminek föltétlen meg kell lenni: sine qua non!

A kérdés igen komoly. S bizony szorongás fog el bennünket, ha rágondolunk.

Ha nincs, miért nincs?! . . .

Mindjárt meg is adom rá a választ. Óriási akadályok állnak az útjában. Többel foglalkoznám majd alkalomadtán, most csak egyet különösképen, s ebbe az egybe összesűrítetem akár valamennyit. Mi ez?

A tűzfészek.

Az igazi lelki élet rendet jelent, harmóniát, békét, mind erőteljesebb közeledést az Istennel való egyesülésre. Ha ez nincs meg, akkor nem lehet más a lélekben, mint csak fölfoidulás, zűrzavar, diszharmónia. Minden bajnak oka az említett tűzfészek.

Az első világháború előtt sűrűn emlegetett szó volt: a tűzfészek Európában van, a Balkánon. Csakugyan ott piszkálták meg, Szerbiában, s jött az első világégés, hogy 20 év múlva helyet adjon a másodiknak, a még szörnyűbbnek. Lángbaborult tőle egész Európa, ma már az egész világ. Jaj, nyomában a pusztulás.

A leki életben ez a tűzfészek: a szenvedély melegágya, szülőhelye — az appetitus sensitivus, az *érzéki törekvőképesség*. Különféle szenvedélye van, s ezeknek számtalan szülöttjük. Kicsiben egy világégés, ha ez mind lángban van.

Keresztes Szent János nagyon leegyszerűsíti a leki élet, tehát az összeszedettség akadályait — *a vágyakra*. Ne legyen más, csak Istenre irányuló vágyunk. Amíg más vágyunk is van, legyen az még oly kicsi, jelentéktelennek látszó, — nincs teljes béke, nyugalom, összhang a lélekben. Nincs kiegyensúlyozottság.

De ki lehet-e irtanunk a vágyakat, a szenvedélyeket? — Nem! Nem is kell! Csak irányítsuk őket Istenre. Azaz szedjük össze, s vezessük őket pórázon Isten felé. S ha mégis vannak lázongó, forradalmár, — szóval egyéb, nem Istenre irányuló vágyaink — akkor azoknak el kell csitulniok, sírba, vagy legalábbis sötétbe, éjtszakába kell jutniok: nem szabad érvényesülniök. Minden rendetlen, Isten felé be nem állított vágy széthúz, szétszór, diszharmóniát kelt: halálos ellensége az összeszedettségnek, tehát az imádságnak, s így szétrombolja Istennel való összeköttetésünket.

Honnét van az, hogy még mi is, akik ú. n. imádságos életet élünk, sőt egyenesen ez a hivatásunk, — valósággal kiszolgáltatjuk magunkat a szenvedélyeknek, különböző vágyainknak. Másszóval: nem vagyunk összeszedettek; az imaéletünk igen gyatra, tele vagyunk feddésre méltó szórakozottsággal; szétszóródottságunk szinte akúttá, idültté, tehát gyógyíthatatlanná válik, és kilátástalan minden jámbor, panaszos epekedésünk az állandósított összeszedettség után. Ha pedig ennek nem vagyunk birtokában, az annyit jelent, hogy nem figyelünk Istenre, nincs meg az állandó szerető tekintet Őreá, azaz, nemcsak nem álmodozhatunk a contemplatio infusa, a belénk öntött szemlélődésről,

de még csak a legegyszerűbb fajtájú *contemplatio acquisita*, a szerzett szemlélődés sem lehet osztályrészünk, ó, dehogy, és semmiképen sem az igazi, Szent Terézia által annyit emlegetett, ajánlott benső ima, s oly klasszikusan leírt és fejtegetett, tanított összeszedettség imája.

Mi lehet ennek az oka?

Azt hiszem nem elég komoly és határozott, nem férfias, és semmiestre sem ambíciózus a lelki életünk. Nem vesszük komolyan a szenvedélyeket, vágyakat, amelyeket pedig oly feledhetetlen plaszticitással, szinte tapinthatóan ír le a szenvedélyek tanának legnagyobb mestere, Keresztes Szent János. — Fejezeteken keresztül ecseteli, festi, rajzolja, sulykolja borzalmas hatásukat a lélekre. Mi ezt mind nem tudjuk. A mi praxisunkban elhalványodnak a vágyak, szenvedélyek. Talán akárhányszor nem is minősítjük azoknak őket. Pl. egy hibát fölrovunk valamely rendtársunknak. Mily szenvedéllyel tesszük ezt! Mi azt hisszük, jogos a fölháborodásunk; a hibát rossz néven vesszük, színezzük, nagyítjuk, felfogjuk, s észre sem vesszük, hogy az ellen-szenv, a harag, a rejtett bosszú, egy régebbi sértődöttség beszél belőlünk, — eszünkben sincs tárgyilagosságra, kivált nem — kötelező, megparancsolt testvéri szeretetre gondolni. Feddünk, ítélünk. Pedig a szenvedély beszél belőlünk, amelynek nem szabad, sőt tilos megszólalnia. Megszokott, túlzott, érzéki, festői képnek, a fantázia merész szülöttének vesszük hallgatagon a praktikus lelki életben a *Completorium* kezdetén Szent Péter figyelmeztetését: „az ördög körüljár, mint az ordító oroszlán, keresvén, kit elnyeljen.” Pedig még a betűszerinti értelemnél is valósabb, realisabb ez a megállapítás. Az ördög, ez a félelmetes hatalom, igazi realitás, valóság, — egészen elhalványuló, szinte elvont fogalom lesz.

Igy vagyunk a szenvedélyekkel, a vágyakkal is. S éppen ezért nem tudunk összeszedettek lenni. Mint szokták mondani: titokban uralkodnak a szenvedélyek. — Hiába fenyeget bennünket Szent János apostol a hármassal: világ, ördög, test, vagy még inkább a vágyak hármassal: a test kívánsága, a szemek kívánsága, az élet kevélysége; hiába egyszerűsítjük le ezeket így: birtokvágy, élvezetvágy, dicsőségvágy, — valójában inkább bemagolt fogalmak, mint megélt valóságok lesznek számunkra.

— Pedig szörnyű pusztító erő van ezekben a vágyakban, több, mint a tankok hernyótálpában, több, mint a páncéltörő ágyúk torkában, sokkal több, mint a kilőtt torpedólövedékben.

A nagy Dante félelmetes fenevadaknak festi őket. Roppant szemléletes a leírása és egészen igaz.

Amint az emberélet útjának felén nagy, sötétlő erdőbe jutott s ott eltévedt, három vadállat állta útját: a kéjvágy párduca, a dicsőségvágy, azaz a gög-hiúság oroszlánja és a birtokvágy, azaz a kapzsiság farkasa. Párduc, oroszlán, farkas!

Az *első a párduc*. Szép, sötét gyönyörű, csupa izom-test, foltos, színes, minden pillanatban ugrásra kész, biztos zsákmányú fenevad: érzékiség! Ki ne ismerne rá! Mennyi lélek és test a prédája! Mintha menekülésről szó sem lehetne. Párduc! Elejti azonnal áldozatát. S az áldozat megbűvölten hagyja magát prédának.

De talán a lelki életben erről — csúnya neve van! — a kéjvágyról, a kéj párducáról nem is beszélhetünk?! Tévedés! A kezdők lelki élete tele van vele. S vajjon haladók vagyunk-e mi, vagy talán a tökéletesekhez számítjuk magunkat?!... Keresztes Szent János oly meggyőzően beszél a szellemi paráznaságról. — Aztán, fölszabadultunk-e egészen a test uralma alól?! — Érzékiségünk mily gyakran nyilvánul meg evésünkben, ivásunkban, tapintásunkban; szemünk mily kíváncsi, s mily hamar legel tilos dolgokon; mennyire nem törődünk a szemfékezéssel! Hogy keressük az érzéki áhítatot; s be nem vallott jel-szavunk: mindig a kényelmesebbet! A párduc talán még nem falt föl bennünket, de már érdekel, izgat szép, foltos bőre, gusztusos alakja!... Az összeszedettségnek pedig vége!

Nem érdekes?! Fogadalmat szegezünk neki, a szent tisztaságét; lilomot tartunk elébe, magasszárút, egyeneset, karcsút, hófehéret, s olyan illatút, hogy az megöli a gyenge tüdőt zárt helyen, fogadalmat, először egyszerűt, aztán ünnepélyeset, s mégis — szóba állunk, kacérkodunk vele, mintha nem is lenne állat, sőt vadállat, még több: fenevad!

A kéjvágy párduca! Aposztáziák egész sora jelzi rettentő diadalútját! Miért? Áldozatai nem őrizték vagy nem szerezték meg az összeszedettséget; valószínű, hogy nem is törekedtek rá. *Nem látták ezt a vágyat — párducnak.* Talán még szűnyognak sem; semmiesetre sem — bestiának. Hanem csak szónak, szürke fogalomnak, élettelen elméletnek.

Ezek azok, akik nem esnek elragadtatásba ennél a csodaszép mondatnál: O castitas, mater deliciarum spiritualium et mors tristitiae! Ó tisztaság, minden szellemi gyönyörűség anyja, a szomorúság halála! — Ezek azok, akiket nem fog el az epesztő vágy, odajutni a szűzek közé, akik az édes Bárányt követik, dalolva olyan éneket, amelyet senki más, csak ők tudnak énekelni. — Ezek azok, akiknek közömbös az egész szép Szűzanya, akik nem éreznek, s nem is ápolnak különösebb kapcsolatot a szépszeretet Anyjával, akik nem értik föl ésszel, hogyan lehet Máriával együttélni s őt valóban úgy szeretni, mint ahogy a pöttön emberke szereti egyetlenét: édes anyukáját; csodálkoznak, micsoda élvezet lehet ezerszer meg ezerszer megismételni ezt az Istentől magától eltanult gyönyörű köszöntést: Ave Mária!...

A párduc lesett rájuk, nem is alattomban. S ők gyönyörködtek foltos szép bőrében; és megejtett lelkükben sokszor felordított a meg nem fékezett vágy: oly szép, mint a párduc!

Ki veszi el ezt a vágyat, ki űzi el ezt a fenevadat, örökre, véglegesen?

Az, aki az abszolút szépség visszfénye, az örök Igazság tündöklő ragyogása, a splendor veritatis: *Mária!*

Ó, Anyánk, tiszta fénysugár, taníts meg erre a boldogságra: Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent!

A *gőg oroszánja!* Gőg! Onmagát túlértékeli; másokat lenéz; megköveteli, hogy megbecsüljék. Becsvágy, hírvágy, dicsőségvágy! Uralkodni akar, király lenni, mint az oroszán. Irtózatossága van ennek a vágnak: mindent lerombol, legelőbb a lélek gyönyörű palotáját.

Isten menekül a gőgös szív elől, útálja. — „Ordít belőle a gőg”,

szókták mondani. Oroszlán az! Minden elhúzódik, elhallgat minden erény, mert ő megjelent, hogy mindent elnyeljen: az egész lelki életet. — Vége minden összeszedettségnek Istenben!

Anyánk, tégy bennünket szívből alázatossá! Sokszor ismételve: alázatosság, minél mélyebb alázatosság! — Álljunk meg, időzzünk sokszor Szent Terézia megdöbbenő szavainál: Miért nem jutott fel még mindig a tökéletesség csúcsára? — Kényes arra, hogy megbecsüljék, ez az egész!...

S álljon ki valaki s merje még mondani: nincs szükség Mária-kultuszra?!

Minél jobban szereti valaki Máriát, azaz minél tökéletesebben megvalósítja a vele való gyermeki viszonyt, annál igazibb, annál mélyebb az alázatossága.

A gőg kellemetlen bűzét csak az alázatosság szerény ibolyájának illata oszlatja el.

A gőg oroszlánját Mária ejti el.

Mi után vágyódik a kisgyermek? Hírnév, becsület, trón után? Dehogy! — Édesanyja után! Ott a béke, a nyugalom, a boldogság — az anyai ölben.

A többi ezenkívül füst, nyomorúság, nyugtalanság és hiúságok hiúsága...

Szűzanyánk, jöjj, győzd le bennünk az ordító oroszlánt! Verj bennünket az engedelmesség béklyóiba, hadd pusztítsuk el az élet kevélységét, hogy tudjunk, mint felséges Fiad, tökéletesen engedelmesek lenni mindhalálig, mégpedig a kereszten való halálig.

Csak az alázatos, az engedelmes lélek tud imádkozni igazán, tehát csak az tud valóban összeszedett lenni.

El, el tehát az akadállyal, el a becsvággyal! Fenevad az, a gőg oroszlánja!

Hátra van még egy: *a kapzsiság farkasa*.

Szegénységet fogadtunk ellene. Nincs más ellensége. De ez a szegénység legyen igazi, ne hamis, ne áztatott. Vigyázzunk! A farkas gyors, kíméletlen, s vakmerően támad, nem is lesből.

Lelki életünk az áldozat, ha tartogatunk valamit, amihez ragaszkodunk. A kapzsiság éhes, kielégíthetetlen, mindig többet, mindig szebbet, jobbat akar. A szemek kívánsága farkasétvágyúvá tesz.

Legyünk egészen kisgyermek, aki semmit sem mondhat magáénak. Minden az anyjáé.

Adjunk mindent oda mennyei Édesanyánknak. Magunkat is, — egészen!

Legyünk résen! Vége az összeszedettségnek, ha a szívünk nem üres — nem szegény — Isten számára.

Befejezem. Mi áll az összeszedettség útjában? Egy veszedelmes tűzfészek: szenvedélyek, vágyak otthona. Csekélység az egész? — Ó nem! — Minden vágy egy fenevad, mégpedig a javából. Három is leselkedik ránk az emberi élet sötét erdejében: a kéjvágy párdúca, a gőg oroszlánja, a kapzsiság farkasa.

Hogyan győzzük le őket? — Máriával! Amen.

Marcell atya
kármelita

Az arcátlan tolakodó.

6. levél.

Főtisztelendő Atyám, levele nagy hatással volt reám. Bevilágított, hogy Önnek mennyire igaza van. Nem szabad a jó Istent saját vigasztalásunk miatt keresni. Azonban én keresni akarom Öt a helyes úton! De hol a helyes út? Ezen töprengtem, amikor eszembe jutott az Evangélium egyik idézete: KérjeteK és adatik nektek! S ekkor ez az oly sokszor hallott idézet egészen új színt kapott lelkemben. Mintegy ezen keresztül és ebben megláttam az én nagy lehetőségeimet. Kérni fogom az Istent. Azóta imaéletem nagyot változott.

A meditáció alatt és egyébkor is állok a jó Isten előtt. Csak állok és könyörgök. Mint egy koldus. Mint az evangéliumi vak: Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam! Mit akarsz, hogy tegyek? Add Uram, hogy lássak. Állok és zörgetek. Már napok óta... és feltett szándékom, hogy így fogok állni az ajtóban és zörgetni, amíg meg nem hallgat az Isten. Zakeus nem mászott fel oly fürgén a fára, mint most én felmászok minden kis kegyelmi póznára, várva és remélve, hogy megláthatom az átmenő Krisztust.

Mert haladni akarok! Tökéletes hitványságom azonban napnál világosabb előttem. Tehetetlen vagyok, hiú és kevély; nincsenek szép, kiforrott tiszta szándékaim. De én igaz és tökéletes akarok lenni! Tisztalelkű és büntelen akarok lenni! Főtisztelendő Atyám, ezért nem neheztelhet meg rám az Isten.

Ezért állok... Türelmesen állok és zörgetek és kérek. Erre az egyre még képes vagyok, tehát ezt teszem. Addig zörgetek, amíg meg nem nyitnak nekem, s amíg nem kapok teljes és jól megrázott mértékkel.

És nemcsak egyszerűen kérek sok-sok kegyelmet, életszentséget, hanem fogom az Evangéliumot és a jó Isten elé tartom: Ő mondotta tollba az egészet. Gyönyörűsége az emberek fiaival lenni! Gazdag mindazok iránt, kik hozzá folyamodnak. Lehetetlenség, képtelenség, hogy ne hallgasson meg a jó Isten. Csak tartsak ki! És én elhatároztam, hogy kitartok.

Különben is, már egészen odaáldoztam magamat a jó Istennek. Igaz, még sok mindenhez rendetlenül ragaszkodom, de épp azt kérem, hogy ezeket is mind vegye el tőlem. Semmit sem akarok az Istenen kívül. Jöjjön a megaláztatás, a szenvedés... én ezeket is kérem.

Néha már nem is zörgetek az ég kapuján, hanem dörömbölök. Rázom a kilincset. Hisz az Úr Jézus mondotta, hogy a mennyországot az erőszakosak ragadják magukhoz. Akárhogy csűrjük-csavarjuk ennek a szónak a jelentését, jöhetnek az exegéták, ez mégis azt jelenti, hogy tülekedjünk ezer önmehtagadáson keresztül a kapuig s ott addig zörögjünk és lármázzunk, míg az Isten ki nem nyit nekünk és nem tömi tele a zsebünket mindenféle kegyelemmel. Ezt a következetes, kitartó zörgetést nem én találtam ki, ezt az Úr Jézus nem is egy, hanem két példabeszédben magyarázta el nekünk, hogy jól megértsük. Én hiszek az Evangéliumban s tudom, hogy nem azért íródott meg, hogy a végén

ne úgy éljünk, mint ahogy ott le van írva. Sokszor pózolunk az Úr Jézus előtt, pedig Ő azt szeretné, hogy természetesek és őszinték legyünk. S mi őszintébb dolog ezen a világon, mint az, hogy a kegyelem utáni éhségünkben valóságos arcátlan tolakodókká leszünk? Ez a dörömbölés teóriája.

Én igenis kitarok ebben az evangéliumi szemtelenkedésben! Könyörgök és kérek! Következetesen és kitartóan! És szeretném látni, hogy épp a jó Isten lesz az, aki nem tartja be a szavát: megnyitja nektek... adatik nektek! Most világosan látom, hogy ez is lehet az életszentség egyik útja. Nagyon-nagyon örülök, mert az az érzésem, hogy megtaláltam azt a fonalat, amelyen a sok keresés után végre elindulhatok. Nekem úgy tűnik fel, hogy ez a nagy bizalom és következetes kérés épp az Evangélium biztatásaira hivatkozva, nagyon reális dolog és nagyon hozzá is mért az én bűnös állapotomhoz. Jobbat talán egyelőre nem is tehetnék.

Ezért aztán tegnap hozzá is ültem és összeszerkesztettem magamnak egy imát, az Arcátlan Tolakodó imáját. Nem egyszerre született meg így, amint most majd Önnek leírom, Főtisztelendő Atyám, mert már napok óta állandóan foglalkoztatott a gondolat és jegyezgettem is. Leírom, hogy Ön ítéletet mondhasson róla, mert az az ima most az én lelkiéletem vezető alap gondolata. Tehát:

Boldogságos Szűzanyám, először is Hozzád fordulok! Siess segítségemre, adj sok kegyelmet, hogy igazi szentté legyek, aki a jó Istent szándékosan soha a legkisebbel sem bántja meg, aki csak az Isten szent akaratát keresi mindenben. Nem kis és kevés kegyelmet kérek, hanem nagyon sokat. Nem is illene ily gazdag Úrnőhöz, mint Te vagy, Szűzanyám, csak pár garast kérni és főleg ilyen nagy zajjal kérni, mint ahogy én most teszem. Tehát sok kegyelmet kérek!

Ne feledd el, hogy Te az én Édesanyám vagy. „Asszony, ime, a te fiad!” Én is ott álltam a keresztnél, igaz, csak a hóhérok között, de mégis Reád bízottam. Sőt a kegyelem által Anyámmá lettél.

Édesanyám, ime a te fiad! Nézd, milyen rongyos, piszkos és mosdatlan. Most jött az utca sarából. Ugye, Édesanyám, restelkedsz miattam a fényes mennyei udvar előtt?! Ha nem öltöztetel fel nagyon szép és nagyon gazdag kegyelmi ruhába, még meg találnak szólani Téged, hogy ilyen fiad van. Az nem meglepő, hogy oly sokan vannak még rongyosabbak is a fiaid között, mert ők talán nem is fogadnák el; de más az én esetem: én kérek, könyörgök, esedezem mosdóvízért és új ruháért, én szeretnék tiszta lenni! S ezt látják, hallják a többi szentek is és mit szólnak, ha egy oly Édesanya, mint Te mégis elfordulna saját fiától és hagyná, hogy továbbra is oly piszkosan és rongyosan szégyent hozzon a jó Isten előkelő családjára.

Azt se feledd el, Szűzanyám, hogy többek között nekem is köszönheted, hogy ily magas méltóságra jutottál! Mert ha én és annyi piszkos társam nem lettünk volna bűnösök és nem kiáltottunk volna a megváltás után, akkor most Te nem lennél az Istennek Boldogságos Anyja és a mennyország Királynője. Ime, most itt állok és viszonzásul kegyelmet kérek. És mivel a megváltás ellenére mi bűnösök állhatatosan megmaradtunk mind a mai napig aljasoknak, akiken csak az állandóan megadott isteni kegyelem tud segíteni, ennek köszönheted,

Szűzanyám, hogy Te a Minden Kegyelem Közvetítője lehettél. Ime, töltsd be hivatásodat és légy bőkezű ahhoz, aki Téged szükségessé tett.

Aztán azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Rólad az összes keresztények immár sok évszázada azt imádkozzák, hogy sohasem lehetett hallani, hogy bárkit is gyámoltalanul magára hagyta volna, aki pártfogásodat kérte; nagyon különös volna, ha én lennék az első, akitől az ellenkezőjét hallanák, mert amilyen gonosz vagyok, tőlem még kitelik, hogy elhíresztelném, hogy gyámoltalanul magamra hagytál.

Szűzanyám, vedd észre, kérlek, hogy már nincs borom, elfogyott. Ime sietek s már előre megtöltöm a korsókat vízzel! Édesanyám, járj közbe értem Szent Fiadnál, közvetíts számomra bőséges kegyelmet.

Most pedig Hozzád fordulok, Uram Jézus! Te mondtad: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Tehát én még túlságosan szerény is vagyok, ha egy, mondjuk, Xaveri Szent Ferenc életszentségét kérem. És ezt kérem is! Halálos komolyan kérem! Az élet nem játék, nem azért hagytam el a világot, hogy most félbemaradt ember legyek. Viszont most már nemcsak Te tudod, Uram, hogy én saját magamtól képtelen vagyok ezen az úton csak egy lépést is tenni, hanem erről már nekem is van keserű tapasztalatom. Ezért jöttem most Hozzád! Pótolj te, Uram, mindent, tégy szentté! Én a magam részéről már mindenről szerettem volna lemondani, minden kedves dolgomat szerettem volna Neked odaadni, de a legbensőmben elbűjt önszeretet miatt képtelen vagyok rá. Ezért kérem itt a segítségedet.

Tehát mit kérek? Komoly, nagy életszentséget! Nem azt kérem, hogy látomásaim legyenek, hogy csodákat műveljek, hogy elragadtatásaim legyenek, ezeket, ellenkezőleg, sohase add meg, hanem kérek keresztteket, sikertelenségeket, félreértést, megaláztatást, kérem, hogy Veled a legbensőbbben és állandóan kapcsolatban legyek, kérem, hogy mindig kizárólag csak Téged és a Te szent akaratodat tartsam szemem előtt!

Jogom van ezeket kérni; a Te hitleveled, az Evangélium jogosít fel erre. Uram, Te biztattál fel, most magadra vess, ha követelő leszek. Én most mindent felteszek erre a kockára. Gyermekei egyszerűséggel és bizalommal szószerint veszem az Evangéliumot, különösen ezt az alap gondolatát: kérjeteek és adatik nektek, zörgessetek és megnyitattik nektek; amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek. A kánaáni asszonyt megdicsérted tolakodásáért s ezzel példának állítottad elénk; Te mondtad, hogy ha a földi atya sem skorpiót ad a kenyeret kérő fiának, mennyivel inkább fogja a mennyei Atya javakkal betölteni a tőle kérőket; hegyeket mozgató hitről beszéltél; példabeszédeidben pedig megdicsérted azt a lármás asszonyt, aki valósággal terrorizálta a bírót, és azt a modortalan szomszédot, aki éjnek idején addig zörgetett a barátja ablakán, amíg az ki nem dugta neki a kért kenyeret; az atyát pedig eléje futtattad a hazafelé bandukoló tékozló fiúnak; sőt, nem restelted magadat együgyű asszonyhoz hasonlítani, aki gyertyával keresi az elgurult nyomorúságos drachmát. Uram, ne fáradj, megkönnyítem a dolgodat, magam jelentkezem, íme itt vagyok, hamar találj meg!

Uram, én hiszek az Evangéliumban! De nagyon különös volna,

ha Te ugyanakkor, amikor elvárod tőlem ezt a hitet, magad nem állnál helyt azoknak az alapvető ígéreteknek, amelyek az Evangélium minden lapján hangosan kiabálnak. Uram Jézus, ha nem adod meg nekem, amit most annyira kérek és következetesen kérek az Evangélium nevében, akkor bennem minden össze fog omlani, mert én mindent föl tettem erre a hitre. Nem bírnám elviselni az Evangéliumnak ezt az újabb és örökös distingválását. Nem tudnám meggyőződéssel hirdetni azt az Evangéliumot, amelyet legjobb akaratom ellenére sem láttam saját életemben beigazolódni. Uram Jézus, én zörgetek, én dörömbölök a mennyország ajtaján, én erőszakot veszek rajta. Hitem van akkora, mint egy mustármag, de szerény vagyok s ezért nem hegyeket akarok mozgatni, hanem csak a kegyelmek tárházának ajtaját. A jerikói vak koldús vagyok s immár módfelett hangosan kiabálok: Jézus, Dávid fia, könyörülj rajtam! Nézd, Uram, a téged kísérő tömeg, az összes szentek már mind ide figyelnek, hogy miért kiabálok én annyira: mert sok és bőséges kegyelmet kérek! Uram, botrány fog kitörni, ha nem hallgatsz meg! És ne is védekezz azzal, hogy én, mint már annyiszor, ismét eljátszom kegyelmeidet, s így csak a felelősségem lesz nagyobb, — mert én most annyit kérek, hogy azt már eljátszani se tudjam, annyit kérek, hogy az már ne lehessen káromra. Ez a Te dicsőséged, ezt a hivatásom is, amelyet Te adtál nekem, elvárja tőlem, ezzel a Te országod fog gyarapodni . . .

Tehát ismét és újra kérlek, Uram Jézus! Kezemben az Evangélium, erre hivatkozva kérlek, a példabeszédeidre hivatkozva kérlek, a kánaáni asszonyra hivatkozva kérlek, a „kérjetelek”-re hivatkozva kérlek, a „zörgessetek”-re hivatkozva kérlek, a Te ígéreteidre és biztatásaidra hivatkozva kérlek, zörgetek és kiabálok, mint valami arcátlan tolakodó, mint a lármás asszony, mint a modortalan szomszéd éjnek idején! A Te szeretetedre hivatkozva kérlek! Nézd a szent sebeket, amelyeket értem szenvedtél el, ezekre a szent sebekre kérlek, könyörgök, esedezem. Nézd kiömlő véredet, erre hivatkozva kérlek, mert értem ömlött ki, hogy én is szent legyek! Emlékezz, Uram, a szörnyű ostromozásra, a rettentő töviskoronára, a súlyos keresztre, a szegekre, a szomjúságodra, mindezekre hivatkozva kérlek, mert mindezt értem szenvedted el és én most nem akarom, hogy mindez hiába történt volna! Én ezek teljes gyümölcsét kérem a lelkem számára! Uram, igazold be az Evangéliumot!

Uram Jézus, én nyakas ember vagyok, én most a fejembe vettem, hogy kitartok, én csak ezzel a zörgetéssel fogok ezentúl imádkozni: reggel és este és minden szentséglátogatás alkalmával. Én a zörgetés állapotában leszek. Egész lényem hangos lármává lesz, amely saját szavaidra hivatkozva kér és esedezik.

Amikor már nemcsak Te, Uram, hanem én is megúntam ezt az egyhangú imát, amikor ezek a szavak olyanok lesznek a számban, mint a száraz fűrészpör, akkor is csak ezt mondom, mert nem a hangulat a fontos, hanem az Evangélium, amelynek igaza kell, hogy legyen! A lényeg itt a kitartás, és közben a minden másról való tökéletes lemondás.

Uram Jézus, ha nem fogadsz el, én gazdátlan jószág leszek: a világot elhagytam, önmagamnak nem kellek, így csak Te maradtál,

Uram. Fogadd el felajánlásomat. Én mindenre kész vagyok. Adj oly bőséges kegyelmet, hogy az elsodorjon engemet. Neked, Uram, ez semmibe sem kerül, nekem azonban egy világ!

Most teljes világossággal belátom, hogy ez a következetes és állandó zörgetés Neked csak tetszhetik; tehát bármilyen dezolációban leszek, bármilyen örütségnek is fog előttem ez a különös imamód fel-tűnni, én kitartok: annyi erőm még lesz, hogy zörgessek.

Uram Jézus, én azt hiszem, hogy most megfogtalak! Nem tudsz menekülni előlem; meg kell, hogy adjad az igazi életszentség kegyel-mét. És ha ebbe a mostani kérésembe vegyül is valami rendetlenség, épp ezektől is szabadulni akarok, de kegyelmed nélkül képtelen vagyok rá. Csak egyetlen lehetőség áll előttem: zörgetni, kérni és hivatkozni saját szavaidra, saját Evangéliumodra, és dörömbölni és erőszakoskodni, mert Te biztattál fel erre. S most ezt akarom tenni, ha kell 10 éven keresztül is.

Végezetül Hozzád fordulok, mennyei Atyám! Nézz Szent Fiadra, akit annyira szeretsz, az Ő nevében kérlek, emelj fel engem az igazi életszentség magaslatára! Jézus kiontott vére nevében kérlek. Annak az Úr Jézusnak a nevében, aki azt mondotta: „Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek”. Ime, most az Ő nevében kérlek. Atyám, igazold Szent Fiad szavait, ne hagyd beteljesítet-lenül az Evangéliumot!

Ime, ez az én új imám. Oly őszinte és gyermeki most a bizalmam. Nagyon komoly meggyőződésesem, hogy ha esetleg egyes kifejezése-
ben tévedek is, de magában a lényegben, az ima alap gondolatában teljesen igazam van! Hogy én méltatlan vagyok a nagyobb kegyel-mekre? Ki tagadja ezt?! Éppen méltóvá akarok lenni. Hol van az meg-írva, hogy csak a méltóknak szabad zörgetni, s csak a szenteknek szabad az Evangéliumot szószerint venni. Különös volna, ha csak a szentek kérhetnének az Atyától bármit az Úr Jézus nevében. Sőt, mi bűnösök az egész Evangéliumban bizonyos kiváltságos helyzetet élve-zünk. Mi az Úr Jézus kedvencei vagyunk, az orvos betegek vagyunk, akikért lejött erre a világra, s akiket különös ambícióval gyógykezel, mert nehéz és komplikált eset vagyunk, s az Ő dicsősége is nagyobb, ha egy ilyen beteget gyógyíthat meg, mintha csak kissé náthásak lennénk.

Az pedig, hogy szinte vitázom a jó Istennel és érveket sorolok fel... Ő, dehogy teszem én azt tiszteletlenül! Én ezt is a Szentírásból tanultam, a kánaáni asszony érveléséből és Mózes vitájából, aki még azt is felhozta az Úristennek, midőn az el akarta pusztítani a zsidó népet, hogy mit fognak ehhez szólni az egyiptomiak? Majd azt mond-ják, hogy íme, azért vitte ki őket a pusztába, hogy ott elveszítse őket!

Főtisztelendő Atyám, én most Önnel szemben is tolakodó leszek s az Ön imáit is nagyon kérem és újra kérem. Viszont én sem feled-kezem meg Önről.

Válasz a 6. levélre.

Rendkívül fontosnak és értékesnek tartom, Kedves Testvér, az Ön egész fejlődésében jelenlegi lelkiállapotát. Kissé talán nagyon is benne van az Ön egyénisége s e miatt talán nem is mindenki tudná ezt így elimádkozni, a lényegét tekintve azonban a legegyszerűsebb úton halad. Mert ebben az imában benne van saját gyengeségének elismerése, benne van a kegyelem szükségessége, benne van az őszinte vágy a tökéletesség után, benne van legeslegfőképpen az Ön egész óriási bizalma és hite az Isten jóságában és irgalmában. S mindezt közvetlen, meleg hangon, gyermeki naívsággal és mégis rendkívül komolyan tárja a jó Isten elé.

Főleg a nagy-nagy bizalom és hit máris szinte rendkívüli kegyelmei az Istennek. Roppant jelentőségű lelki fázis ezek nyomását érezni.

E nagy rimánkodással kapcsolatban ne engedjen fölsarjadni lelkében semmi nyugtalanságot, főleg pedig ne hideg, kételkedő gondolatot. Lassan irányítsa nagy hitét és bizalmát arra is, hogy az összes nagy kegyelmek, amelyek Önnek kellenek, Istennél már elintézett és előirányzott dolgok. Csak átvételükre tartsa magát mindig méltóan és összeszedetten! Ha Ön továbbra is nagylelkű marad és mindenét mintegy odadobja Istennek és csak Tőle vár mindent: meg vagyok győződve, hogy azok az annyira kért kegyelmek csak az átvételre várnak.

N. T.

MAGYAR NÉPÜNK PAPA.

A jövő magyar papja.

Ahogy a gazda olvas az égen és a földön a jelekből, nekünk is megadta Isten a szemet, hogy olvassunk a lelkek könyvéből. A hitélet alázuhanása és szárnyszegettsége azt mutatja, hogy a falu lelke beteg. Elérkeztünk a lelkek megoszlásáig, sőt benne vagyunk abban a folyamatban, mely csak ezután fog tetőzni. Benne vagyunk a legteljesebb válságban, mikor mindenkinek meg kell mutatnia, hogy állja-e a próbát, vagy áthull az ördög rostáján.

Ezért a népért valaki felelős. A tömeg mint ilyen semmiért sem felelős, mert képtelen felelősségre. Felelősségre egyént vagy szervezetet lehet vonni. A mostani próbatétel súlyosabb, mint a trianoni megcsonkítottság vagy az idegen megszállás megpróbáltatása volt. A megszállás alatt módunkban volt mindenegybes hívünknek lemérni lelki erejét, elvhűségét, bátor kiállását és arra a megállapításra jutotunk, hogy az igazi elvhűség és ha kell, a vértanúságig menő kitartás csak a papság és egyes világi vezetők isteni ajándéka. A nép állott és áll, amíg vezetői állanak, de menthetetlenül bukik, ha magára marad. A nép nagy tettekre és áldozatokra képes olykor-olykor, de képes árulásra is, hűtlenségre is, de megbánja és ismét visszatér. Ne zavarjon minket az a sokat hangoztatott „hősies életszemlélet”. A hősiesség mindenkinek való, mégsem tömegcikk. A nép csak vezetőiben él és csak vezetőivel hősies, mert csak a vezetők erénye az elvhűség és következetes kitartás. A szellemek mostani harca is voltaképpen a vezetők harca: *A nép csak szenvedő alany*, melyen a hullámvérés utolsó habjai átsapnak.

Az öreg Archimedes kereste azt a szilárd pontot, melyre rátehetné volna híres emelőrúdját, hogy kimozdítsa sarkából a világot. Minkünk is keresnünk kell azt a szilárd pontot, melyre rátehetjük Krisztus megváltó keresztségét és a válság tetőzésekor kimozdíthatjuk sarkából a magyar glóbuszt. Ez a szilárd pont a *papság és a világi vezetők apostoli összefogása*, melynek XI. Pius pápa az Actio Catholica nevet adta. Amíg a papság áll és sikerül megszerveznie a világi vezetők gárdáját, mely él-hal Krisztusért és a magyar hazáért, semmi nincs elveszve, sőt legmerészebb álmaink is sorra teljesülnek.

I. „Sub pondere crescit palma”: *a szenvedések tűzésében alakul ki a jövő magyar papja.*

Ma ki felelős ezért a népért? Amíg nem látjuk világi vezetőink harcos gárdáját *Krisztus zászlaja alatt*, addig a sok jóakarat mellett is, egyedül a papság felelős a magyar nép lelkéért a fokozódó válságok óráiban. Magunkra hagytak.

Ha pedig a szenteléssel vállaltuk a felelősséget, ma nincs más

választásunk, mint kimondani és kikönyörögni Jézus isteni Szívétől a Szűzanya közbenjárása által az *imádság és a nagy szentség kegyelmét*. Más időkben talán meg lehetett élni kényelemmel, engedelmekkel vagy botorkálással, de ma csak a szentek bírják és csak a nagy szentek hatnak. Ne készülődjünk, hanem legyünk készen és határozottan lépünk rá a szentség útjára, mert a történelem szava Isten szava.

A *legkisebb követelmény*, hogy sürgősen teremtsünk rendet lelkünkben, házunk táján és senki bennünk kivetnivalót ne találjon, „ut non vituperetur ministerium nostrum”. Minden istentelen ember a pap személyét kezdi ki, hogy a híveket elszédítse.

A *győzelem biztos tudata* a szent erény és lelki erősség kivirágzása. Mi tisztában vagyunk a dolgunkkal és tudjuk, hogy a szellemek mostani harca a kereszténység ragyogó győzelmével végződik s akkor magyar hazánk is elnyeri a teljes igazságot. Ma a hősie, mindent legyőző önmehtagadást tűzte ki Isten minden szeretett gyermekének: legyőzni a gondokat, csüggedő gondolatokat, erőtlén hangulatokat, lemondani békebeli igényekről és tervezetésekről és a győzelem sugárzó öntudatával járni és beszélni híveink között. A kereszténység és magyarság élet-halálharcában nem lehetünk kisebbek, mint a keleti fronton küzdő honvédeink.

A *legyőzhetetlen szeretet* példáját adni és a hideg lelkeknek a szeretet parancsát hirdetni az idők parancsa, a belső front erősségének titka. A szeretet mindent pótol, de a szeretetet nem pótolja semmi. Ez új ígét, a Szentlélek ígétjét adja ajkainkra, mely világít, melegít és magával ragad.

Isten ajándéka a *bölcsesség*, mely mikor létről és nemlétről van szó, nem épít nagy kereteket, melyek felőrlik a csekély erőt, nem vesz el apróságokban és jobb időkre való finomságokban, melyek elterelik a figyelmet a lényegről.

Pl. a szószéken tegyük le már a sok nyugatos sallangot s igyekezzünk egyenes és közvetlen úton elérni azt, amit akarunk. A magyar önérzetes, de rohamkatona. A sugárzó bizalom, a sugárzó szeretet 8—9 mondattal eléri, amit más egész lelkigyakorlattal sem tud. — A hitoktatásnál a szórványmissziók beosztása a lényeg: a hat főigazság, a parancsok és a gyónás-áldozás. — A jelmondat: gyümölcsöikről ismeritek meg őket. — A néphangulat hullámozása: amíg a pap és a világi vezetők Krisztus szellemében összefognak, nincs semmi veszve.

II. Egyházunk és hazánk szebb jövőjét a *világi vezetők* apostoli munkája fogja kivívni.

Ma mindenütt nagy a *paphiány* és nincs utánpótlás. Segíthetnének ezen a kisszemináriumok, segíthetne a kormány azzal, ha katolikus intézményeinket mentesítené a „tehetségesek” ingyenes oktatására rájuk rótt tehertől a kisszemináriumok javára. A legmélyebb oka a paphiánynak a családok világias, színtelen gondolkozása s ezen aligha fog valami változtatni a háború utáni békés kialakulásig. — Ezt vegyük tudomásul apostoli lelkű híveink és vállalták hitükért és népükért azt a munkát, amit az egyre ritkuló papság legjobb akarattal sem végezhet el. Nem kell sok idő és 2—3 községnek egy papja lesz!

És a szórványok és új települések? Erdélynek 160 évig nem volt püspöke, sőt a 30 ferences zárdából csak a csíksomlyói maradt, ahol 1610-ben egyetlen laikus testvér élt. Ekkor vezették be a licenciátus intézményt: amire nem kellett felszentelés, a licenciátus végezte.

Végső célunk a *keresztény állam*, melyben Krisztus követőit Krisztus törvényei szerint kormányozzák. Merész gondolat, mely képes élethivatást adni világi vezetőinknek. Sajnos, a renaissance óta máig messze elkanyarodott a keresztény felfogástól világi vezetőink gondolkozása és ma az a helyzet, hogy van keresztény program, van keresztény reformokra előkészített nép, de a keresztény vezető világiak tömege várja, hogy a győzelem készen ölébe hulljon. A falu hiába keresztény, ha a város állandóan rontja, egyes egyházmegyék hiába tündökölnék, ha országos viszonylatban elvérzünk, egy ország hiába vallja urának Krisztust, ha a világháborúban alul marad.

Az Actio Catholica éppen azért lényegében egyházmegyei, országos és világszervezet, hogy tudjon felülről lefelé tartós és hatalmas munkát kifejtetni Krisztus Király szociális uralmának elismertetésére minden egyházmegyében, minden országban és az egész világon. Felülről lefelé indult el a romlás és bomlás, az Istentől való elfordulás a mai istentagadásig és faj- és verimádatig, felülről kell várunk azt a világi Vezért és vezérkart, akik a szakadék széléről visszarántják az emberiséget és megadják Krisztusnak és Egyházának azt a helyet, mely mindkettőt isteni jogon megilleti az emberi élet minden vonatkozásában.

„Nunc est tempus tenebrarum”: a pápa hallgat és imádkozik az igazságon és szereteten alapuló békéért és közben az apokalipszis lovasai és angyalai zúdítták a világra Isten haragját: világi vezetőink, ébredjetek, mert ennek a szörnyűségnek a vége csak az lesz: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat!

Custos, quid de nocte? Mikor virrad a belátás nagy napja? Vajjon alkalmas-e a mai nemzedék arra, hogy keresztény világot teremtsen? Vagy úgy jár, mint a Sinai-pusztán vándorló nép, melyből csak kettő látta meg az Igéret-földjét? Tudjuk, hogy nagy Európa bűne, de azt is tudjuk, hogy Isten már évtizedek óta készíti elő a választottak lelkében Krisztus Király dicsőséges bevonulását. Ma a fegyvereké a szó, azután következik a szellemek mérkőzése, melyben a ma annyira óvatos világiak nyíltan kiállanak Krisztus mellett. Hogy a papság ezt elérhesse, szükséges a világnézeti felvilágosítás mellett a rendezetlen házasságok és lelkiismeretek rendezése azoknál, akik nagyra vannak hivatva Isten országában és Magyarországon. Isten bőven osztogatja már a világiak apostoli hivatását és a nagy szentség kegyelmeit.

Adveniat regnum tuum!

Lajos Balázs

Echo

„Oltártestvérek! Gondolkozzunk, lássunk, cselekedjünk!” (Papi Lelkiség; 1942—43; II. 139.)

a) *Gondolkozzunk...*

Szabad is, meg a gondolatok vámmentesek is. Az idő, melynek tanúi vagyunk, egyenesen sürget, türelmetlenül sürget az elmélyedt gondolkodásra. Pedig igazában azok a szerencsés irigyeltek, akik nem tudnak vagy nem akarnak gondolkozni. Miről? Erről a mai félelmes világégésről. A világnézetek szikrázó harcáról. A csata kimeneteléről. Háború utáni elrendeződésről. Egyházunk, hazánk, népünk és magunk sorsáról.

Az isteni Gondviselésnek nagy ajándéka, hogy nem tudunk ezekről a küszöbön álló, roppant nehéz kérdésekről úgy gondolkozni, ahogyan kellene. Mert akkor, tagadom, hogy olyan nyugodtak lennénk, mint amilyenek vagyunk.

Már a gondolkodás zsengeje is tüstént meggyőzne bennünket arról, hogy itt bőrünkre megy a dolog, tehát a legostobább struccpolitika: nem törődni a dolgokkal. A gondolkodás néha fáj. Ide akkor jutunk, ha rájövünk arra, hogy majd de nobis és sine nobis oldja meg az idő azokat a nyílt kérdéseket, amelyek oly sok ideig heverték előttünk a szőnyegen. Az egyházüldözés égnek lobogó lángjai, úgylátszik, átcsapnak az európai szellemiség végét jelentő szovjetország határokról kontinensünk legtávolabbi sarkaiba is. Szeretjük ezt a háborút „kereszties” háborúnak nevezni. Hangoztatjuk, hogy fiaink azért vannak a fronton, hogy letörjék a vörös lobogó nemzetközi harcat a kereszténység, az emberi hit, az európai kultúra és az isteneszme ellen. De nem hisszük, hogy mindannyian hitükben megerősödve térnek majd vissza hozzánk! S elgondolkozhatunk azon is, hogy míg idehaza küzdünk a káromkodás ellen, tehát ezzel is védjük az isteneszme sáncait, addig kint is elég szép számú hívőnk gyalázza az Istent. Büntetlenül. S gondoltunk-e arra, mi lesz, ha ezek hazajönnek?... A hang és a mellverés nagy lesz, de jobbá lesz-e tőle a környezet, a nemzet?

Olvashattuk, hogy hazánk szép számban küldött munkásokat, még a háború előtt, egyik szomszédos országba. Mit láttak, hallottak, mit tapasztaltak és tanultak, nem tudjuk, csak az eredményen volt szabad gondolkoznunk: hazajöve tömegesen jelentkeztek ki az Egyházból. A család, a környezet sok helyütt döbbenet nézte a radikális lépést, de tenni alig tudott valamit is.

Gondolkozhatik a lekipásztor, amikor a régi császárvárosból hivatalosan értesítést kap a plébánia, hogy egy anyakönyvezett „hívője” kilépett az Anyaszentegyházból. Igenis hívő volt, amikor kiment! Buzgó, vallásos, megbízható. Ilyen ma is a családja itthon. Értetetlenül áll az eset előtt. Szégyennek tartják. Együtt gondolkodhatnak a lekipásztorral... A közös gondolkodás eredményeként eléjük mered a kérdés: keresztények maradunk-e? Igen komoly és fenyegető jelek merednek elénk a jövőt illetően. Az átállítás elkerülhetet-

len lesz társadalmi, politikai, gazdasági — és tegyük hozzá: vallási téren is. Hisz hallottuk a jelszót: Európában csak egy világnézet lehet! S ez a világnézet sokban homlokegyenest ellenkezik a keresztény világnézettel. Nem annyira mérközésről lesz itt szó, mint inkább predomináló szereposztásról. Az a sokat emlegetett: kereszténység csődje félelmetesen vizionális erővel jelenik meg előttünk.

S gondolkozásunk csomópontjában áll a kérdés: elkészültünk-e mindarra, ami valószínűség szerint be fog következni?

Nem leszünk-e felelősek a történelem Istenének ítélőszéke előtt?

Mert egy pap szerint: nekünk még illik hinnünk ilyenben.

Gondolkozunk csak, mi történik akkor, ha kicsúszik alólunk a föld? Úgyis mozog és reng már alattunk! Az Egyház sorsa és jövője nincs a földekhez kötve. Krisztus sehol sem a holdak számától tette függővé isteni alapításának jövőjét.

Vajjon képesek leszünk-e annak a francia abbénak sorsára jutni, aki teljesen hívei könyörületére bízva magát, elkerülve minden lealázó magatartást, eszményien töltötte be papi hivatását? Jobban, mint a földekkel körülbástyázva! Mert lehet elgondolkozni azon, hogy a földszerelem mit ártott a megváltás szolgáinak! És Krisztus nagy ügyének, az Egyháznak!...

A nagy idők komolysága késztesen bennünket a Mester szavainak megfontolására, amiket azokról a földi kincsekről és mulandó javakról mondott, melyeket megemészt a rozsdá — mielőtt felfalna a nepotizmus... Mert egészen bizonyos, hogy kegyetlen reakció lesz a jövőben a pásztorok anyagiasságára, akik végrehajtóval hajtják be az egyházi adót, akik tíz fillér hiányért utána futnak híveiknek, akiknek állandó ügyvédjük van a hívekkel támadt perek elintézésére.

Gondolatban felmérhetetlen, hogy mit ártunk így, mi papok, az Isten országának, Krisztusnak, egymásnak, híveinknek.

S ha logikusan gondolkozunk, nem lesz kétséges, mi lesz a sorsunk egy bekövetkező átállítás esetén.

Látjuk-e világosan, hogy az újpogányság „nem tűri a mi Jézusunk konkurrenciáját?”

Aki pap létére ebben egy parányit is kételkednék és nem tudna határozottan dönten, legyen olyan szíves, olvassa el a német birodalom főpásztorainak 1941. év júniusában keltezett és Fuldában kiadott közös pásztorlevelét, amit egyetlen katolikus hitszónoklati folyóiratunk folytatólagosan közölt.

Vagy ugyanott Graf von Galen münsteri püspök 1941 július 20-án mondott beszédét is olvashatjuk.

Ha pedig gondolkozásunk útja végén igen realisztikus lesz az eredmény, ne véljük azt pesszimisztikusnak. Jobb mindig hideg józansággal szembenézni az eseményekkel, mint hamis önámítással leplezni a könnyen bekövetkező meglepetéseket.

b) *Lássunk...*

Ha szándékosan be nem húnjuk szemünket, akarva, nem akarva meg kell látnunk, hogy mennyire a megkötött felfogások, megrögzött előítéletek és merev érdekküzdelmek korát éljük. A lelki élet, a vallásos élet szelei sokfelé igen rosszul működnek. Tagadhatatlan!

Az A. C. mint lelki reformmozgalom ugyancsak sokat tesz és fárad. Nemcsak egy-két fontos gondolat felvetésével, hanem nemzeti létérdek megoldását sürgető tevékenységével. Nagy elhatározásokra, tettekre sürgető aktivitás.

Kell-e fontosabb program egy nemzet életében, mint a családmentés, nemzetmentés gondolata? S látnunk kell, hogy nagyvonalú iránytörést, nagy és igazi, mélyenszántó reformmegmozdulást, ami a nagy program nyomában szinte szükségszerű lenne, nem tapasztalunk.

Ki a hibás? Nem ide tartozik ennek a kényes kérdésnek boncolása.

De szeretném igen élesen láttatni a döntő elvet: Csak az tud gyujtani, aki maga is égl

A mai állapotok olyanok, hogy mindenkinek megfeszített erővel, szinte napi idegfeszültségben kellene dolgoznia — Krisztus országáért. Állandóan égnünk kellene, hogy sok lángot adhassunk mindenhová!

Nem látjuk, mennyire üresednek, főként falun, a templomok? Egy lelkipásztortól érdeklődtem, hogy járnak-e buzgón hívei a templomba, mire a válasz volt: Nem szokás errefelé templomba járni...

S egy püspöki székváros keserűen felpanaszolja, hogy vasárnaponként hány ezres arculcsapás éri az Urat a városban a vasárnapi szentmise mulasztásával! Két eset...

Egyik egy kis kófic falu, ahol a lelkipásztor egyedül küzd, többek között az Isten harmadik parancsolatának megtartásáért is, míg ez a folytonos őrállás és szüntelen küzdelem végül egy keserű rezignációba vezetődik le; a másik a főpásztor városa, ahol az apostolutód jelenléte és papjainak feszült munkája sem képes megmenteni az Úr napjának becsületét a sokezres megszenteltségtelenítéstől.

S mindez az A. C. hatalmas kiterjedésű munkája után történik, melyet a vasárnap megszentelése érdekében kifejtett: szószéken, világnézeti kultúrelőadásokon, egyesületekben, röpirattal, plakáttal.

A logikus gondolkodás után itt is be kell látnunk, hogy ha a nép elszakadt a templomtól, elszakadt az Istentől és ha elszakadt az Istentől — mindenre képes, csak jóra nem!

Látnunk kell, hogy a templomi szószék nem egyetlen katedra a faluban, de városban sem! Van más szószék is, van más rostrum is, ahol olyan ígét hirdetnek, aminek elhintéséhez nemigen kell kegyelemmel porhanyított talaj.

Mily fokozott erővel kellene rávetnünk magunkat a szószékre! A szószékről messze látunk, igen messze. Sokszor ez az egyetlen mód arra, hogy odacsaljuk híveinket a templomba — áldozatra. Sajnos, de így van, a multban láttuk!

Őszinte beismerésre kellene magunkat elszánni, hogy meglássuk: milyen erők csoportosulnak ellenünk. Kardinális kérdés, hogy képesek leszünk-e kilépni nyugalmi helyzetünkéből, engedelmeskedve az őrállás riadószavának. Mert nem elég szép üvegházi növényeket nevelnünk, hanem erős gyökerekre van szükségünk! Jaj nekünk, ha az evangéliumi elvek frázisokká kopnak ajkainkon.

Oltártestvérek, lássuk be, hogy egyedül csak az Istenre és magunkra, saját magunkra számíthatunk! Az emberi szervezkedések totális forma után törnek és ebben a törekvésben a krisztusi életelvek gyakran holt formalizmussá válnak, még a hierarchiával szoros kapcsolatot tartó világi apostolainkban is. Bármennyire elszomorító az egyedülvalóság tudata, általánosságban meg kell vele barátkoznunk. Nem mondom ezt tragikusnak, csak reális, minden lehetőséget jóelőre számbavevő előrelátásnak.

S ha a háború után létrejö a sokat emlegetett és ígért új világ, ne feledjük, a bölcsőnél ott kell állnia a magyar papságnak is. Első pillanatra fel kell ismernünk teendőinket, beilleszkednünk az új rendbe, még ha ez a beilleszkedés egyes régi, dédelgetett és óva féltett sáncaink feladását jelentené is. Ami úgylis elkerülhetetlen lesz.

Baj csak akkor történik, ha behúnyt szemmel hagyjuk az eseményeket eldübörögni mellettünk. A passzivitás ma nagy luxus.

A jó Istennek egyik legnagyobb csapása lenne ránk, ha nem adná kegyelmét ahhoz, hogy idejekorán: lássunk.

Szervezkednünk kell!

Egymás között és híveink között. S ebben a közös frontban ne véljünk senkit sem elhanyagolható csekélységnek. A legutolsó öreg-asszonyt sem! Mindenkre számítsunk.

Mondanom sem kell, hogy ennek a totális szervezkedésnek kegyelmi pántjai legyenek. Ez aztán megvéd bennünket minden esetleges szélsőséges kilengéstől és demagógiától.

Szóval lelkeség legyen az egész munkánkban!

Nekünk, papoknak sikerünk csak ebben az irányvonalban lehet. „Páratlan kegyelmi összefogás”-ról van itt szó. Felelősségünk tudatában tett lépésekről. A többi nem ránk tartozik. Van, Aki él és ítél... De Reá csak akkor számíthatunk, ha valóban megtettünk mindent, amire erőink képesítettek bennünket.

Nem az „én” a fontos ebben a munkában, hanem az enyéim és az Egyház. Sejtjük, hogy „átfogó Katolikus Cselekvésről” van itt szó, szédítő nagy munkáról, egészen krisztusi Mozgalomról, azaz magáról Krisztusról.

A szabály pedig: Krisztusért mindent, de Krisztust semmiért!

c) *Cselekedjünk...*

Azt olvastam valahol, és elhiszem, hogy egy néplapnak ahhoz, hogy higgyenek neki és okuljanak belőle, hogy százezreknek tessenek és várják és kérjék, hogy terjedjen és győzzön, nem a szubvenció s nem is a propaganda vagy a pénz a titka, hanem a szerkesztőknek s az íróknak tiszta pillantása, okossága, lelkesedése és képessége. Erre van a legnagyobb magyar „néplapnak”, a papságnak is szüksége. Nem a földre, nem a pénzre, propagandára vagy világi hatalmak támogatására, hanem okosságra, lelkesedésre és képességre, egyszóval: cselekvésre. Eleven aktivitásra.

Mert a gondolkodás és tiszta látás feltétlenül kényszerít bennünket a cselekvésre. Ez gyümölcse a világos agy és tiszta szem munkájának.

Szomorú, hogy még az akció központjának is sokszor mily kevés

az ütközéssége. Rengeteg, tőlünk és általunk nem ismert oknak és okozatnak fájdalmas eredője ez, tudjuk. Hogy csak a legfrissebbre mutassak rá: nem tudom, hány paptestvérünk figyelme terelődött rá arra a tényre, ami az első magyar szaksajtókiállításon történt, a fővárosi múcsarnokban. Kb. nyolcvannyolc katolikus folyóirat vesz részt a kiállításon. A megoldás, helyesebben a kivitel — szégyenletes. S közel hatezer pengőt költöttek rá a teremre! Hazánk egyetlen és elsőrangú katolikus hitszónoklati és lelkipásztori folyóirata jajdult fel a mostoha bánásmód miatt és követelte a kiállítás bezárását. Jogosan.

Kézenfekvő eset számunkra, hogy hová jutunk, ha hiányzik belőlünk az okosság, lelkesedés, képesség, vagyis: a cselekvés.

Merjünk egymás között, magunkkal szemben őszinték lenni — ez lenne egyik legnagyobb cselekedetünk.

Mennyit álcázzuk sokszor a valóságot, kendőzzük a tényeket, a helyett, hogy őszinték lennénk.

Az őszinteség hiánya többet pusztított nálunk, mint Mohács!

Egy gyakorlati eset az életből. Espereskerületünk papsága hosszú éveken keresztül tavasszal és ősszel jött össze a hivatalos korónára. Két év óta havonként összejövünk a központi fekvésű városkában. Nem korcsmában, étkezdében. A franciskánusok zárdájában. Egészen fesztelenül, közvetlenül, barátságos hangulatban beszél meg a hét-nyolc pap egy eltelt hónap minden gondját, baját és az elkövetkezőnek terveit. Nem hivataloskodunk, nem jegyzőkönyvezünk, szónokolunk — őszintén beszélünk. Ez a legnagyobb cselekedet! És van eset, amikor minden pap két hangadó, katolikus hívőjével jelenik meg az összejövételen. Mily jólesik ilyen környezetben elmondanunk, hogy az Egyház nemcsak a papoké, az Egyház sorsa a ti sorsotok is!

Kell ennél beszédesebb cselekedet az A. C. nagy munkája mellett?

Barátságos kézfogás: számítunk reátok. A fehér asztal mellett szónokló katolicizmus kora lejárt, cselekednünk kell, talán a közeljövőben! Ugye együtt leszünk, egy fronton?! Nem aktázunk, gyűléskedünk, hanem — cselekszünk! Krisztus országáért.

S mi lenne, ha egyszer a mi falunk apró-cseprő, vacak vagy nagyobb bajai iránt is így érdeklődnének a legfelsőbb helyekről... Közvetlenül, atyai szeretettel, Krisztus jóságával. Nem papiroson, nem statisztikázva, nem irodában, hanem mindent átfogó, mérhetetlen nagy szeretettel, amiből soha nem elég. Hisz a szeretet, a cselekvő szeretet Istenének papjai vagyunk. Hogy átalakulna minden, mennyire megváltoznék minden!

Kár háború utánra hagyni a nagy cselekedeteket; talán késő lesz. Van eset, ami csak egyetlenegyszer adódik az életben. Soha többé nem tér vissza. Elodázása vétek lehet.

Szolt a riadó.

Ez rá az echo.

„Oltártestvérek! Gondolkozzunk, lássunk, cselekedjünk.”

Csácsbozsok.

Schnattner Szigfrid O. S. B.

Másik visszhang.

Eloolvastam a Papi Lelkiség legutóbbi számának: Órállás riadója és A nyáj a pásztorért c. cikkeit. Az Isten áldja meg Főtisztelendőségdet és a másik cikk íróját! Nagyon nehéz lenne leírnom, amit belül érzek. Érzem, hogy nevetségesen hangzik tőlem: a törpétől, hogy lelkem-lelkéből tépték a gondolatokat. Régen foglalkoztattak már hasonló gondolatok. Jó, hogy akik hivatottak voltak, meg is írták.

Főtisztelendő Uram! Oly mélyen felkeverte lelkemet jóságosan a két cikk, hogy mindennap közelharcot kellett magammal vívni, hogy azonnal ne feleljek rá. Fékeznem kellett igenis magam, mert túl kicsinek tudom magam ahhoz, hogy az utolsóelőttiek között is hozzászóljak valamihez. Remélem, hogy most már annyian hallatták hangjukat, hogy nem vétek én sem, ha legalább a „non possum loqui... tantum a, a, a...” módján nyilatkozom.

Kedves Főtisztelendő Uram! Én a közkatonák sorából csak annyit kérdek: Mikor kezdjük tehát... és végre?... Van-e átütő erejű megmozdulás köztünk papok között erre a providenciális két cikkre? Én úgy ítélem: a kettő egybetartozik. *Mi a hívekért s a hívek értünk!* Istenem, még gondolatnak is gyönyörű! Hát még a valóságban!

Nem kellene-e az összes esperes urak figyelmét felhívni, hogy hívjanak össze kerületenkint minket megtárgyalni, ill. „megszívlelni” a két cikket?

Itt meg lehetne teremteni az anyagiakat is! Adni abból, amiből még most jósántunkból adhatunk. Mert — ugye — eljön, eljöhet az idő, amidőn adnánk, de nem lesz miből. „Qui habet aures...” És akadna magyar pap, aki bedugná az Istentől adott ép füleit?

Bocsásson meg, Főtisztelendő Uram, hogy ennyire is belemelegettem. Pedig megígértem magamnak, hogy én csak dolgozni fogok az ügyért, de a teóriát Önökre bízom.

És imádkozni fogunk! Engedje meg, Főtisztelendő Uram, hogy elmondhassam szándékom. Most könyörgünk azért, hogy plébániám minél előbb felajánltassék hivatalosan is Jézus isteni Szívének. Az óhajtott ünnepet (napján!) solemniter már tartjuk — egyházhatósági engedéllyel! Most következik a felajánlás. Hatalmas Jézus Szíveszoborra gondolunk a falu közepén! Meglesz! Mert Jézus Szíve is akarja biztosan. Tízmillió fohászt és legalább ötezer szentáldozást gyűjtünk össze, önmegtagadásokkal. Van olyan iskolásom, aki már a tizenhétézredik fohásznál tart. (Könnyen megjegyzi. Ugyanis összeállítottam nekik egy Jézus Szíve-rózsafüzért. Több fohász váltakozása a Rosariumon. A gerince: Jézus szentséges Szíve, jöjjön el a Te országod — bennem és általam! Remélem, nem sértettem sem az említett rózsafüzér elkészítéssel, sem a búcsúval ellátott fohász önkényes megtoldásával a nervus oboedientiae-t?) Amidőn ezzel elkészülünk, az a tervem, hogy annyi fohászt küldünk Jézus Szívéhez, ahány magyar van!

Azt tetszik talán mondani, hogy ez még mindig nem: a hívek a papjukért gondolat. Igaz! Ezt ugyanis nem kívánom nagyon hangsúlyozni itt, már csak azért sem, mert — hála a jó Istennek! — nálunk

régén él. Lehet, hogy csak egyénileg látom jónak: én mindig kihirdetem a „Pro populo”-misét is. Lássák a hívek, hogy a lelkipásztoruk imádkozik értük. Nem csak „pénzért” misézünk értük. Innen már csak egy lépés, hogy én is számíthassak imájukra. Meg is teszik szépen. Nincs ájtatosság, hogy ne lenne benne ez is: „Imádkozzunk lelkipásztorunk szándékára.” Pedig nálunk sok az olyan ájtatosság, amidőn van alkalmuk így imádkozni. Például nagybőjtben minden nap a hívek este elmondják a kinyitott templomban a rózsafüzért. Sok alkalmat adok kilencedekre. Vasárnap d. u. pedig és a csütörtöki szentórán biztosra veszem, hogy mindegyik hagyott egy-egy Miatyánkot az Úr Jézusnál, ami fölött nekem szabad „disponálnom”. Jól is esik!

Most következik azután igazában Főtisztelendő Uram gondolata. Hogy majd kiterjesztem az imakört az összes magyar papokra is. Különösen, hogy „unum sint!”.

Főtisztelendő Uram! Tessék csak megértetni velünk, hogy valóban Krisztus Király harsonájának felzengéséhez minden pap lélekzete, tüdejére szükség van! De az orchester csak akkor lesz szép és teljes, ha kicsik és nagyok, fiatalok és idősebbek, kiki a „maga hangszerével”, illetőleg azzal, amit maga Krisztus adott a kezébe, játszik bele a világba egy hatalmas riadót, indulót a krisztusibb élet felé, és boldog Te Deumot ott a másvilágon, amelyik valóban más lesz, mint ez!

T. I. Z. plébános

Szerkesztőségünkbe küldött könyvek.

Lantos-Kiss Antal: *Mi inasok*. A Magyar Barát kiadása. Ára 4.50 pengő.

A jőnevű szerzőnek immár tizedik kötete ez a könyv. A tanoncélet minden problémáját felvonultatja benne a munkavállalástól kezdve egészen a munkásifjú lelki életének magaslatáig. A küzdelmes, nehéz élet fejezetei peregnék le a lapokon. A munkásifjúság mutatkozik be rajtuk sokak által kevésbé ismert vagy félreismert oldaláról. Meg kell látnia mindenkinek, hogy a munkásifjú is magasra törő ember, neki is van lelke, neki is van joga mind a tisztességes földi élethez, mind pedig az örök élethez.

„Gondolatok ránk is.” Ezzel a fejezetcímmel indítja el szerzője a könyvet. Később nyíltan is megmondja, hogy nemcsak munkásifjaknak írta: „... barátokat, támogatókat, munkába álló előharcosokat, főleg lelkiatyákat szeretnék toborozni e fejezetekkel a lelki jóságot, tisztaságot, felemelkedést sóvárgó magyar munkásifjúságnak!”

Egyik kiáltás ez a könyv a sok közül, mely ma lelkek részéről hangzik megváltásért a pap felé.

A könyv kiállás is egyúttal a katolikus magyar munkásifjúság életrevaló mozgalmának, a KIOE-nak munkája mellett.

Az eleven leírás, a kedves hang, a tanoncélet problémáinak megvilágítása és megoldása ajánlják a könyvet a mai lelkipásztor kezébe. Nem felületes meglátásokat, hanem a lelkiatyák évek hosszú során szerzett tapasztalatainak összegezését kapjuk itt.

A könyv kiadása a gyöngyösi ferencesek lapjának, a Magyar Barátnak érdeme, míg az illusztrációk Márton Lajos finom művészetét dicsérik.

A Krisztus-apród keresztútja.

A kispapi önnevelés és fejlődés küzdelmeiről van szó.

Nem azért

készült ez az írás, hogy lehangoljon, versenyzutókat a kezdet kezdetén kedvetlenné tegyen, vagy éppen elakasszon. Egyáltalán nem. S hogy őszinte legyek, azt is mindjárt megmondom: nem is azoknak készült, akik akármilyen kis harasztrezenésre megijednek, akik Krisztus keresztútját legfeljebb érzelemdús ájtatosságban értékelik, és hangulatrontónak tartják azt, aki a papi életet, a legszebbiket is, csak a kereszt függvényének mondja.

Az ifjú is tudja, hogy komolyabb vállalkozásoknak már legelején ki kell tisztítani a lélekből a gyerekes félénkséget, a szepegő érzéseket. Komolyabb nyári vándorúthoz is szükséges ez. Hát még mikor harctérre megy valaki s búcsúzik minden ismeróstől.

De leginkább kell megszabadulni a gyerekes félénkségtől, gyávaságtól, nyafogó, panaszteli lelkülettől, ha valaki papi útra lép. Erre csak bátrak lépjenek. Erős gerincű, erős szívű ifjak. Vagy legalábbis olyanok, akik mindenképpen ilyenekké akarnak válni hamarosan. Másfajta ifjak papi élete úgylis szerencsétlen lesz.

Az ilyen ifjaknak aztán már lehet kertelés nélkül beszélni. Őket érdeklik a küzdelmek, lelkük legtitkosabb vágyait érintik. Hiszen olyan ez, mint a katonadolog. Akit Isten katonának teremtett, annak szívügye a küzdelem. „Multa fecit, tulitque puer, sudavit et alsit.” „Ólomlábon jár az ellen, bús a bajnok élete. Harcmoraj kell a magyarnak, hogy viduljon érzete.”

Vitéz magyarok elseje a pap. Nemcsak Tomorik és Kapisztránok miatt, hanem azért, mert a pap igazán papi vitézsége ott kezdődik, ahol a legtöbb vitézé már végződik: a belső vitézségnél, az önmagával is megbirkózó vitézségnél, tehát ott, ahol Caesarok is megtorpantak.

A Krisztus-apródban ennek a vitézségnek zsöngéje duzzad.

A szeminárium nem keresztút...

Baj is volna, ha az volna — visszhangozza talán sok kispap lelke.

Valóban, az Anyaszentegyház, a Főpásztorok és a szemináriumi előljárók igyekeznek mindent megtenni, hogy a papnövendékek jól érezzék magukat az alma mater szárnyai alatt. Nem is volna célra-vezető, ha ők szándékosan akarnák keresztúttá tenni a szemináriumot. A keresztút annyira nagy és szent dolog, hogy azt maga Isten

méri ki, igazítja el. Kell is, hogy isteni bölcsesség számita ki és illessze a lélekhez, hiszen olyan fontos.

De nemcsak a szeminárium nincs megrakva keresztekkel, hanem a kispapi lélek sem. Az élet tavaszában kacagó lelkek s a reményteljesen feszülő erők még nem ismerik az ellenkezőt.

Azért aztán a kispap keresztútja talán sokkal inkább, mint bárki más keresztútja, Isten nagy, szerető gondjával készül. Pontosan, szabályosan egyedi. — Sok rózsaszirm is van rajta, mint az úrnapi körmenet vonalán. Jézus nyomai sugároznak rajta. A Szűzanya és pártfogó angyalaink, szentjeink annyi szeretettel szegélyezik, őrzik és őriznek minket is, hogy le ne térjünk róla.

Tehát mégis!

Igen, a szemináriumban van kereszt. Mindenkinek van. Lehet, hogy igen kicsi, alig érezhető; lehet, hogy nagyobb, már meglepő.

Vagyis a szeminárium mégis keresztút. Nem is lehet ez másképen.

Miért?

Az a lélek, melyet a papszentelésre készít a levita — Krisztus keresztáldozatához kapcsolt, tehát egészen áldozatos lélek.

A felszentelt pap a nagy Főpap áldozati lelkéhez tapadt pap!

Tehát legmélyebb beállítottsága, legbelső stílusa golgotái. Természetesen, minthogy a szenvedések fullánkja beletört Jézus szentes Szívébe, ez a stílus nem a véresvonagló golgotái, hanem a győzelmes golgotái. Ubi est mors stimulus tuus? Áldozat, hol van a te keserűséged? Hol a te mérged? A halált elnyelte a győzelem, a keserűséget a béke, a mérget a kegyelem.

Ennek az áldozatos léleknek fejlődési útja a keresztút!

A pap és papnövendék keresztútját Krisztus taposta ki. Kövei, göröngyei korántsem olyan élesek, mint a Főpap útján voltak.

A papnövendék keresztútja.

1. *Hogyan bontakozik?*

Majdnem úgy, mint a hitvesi élet keresztútja. Egybekeléskor dehogyis gondolnak rá. Az az érzésük, hogy mindig ugyanúgy lesznek boldogok. S lassan mégis bele kell törődniük abba, hogy a boldogságnak kis mértékét is a hűség, a türelem, a munka erős váltságdíjával kell szerezniük.

a) *Csalódások.*

Aki először lépett szemináriumba, azt rendszeren sok új és újfajta dolog érinti kellemesen. Főleg ha az idősebb testvérek tudatosan is előzékeny szeretettel fogadják az újakat. Minél élesebb szeme és minél nagyobb papi elképzelései és igényei vannak azonban az ifjú jövevénynek, annál hamarabb veszi észre a fogyatkozásokat akár a berendezésekben, akár az életrendben, akár a személyi értékekben, akár pedig tanításban, nevelésben, kormányzásban. Éles és kritikus idealista szellemek könnyen hibát látnak még ott is, ahol a reális élet szerint még nincs hiba.

A fiatalok általában erős képzelettel színezik jövőjüket. Fokozottan azok, akik valami nagyobbra éreznek hivatást. Színes és illatos és nagyszerű ez a képzeleti jövő. A szeminárium pedig e képzeletben az emberi értékek gyűjtőhelye. — Mekkora csalódás ráébredni arra, hogy az emberi gyarlóságok, melyekből kiemelkedni akart valaki, pontosan megtalálhatók a szemináriumban is. Néha talán súlyosabb emberi hibák is.

A papnövendék még puhán érzékeny lelke bizonyos zavarral éli meg ezt a csalódást. Ez az első sajátosan papnövendéki kereszt, amely mindjárt e kérdés elé állítja: Ad quid venisti? Mi az, amiért jöttél a szemináriumba? Isten szent tervében nagyszerű alkalom ez a *szándék tisztázására*, amellyel pap akar lenni. A pap élete áldozat és munka s csak ezeknek egyenes függvénye a papi boldogság. A papi áldozat sem az elvontságok világában húzódik meg, hanem közvetlen élő valóság, többnyire emberektől elinduló, esetleg rántkötő valóság.

Ez az első kereszt teljes súlyával csak akkor nehezedik a papnövendékre, ha már alábbhagytak vigaszos, boldog érzelmei. Akkor lesz az ilyen benyomásoknak tövishegye, töréle, lélekdöngetése, akkor támadják meg, sőt esetleg ássák alá a hivatást.

Mínhogy a szeminárium mintaintézmény akar lenni előjárók és növendékek együttes életében, azért a vélt vagy valóságos hibák, amelyek a mintajelleget megcsúfolják, — mindig erősen hatnak a növendékekre. Előbb vagy utóbb krízist is vezethetnek be a lélek életébe, különösen ha nem igyekezett már a legelső benyomásokat is megoldani. Folyton gyengül ezekkel szemben s a krízisben esetleg teljesen feladja idealizmusát s berendezkedik nyárspolgári életre — mondván, hogy ilyen a papi élet is — vagy pedig nem adja meg magát, hanem idealizmusa sebével lesz helyét nem találó lélek. Ilyenek könnyen elmennek szerzetbe, tapasztalat híján nem tudván, hogy ez a probléma ott is visszatér kisebb vagy esetleg még nagyobb fokban.

Megoldás: Ima és áldozat. Az imádságos lélek hamar észreveszi, hogy veszélybe jutott s orvosságot keres rá az oltár Jézusánál és a lelkiezetőnél. Nem is kell sok orvosság neki s szépen rendbejön, egyensúlyba jön. A nyugtalan és kritikus típus természetesen nem könnyen jön egyensúlyba. De nála is minden az imádságon fordul meg. Az imában azonban neki sajátosan is mély megadással kell Istenre bíznia magát. — Az egyensúly biztosítóka pedig mindig az áldozat lesz. Ha tudok áldozatot hozni, akkor nem probléma elfogadni az ilyen csalódást sem.

Sokat beszélhetnénk erről a keresztről, amely mindenkit megkísért előbb vagy utóbb, s aki ragaszkodik valamiféle papi eszményhez, annak az újabb csalódások még öregkorában is komoly keresztet jelenthetnek. Azonban bármennyit szólnék róla, a lényeg egy marad. Csak értsük meg.

Nem tudom elég nyomatékkal hangsúlyozni, milyen nagyjelentőségű kereszt ez. Arra van hivatva, hogy megtisztítsa szándékvilágunkat, amellyel pappá akarunk lenni. Mi ugyanis nemigen jövőnk egészen tiszta szándékkal papnak, szemináriumba. Több-kevesebb mellékszándékunk van. Alacsonyabb szempontok. Nemcsak Isten

akarata miatt jövünk, nemcsak azért, hogy átadjuk életünket az Egyháznak, a lelkek javára, nemcsak dolgozni és feláldozódni akarunk a papságban... S ha valaki mégis ilyen szándékkal jött volna, a szándék kipróbálása nála is nagyon helyénvaló.

Milyen jó, hogy Isten ezzel az egyszerű eszközzel el akarja végezni szándékunk megtisztítását. Ne vegyük zokon neki. Fogadjuk el szívesen a próbát. Mondjuk, hogy: Uram, én érted jöttem papnak, a Te szent akaratom miatt. Márpedig Te semmit nem változol, akaratom sem velem szemben, azért, mert én most ebben vagy abban csalódtam s ez fáj. Jól tudtad Te, hová hívtál. Legyen meg ebben is a te szent akaratom.

Ime, a tisztulás egyszerű útja.

Ebből a szempontból nézve a szemináriumban előforduló hiányokat és hibákat, rájövünk egy nagy igazságra:

Minden szeminárium alkalmas arra, hogy benne egészértékű pappá fejlődjem. Ahol több a hiány és hiba, ott hamarabb csalódom és kénytelen vagyok szándékomat előbb tisztogatni.

Ahol kevesebb a hiány és hiba, ott később jön ez a tisztító csalódás. Mert angyali bölcsesség, szentség és életösszhang semilyen szemináriumban nincs. „Jobb” szemináriumban csak éppen kevésbé kiütőközök a hiányok és hibák. A papi életben aztán feltétlen kiverődnek, akárhol is lesz valaki.

Isten, Jézus, papi lényeg és papi cél azonban mindenkor hibátlanok. Ne keressünk tehát mást sem a papságban, sem a szemináriumban.

b) Pontos köteleességteljesítés.

Ez már nem a szemlélődés és benyomások, hanem a teendők világa. Bőséges teendők világa. Nem mintha a szeminárium túl volna zsúfolva munkával. De minél becsületesebb a papnövendék, annál élénkebb lesz lelkiismerete, tehát annál több dolgot vesz a köteleesség kategóriájába s annál pontosabban akarja végezni az egyes teendőket.

Komoly lelkiismereti kérdéssé válik nemcsak az, ami bűn vagy bűnre vezet, hanem mindaz, ami hivatásból, szemináriumi helyzetből, házirendből, előjárói, nevelői, tanári utasításból fakadó teendő. A buzgóság nem veszi el a papnövendék józan ítéletét arra nézve, mi kötelező, de a hűséges istenszolgálat egész természete szerint nem a bűn határán mozog. Jól tudja ezt a lelkiismeretes klerikus. Ő Krisztus nyomába lépett. Teendőire vonatkozó legfőbb kérdése tehát az: mit akar, mit kíván tőle az Isten? E kérdés szellemében könnyen megérzi, hogy a szemináriumba odaadó, készséges gyermekként kell beilleszkednie és kicsi meg nagy teendőit egyforma hűséggel végeznie.

De hol van itt a kereszt? Eleinte talán sehol. Mert a kezdő érdeklődés, az újdonság ingere simává teszi a munka útját. A megszokás azonban nem sokáig várat magára s ahhoz könnyen társul a megunás, a sokallás, a szoros köteleességek megállapítása és elhatárolása egyéb teendőtől, a szankciók mérlegelése, a nem sürgetett teendők elnagyolása, sőt elhagyása. S minél inkább belemegy valaki az ilyen maga-

tartásba, annál mélyebben meggyökerezik abban s elveszti lelkiismereti érzékenységét, ezzel együtt pedig a magasabb fejlődés lehetőségét. Unalom, lustaság, kriticizmus, nyugtalanság lesz úrrá a lelken; a megmaradt időt pedig különféle emberi ösztönök iparkodnak lefoglalni. Keresztút ez is, csak hamis és átkos. Nem Isten akarata szerint való. A lelket tehát csak mérgezi. A kispapi fejlődést elakasztja.

Ha pedig érzékeny a lelkiismeret, akkor a kereszt abban lesz, hogy torlódnak a teendők s a kispap úgy látja, hogy nem tud mind-egyiknek eleget tenni. Ha mégis eleget akar tenni, esetleg kimerül idegileg, testileg. — Sokszor ütközik ezekbe a szirtekbe a törekvő papnövendék. Mondja is az ilyennek a „józanabb”: Vigyázz, mert tönkre mégy, mint X. és Y!

Megoldás a lelkievezetésben keresendő. Ha őszintén elmondja nehézségeit, biztosan kap választ rájuk s ezeket nyugodtan követheti, mint számára — az engedelmesség folytán — helyes utat.

c) *Érzelmi lombhullás.*

Lélektanunkban túlteng az érzés. Életszemléletünk, sőt világnézetünk is e szerint alakul. Hogy vagy? — kérdezzük gyakran egymást. A feleletek közérzetünkre, hangulatunkra, egészségi állapotunkra vonatkoznak, s általában arra, hogy jókedvünk van-e vagy szomor-kodunk.

Isten nevelő jósága a papi hivatásban is ehhez a mi emberi egyszerűségünkhöz kapcsolódik kezdetben. Tehát érzelmi vigaszokat ad, hogy jól érezzük magunkat. Elvárja természetesen, hogy ezeknek segítségével minél előbb erősödjünk meg értékesebb, férfiasabb lélektani magatartásokra.

A lelki fejlődés belső, érzelmi tisztulásának keresztjei tehát azzal kezdődnek, hogy megcsappan a vigasz. Lehúzódik a lélekről. Elvonul. Előbb — az érzelmeikkel — olyan könnyű volt minden s olyan szépnek, megfelelőnek tűnt fel minden; a csalódások és sokféle teendő sem zavartak. Megvolt mindennek a megoldása. Most meg alig találok helyemet, összekuszálódnak gondolataim, nyugtalan vagyok, sok dolog bánt, kérdéssé válik s nincs rá felelet. Ami előbb is kereszt volt, az most óriási méretet ölt. A semmiből is teher lesz. S kísértések nőnek a földből is.

Ha „jól érezném magam”, nevetnék e nagy problémákon; így azonban nem tudok mit kezdeni velük.

Effajta kereszteteket az emberi lélektan is kitermel. Nem kell érte szemináriumba jönni. Egyszerű hangulathiány ez. Lehet súlyosabb is fáradt testben vagy búsongásra hajlamos lélekben. Ideggyöngeség vagy idegkimerültség esetén pedig sötétebb felhők is bevonhatják az eget.

Isten is adhat dezolációt. Legegyszerűbben úgy, hogy csak elveszi a vigaszt. De idézhet elő a lélekben megpróbáltatást is érzelmek hiányában (elhagyatottság), vagy ellentétes érzelmekkel (félelem, nyugtalanság, keserűség stb.).

Ezekkel tisztul érzelmi világunk. Ennek a tisztulásnak pedig roppant jelentősége van. Nélküle sohasem lesz tiszta gondolkodásunk

és akarásunk. Szándékaink zavarossága is csak itt tud egészen megtisztulni. Akaratunk ereje, egyensúlya és maradandó helyes iránya is csak ezáltal alakul ki.

Keresztjeink javarésze ide tartozik. S komoly keresztiek ezek. Főleg azért, mert természetünknek nagyon idegen az érzelmi megpróbáltatás. S minél mélyebb az éle s minél lelket győtrőbb, annál erősebben tiltakozik ellene emberi természetünk.

Megoldás ott kezdődik, hogy szembenézünk ezzel az érzelmi és érzéki világnézettel. Ránk gyakorolt döntő befolyását leegyszerűsítjük. Mondjuk ki, hogy nem vagyunk „érzelmi és érzéki emberek”, nem vagyunk hangulatok játékszerei! Nem az a lényeges és döntő nálunk, hogy mit érzünk! Ez állati szintáj. Mi többre születünk! — Aztán próbálgatjuk az érzések döntő szerepét kijátszani, kivédeni: majd egyszerű elvvel („ilyen csak nem befolyásolhat engem”), majd férfias ellenállással. El kell oda jutnunk, hogy csakis tiszta, tárgyilagos szempontok teremtik meg bennünk az elhatározást, nem pedig zavaros, hullámos alanyi érzések szempontjai. — Az érzelmi világnézet végleges megdöntése pedig csakis azon a szilárd alapon válik lehetségessé, hogy megadjuk magunkat teljesen Isten szent akarátának, elfogadunk mindent az Ő szent kezéből, amit nekünk adni vagy velünk tenni szándékozik. Ez lesz az a nagyarányú és mindent egybefogó tárgyilagosság, mely önzésünket végérvényesen megföllebbezi s bennünket önmagunk urává tesz. E nélkül mégoly kemény akarat-erővel sem lehetünk soha teljesen magunk urai. Még a hatalmas Istenember is az Atya akaratával egyensúlyozta magát rettenetes vívódásában az Olajfák-hegyn: „... nem amint én akarom, hanem amint Te”.

d) Különösebb próbák.

Tudnunk kell, hogy Isten pedagógiájában egészen döntő jelentőségük van a *hősiességeknek*. S ezek közt is a lélek *legbelső* hősiességeinek. Amiértis az Istennek élő lélek hamarosan eljut egy-egy olyan lélektani helyzetbe, amikor hősnek kell lennie, ha ki akar tartani Isten mellett. Hogy az ilyen lélektani helyzethez eljusson, nem kell valami nagyobb dolog. Hétköznapi apróságokban is adódhatik ilyen alkalom. A legegyszerűbbnek látszó erényekben is, amilyenek például a kötelességteljesítés, gyermekdedség, őszinteség stb., adódnak körülmények, amikor csakis hősiességgel képes helytállni a lélek, és éppen ilyenkor válik egészen különösen érdemszerzővé és rendkívüli kegyelmek forrásává a hétköznapi élet és érték.

Aki pap akar lenni, vagyis az áldozatok embere és Isten javainak hűséges sáfárja, annak illik rendkívüli próbákat is kiállnia. Így mutatja be alkalmasságát isteni nagy küldetésre, és hősie hűségével, kitartásával egészen közel jut Isten szívéhez.

Van ilyen különösebb próbákra lehetőség a szemináriumban? A kérdés annál megokoltabb, ha vesszük, amit elől mondtunk, hogy a szeminárium szinte oázis és benne kevésbbé célszerű, hogy az előjárók teremtsék meg a nehézségeket.

Van ilyen próbákra lehetőség a szemináriumban már a személyi körülmények folytán is. Isten nevelő művészetének pedig bő tere

és alkalma nyílik a szemináriumban még választékos hősiességekre is.

Melyek ezek? Isten a kövekből is tud Ábrahámnak fiakat teremteni, annál inkább létesíthet lélektani helyzeteket, amelyekben megnehezedik egy-egy kis teendő vagy magatartás, mely egyébként önmagában semmitmondó volna.

Vegyük csak a szemináriumi élet elején, ha a papnövendék igazán el akar indulni a sajátosan szemináriumi lelkiség felé, körülbelül elengedhetetlen a lelkivezető előtt végzendő őszinte lélekfeltárás. A lelkivezető komoly munkája ezen az alapon indul el. Egészen természetesnek is látszik ez. És mégis milyen áldozatot kívánhat a maradtalan őszinteség a lélektől. Sokan nem is bírják ezt az őszinteséget és szemináriumi életüknek talán első hősie áldozata helyett inkább gyáván megkerülik az őszinteséget.

A szegyenérzet vagy félelem kétségtelenül nagy gátlás s a szemináriumi élet folyamán később is fölléphet. A vele vívandó küzdelem komoly, de imával és elszántsággal át lehet és kell törni rajta. Jó, ha a lelkivezető előkészíti a kispapokat erre a küzdelemre s valamennyire megkönnyíti dolgukat. Az őszinteség elvét természetesen nem lehet feladni.

Könnyen fellép szemináriumban a hivatás krízise egészen komoly ok, vagy esetleg csak kísértés miatt. A bátor és teljes megoldáshoz többnyire hősie áldozat kell. Ezen törik meg a támadás éle.

A belső vívódásoknak, illetve hősiességi alkalmaknak néhány ismertebb tényét említem még fel.

Előfordulhatnak súlyos belső tisztasági kísértések. Huzamosabb zaklatottság. Nem is kell hozzá valami különös külső alkalom. — A kitartó ellentmondás egészen nagylelkű hősiességet igényelhet.

Lehetnek olyan tanulási nehézségek is, amelyek az elbocsátás veszélyével fenyegetnek, pedig a növendék minden erejét összeszedve tanul és akar pap lenni. Nagy dolog ilyenkor egészen Isten kezébe tenni a sorsot s tovább is teljes szorgalommal dolgozva, nyugodt lenni a jövő felől.

Megeshetik erősebb személyi ellentét előljáró és alattvaló, tanár és tanítvány között, esetleg érdekellentétek, ellenszenvek növendékek között. Ilyenkor egészen a türelem és jóindulat álláspontjára helyezkedni és készségesnek lenni az „ellenfél” iránt: súlyos áldozatot követelhet.

Beköszönhet a kispap életébe nagyobb kereszt is. — Akár testi szenvedés, betegség, akár lelki szenvedés, akár elbocsátás alakjában. Ezek sötét kérdőjelek. Bárcsak hősiesen tudná fogadni Isten kezéből. Sokszor csak a hősie megadást akarja ilyesmivel kiváltani Isten a lélekből. Hányszor tapasztaljuk, hogy hősie megadás esetén az egész kereszt áldássá válik; megadás nélkül pedig az élet terhe marad.

Ezekben a „különösebb próbákban” tehát rendesen az akarat minden erejét és a lélek minden önzetlen odaadását össze kell szedni, hogy győzni tudjon. A győzelem aztán többnyire mérőöldjelző a lélek életében. Talán magasabb fejlődési út bevezetője. De mindenesetre a hivatásban való megerősödés.

2. A szemináriumi keresztút jelentősége.

A megváltás a keresztben van. Nemcsak Krisztus keresztjében, hanem az *egész Krisztus-test keresztjében*. Az egész Krisztus-testben nagy szerepük van a papi kereszteknek. Ezek teszik *közvetlen* hatékony erővé, átütő erővé a lelkekben a golgotai kereszt megváltását. A papi kereszt hőslelkű viselése teszi eleven, éltető erővé az Evangéliumot, kegyelmet, krisztusi példát, Eucharisziát, szentmisét, szentségeket, szentelményeket, imákat. — Csak meg kell figyelni a mindennapi életben, mennyire holt tőkék maradnak ezek, ha a pap nem vállalja, sőt lerázza keresztjeit magáról.

Ámde a keresztviselésre készülni kell. Tanulni, gyakorolni kell, hiszen olyan nagy dolog az! Hol végezze el a pap ezt a készüléket, ha nem a szemináriumban. Ott van az ő egyetlen készüléti lehetősége a papi életre. Ezért kell Istennek megfelelően kiosztani a keresztteket levitái számára már a szemináriumban. Ha valamire nézi kispapját, atyailag gondoskodnia kell alkalmas kereszttről.

És valóban így is van. Minél odaadóbb és hűségesebb a pap-növendék Isten és hivatása iránt, annál inkább lesz része ebben az isteni gondoskodásban. Éspedig pontosan azokban a keresztekben, amelyek az ő legfőbb jellemgyöngéit, hibáit akarják orvosolni és későbbi élete legnagyobb veszélyeit akarják kivédeni.

Aki aztán csakugyan megadja magát szemináriumi keresztjeiben Istennek és hűséges marad hozzá, annak és csakis annak lesz szemináriumi előkészülete igazán felkészülés az apostoli nagy küldetésre.

A keresztviselő lelkület.

Mondjunk néhány őszinte szót.

Az embertermészet fél a keresztektől, áldozatoktól, szenvedésektől. Még a legbátrabbak is megremegnek legalábbis azoktól a kereszttektől, amelyek őket legérzékenyebben érintik. A leghősiesebb lelkeknek is vannak klasszikus keresztjeik, vagy mondjuk, lényeges keresztjeik, amelyekről már ők is megborznak, ha le is győzik magukat. Hiszen Krisztust is megremegtette az ő keresztje, amikor teljes ijesztő voltában állt eléje az olajfákhegyi éjtszakában.

Ha pedig valaki nem tartozik a bátrabbak közé, akkor a legkisebb kereszt is félelemmel töltik el.

A félelemben azonban még nincs hiba, nincs vereség. Más azonban a gyávaság. Ezzel kezdődik a hiba s e miatt állhat elő vereség. Ismételt vereség összeomláshoz vezet.

Itt dől el a kispapi érték és fejlődés: a félelemből gyávaság lesz-e vagy hősi küzdelem?

És most ne kerteljünk, mondjuk ki őszintén, hogy a papnevelő intézetekben (és szerzetházakban is) sok a gyávaság. Sokat kell Istennek kísérleteznie segítő kegyelemmel, hogy a gyávaságba torkolló félelmet legyőzze a szabadakarat. És Isten kísérleteinek nagy része meghiúsul. Rengeteg kegyelem tékozlódik el a papnevelő intézetekben.

Hibás ebben maga a nevelődés iránya. Elpepecsel a növendék ezzel is, azzal is. S aszkézisnek nevezi. Pedig talán semmi egyéb, mint

önmegnyugtató, a lényeges önévelésnek és a döntő küzdelemnek megkerülése. Többnyire egyáltalán nem világos a növendékek előtt, hogy mi is volna *lényeges teendőjük* komoly önévelésben. Mi az ő Achilles-sarkuk, Amfortas-sebük, az ő lényeges bajuk, elvérzési lehetőségük. Mert ha itt nincsenek védve, egyéb erősítgetés meddő, szinte céltalan.

Hibás aztán a gyávaságban a papi hivatások gyermekkortól való kezelése, illetve alakulása. Máskor szóltam arról, hogy elkallódnak a nagyobb hivatások. Ma a befutó hivatások jelentős része kisebb értékű: mind alaptermészet, mind jellemadottságok szempontjából. Ha nincsenek nagyobb értékű egyéniségek a szemináriumban, főleg jellemérték és kegyelmi adottságok tekintetében, a kísértékűség tömegszelleme lesz úrrá s azon nemigen segít semmiféle szakavatott nevelés.

Márpedig ha nincs jól kiforrott kereszttviselő lelkület, az annyit jelent, hogy nincs papi lelkület. Hiába ment végig valaki a szemináriumon s hiába gyakorolt ott jámborságot és „aszkeziszt”.

Miképen lehetne a mai szemináriumi átlag-kispapból Krisztus keresztiének vitézét, hőstét kinevelni?

Két csoportra osztom a kispapságot: bátrabbak és félénkebbek.

A *bátrabbak* gyakorolják magukat szorgalmasan abban, hogy *vállalkoznak*. Vállalják az Isten szent szándéka szerint nekik jutott bármilyen kereszttet. Sokszor el kell ezt ismételniök. Már reggel, ebredéskor is, aztán főleg az Eucharisztia előtt és szentmise közben: *Kész vagyok, Főpap-Királyom, bármire Érted, Veled, Általad. Kereszted rám eső részét teljes készséggel vállalom*. — Lassan életelv lesz, öntudat lesz, lelki gerinc lesz ez a vállalkozó nyilatkozat, az egész személy elhatározása és iránya lesz benne. Vagyis igazság lesz, valóság lesz. — Isten aztán ezt a valóságos nagy lelki értéket kipróbálja az élet körülményeivel és külön próbákkal is. Nem szabad megijedni! Elvégre elég sok vizsgán ment már át egy teológus. A végtelen jó Istennél sem az a cél, hogy megbukjunk. Ilyen próbák alkalmával is az a legfontosabb, hogy akaratunk változatlan kitartásával mondjuk tovább az előbbi nyilatkozatot. A keresztt idején legfőbb és szinte egyetlen imánk legyen. — Ha így helytállunk, Isten bőséges kegyelmei begyökereztetnek Krisztus áldozatos szellemébe, lelkébe. Vagyis a Főpap lelkét öltjük magunkra. Így lesz a keresztt mélységes és talán félelmes titka a legértékesebb életté.

A *félénkebbek* gyakorolják magukat a *szeretet hűség*es szolgálatában. Ők úgyis érzékenyebbek s lelkük fogékony a szeretet és hűség iránt. Tegyék lelkiismeretesen kötetességeiket, egyvonalú hűséggel és mondják az Úr Jézusnak: *Uram, én azzal kedveskedem Neked, amivel tudok. Fogadd el csekély szolgálataimat. Taníts meg, hogy szent akaratodtól soha el ne térjek! Mindig hűség*es legyek. — Ha aztán érzékenyebb keresztekben lesz részük, arra legyen gondjuk, hogy valamiképp el ne forduljanak Jézustól. Előbbi hűség-gyakorlataik megmentik majd őket. Csak nagyon kérjék az Úr Jézust, hogy: Ne engedj Tőled elszakadnom!

Tehát a bátrabbaknál is, a félénkebbeknél is csak a kezdő mód-

szer más. Ha maguk módján szilárdan ráálltak Krisztus keresztségének útjára, akkor lényeges vonásaik már egyformák. Ezek:

önzetlenség,
nagylelkűség,
teljes megadás Isten akaratának,
hősies kitartás Isten útján.

Nem lesz ez kemény és hideg út, mint valami lélekvesztő. Megkönnyíti a gyermekded szellem, a spiritus filialis. Krisztus is gyermek volt, még testileg is, aztán mindig Istennek Fia és Mária Fia. Atyja iránt való mélységes odaadása és Anyja iránt való gyöngédsége egészen benne van kereszten kiállott szenvedéseiben is.

Gyermekdedség és föláldozott férfiasság: e két pólus között feszül a kispapi és papi fejlődés kereszttútjának rengeteg kegyelmi és lélektani energiája. S ha e két pólus között marad a feszülés, sohasem pattan el. Sőt a feszültség Isten boldogságába alakul át.

Siettetí ezt a boldogságot és nagyon segít a keresztrejtvény megoldásában a kölcsönös kispaptestvéri és paptestvéri segítség és e segítségben található erő és vigasz.

Hunya Dániel S. J.

Elmélkedj a keresztútról!

Ha a Mestert akarjuk követni, mi is megjárjuk a keresztutat. Nagy vigasztalásunk és erőforrásunk lesz, ha előre készülünk rá.

1. Elítélten.

Ily fönséges eszme, amilyen a zsidó nép és az egész emberiség megváltása — elítélve! S mily csodálatos a személy, az ügy képviselője — és Ő az eszmével együtt elítélve. Sőt, ezért az eszméért lesz osztályrésze az egész keresztút...

Ne csodálkozz: biztos, hogy lesznek, akik elítélik nagy eszménünket (a világi eszmeáramlatok nagyon is kedvezőtlenek); egész biztos, hogy egyesek — talán te — „megsemmisítő” ítéletet fognak kapni. Te csak hallgass és határozz! Aztán, ha bánt a gyűlölet, zokogd el imádkozó lélekkel: „Popule meus, quid feci tibi — responde mihi...”

Ne feledd, hogy akik Krisztust elítélték, azok mily jelentősen működtek közre a megváltás létrejöttén. Nélkülük nincs kereszthalál.

2. Mindennap.

Atyám, akarom hordozni akaratod szent keresztségét!

A kezdet csak megy, de kitartani mindennap, lesz-e erő? Lelki életemhez: pontos felkelés, elmélkedés, szentmise, lelki olvasás, Szentírás, szentolvasó, breviárium, szentséglátogatás — ha most még nem is, de egyszer majd kereszt lesz mindez. Hogy pedig mások is szentek legyenek: az apostoli munka megint csak kereszt lesz!

— Bizzál, fiam, én legyőztem a világot!

— Bizzál vakon, csak fogd meg keresztedet, gondoldj rám is,

hisz: vigiát Cor meum. „Soha nem fogja a kereszt erőidet felülmúlni, mert hozzád szabtam és meg is mértem a szeretet mérlegén...”

3. És ha mégis elesel.

A földre esett Ő is, hogy fölemeljen téged is.

Gyengeségből néha tán komoly akarat nélkül esni fogsz, hogy irgalomra táguljon szűkkeblű szíved! Majd gyóntatószéked érezni fogja bűnbánattól törődött papi szíved melegét! Aztán lehet, hogy esned kell, mert a kevélység akar úrrá lenni rajtad!

Igen, és én mindig fölkelek és Atyámhoz megyek (szentgyónás).

4. A Nagyasszonyra számíthatsz.

Hogy beborult a kék názáreti ég. Sötét a táj, csak a fegyverek villognak félelmesen a komor háttérben. Aki legjobban ismerte szent Fiát, talán most érezte meg leginkább az emberek gonoszságát.

Jó Anyám, Mater Dolorosa, ezért tudok most oly bizalommal Hozzád fordulni. Ave Maria, gratia plena etc.

5. Nem hallod, mennyire hív?

Nem bírta volna el Ő egyedül is a keresztet?

Örök szeretettel szeretett téged s ezért osztja meg veled keresztjét. Ha most kitartasz, részed lesz egykor a kereszt diadalmenetében is. Ez a kereszt szent balgasága! Stultitia crucis!

Szent pap leszel, ha hiszed ezt; ha pedig nem, akkor: renegát.

6. Lelkedbe vésem Arcomat.

Igy beszél Ő.

Én pedig hagyom. Igaz, ez a szent Arc szenvedő arc, de öröm ez nekem, hisz tudom, hogy erre az Arcra egész biztosan rá fog majd ismerni az örök Bíró, és hogyan ítélné el az Ő Fiává lett fiát?...

7. Újra csak bűn.

Jönnek a fekete bűnök! Istenem, mennyi lelki szenny lehetett azon az első nagy keresztúton. Még Ő sem bírta és fájdalmában össze-roskadt.

Néha a magad, aztán híveid bűnei fognak a legjobban fájni. Majd sírd bele híveid lelkébe: „Ő, nagy szeretet, érted mennyit tett, valld meg hát, bűnös, miért nem szereted?” — Aztán tedd néped bűnterhét a Mester örök érdemszerző vállára! De segíts emelni Neki!

8. Nagylelkűen.

— Jeruzsálem leányai, ne rajtam, hanem magatokon és gyermekeiteken sírjatok.

Elfeledve saját magad örömét, szenvedését, pap- és világi testvéreidért élsz. Így lesz életté benned az Ő Egyházának egyik nagyszerű jelzője: katolikus! Lelkesítsen ez többre!

9. Hagyjatok meghalnom.

Szeretett Mesterem, Te itt elnyúlva ezeken az éles göröngyökön?

— Papom, szeretett kispapom, itt, itt vagyok; de fölkeltem, mert nem bírtam a vággyal, az Eszme, a Megváltás vonzott és én halálra

váltan is mentem feléje.

GI

Testvér, az elhagyatottság nagy éjjelén jusson eszedbe: az Eszme él! Valahol egy testvér most a munka tűzésében dalol, talán azért, mert te meg a keresztutat járod. — A kegyelmi rendben ez nem ritka dolog.

10. Kifosztottan.

Becsülete után tisztessége is oda!

Szeretett testvérem, Téged is meg fognak rágalmozni és a legfájóbb talán az lesz, hogy megfontolatlanságból saját paptestvéreid is részesek lesznek benne. Keserű pohár, de égi érdemkoronádból talán hiányzik még a jók részéről jövő üldözés hősie elviselése.

Allj itt tovább, nézz mélyen a Mester szemébe és borzadj meg a bűntől, hogy valaha is saját kezeddal fejtse le testedről a liliomok örökszép díszruháját. Nézd, ott a Szűzanyád, eltakarja arcát és úgy zokog. Imádkozz csak Hozzá: Anyám, őrizz meg szűzen, hófehéren, liliomosan.

11. Ráfeszítve.

Nézd, a csőcselék hogy nyújtja a durva vasszegeket, hogy átverjék jötevőjük kezét és lábát. Hogy örül a féltékeny zsidó papi fejedelmek sunyi társasága; s nézd, a jók kicsiny csapata könnyeit vegyíti az áldozathoz. Testvérem, gondold magadra. Ki tudod-e nyújtani karodat? Igen, ha előre átadod magadat: „Suscipe Domine universam libertatem meam...”

12. A kereszt magasságában.

Ave Crux, spes mea unica!

„Beteljesedett.” — Más szavakkal: jó, hogy ide emeltek, hisz a legnagyobb mű így teljesedhetett be.

Ha már itt leszel, örülj, hisz a nehezén már túl vagy. Ez már a felmagasztalás órája. Biztosítva vagy, innét már le nem szállhatsz, most már csak fölfelé vezet az út.

13. Édesanyánk ölében.

... És holttestét az Édesanyja ölébe fektették.

Kihűlt testedet a földön is Édesanyád, Szentegyházad fogja utolsó öleléssel a sírba bocsátani; lelked pedig akkor már talán boldog örömmel pihen odafönn, a Nagyasszony karján. Érdemes volt Benne bízva szenvedni és egy életen át meghalni Krisztusért.

14. A feltámadás reményében.

Ott pihen most szóval csendben, hogy három nap múlva, a néma éjtszakák után, annál erősebben hangozzék az örömhír: feltámadott!

Mert kész volt meghalni, az Eszme él.

Te is ha szent voltál, — és Isten is akarja, hogy az légy — örömhír kél fel sírodról.

*

Fölteszem magamban, hogy a keresztúton valóban elindulok.
Pater noster etc.

G. O. papnövendék,
Veszprém

Közösségi aszkézis.

Nem jó az embernek egyedül lenni, de sokszor még rosszabb — mert nehezebb — az emberi közösségbe beilleszkedni. Pedig az Isten társas lénynek teremtett bennünket és emberi mivoltunkat teljesen kibontani még a természetes rendben sem tudjuk emberi közösség (család, társadalom, állam) nélkül. Ugyanígy vagyunk a természetfölötti rendben is. Az üdvösség, tökéletesség útját sem tudjuk járni embertársak nélkül.

Ezért alapította meg Jézus az Isten országát a földön, hogy mind-azok, akik Benne hisznek, szent közösséget, élő, folyton növekvő szervezetet alkossanak. Ebben a lelki világbirodalomban, kegyelmi közösségben mindenkinek megvan a szerepe és a Lélek vezetése mellett mindenki köteles a maga hivatását betölteni, együttműködve a többi taggal, hogy így a titokzatos Test növekedjék és kifejlődjék. Amint a természetes rendben, úgy a kegyelmi rendben is minden tettünk javítja vagy rontja, fejleszti vagy gátolja a közösség gyarapodását és tökéletesedését. (V. ö. Róm. 12; I Kor. 12; Efez. lev.)

E kegyelmi organizmus választott szolgái pedig nem protestáns pásztorok, kiket egymástól függetlenül „vezet a Lélek”, hanem Krisztus papságának részesei, a Test összekötő idegszállai. Mivel részek, szerepüket csak akkor töltik be, ha beilleszkednek az egészbe. Mert a Krisztustól kitűzött papi célt csak az évszázadok papságának *szerves együttműködése* tudja megvalósítani.

El kell tehát fogadnunk a tényt, hogy közös életre teremtettünk, hivatunk és vállalkoztunk. Közösségi erényekre van tehát szükségünk, ha meg akarunk felelni a hármass kötelezettségnek: beilleszkedni a földi (vérség, nemzetiség), a természetfölötti és papi közösségbe. A közösségi erények egész életünkre kiható aszkézist követelnek. Ez az aszkézis eleinte erőfeszítést, küzdelmet jelent, bátran sorozhatjuk tehát a papi fejlődés legnagyobb küzdelmei közé. Mivel a hármass közösségbe való beilleszkedésről könyvet kellene írni, ha minden vonatkozását meg akarjuk említeni, azért jelen cikkem keretében csak a papi, illetőleg kispapi közösségi élet főbb szempontjaira szeretném a figyelmet felhívni. Ennek harmonikus megoldásától függ, hogy lesz-e kispapi, illetőleg papi egység.

A közösségi aszkézis alapjait természetünkbe írta, és a tízparancs kőtabláira véste az Isten. E szerint a Teremtőtől elgondolt emberi együttélés megkívánja az alárendeltség elfogadását a törvényes előljáróval szemben, a legkisebb közösségtől a legnagyobbig. (IV. parancs.) A többi emberekkel szemben el kell ismerni az egymásmellette rendeltséget, egyenjogúságot. Vagyis a becsületesség, szociális igazságosság azt kívánja, hogy tiszteletben tartsuk más testi és lelki javait, jogait. (V—X. parancs.) E nélkül nincs béke, társadalmi rend; bizonyítja ezt korunk, amikor az önző, tekintélyt nem ismerő, mások jogait lábbal tipró liberális kor csődjéhez értünk.

De az egyháztörténelem tanúsága szerint a keresztyények között és a papi rendben is akkor támadtak szakadások, amikor ezek az *alapok meglazultak*. Miért lazultak meg? Azért, mert önző vágyaink

diadalmaskodtak felettünk. Magunkról a kelleténél többet gondoltunk, nem szívesen rendeltük alá másoknak magunkat, akiket kisebb tehetőségűeknek ítéltünk. De a túlzott egyéniség-féltés és függetlenség-vágy is melegágyai voltak az engedetlenségnek, tiszteletlenségnek, kritikának.

A mások fölé kerekedés vágya, hatalom-, dicsőség-vágy rengőleg jogsértésre, durvaságra, haragra, bosszúra, mások megvetésére, vakmerő ítéletre vezetett. Vagy a gyenge akaratúaknál képmutatást, álnokságot, hazugságot, hamis gyanút, megszólást, féltékenységet, sértődést, elzárkózó ridegséget eredményezett.

Az anyagi javak rendetlen szeretete mennyi irigység, fősvénység, saját haszon- (pozíció, karrier) keresés forrása volt. Mindenből a legjobbat magunk számára akartuk megszerezni stb.

A test vágyai pedig az ösztönös rokonszenv, ellenszenv ápolásával mennyire mélyítették a szakadékok közöttünk. Amikor lustaságból minden terhet másokra raktunk, csak a magunk kényelmét kerestük, testvéreink testi épségével, idegzetével nem sokat törődünk stb.

Mit tegyünk tehát?

Irtsuk ki, fojtsuk el, szorítsuk a tudat alá ezeket a vágyakat? Idegzetünk kára nélkül nem tehetjük, mert ezekre is szükségünk van, csak a kellő mederbe kell terelni őket. Ezt pedig úgy érjük el, hogy *nemesebb, magasabbrendű vágyakat fejlesztünk ki magunkban, hogy azok uralkodjanak fölöttük.*

A mai korszellem a természetes és ösztönös szeretet felébresztésével akar segíteni a liberális kor önzésén. Ez a szeretet magába foglalja a vérségi rokonság érzését, vagy az osztály- és munkaközösség tudatát, az ebből fakadó szimpátiát, megbecsülést, együttérzést, a közös érdekek védelmének felelősségét. És ezt a szeretetet oly magasra tudja hevíteni, hogy tömegek hoznak hősi áldozatokat az önszeretet vágyainak megtagadásával. E mellett azonban még megfér, sőt együtt jár vele a többi ember lenézése, gyűlölete, jogaitól való megfosztása, rabszolgasorsba taszítása.

Ez a szeretet tehát nem elég ahhoz, hogy helyreálljon az Istentől elgondolt rend az emberi társadalomban úgy, ahogy azt XIII. Leó, XI. Pius és XII. Pius pápánk legutóbbi beszédében kifejtette.

Krisztusi szeretetre van szükségünk, mert csak ez tud úrrá lenni az önszeretet minden vágyán, a földi, az egyházi és papi közösségekben is.

De hogyan tudjuk lángragyújtani a szeretet tűzét?

Tanulmányozni, vizsgálni kell azokat az erőket és célokat, melyek a keresztény papi közösséget létrehozták, de azokat is, melyek szétbomlasztják. (Evangéliumok, Ap. Csel., Szent Pál levelei, egyháztörténelem, szentek élete, Plus: Krisztus testvéreinkben.)

Elmélkedéseinkben fokozatosan *gyengíteniünk kell az önszeretet erejét* azáltal, hogy bírálat alá vesszük alacsony indítékait, minden oldalról kézzelfoghatólag kiszínezzük káros következményeit. Viszont mind gyakrabban állítjuk szemünk elé hitünk tanítását, mely közös-

ségtudatunkat kiterjeszti minden emberre, hisz az emberiség Isten nagy családja. Ha mélyre hatolunk, az Evangélium és Szent Pál leveleinek olvasása nyomán, az Isten országának és a titokzatos Testnek értelmébe, akkor közösségtudatunk még erősebb lesz azokkal, kikkel a vérségi és hivatásbeli kapcsón túl lelki közösségben is vagyunk. Természetesen nem elég egy-két futólagos megfontolás. Sokáig, gyakran elmélkedés tárgyává kell tenni ezeket, képekkel élénken részletezni magunk előtt minden következményeit. Ha pedig buzgó kegyelemesdéssel is támogatjuk elmélkedésünket, meggyőződésünkkel válik az összetartozás tudata.

Ebből fakad a nagyrabecsülés, együttérzés, testvéri szeretet, és feltámad lelkünkben a vágy, hogy tegyünk is egymásért valamit. Vállaljunk, ha kell, áldozatokat is. *Ez érleli meg az elhatározást: egész életem célja a közösség szolgálatában szentté válni.* Mindennapi elmélkedésemben aprópénzre váltom ezt, úgyhogy gondolatban már előre látom azokat az alkalmakat, melyek az én közösségemben — a számomra legreálisabb papi közösségben — a cél megvalósításához segítenek, vagy attól eltérítenek. És már előre elhatározom, hogy mit fogok az adott helyzetben tenni.

Aki például természeténél fogva szereti az elzárkózást az emberektől, nem abban keresi majd tökéletességét, hogy remeteéletet kezd, hanem bírálát alá veszi zárkózottságának okát, nincs-e benne rejtett kevelység, mely fél a megszégyenüléstől, lustaság, mely fázik a komolyabb erőfeszítéstől. Ha pedig neveltetési, vagy egyéb körülményekből ered, akkor is legnagyobb teljesítmény, ha megtanulja a beilleszkedést: élni az emberek közt derűsen sugárzó nyugalommal, együtt dolgozni velük.

De az sem fogja magát elbizni, akinek könnyű a közös élet. Tőle a közösségi aszkézis lelki fegyelmet kíván, hogy függetleníteni tudja magát az emberek véleményétől, tetszésük keresésétől, nehogy mások rábeszélése, rossz példája, a tömeg vonzóereje magával ragadja és elvei megtagadására bírja. Nehogy gerinctelen tömeglélekkel fadjon, aki minden húrral együtt rezdül, az a szolgálélek, mely mások kézlegyintéséhez szabja magát. Kemény aszkézist kíván tőle a lelki egyensúly kialakítása, hogy mindenkivel szeretettel tudjon bánni, úgyhogy rosszabbá ne legyen, sőt mások legyenek jobbak általa, hogy vele érintkeznek.

Aki pedig látja tehetségeit, vezetésre hivatottnak érzi magát, nem a korlátlan kritikában, engedetlenségben, elsőségért való küzdelemben látja majd célját, hanem megfogadja Krisztus szavát: „Nagyobb valaki közületek, legyen a többi szolgája.” Tehetségeit, képességeit nem arra használja, hogy mások felett uralkodjék, őket elnyomja, hanem hogy őket minden irányú fejlődésükben segítse.

Nagy hasznunkra van ezekben a megfontolásokban *a liturgia.* Közösségtudatunkat mindig új színben mutatja be, úgyhogy nem lesz unalmas teher a rá gondolás, sőt az ünnepek, a mindennapi *szentmisék* és a többi közös liturgikus gyakorlat érzelmileg is üdvösen befolyásolnak, főleg ha erre külön összpontosítjuk figyelmünket. Továbbá elhatározásra buzdít azáltal, hogy példaképeket állít elénk az Úr

Jézusban és a szentekben. De leginkább azáltal segít, hogy erőt ad, kegyelmet közvetít a megvalósításhoz, különösen a *szentáldozás*.

Ha ilyen lelki beállítottsággal kezdjük napunkat és *ügyes emlékeztetők* (fohász, képek, jelszó) segítségével mind gyakrabban idézzük emlékezetünkbe elhatározásunkat, akkor lassan szokásunkká válik, hogy az önszeretet vágyainak kezdő jeleit is észrevevesszük és kivonjuk magunkat káros befolyásuk alól. Ha pedig már oly nagy az indulat ereje, hogy nem tudjuk megfékezni, legalább utána elszégyeljük magunkat és megbánjuk tettünket. A *gyakori lelkiismeretvizsgálat*, *examen particulare* és *gyónás* segítségével fokozatosan kivetkőzhetünk a régi ember érzés- és gondolatvilágából. A *heti* vagy *havi összefoglaló lelki számvétel* és *évi lelkigyakorlat* alkalmával leszűrhetjük a tapasztalatokat, leszögezhetjük azokat az alapelveket, melyek cselekedeteinket irányítják a jövőben. Hogy az önszeretet félre ne vezessen, a *lelkivezető* tanácsát is mindig ki kell kérni.

Ezek volnának a közösségi aszkézis főbb támaszpontjai. Ezek segítségével *fog kialakulni az a közösségi áldozatos szellem, mely egyedül biztosíthatja az egységet*. Megvalósítása nehezebb, mint a flagellum, cilícium, de több kegyelmet és nagyobb fejlődést is biztosít annál. Szentek szavai igazolják ezt, akik mind a kettőt kipróbálták. Berchmans Szent János szerint: „Legnagyobb penitencia a közös élet.” Aranyszájú Szent János: „Amit sem bőjt, sem hosszú imádság, sem a földön alvás, sem a virrasztás nem képes nekünk megszerezni, azt megszerzi nekünk, ha testvérünk üdvét gondoljuk.” (Hom. 8. adv. Iud.) — De közösségi aszkézis nélkül csak a magunkét gondolnánk. Ugyanezt mondja az Isten is Izaiás próféta által (Iz. 58, 5—7.), és az Úr Jézus szavaival: „Arról fogják megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymás iránt.” Mert vezekelni a pogányok is tudnak. Az ösztön szavára egymásért áldozatot hozni a kommunista és nacionalista is tud, de *úgy szeretni, olyan békében, egyetértésben élni, mint azt Krisztus kívánja, csak mi tudhatunk. De akkor tudjunk is, hogy elhiggye a világ, hogy Jézus műve Istentől van.* (Ján. 17, 20—22.)

Falusi István papnövendék,
Kassa

A kispapegység felé.

Kispapi lélek. — Áldozatos lélek.

Istennek egészen tetsző, hozzá méltó engesztelő és hálaadó áldozat csak szent Fiának földi élete, tanítása, példája és főképen golgotai áldozata volt. Isten vállalkozott a szenvedéssel teli életre és a keserves halálra. Nagyobb áldozatot nem látott és nem is lát soha a teremtet világ; árad is ebből kimeríthetetlen megváltás, fény, világosság.

És mit mond Szent Pál: „Kövessétek, mint kedvelt gyermekek, az Isten példáját.” (Efez. 5, 1.)

Áldozat nélkül nincs előhaladás, fejlődés. — Figyeljem csak: a technika rohanása mily áldozatokat követel, aztán a sport haladása, a kultúra szédtületes lendülete, mind-mind áldozatok árán halad előre. Nézzek keletre és gondolkozzam:

Én, aki alter Christus akarok lenni, ne tudnék áldozatot hozni?

Krisztus — Pap. Szólt és jöttem. Itt vagyok az Angyalvárban Krisztus hatalmának örököseként. Méltó utód akarok lenni: Szent pap. Százszázalékosan dolgozni, cselekedni, működni. Nagy apostol, olyan, mint amilyent Krisztus akar.

Nagy apostol! Mi ennek a titka, gyökere? ... Exinanivit semet- ipsum, önmagát a felebarátért, testvérért kiüresítette, feláldozta... És én? — Ó, ha ezt meg tudnám tenni, és meg tudná tenni minden kispap, akkor bátran adhatnánk tudtul mindenkinek: Halálos komolyan kell és lehet venni a mai kispapságot! ... Meg kell tennem, ha beleszakadok is. Másképp nem lesz eredmény!

Ó áldozatot hozott. Én, a XX. század kispapja nem tudom teljes akarással követni a Mestert? Ez lehetetlen! ... Akkor nem vagyok talpig kispap!

Ó megmutatta a célt, nem lehet más az enyém sem: áldozat... Kispap vagyok, az áldozat örököse vagyok.

Ó tökéletesen feláldozta magát... Consummatum est...

Látom ezt és én is beledobom életemet az örök élet serpenyőjébe. Nem sokáig okoskodom, hanem: Teljes áldozat! Szent pap akarok lenni és ez másképp nem lehet. Ez egész biztos... Tehát beleállni és a végsőig vállalni! Tudom, a papság mélye, totalitása az áldozat. — Sikeres munkát akarok végezni most itt a szemináriumban és kint is? Csak akkor lesz ez így, ha lelkemben kikristályosítom az áldozatos szellemet. Van heroizmusom, vitézségem, bátorságom? — Ehhez kell! — Ha van, beállok, nem jajgatok, nyavalygok, hanem egyszerűen akarom és kibírom és helytállok.

Nem a földért hozom ezt az áldozatot! — Itt visszakozz nincs, itt vagy-vagy nincs! — Ha elfogadtam a hívást, eo ipso elköteleztem magam: Krisztusé vagyok... Ó áldozatot hozott, én is kiüresítem magam, áldozatot hozok, áldozatot erős akarattal. — És biztos vagyok benne, hogy megéri!

Ha van hitem, erős hitem, akkor világos a conclusio: Megéri! De nehéz, csuda nehéz! ... A csak-embernek igen; de segít

Krisztus! Itt van Jézus Szívének irántunk való szeretete, amely fel tud melegíteni, tüzesíteni, lelkesíteni... Amor sanctus... Ez nem természetes szeretet, sokkal több annál. Ez csodás segítség, hathatós eszköz, csak meríteni kell belőle, hozzá kell nyúlni. Olyan készséges. Őt kérem: Könnyen, szívesen hozok áldozatot és áldozatom jóillatú lesz. Nem a tűzredobott faggyú vagy vizes széna, hanem a tömjén illatos áldozata.

És miért ne használnám ki, mikor azt is tudom, hogy a papnak az áldozatot megkerülni nem lehet! Különben törés áll be!

A célt nézem, és csak önzetlenség kell. Elveket fektetek le, és tervszerű gyakorlatokat végzek és szívesen,... nagyon szívesen csinálom... kiimádkozom. — Reggel a szentmisében Jézus eucharisztikus áldozata mellé teszem, arra a paténára helyezem, amelyen már ott van a szent Test, és felajánlom kis áldozataimat, amelyek naponkint mellettem állanak, csak azt várják, hogy megszólítsam őket, — és talán éppen ebben az időben ugyanezt teszi sok-sok kispapi szív, és mindezt szeretetből, hisz ahol mély, nagy, lángoló szeretet van, nagy, igazi az áldozatkészség is.

Krisztus nagyon szeretett minket és vállalkozott.

Én a jó Istent nagyon szeretem... Neki szívesen hozok áldozatot.

Felebarátom? Kell szeretnem, hisz ha őt nem szeretem, nem lehet igazi az istenszeretetem sem. Őerte is szívesen hozok áldozatot... Annál inkább kispaptestvéremért, hisz oly közel vagyunk egymáshoz, egyek vagyunk:

legközelebb vagyunk Krisztushoz,
egy hívást kaptunk,
egyöntetű nevelésben részesülünk,
legközelebb vagyunk az oltárhoz,
a legértékesebb munkára vállalkozunk,
üldöztetésünk is egy,
egyek leszünk a mennyországban is.

Secundum statum egyek vagyunk, egyeknek kell lennünk gondolkodásban és érzésben. És most nem erre törekszünk?... Hogy egyek legyünk mindnyájan, egy érzésű, akarású embercsoport! Nagy erő ez és összecsengő egyetakarás!

De ehhez áldozat kell. Szeretetből nem is olyan nehéz. Építeni kell lelkiségünket, míg a vértanúi szellem ki nem alakul. Lemondani mindenről, érvényesülésről, karierről. Áldozat nélkül elsiklik törekvésünk.

„Az egységben komoly áldozatokról lesz szó. Az ilyen egység lelke a testvérszeretet. Ennek kulcsa pedig az önzetlen, áldozatos lelkület. Ez megint olyan valami, amit csak abszolút, komoly elszántság tud létrehozni... Akiknek ez nem probléma sem elméletben, sem gyakorlatban, sem jelenben, sem jövőben, azok építik fel a kispap-egység fönséges szép templomát.” (P. Hunya: Papi lelkiség, 4. sz. 215. o.)

Fel az áldozatra! Egymásért! Élni az áldozat szellemében! Más-képen nem megy. Gondolkodjam és adjam rá magam!... Nem lenne meg a hatás az Egyházra és a lelkekre?!

Párkányi József
veszprémi teológus

Feladatok.

A kispapegységet többféle szempontból lehet vizsgálat tárgyává tenni. Vizsgálni lehet mindenekelőtt az egységet alkotó egységekben, aztán a kisebb, adottnak vett vagy természetszerűleg kialakult csoportokban s végül az ezeket egybefogó, ezeken fölül lévő átfogó egészben. Természetes, hogy e szerint változnak a kispapegység feladatai is. Azok, amelyek az alkotó egyénekre vannak tekintettel, egy kispapegységi egymásratalálás lelki alapjait vizsgálják. S minden közösség, minthogy egyénekből tevődik össze, ezen alanyi feladatok megvalósulása szerint nyer sajátos jelleget, aminthogy jövője is itt dől el végeredményben. A kisebb csoportok biztosítják a közösségekben a differenciáltságot, sokszínűséget, életszerűséget, tartalmi gazdagságot. Azok a feladatok végül, melyek az átfogó egészre vannak tekintettel, adják meg az egésznek egységes jellegét. Ezeket a feladatokat is lehet azonban a fejlődés különböző fokain szemlélni.

Ez az írás a kispapegység átfogó egészének jelen feladatairól szeretne tárgyalni, mégpedig mind elméleti, mind gyakorlati téren.

Igen érdekes és értékes tanulmányt jelenthet egy eszme kialakulásának útját megfigyelni: mint vetődik föl, mint kezd hódító útra indulni s mint nyer mind szabatosabb kifejeződést. Felvetődése látszólag önkénytelenül, bizonyos fokig öntudatlanul történik. Jobban elmezve azonban észrevevesszük, hogy voltaképen belső igények felszínre kerülése ez, nem nélkülözi a szükséges alanyi és tárgyi alapokat, tehát véletlennek sem tekinthető. Hogy azonban ezután visszhangra is találjon egy ilyen felszínre került gondolat, s hogy valóban széles rétegekben hódítani is tudjon, ahhoz nemcsak az szükséges, hogy ne elszigetelt egyéni igények kifejeződése legyen, hanem hogy minél mélyebben gyökerezzen egyének fölötti külső adottságokban is.

De bármennyire meg is legyen alapozva egy eszme minden oldalról, gyakran tapasztalható, hogy legalábbis kezdetben, megfogalmazását, kifejezését tekintve, van *bizonytalanság* és *homály*. Mindezt azonban természetes jelenségnek kell tartanunk s ez önmagában még nem jelenti sem a gondolat életképtelenségét, sem pedig a róla alkotott vélemények ellentétességét. Hisz bensőnk elrejtett titkainak napvilágra kerülése nem rendelkezhet mindjárt teljesen határozott alakkal, s annál kevésbbé, minél több egyénben jelentkezik, szabatos és egységesen felépített kidolgozással.

Minden eszme életképessége csak ezután dől el, — ha eddig birtokában volt természetszerű és jogos alapoknak — mégpedig azon, hogy az őt életrehívó közösség rendelkezik-e azzal a szellemi fölkészültséggel, azzal a több szempontot föloldani és egységbe fogni tudó értelmi erővel, hogy ezt a vajúdo eszmét a dolog belső természetének és a külső adottságoknak megfelelően szabatosan és kielégítően kifejezze úgy, hogy életlehetőségei, valódi belső struktúrája megfelelően kibontakozzon, s ugyanekkor öntudatos reflektálás után mindenki meg is lássa benne öntudatlanul jelentkezett egyéni igényeinek hű kifejeződését.

Valahogy — természetesen nagyon szerény keretek között — így vagyunk a kispapegységgel is. Az eszme fölvetődött. Hogy

hogyan? — megmagyarázni talán senki sem tudná. De benső igények önkénytelen felszínre kerülése volt, mégpedig jól megalapozott benső igényeké, mert fejlődésnek tudott indulni s visszhangra is talált.

Hogy talán néha kétségek között, sokszor tapogatódzva — ez természetes. Orvendetes azonban a további fejlődésben, hogy az eszme tisztázódási folyamata ha fáradtsággal is, ha nehézségek között is, de — úgy látszik — jó úton halad előre. Maga a közösség termelte ki a legváltozatosabb módokon egyénein keresztül: néha egy meglátással, sokszor csak az ellenvélemény öntudatlan helytelenítésével, vagy megérzés alapján tett gyakorlati lépések későbbi elméleti feldolgozása, igazolása és rendszerbeépítése alapján. S mindjobban kifejeződést is nyer s igazolódik a kispapegység egész struktúrája, mely nem más, mint az egész magyar kispapságot átölelő, egységbe fonó nagy közösségi életáram megindulása, továbbadása, átvétele és kifejlesztése az adott lehetőségek határain belül. *Egyáltalán nem elmélet ez csupán*, — megfogalmazásában bármily élettelenül is hangozzék — hanem a legigazibb valóság, melynek megvalósulása számunkra értéket jelent, akármilyen szempontból vizsgáljuk is várható eredményeit.

És ha valaki a megvalósulásban mutatkozható — de minden emberivel velejáró — kis tökéletlenségeken akarna mindenáron fennakadni, vagy állandóan a kispapi életnek sokszor valóban igénytelennek, szerénynek látszó lehetőségeit látja meg csupán — akkor is értékesnek valljuk e próbálkozást. Sőt éppen így nyerheti el legmélyebb értelmét, ha a kispapi életet a maga egészében — tehát nem egyes részjelenségeiben — s épp ezért mindenekelőtt *átmeneti jellegét* hangsúlyozva, tesszük vizsgálat tárgyává és helyezzük el benne a kispapegységet. Hisz ha a természetfölötti szemlélet, mely — kispapokról lévén szó, magától érthető — minden jelentéktelen dolognak komoly értéket tud is tulajdonítani, maga a természetes alapokon álló pedagógia vallja azt, hogy minden apró tettnek nagy jelentősége lehet a jövő szempontjából, különösen ha azt célszerűen végzik. S ki tagadja, hogy amikor ma egy szebb jövő kibontakozását a pápai szózat hivatásrendek kialakulásában (s kik tegyenek e felé komoly lépéseket, ha nem éppen a legszentebb hivatás birtokosai?), világi apostolok szervezett munkábaállításában (ahol a probléma gyökere voltaképpen újra csak a papságba nyúlik: eszmeközösség, szervezett-ség) jelöli meg, *ebben az irányban bármily szerény módon is elindulni akarni*, — *nagy lehetőségeket rejt magában*.

Ami mármost magát a *megvalósulást* illeti, — hisz megvalósítandó eszméről lévén szó, ezt kell tulajdonképpen célnak tekintenünk — annak szabályai sokban fordítottak az eddig elmondottakkal. Amíg ugyanis az elméleti megalapozás éppen elvontságából kifolyólag mindig bizonyos nagyvonalúsággal rendelkezik, — s jó is, hogy így van, hisz másképp nem ösztönözne tetterre — a megvalósulás lépéseit mindig a valósághoz való rakaszkodásnak kell jellemeznie, ami *szerénységet, igénytelenséget* jelent, sokszor kis lehetőségek ügyes felhasználását is. Azt azonban sohase feledjük, hogy bármily szerénynek legyenek is a lehetőségek, szűkek a korlátok, értéket, kívána-

tost mindig létre lehet hozni ezekből is, csak meg kell találni a módját. Sőt legyünk meggyőződve arról, hogy az elindulások első lépéseit — még egyébként nagy lehetőségek birtokában is — legtöbbször éppen a szerény látszat, az igénytelenség jellemzi. Ezért kicsiben elindulni tudni, nem értékek, mélyebb igények föladását, hanem épp azok tervszerű szolgálatát jelentheti s jelenti is, csak érzék kell hozzá, fölismerése az élet törvényének, mely a leghatalmasabb fára is áll, s ez a törvény az igénytelen magból való kiteljesedésnek mint lehetőségnek, sőt egyetlen választható módnak törvénye.

Mik hát gyakorlatban azok a feladatok, melyeknek megoldása a kispapság egészét tekintve minden további fejlődésnek előfeltételét teremti meg? Nem sok az egész. Az egyik: a *tisztázott alapfogalmak áttárgyalása és elfogadása*. A tisztázás módját a tavalyi megbeszélések konkrétan megjelölték: „bizottsági” munka által. A másik pedig: azoknak a szerény *támpontoknak megteremtése*, melyeken egy közösségi élet elindulhat és lefolytatható.

Közösség, eszmetisztázás és terjesztés, támpontok. Nem éppen ezeket a mozzanatokot hangsúlyozták-e azok a főpásztori szavak, melyek a szegedi megbeszéléseket bezárták? „Lehet az egység érdekében előadásokat tartani, lehet alapszabályokat szerkeszteni (helyesen értelmezve nem egyesületesdit, hanem a közösségi élet támpontjait jelentik ezek). Ez is fontos, de igazi lelki tartalma csak annak van, ami lelki érdekből fakad, lelki adomány, lelki erőfeszítés és lelki kapocs.”

És itt ennek a lelki kapcsolatnak kialakításánál lássuk meg azt a szoros összefüggést, mely a kispapegység elméleti és gyakorlati feladatai között fennáll olyannyira, hogy az elméleti feladatok sikerült megoldása magának a tényleges megvalósulásnak is első, alapvető, konkrét lépéseit jelenti. Közösségeket létrehozni ugyanis nem lehet. Kialakulásuk egyedül az egymáshoztartozás és egymásrautaltság felismerésének és vállalásának eredménye. Helyesen felfogott eszmei tisztázás tehát, sőt már magának a problémának állandó felszínén tartása és célszerű tárgyalása, épp ennek a közösséget alkotó lelki kapocsnak egyénenkénti kialakulását segíti elő és teremti meg. Az így kialakult lelki kapocs mellett azonban, melyet tárgyalásokkal mind általánosabbá és végleges elvi megalapozással mind szilárdabbá kell tenni, — kétségkívül elengedhetetlenül szükségesnek kell tartanunk a továbbiakban azon támpontok megalkotását, melyen egy fejlődés tényleg elindulhat és kibontakozhat, s melyet — egyszerűen az ember természetéből, adottságaiból kifolyólag, — „még a nagy fokban szellemi célú közösségek sem nélkülözhetnek”. (Kecskés: A keresztény társadalomelmélet alapelvei. 82. old.) Természetes azonban az, hogy ezeknek a támpontoknak csak a végcél szempontjából van létjogosultságuk, mint feltételeknek. Tehát csak annyiban kívánatosak, amennyiben szükségesek ahhoz a kibontakozáshoz, mely értékeket képes majd termelni.

Kíváncsi volna hát, hogy létrejöjjön a nyáron egy találkozás, — bármily szűk, de alkalmas keretek között — mely e feladatok megoldását lehetővé tenné? Aki egyszer komolyan az eke szarvára tette a kezét, az nem tekinget hátra. S ha helyes az, amit akar, s az is,

ahogyan akarja, akkor ez az álláspont tiszteletreméltó, sőt egyedül dicséretes. Hogy helyes az, amit akarunk, abban nem kételkedünk. Ugyancsak a főpásztori szó győz meg minket erről: „az unum sint, ami az Úr Jézus ajkáról elhangzott, nemcsak úgy csendült föl, mint egyszerű gondolat, hanem eszményt is állított fel apostolai és utódaik számára.”

Hogy azonban a mód is helyes legyen, ahhoz alanyilag mindenkinek hozzá kell járulnia: jóakaratával, imáival, önzetlenségével és áldozatot vállalni tudásával.

Ha pedig aztán — bármilyen szerény lehetőségek között is — valóban alkalom nyílik rá, hogy szolgáljuk is az eszme megvalósulását, melyet nemesnek ismertünk meg, — kell tudni vállalni is ezt a szolgálatot mindenkinek saját lehetőségei között. A jóakarató és áldozatos lélek itt azonban már nem fog megtorpanni.

Szilléry László
váci papnövendék

Csak mi maradnánk le?

A papságnak minden rendelkezésére álló eszközt meg kell ragadnia, tehát az egységes tömörülésben lévő erőt is, ha a közös nemzeti bajok ellen sikeresen akar fellépni. Ha azonban a közös összefogást akarjuk majd akkor, mikor eléggé elszórtan leszünk egymástól, akkor ennek előfeltételét: már a kispapságban való összefogást meg kell valósítanunk. Nem elégedhetünk meg, ellenkezőleg, el kell utasítanunk azt a gondolatot, hogy „az élet majd megtanít bennünket”. Tapasztalt papok véleményére hivatkozva mondhatom — ez már késő. Ezért szükséges egyéniségünk összehangolása a közös munkára, a közös, egyetlen cél érdekében már most, kispapságunk idején.

A magyar papság érzi ennek az összefogásnak jelentőségét. Erről beszélnek az érdi lelkipásztori összejövetelek, a papi lelkiség elmélyítését célzó megmozdulások és az egyes egyházmegyék egy-egy tömörülései. Nem szabad hát nekünk sem közömbösen elmenni e fontos kérdés mellett.

Szinte belesulykolja a közel-szomszédság lelkünkbe a tömörülés szükségességét és jelentőségét. Rádöbbenünk, mennyire valódi a „acies bene ordinata”-t követel tőlünk a kor. Az egy cél érdekében való harmonikus összedolgozást, szellemi és gyakorlati képességeink összpontosítását.

Szerény soraimmal én is arra szeretnék buzdítani, hogy értsük meg egymást és forrjunk össze úgy igazán kispapian. Erre volna ma szükség! Arról vitatkozhatnak, hogy milyen szervezetben, keretben történjék, azt azonban ismerjük el, hogy kispapi egység kegyelmi és szellemi vonalon kell! Előre látom, hogy ha azt akarjuk, hogy szavunk ne csak szóbeszéd legyen, akkor sok áldozat vár ránk. Szabadjon azonban egy kérdést feltennem. Áldozat és pap, illetőleg kispap elválasztható-e egymástól? Nem azért hordjuk-e magunkon a bőrancos

talárt, hogy vele lehetőleg eltakarjuk azt, ami az egyént fejezi ki, és megmaradjon egyetlen jelleg: a papi.

Az egységes szellemi beállítottságot — szerény véleményem szerint — nagyban elősegítené egy általános jellegű kispap-tábor. Erről természetesen csak a nyáron lehet szó. Az ország valamennyi szemináriumából legalább egy-két kiküldöttnek részt kell vennie ezen. Közös megvitathatók az egész kérdést, és egyúttal össze is melegednénk, ami szükséges alapfeltétele a levélben való kapcsolatnak. Így létrejöhetne egy áldásos szellemi egység a kispapságban.

Az egységes erővel folyó munka megteremtené azt a légkört, amelyből lassan kifejlődhetne az országos papi egység.

Ebben a gondolatban ígérünk munkát és biztosítjuk a kispap-egység győzelmét állandó imádságunkkal: ut omnes unum sint!

Bölcsvölgyi Zoltán
esztergomi teológus

Bátran neki! . . .

Példák arra, hogy az emberek földies célkitűzésekért is mily emberfeletti áldozatokra képesek.

1. Jesse Owens, aki a berlini olimpiászon 4 atlétikai számban lett világbajnok, 13 éven át mindennap készült erre a versenyre. Külön tréner tartott, akinek a legnagyobb részletességig menő előírásait a legnagyobb pontossággal tartotta be. Ezek nemcsak a tréningekre vonatkoztak, hanem az étkezésre, alvásra, pihenésre, egy szóval mindenre.

2. Arai, a fiatal japán úszócsillag, aki ugyancsak a berlini olimpiászon tűnt fel mint 100 méteres gyorsúszó, mindennap, télen-nyáron, több kilométert úszik.

3. Egyik neves színészünk, amikor már 100-adszor játszotta a Nemzetiben az Ember tragédiájában Ádám szerepét, még az előtt is végigpróbálta elejétől végig az egészet. Mit kapott érte? Néhány száz tenyér verődött össze. Meddig? Nem is egészen egy fél percig.

4. Goethe annyira érzékeny volt, hogy minden kis dolog erősen zavarta már, és legkisebb dolgában is erősen akadályozta. Hogyan küzdött ellene? „Nem bírtam az erős zajt, és minden beteges dolog undort és iszonyatot keltett bennem. Különösen aggasztott azonban a szédülésem, ami mindenkor mutatkozott, ha magasabb helyen tartózkodtam. Mindeme gyengeségeimen igyekeztem úrrá lenni. Este, őrsváltáskor, a dobosok mellett lépkedtem, akiknek lármájától szinte szétszakadt a szívem. Felhágtam a székesegyház tornyának csúcsára és onnan kiléptem a korlátnélküli erkélyre. Jó ideig félelem fogott el és kínosan éreztem magamat, de egyszercsak közömbössé vált mindez.”

5. Jim Farley, Amerika egyik legnagyobb szabású politikusa a New-York állambeli Rockland Countyből kikerült parasztfiúként kezdte. Odáig jutott el, hogy oroszlánrésze volt Rooseveltnek másod-

szori elnökkéválasztásában, s e tétével valószínűleg közvetlenül befolyást gyakorolt a mostani világháború még ismeretlen befejezésére is.

6. Több mint fél évszázaddal ezelőtt egy tízéves fiú dolgozott egy napolyi gyárban. Énekes szeretett volna lenni. Mestere azonban elvette kedvét: Nem tudsz énekelni. Olyan a hangod, mint a szél füttyülése az ablakredőnyök között. Anyja azonban fia nyaka köré kulcsolta karját. Mezítláb járt, csakhogy taníttathassa fiát. Így kezdődött annak a pályafutása, akit mint Carusot, mindnyájan ismerünk.

7. Évtizedek előtt Londonban egy fiatalember író szeretett volna lenni. Egyik cikkét a másik után küldték vissza. Patkányoktól nyüzsgő padlásszobákban kezdte szenvedni életét. Végre egy beküldött írást elfogadtak, s ezzel megkezdődött Charles Dickens élete.

8. Egy londoni rövidáruüzlet segéde napi 14 órát robotolt. Dühöngött. Vitakozott. Sírt. Ongyilkosságra gondolt. Így indult H. G. Wells élete.

9. Lawrance Tibbet, a nagy amerikai énekes, szállómunkásként kezdte.

10. Ely Culberstont, a világ legelső bridzsmesterét, kudarc kudarc után érte, míg tengernyi munkával fel nem küzdötte magát odáig, hogy könyvei 12 nyelven milliós példányszámban nem fogytak.

11. A világirodalom legelső klasszikus munkái között is az első helyen áll Dante Commediája. De azt már kevesen tudják, hogy az évek hosszú során át tartó alkotómunka során leginkább az az eszme lebegett Alighieri előtt, hogy a száműző Florenz diadalmenetben hívja vissza ezért száműzött fiát, s a San Giovanniban fejére helyezték a költők babérkoszorúját.

12. A mai nagy vezérek óriási nehézségekkel telített élete közismert: Hitler, Mussolini stb.

13. Edison, akinek csaknem ezer modern technikai találmányt köszönünk, húszéves korában még iskolázatlan volt. Marhavagonokban kezdett kísérletezni s a modern világ legnagyobb technikai zsenije lett belőle.

14. Hoover USA-elnök kilencéves korában még a farmon dolgozott mint parasztfiú, de már tanul. Mint egyetemista abból tartja fenn magát, hogy egy mosoda számára összegyűjti a szennyes ruhát.

Igen nagy áldozatokat hoznak hivatásukért a zeneművészek.

15. Kisgyerek korától fogva ismertem egy Albert Ferenc nevű hegedűművészt. Hat-hétéves korában kezdett el hegedülni. Már ekkor naponta 1—2 órát gyakorolt. Fokozatosan mindig több és több időt fordított a hegedülésre. Negyedikes gimnazista korában már iskolaévben 3—4 órát, nyári vakációban pedig 6—7, sőt 8 órát gyakorolt egy nap. E mellett a gimnáziumi tanulmányokat is végezte közepes eredménnyel. Tizenhét éves korában már mint csodagyerek Bécsben ad hangversenyt nagy sikerrel. Ma már befutott művész. Most körülbelül huszonhat éves. Rádióban is szerepel elég gyakran.

16. Ez azonban nem kivétel, mert a nagy hegedű- stb. művészek mind így csinálják. Képesek egy-egy nehezebb taktust többezerszer eljátszani, hetekig, hónapokig gyakorolni. Ez egyáltalában nem mond-

ható kellemes dolognak. Ők is unják roppantul. De megteszik, mert így elérik, hogy senki sem tudja úgy játszani azt a dolgot, mint ők. Éppen ezért az igazi nagy művészek aránylag kevés műsorszámot tudnak, de azt azután nagyon tudják. Állandóan gyakorolják, csiszolják ezeket. Megteszik ezt egyrészt a nagy sikerért és dicsőségért, másrészt azért a hatalmas összegért, amelyet egy-egy hangversenyért kapnak.

Milyen szomorú és szégyenletes volna, ha mi roppant nagy papi célokért még a kegyelem segítő erejével sem tudnánk jelentős áldozatokat hozni! Pedig a mi áldozatainktól ezrek és milliók sorsa függ!

Windauer István S. J.
papnövendék

Levélrészletek.

„A kispapegységért hetenkint egy szentáldozást és szentmishallgatást ajánlok fel, e mellett minden szombatot a Papok Szombatjának szentelek hasonló módon. A Papok Szombatja imalap imáit és a Papnövendékek Imáját a magyar nép hivatott vezéreikért, az egyességért való imáimmal együtt naponként elvégzem. Így akarom én is kivenni a részemet a nagy célért való hadjáratból.”

*

„Mennyire sajnálom, hogy ennek az igazán nagyfontosságú dolognak nem lehetek közvetlen munkása egyelőre, mert most még csak a levitákat gazdagítja. Ha sikerül — és hiszem, hogy így lesz — megvalósítani a gondolatot, akkor egy mérhetetlen fontosságú kérdést oldottak meg a mostani kezdeményezők.

Ennek a szent tervnek a győzelme növelné a papságban befelé a nélkülözhetetlen lelkeséget, kifelé pedig a döntő erejű átütőképességet.

Egyelőre szeretném megígérni, hogy minden gondolatomban az ügy teljes sikerét kívánja és amennyire erőm és lehetőségem engedi, munkás tagja is akarok lenni az eszmének.”

*

„Sokáig ültünk együtt, amikor... szíves volt a kispapegység mozgalmáról tájékoztatni. És ezekben a meghitt percekben feltárult előttem egy új papi nemzedék legszentebb törekvéseivel. Kell ez az egymásratalálás Jézus Szívén! Kell ez a kölcsönös támogatás Jézus kegyelmével! Kell ez a krisztusi testvériség in Vinculo Caritatis! Viribus unitis!

Szívesen, szent lelkesedéssel sorakozom a Kispapegység Mozgalmához! Igérem, hogy a pénteki napot — növendékeimmal együtt — e nemes szándéokra ajánljuk fel!

Egyelőre ennyit. Ha alkalom adódik, akkor majd más gondolatokról is szívesen írok, melyek papi szívemet fűtik és lelkesítik.”

*

„Máriabesnyő már csak egy szép emlék, de olyan, melyre —

azt hiszem — öreg plébános koromban is vissza fogok emlékezni. Hidd el, akkor nem is értettem, mennyi kegyelem áradt ott ránk, csak később, mikor emlékeimet rendezgettem, jutottam erre a gondolatra. Jövőre feltétlenül meg kell rendezni a besnyői egységtábort...”

*

„Ugye mi csak külsőleg dolgoztatunk, de a Lélek dolgozik belül?! Ha mi megtesszük a magunkét, a Szent Szív áldása életet fakaszt!”

*

„Örömmel írhatom, hogy a megalakulandó Egység lényeges pontjait már közösen is letárgyaltuk, most folyik a részleges kidolgozás...”

Mit szólsz hozzá? — Mi nagyon örülünk neki! Nehézségek vannak ugyan, de hát miért nézzük szomorkodva ezt a sáros földet, amikor a kék eget is nézhetjük? Nem akarom azt mondani, hogy mindenki szívvel-lélekkel átérzi az új gondolatok horderejét, de akik egyelőre távortartják magukat, aránylag igen csekély számban vannak. Talán csak idő kérdése és ők is csatlakoznak...”

*

„Sok eszmecserét folytatunk a kispapegység fontos voltán kívül arról is, hogy különösen a mai áldatlan viszonyok között mennyire szükséges, hogy mi jövőre papok Krisztus ügyéért, a halhatatlan lelkek ügyéért, a kölcsönös szeretet tényleges megvalósításáért valóban „egyek legyünk...”

*

„Jó páran megbeszéléseket szoktunk tartani ez ügyben. Első megállapításunk: a helyzet minden szemináriumban más!

A második: komoly kispapi egységről csak akkor lehet szó, ha az egyes szemináriumok befelé megvalósították a szereteten, megbecsülésen, közös szent papi életre való törekvésen alapuló egységet.

Főprogramunk: a belső egységes front.

Tervünk: kurzusonként 2—3 fiú kioktatódik a kispapi egység lényegéről, ezek azután egy közös irányítás alatt bizonyos heti programot valósítanak meg. Az egység gondolatainak ébrentartása beszélgetés, példa stb. segítségével. A külügyi dolgokat (levelezés) hivatalosan a Magyar Iskola vette kézbe...”

*

„Multkor bent voltam X-nél. Minden iránt nagyon érdeklődött. Ők is benn vannak a kegyelmi láncban. Mindnyájan nagy szeretettel és lelkesedéssel vannak a gondolat iránt. Kiki a saját módján — ők tehát elsődlegesen imával — kapcsolódnak be.”

Szemináriumi apróságok.

Folyóírat szemle.

Szemináriumunkban úgy hasznosítjuk a rendelkezésünkre álló folyóiratokat, hogy kéthetenként tartott összejövetel keretében ismer-tetjük egymás előtt azok tartalmát. Mindenki vállal átnézésre egy-két folyóiratot s annak tartalmáról, valamint egyebün-nen szerzett ismereteiről beszámol, meghatározott tárgycsoportok szerint.

Igy elérhető, hogy az összes, különben át nem olvasott folyóiratok tartalmáról tudomást szerzünk, látókörünk tágul és a papi önképzés reális megvalósításához közeledünk. Kezdetben természetesen nehezen indultak a megbeszélések. Lassan azonban mindenkit érdeklődővé sikerült tenni; mindenki bekapcsolódott, pedig csak önként jelentkezettek vettek rajta részt. Az eddig tartott két megbeszélés után úgy látszik, hogy sikerül majd komoly eredményt elérni.

*

Papi és kispapi énekgyűjtemény.

Mindenki előtt világos bizonyára, hogy a magyar ének- és zeneirodalom igen szegény a papságról és a papságnak szóló énekek vagy zenedarabok tekintetében. Ezért merült fel az a terv, hogy össze kellene gyűjteni ilyen létező énekeket és zenedarabokat, másrészt pedig esetleg megfelelő szövegeket megzenésíttetni, akár helyi szerzőkkel is. Mindezek azután kiadásra kerülnének és minden pap és kispap számára hozzáférhetőkké válnának.

Segítsük egymást ebben a munkában igazi kispapi szeretettel és gondoljunk arra is, hogy az a kis füzet a kispapi élet kedves emléke és a papi élet kísérője lenne.

A teendőkre vonatkozólag egy példát iktatunk ide: eddig elkészült a papszentelés egyik szövegrészének énekkarra való feldolgozása, az „Accipe jugum domini”.

Feldolgozhatók lennének ehhez hasonlókon kívül a papi, ill. kispapi egységet, közösségi áldozatos lelkiületet, életszentségi törekvést kifejező szentírási idézetek vagy más szövegek.

Magunknak gyűjtünk, Testvérek! Határidő egyelőre nem szabható: ajánlatos azonban mielőbb utána nézni, ha meg akarjuk valósítani.

Cantemus Domino!...

Nagy Tibor
csanádi teológus

Segítsetek!

Tisztelendő testvérek!

Olyan ügyben kérem segítségteket, amely valóban papi, kispapi ügy. Egy hivatás forog kockán. A testvér idén érettségiző (kereskedelmiben) diák. Hivatása van. De: az „inimicus homo” szörnyű akadályokat gördít elé...

Kérésem: Tegyük ezt az ügyet magunkévá! Segítsük buzgó imáinkkal, és ha segítséget tudnánk akár felvétele, akár anyagiak (nyári vakációra befogadni... évközi anyagi támogatás...) ügyében, ne késlekedjünk. Gondoljunk arra a sok lélekre, akiket majd ő vezet közelebb Krisztushoz.

Papp Ervin
veszprémi papnövendék

Vádolom magam . . .

A vonatról szállok le. Egy magas katona kiált felém. Még annyi időm maradt, hogy a vállára üssek és valami jót kívánjak neki, aztán elsodort a tömeg. Siettem haza. Észreveszem, hogy valaki megerőltetve, szinte szalad utánam. El is ér. A katona hozzátartozója. Hamarosan a szabadságról bevonultra terelődik a szó és útitársamnak ismét elerednek a könnyei... És lassan megnyílik egy magáramaradt lélek. Itt éreztem, mennyire jó, ha bennem bíznak és bajaikban vigaszt keresnek nálam... De aztán mellbevág egy mondat:

— Meghagyta a Józsi, — a bevonult — ne sírj mások előtt, mert kinevetnének.

Feltört belőlem a keserűség. Mondtam, hogy a keresztény szeretet, az összetartás hiányzik ma az emberekből. Ez már nem is kereszténység. Beszéltem az őskeresztények családi összetartásáról, de a vége ismét csak ez maradt: ez ma nincs meg. — A szegény megtörtet ez a szomorú megállapítás nem emelhette fel.

Azóta elmúlt néhány hónap. A nyári eseményt lelkemben hordoztam. Valami dacos keménység, amolyan mindenkivel szembenálló lelkület fejlődött ki bennem. Vitatkozni, érvekkel, lelkesedéssel győzni, ez volt az elszánásom. Bebizonyítani: *kell az összetartás!*

Adorációim csendes perceiben egyre ostromolta lelkemet a gondolat: ez nem Krisztus Urunk jelleme.

És aztán jött egy könyv. Egész világosan átéltem, amit ott a poros úton hazafelé az állomásról: a kereszténységnek újra olyan családi közösséggé kell alakulnia, mint volt az őskeresztények idejében. Vagy inkább, amint az Úr Jézus akarta. Ma minden ember saját magát keresi. Ha van csöppnyi nézete, azt tartja csökönyösen, vagy ha nincs, gyorsan keres, hogy legyen valami exoticuma, ami elválasztja a többiektől. Csak így figyelnek fel rá. Csak így tudják meg, hogy vagyok „ÉN” is. És most felteszem a kérdést: én nem azért támadtam, vitatkoztam-e, hogy lássák: vagyok ám én is? Igaz, átéltem, hogy szükséges visszatérni hős elődeink családi melegségéhez, de arra már nem jöttem rá, hogy az acélt nem jégkemencében szokták izzítani. Láttam az eszmét és belőle ugródeszka lett, amelyről magasbarópihíthtem az „ÉN”-t.

Szegény önző kispapom, te! Hát nem tudod, hogy ahol egyetértést akarsz, ott először magadnak kell egyetértőnek lenned?! Hát nem látod, ha azt keresed, ami mástól elválaszt, akkor te magad bontod azt a szeretetközösséget, amely után annyira vágyódsz? Mondd csak, hogyan forrjon össze a világ családi melegséggel, ha ti idebenn nem értitek meg: „Arról ismerik meg, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymáshoz!”

Igen, most értem! Már tudom, miért ezt az ismertetőjegyet tette az Úr: a világi embernek lelke sóvárog a régi keresztény családiasság után és ha bennünk, kispapokban meglátja e családi szeretetet, megismeri, hogy mi vagyunk az Úr tanítványai.

Jelszavamul hát: akarom a közös imát, akarom, amit Testvéreim, akarom, míg nem ellenkezik az Úr akaratával! Mert amíg magamon

végre nem hajtom húsba-vérbemaráóan az egybetartozni akarást, addig én magam bontom azt. Akarom megérteni, Testvérem, még akkor is, ha nem látom Benne az igazi papi eszményt! Nem mintha helyeselném, hanem mert kemény kritikával úgysem használhatok. Ha meglátja bennem megvalósultan a kispap-ideált és egyúttal érzi őszinte nagyrabecsülésem, biztos, hogy követni fog.

Igen, de hogyan terjed így az egység gondolata?

Talán legjobb agitálás éppen ennek a belső békének a kialakulása lenne. Ha belső, családi viszony fejlődne ki szemináriumunkban. És talán ez már egyik célja is az egységnek... Az eszmeterjesztést úgyis elvégzik a nyomtatványok, gyűlések, alkalmi beszélgetések...

Igen, így volna a legjobb, de...

Ismét de... hol jár az eszed? — Hidd el, hogy saját szemináriumodban is lesz, sőt van is több olyan, aki ezt már mind teszi. De te nem tudod. Kik?... Bárcsak egyszer összetalálkoznál velük s együtt hajtánátok végre magatokon e programot!

P. I. papnövendék

Kérés.

Szeretettel kérünk Benneteket, kedves Kispaptestvérek, legalább párszavas levélben írjátok meg, milyen módokat látnátok Ti arra, hogy egymásközt kifejlesszük — szemináriumokon belül és utána a szemináriumok között — a családi légkört. Talán sokan examen particulare-nak is választották már ezt. Ezeket a testvéreket kérjük, élményeikről, tapasztalataikról írjanak. Legtöbb szemináriumnak van bizalmas levelezője itt Veszprémben. Nekik, vagy akár csak a kispapságnak címzett levélben is írhatnak. Az ügyet titkosan kezeljük. Higgyétek el, épülnénk e névtelenül megjelenő sorokon és belőlük erőt, lendületet merítenénk.

Igy válnának kincseink közöseké!

Kispapi szívvel üdvözlnek Benneteket

a kalocsaiak megbízásából:
a veszprémiek.

A következő szám tárgya: *értékes szünidő az egység jegyében.*

Esztergom ősrégi szemináriuma. Felelős szerkesztő és kiadó: dr. Boér Miklós. Szerkeszti és kiadja: Esztergomi Növendékpapság Magyar Egyházirodalmi Iskolája. Kézirat gyanánt. Megjelenik minden tanévben kétszer: decemberben és júniusban. Évi előfizetési díj: 3.— P. Csekk: 30,623.

Őszinte örömmel köszöntjük a kiadványt, amelyben nemcsak esztergomi, hanem magyar *ígéretet* is látunk.

Amikor annyi papnak lelke vágyik az *egység* után, az esztergomi *ígéretet* elsősorban erre vonatkoztatjuk. S valóban, ha végiglapoztunk a nagy nyolcadalakú kiadvány harminc lapján, elsősorban is megkap bennünket az írók összetétele. Bevezeti a Bíboros Hercegprímás, folytatja dr. Tóth Kálmán protonotárius, a papnevelő volt rektora. A következő cikk dr. Gígler Károly hercegprímási irodaigazgatóé. Majd

a szeminárium jelenlegi előjárósága mutatkozik be írásaival. Közben szerepelnek a papnövendékek.

A tartalom változatosan és élénken vetíti elénk a szeminárium nagy célkitűzéseit, életét, munkarendjét, kedves családiasságát s apró örömeit. Ebben a belső életben *szellem* van, hamisítatlan papi szellem, amely egészértékűen akar felkészülni a jövő magyar feladatok számára. Az egység szempontja mellett ez a szellem az, amiben szeretnénk mindenképpen ígéretet látni a jövőendő magyar papnevelés magasabbrendűségét illetőleg.

Faxit Deus.

H. D.

Komócsy István: *Wajdits Gyula prelátus, pécsi kanonok élete.* (Haladás Nyomda R. T. Pécs, 1941. 95 oldal. Ára 1.50 P.)

A feltűnés nélküli, de igazi lelki eredményekben gazdag papi életnek állított kedves emléket a szerző, amikor bemutatja Pécsegyházmegye nagy apostolának életútját.

Wajdits Gyula 1842-ben született Nagykanizsán. A gimnázium felső osztályait a papi ismerősök jószívű támogatása folytán Pécsen végezte. Bár sokat betegeskedett, 1865-ben pappá szentelik és évekig mint káplán és adminisztrátor működik. 1874-ben Szakadára kerül plébánosnak, ahol az alázatos lelkületű pap céltudatos tevékenységet fejt ki: mintaszerűen ellátja plébániáját és a filiákat; naptárt készít — mely virágzásának teljességében 90,000 példányban is megjelent — s ennek jövedelméből templomot és zárdát épít. Tizenhárom évi csendes, de tervszerű és eredményes munka után főpásztorának bizalma a pécsi szemináriumba hívja spirituálisnak. Itt kiváló lelkivezetőnek bizonyult; a pécsegyházmegyei papságban új nemzedéket nevelt. Később mint kanonok különösen kitűnt karitatív tevékenységével: ő alapítja meg Pécsen a Szent Vince Egyletet. Mint püspöki helynök halt meg in fama sanctitatis, 1920 március 20-án.

A szentéletű prelátuskanonok igénytelen s mégis nagyvonalú élete érdekes, tanulságos, néhol kedves humorral megírt, több részletében megkapó lelki olvasmány, melyet különösen a világi papságnak szeretettel ajánlhatunk figyelmébe.

Dr. Pongrácz Loránt

De Paul Szent Vince: *Zsolozsmázzunk közösen.* (Erdélyi Missziós könyvtár, 1. szám, 16 l.)

A füzet a nagy francia lelkipásztornak egyik exhortációját nyújtja. A papi zsolozsma belső szépségét tárja fel a Szent, hogy híveit a közös imára buzdítsa. Különös figyelmet érdemel a buzdításnak az a része, melyben a dicsőítő ima és az áldozat közötti benső kapcsolatra mutat rá a szerző.

Örülünk e kis mű magyar fordításának azért is, mert a zsolozsma értékeinek megcsillogtatásán kívül bepillantást nyújt a nagy francia szent alázatos, Isten szeretetével teli lelkébe.

T A R T A L O M:

A papi fejlődés küzdelmei. — Hunya Dániel (1)
Az aposztázia felé. — Dr. Pakocs Károly (15)

Lelki élet:

A papság engesztelése. — Dr. Erdey Ferenc (22)
Jézus az engesztelő áldozat papjaiban. — G. T. (26)
A Bárány, kit a szűzek követnek. — Dr. Radó Polikárp (30)
Eucharisztikus keresztviselés. — Dr. Farkas Lajos (36)
Legyen ilyen! (40)

Jópásztori szellem:

Protestánsok sóvárgása az egységre. — Dr. Vécsey József Aurél (41)
A jövődő vezetőréteg és a mi felelősségünk. — Lantos-Kiss Antal (49)
A keresztény családok erőssége. — Hunya Dániel (57)
Szentek szívével. — Magyar István (63)

Önképzés:

A papi önképzés és a papi fejlődés. — Dr. Dénes Nándor (67)
A pap és könyvei. — Lajos Balázs (71)
Szentírásos papi lelkeség. (III.) — Dr. Berkes László (75)

Egység:

Cluny titka. — Kerkai György (82)
Táborhegyi órák Szegeden. — Bertron Ferenc (90)

Confiteor:

Ki ragad meg engem? — B. B. (97)
Boldogok a tisztaszívűek. — K. J. (99)
Gaudete in Domino. — Ernő atya (107)
Pap a betegágyban. — Réthy Apollinárisz (112)

Liturgia:

Nehézségek a szent zsoltosma körül. — Schnattner Szigfrid (115)
Valami a breviáriumról. — Upponyi József (127)

Szerzetespap:

- A szerzetesélet küzdelmei. — Halász Pius (130)
Összeszedettség. — Marcell atya (141)
Az arcátlan tolakodó. Levél. — N. T. (150)

Magyar népünk papja:

- A jövő magyar papja. — Lajos Balázs (156)
Echo. — Schnattner Szigfrid (159)
Másik visszhang. — T. I. Z. (164)

Szeminárium:

- A Krisztus-apród keresztútja. — Hunya Dániel (166)
Elmélkedj a keresztútról. — G. O. (175)
Közösségi aszkézis. — Falusi István (178)

A kispapegység felé.

- Kispapi lélek. — Áldozatos lélek. — Párkányi József (182)
Feladatok. — Szilléry László (184)
Csak mi maradnánk le? — Bölcsvölgyi Zoltán (187)
Bátran neki! ... — Windauer István (188)
Levélrészletek. (190)
Szemináriumi apróságok. (191)
Vádolom magam ... — P. I. (193)
Kérés. (194)

Szerkesztőségünkbe küldött könyvek. (114, 129, 165, 194.)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M:

Fasciculus praesens agit maxima ex parte *de contentionibus evolutionis sacerdotalis*.

Articuli fundamentales:

Contentiones evolutionis sacerdotalis. (1)
Versus apostasiam. (15)

Vita spiritualis:

Expiatio sacerdotum. (22)
Jesus sacrificium propitiatorium in sacerdotibus suis. (26)
Agnus, quem virgines sequuntur. (30)
Bajulatio crucis Eucharistica. (36)
Sit talis! (40)

Spiritus boni pastoris:

Desideria protestantium relate ad unionem. (41)
Duces futuri et nostra responsabilitas. (49)
Robur familiarum christianarum. (57)
Corde Sanctorum. (63)

Studium:

Cultura sacerdotalis et evolutio sacerdotalis. (67)
Sacerdos et libri ejus. (71)
Spiritualitas sacerdotalis Sacris Scripturis fovenda. (III.) (75)

Unitas:

Quaestio Clunyacensis. (82)
Recollectiones Szegedinenses. (90)

Confiteor:

Quis me apprehendet? (97)
Beati mundo corde. (99)
Gaudete in Domino. (107)
Sacerdos aegrotans. (112)

Liturgia:

Difficultates circa Officium Divinum. (115)
Aliquid de Breviario. (127)

Sacerdos regularis:

Colluctationes vitae religiosae. (130)
Collectio sui. (141)
Orator importunus. (150)

Sacerdos populi Hungarici:

Sacerdos Hungarus futurus. (156)
Echo. (159)
Alia vox resonans. (164)

Seminarium:

Via crucis levitarum. (166)
Meditare viam crucis! (175)
Ascesis vitae communis. (178)

Versus unionem levitarum:

Anima levitae — anima sacrificialis. (182)
Agenda. (184)
Non possumus! (187)
Mactel... (188)
Ex epistolis. (190)
Ex cotidianis seminarii. (191)
Accuso me... (193)
Petitio. (194)
Libri in redactionem missi. (114, 129, 165, 194.)

A FŐTISZTELENDŐ PAPTESTVÉREK SZIVES FIGYELMÉBE!

A Papi Lelkiség előbbi számának 145—146. lapjain volt szó egy népi kiadványról, mely a papság lelki javát akarja szolgálni azáltal, hogy közelviszi a hívekhez a papok imával és áldozattal való segítésének gondolatát és gyakorlatát.

A papok szombatja mozgalom már ismerős a Főtisztelendő Papság előtt. Ezt akarja segíteni, kimélyíteni és általánossá tenni a jelen könyvecske kapcsán végzendő akció. Fontosságát nem kell magyarázni, hiszen jól tudjuk, hogyha valamikor, most valóban a lelkében erős és Istentől megáldott papságon fordul népünk sorsa.

Sorsdöntő idők köszöntenek ránk hamarosan. Sohasem volt nagyobb szükség, mint ezekben az időkben, hogy népünk papjával lelkileg összeforrvá egységes erővel álljon az események elé.

Hazánk egyik Főpásztora írja ezzel a most megjelenő könyvecskével kapcsolatban: „Ha a papok a Papi Lelkiség útmutatásai nyomán a papi lelkiség élői és kisugárzói lesznek s ehhez szegődik segítőül a hívő nép imádság-esdeklése: akkor bizakodással mehetünk az áttekinthetetlenül nehéz jövőnek is. Isten velünk!”

A napokban megjelenő könyvecske olyan értelemben is újdonság, hogy erre — a papok lelkéért Istenhez forduló akcióra népünk még nincs kioktatva és megmozgatva. Ezt a föladatot vállalta a jelzett kiadvány.

Összeállította Hunya Dániel S. J. A Papi Lelkiség kiadásában jelenik meg. A kiadásért felel Havass Géza, az „Opus Vocationis” csanádegyházmegyei igazgatója.

A könyv címe: *A nyáj a pásztorért*. Négy részből áll. — Az első a címben jelzett igazságot fejti ki kis fejezetekben. — A második rész különféle íróktól és forrásokból mutatja be több oldalról a kérdést. — A harmadik rész példákat tartalmaz, hogyan buzgólkodtak jó lelkek a papokért. — A negyedik rész imákat, ájtatossági gyakorlatokat hoz.

A könyv két alakban jelenik meg.

Első alak a teljes könyvecske, amely 14×9.7 cm nagyságban körülbelül 350 lapnyi terjedelemben jelenik meg. Ára 3 P.

A másik ugyanabban a nagyságban és körülbelül 120 lapnyi terjedelemben jelenik meg és nem egyéb, mint az előbbi könyvnek az a része, amely az imákat és ájtatossági gyakorlatokat tartalmazza. Ára 1 P.

Ez utóbbit szeretnők nagyobb számban elterjeszteni a hívek között.

Nagyon kérjük a Főtisztelendő Oltártestvéreket, fogadják jóindulattal ezt a fáradozást, amely mindenképen a papság lelki javát célozza.

A Papi Lelkiség csekkjén (51,576) rendelhető.

